

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

ISSN: 3027-8597 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2568)

Vol.12 No.8 (August 2025)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

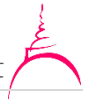
ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

♦ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

● บรรณาธิการ

บุญญาดา จงละเอียต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

สืบทพงษ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

สมบูรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประเทศไทย

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

ธนิตร ยืนยง มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

ธานี วรภัทร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเทศไทย

บุษกร สุขแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

มุกดาวรรณ พลเดช วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประเทศไทย

อุทัย เอกสะพัง มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระปลัดสาโรจน์ ธมมสโร วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระสมุห์อนุพงษ์ สุขิโต วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อนุชิต ปราบพาล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ศักดิ์ดา หารเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ทิพย์วรรณ จันทรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อภิรักษ์ คำหารพล นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระศักดิ์นฤณ สกุกวีโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระดิสรณ์ สิงห์เพ็ญ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรพงษ์ศิริ สังข์แก้ว	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลิสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธนพล วราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
วัชรินทร์ คำทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

💧 ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

💧 จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่ บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 8 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 29 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่ยั่งยืนโดยพรรคการเมืองในยุคดิจิทัล** นวัตกรรมการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยพรรคการเมืองสามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดนโยบาย วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานออนไลน์ และพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแม่นยำ ทำให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในยุคดิจิทัลสำหรับพรรคการเมืองสมัยใหม่ยังต้องเผชิญปัญหาสำคัญ ได้แก่ การบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอม การสร้างกระแสที่ผิดทิศทาง และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลยังตอกย้ำข้อมูลด้านเดียว ซึ่งอาจนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองและบั่นทอนความน่าเชื่อถือของพรรคการเมืองในสายตาสาธารณะ นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบทก็ยังเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น พรรคการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่หลากหลายมาใช้ในการสื่อสารควบคู่กับการประยุกต์ใช้ระบบจัดการข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและคาดการณ์ความคิดเห็นของประชาชน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และนโยบายของพรรคให้ตรงจุด รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบข่าวสารที่ทันสมัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข่าวปลอมอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง พรรคการเมืองควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่บูรณาการหลายแพลตฟอร์ม ควบคู่กับกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้างและมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งวางกลยุทธ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่น เพื่อสร้างประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ ยั่งยืน และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตทางการเมืองได้อย่างแท้จริง กองบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

๒๕.๖.๖๓

บุญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของ สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ EFFECTIVE MANAGEMENT MODEL DEVELOPMENT FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEMS WITHIN OF PILOT SCHOOLS IN EDUCATIONAL INNOVATION AREAS IN CHIANG MAI PROVINCE สายัณห์ คำลือ, ลำเนา หมั่นแจ่ม, ถนัด บุญชัย, ชูชีพ พุทธประเสริฐ	1
ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีใน เขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ACCOUNTING PROFESSIONAL KNOWLEDGE AFFECTING THE WORK EFFICIENCY OF DIGITAL ACCOUNTANTS IN SURAT THANI PROVINCE มารตี จันทร์สงฆ์, วันเพ็ญ จันทร์คง, เฉลิมพร บัวพา, วัลยา มน รักษ์บำรุง, มนตรี หมั่นระย้า	16
การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว THE DEVELOPMENT OF AN ADDITIONAL SUBJECT CURRICULUM ON “THAI DESSERTS OF MUANG KHON DEE” IN THE CAREER EDUCATION LEARNING AREA FOR PRIMARY 6 STUDENTS AT WAT KHAO KAEW SCHOOL ภูริณัฐ บัลลังก์, วัฒนา รัตนพรหม, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง	28
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง CULTURAL IDENTITY AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION AFFECTING SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN LAN KHOI COMMUNITY, PHATTHALUNG PROVINCE วิลาสินี ธนพิทักษ์, นุชณา ณ พายัพ, วิวัฒน์ ฤทธิมา, สุวิมล จุงจิตร, จินตนา กลิ่นนันท	40
รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียน บ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล A STRATEGIC MANAGEMENT MODEL EMPLOYING A “BENJA PHAKHI” NETWORK TO ENHANCE THE VOCATIONAL SKILLS OF STUDENTS BAN THAPHAEE SCHOOL THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ฮาบีปะ หลงสล้า	50

กลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกา ลี จังหวัดกาญจนบุรี	63
THE MECHANISMS FOR STRENGTHENING COMMUNITY RESILIENCE THROUGH BOR WOR POWER AND ETHNIC CULTURAL DIMENSIONS IN THE PRANG KASI COMMUNITY, KANCHANABURI PROVINCE <i>พระครูวรกาญจนโชติ (ฉลอง โชติวโร, พระเจริญพงษ์ วิชัย, พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ</i>	
ตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขต พื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย	76
TOURISM VARIABLES AFFECTING THE SUCCESS OF SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND <i>ชนากร สะโหมาน, อุษารดี ภู่มาลี, นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว</i>	
การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส	87
CONSTRUCTION OF A TRAINING KIT FOR REACTION AND ACCURACY IN TABLE TENNIS <i>ชาวิรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน, ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์, อีรณันท์ ตันพานิชย์</i>	
ภูมิรัฐศาสตร์สมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช	98
THE GEO-POLITICS IN SRITHAMMASOKARAJA PERIOD <i>สืบพงศ์ ธรรมชาติ, กันตภณ หนูทองแก้ว</i>	
การเมืองจากลุ่มน้ำ: กลุ่มรักษ์เชียงของกับการท้าทายอำนาจนำรัฐและทุนในลุ่มน้ำโขง	107
POLITICS FROM THE RIVER: THE RAK CHIANG KHONG GROUP AND THE CHALLENGE TO STATE AND CAPITALIST HEGEMONY IN THE MEKONG REGION <i>ชุติมา ปัญญาหลง, วัชรพล พุทธิรักษา</i>	
รูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง	119
MODEL OF PROMOTING AND MONITORING EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT UTILIZATION FOR THE QUALITY DEVELOPMENT OF SMALL SCHOOLS STAND ALONE <i>สุวดี อุปปินใจ, วาสนา สังข์พุ่ม, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, พูนชัย ยาวีราข, จิณณวัตร ปะโคทั้ง</i>	
แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านครัว	132
GUIDELINES OF THE DEVELOPMENT OF THAI CONTEMPORARY ARTS AND CRAFTS THROUGH A CO-CREATION PROCESS: A CASE STUDY OF BAN KRUA COMMUNITY <i>โสมฉาย บุญญานันต์, ณชนก หล่อสมบุรณ์, ปรียศรี พรหมจินดา</i>	
การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัด สุราษฎร์ธานี	143
PROMOTING MODERN FARMERS TO RAISE FIGHTING BULLS TO CREATE ADDED VALUE FOR THE GRASSROOTS ECONOMY IN SURAT THANI PROVINCE <i>โสภา รักบำรุง, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระวัชรพุทธิบัณฑิต (ปรีดา บัวเมือง)</i>	
การพัฒนาแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภท เกมกีฬา	155
THE DEVELOPMENT OF AN INTERNET-BASED OUTSITE LIVE STREAMING MODEL FOR RECREATIONAL SPORT GAME PROGRAMS <i>วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว</i>	

- แนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน** 165
THE QUALITY ENHANCEMENT OF SMALL SCHOOLS APPROACHES UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN ACCORDING TO THE ROYAL AWARD CRITERIA
อดิศร กล้าหาญ, สิริธร สิ้นจินดาวงศ์, วราภรณ์ ไทยมา
- การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล** 179
AN ANALYSIS OF THE BEHAVIOR OF APPLICANTS FOR BACHELOR'S DEGREES AT THE FACULTY OF SCIENCE, NAKHON PHANOM UNIVERSITY, USING DATA MINING TECHNIQUES
ปิ่นนันทนา สิงห์ยะบุศย์, ณัฐชนันท์ ปลายเนตร
- ศึกษาแนวทางการเลือกยุทธวิธีของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ** 191
STUDY THE POLICE'S TACTICAL APPROACH TO ENFORCING THE PUBLIC ASSEMBLY ACT
หัตถดาว โฉมลักษณ์, อาภรณ์ ลิ้มะวีรัชพงษ์, ฤทธิชัย ช่างคำ
- รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม** 204
A MANAGEMENT MODEL FOR COMMUNITY-BASED TOURISM NETWORKS ALONG THE COASTAL AREAS SURROUNDING HAT CHAO MAI NATIONAL PARK
ธรรมจักร เล็กบรรจง, จิระนาถ รุ่งช่วง, อมรรัตน์ สุทธิธรรมานนท์
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย SCRATCH สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบล คลองน้อย และตำบลวัดประตู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี** 217
DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT WITH COMPUTER-ASSISTED INSTRUCTION LESSONS IN THE SUBJECT OF COMPUTATIONAL SCIENCE: SIMPLE PROGRAMMING WITH SCRATCH FOR GRADE 4 STUDENTS IN KHLONG NOI SUBDISTRICT AND WAT PRADU SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE
ปัทมา ช่วยพิทักษ์, พงศ์ภณ ปิตีสุข, ธวัช ศรีไทย, ฤทธิชัย น้อยนรินทร์, ชินรัตน์ สอนทอง
- ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา : กรณีศึกษา บริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี** 228
MOTIVATIONAL FACTORS INFLUENCING EMPLOYEE PERFORMANCE IN THE RUBBER INDUSTRY : A CASE STUDY OF COMPANY IN KANCHANADIT DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE
นรารัตน์ เกื้อทอง, ไวพจน์ ปัจฉิม, กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์, กนกพร ชุนศรี, ทศยา ใจเปี่ยม
- การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย เพื่อเสริมสร้างทักษะนวัตกรรมในเด็ก** 237
DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR PRIVATE EARLY CHILDHOOD SCHOOLS TO ENHANCE INNOVATION SKILLS IN YOUNG
พิชญนันท์ วงษ์เนียม, วราภรณ์ ไทยมา, ภัทราวดี มากมี
- กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช** 248
INTEGRATED CORPORATE COMMUNICATION STRATEGIES THROUGH DIGITAL MEDIA ANFUENCING UNDERGRADUATE ADMISSION DECISIONS TO THE FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCES, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY
สุจินดา พรหมขำ, สมภารณ์ นวลสุทธิ, จรุ ถิ่นพระบาท, เสกสรรค์ วีระสุข

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด ลูสพาร์ตส์	261
DEVELOPMENT OF ART LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON LOOSE PARTS CONCEPT TO PROMOTE CREATIVE THINKING SKILLS FOR PRESCHOOLERS	
จันทนา ชัยโอภาณนท์, โสมฉาย บุญญานันต์	
นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่ยั่งยืนโดยพรรคการเมืองในยุคดิจิทัล	270
INNOVATIVE COMMUNICATION FOR DRIVING SUSTAINABLE DEMOCRACY BY POLITICAL PARTY IN DIGITAL ERA	
ไพศาล เรืองฤทธิ์, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ	
สภาพเศรษฐกิจของสตรีไทยในประเทศนอร์เวย์	283
THE ECONOMIC CONDITIONS OF THAI WOMEN IN NORWAY	
ดารา ชนะกุล จากอบเชน, อีรวุฒิ เอกะกุล	
การพัฒนาชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	294
DEVELOPMENT OF BURIRAM LOCAL WISDOM STORY SERIES TO PROMOTE EARLY CHILDHOOD LEARNING	
วิภารัตน์ อัมรัมย์, กัลยา พวงมะลิ, เปญจพร วรณูปถัมภ์, วิไลวรรณ ศิริเมฆา	
การสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566	306
POLITICAL COMMUNICATION OF THE MOVE FORWARD PARTY'S DECENTRALIZATION POLICY IN THE 2023 THAI GENERAL ELECTION	
ชนะทัศน์ นาคจั่น, กานต์ บุญศิริ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์	
รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	316
A BUDDHIST-INTEGRATED MODEL FOR BUILDING RESILIENCE IN UNDERPRIVILEGED CHILDREN IN THONG PHA PHUM DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE	
พระครูสิริวรรณโสภิต (วริศ ปสนโน), พระเจริญพงษ์ วิชัย, พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหาร งานวิชาการยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานศึกษาธิการภาค 1	330
APPROACHES FOR DEVELOPING THE COMPETENCY OF PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATORS IN ADMINISTRATION ACADEMIC DEPARTMENT THE DIGITAL AGE UNDER THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NO.1	
จิรายุ ทองซูป, วราภรณ์ ไทยมา, ภัทราวดี มากมี	
การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้า พรหมมหาราช อำเภอไชยปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3	340
DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE PHRA CHAO PHROMMAHARAT EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER, CHAI PRAKAN DISTRICT, UNDER THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3	
ปภัสสร ปัญญา, ศศิพินต์ สุขบุญพันธ์, ภูเบศ พวงแก้ว	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*
EFFECTIVE MANAGEMENT MODEL DEVELOPMENT FOR INTERNAL QUALITY
ASSURANCE SYSTEMS WITHIN OF PILOT SCHOOLS IN EDUCATIONAL INNOVATION
AREAS IN CHIANG MAI PROVINCE

สายัณห์ คำลือ*, สำเนา หมั่นแจ่ม, ธนัต บุญชัย, ชูชีพ พุทประเสริฐ
Sayan Kamlue*, Samnao Muenjaem, Thanat Boonchai, Choocheep Puthaprasert
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย
Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand
*Corresponding author E-mail: sayan13139819@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ 2) สร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ และ 3) ประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านประกันคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวม 157 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบตรวจสอบและแบบประเมินรูปแบบและคู่มือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาในการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.96$) โดยด้านการวิเคราะห์องค์กรและการกำหนดวิสัยทัศน์มีค่าสูงสุด 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีระดับสูงทุกด้าน ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.91$) โดยด้านรูปแบบการบริหารจัดการและเทคโนโลยีมีค่าสูงสุด 3) แนวทางการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์องค์กรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ (KPI) จัดทำแผนปฏิบัติการ จัดทำระบบบริหารคุณภาพการศึกษา กำกับ ตรวจสอบ ประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และวิเคราะห์ผลกำหนดแนวทางปรับปรุงระบบและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 4) รูปแบบ คู่มือมี 7 องค์ประกอบหลัก คือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต แนวทางการประเมิน เงื่อนไขความสำเร็จที่ชัดเจน และ 5) ผลการประเมินรูปแบบ คู่มือ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ในระดับสูง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, การบริหารจัดการสถานศึกษานำร่อง, ระบบประกันคุณภาพภายใน, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This research aims to: 1) Study the problems, related factors, and guidelines for the management of the internal quality assurance system of pilot schools in the Chiang Mai Education Innovation Area; 2) Develop a model and manual for effective internal quality assurance system management; and 3) Evaluate the model and manual for effective internal quality assurance system management. A mixed-methods research approach was employed, comprising both quantitative and qualitative methods. The Information group comprised 157 individuals, including teachers, experts, specialists, and stakeholders in educational quality assurance and developing internal quality assurance systems in educational institutions, selected through purposive sampling. The research instruments used were questionnaires, interviews, workshop recording, validation, and evaluation forms for the model and manual. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage, while qualitative data were analyzed through content analysis. The research findings revealed that: 1) The problems in managing the internal quality assurance system were at a high level in all aspects ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.96$), with organizational analysis and vision setting being the most significant; 2) All related factors were at a high level ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.91$), with the highest being management models and technology; 3) The management guidelines consisted of seven steps: organizational analysis and vision and mission setting; defining key success factors; setting key performance indicators (KPIs); formulating action plans; establishing the educational quality management system; supervision, inspection, evaluation of effectiveness and efficiency; and analysis and improvement planning and reporting of the internal quality assurance results. 4) The model and manual consisted of seven main components: principles of the model, objectives of the model, inputs, processes, outputs, evaluation guidelines, and clear success conditions; and 5) The evaluation results indicated that the model and manual were accurate, appropriate, feasible, and highly beneficial.

Keywords: Management Model, Pilot School Administration, Internal Quality Assurance System, Education Innovation Area

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สอดรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องแยกจากการประเมินและรับรองคุณภาพ และมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีบทบาทในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 และ 48 กำหนดให้ทุกสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การประเมินคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บางแห่งสามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับรางวัล IQA Award ซึ่งเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่น ๆ แม้สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหลายแห่งจะมุ่งพัฒนาคุณภาพ แต่ยังมี

ข้อจำกัดด้านการบริหาร เช่น ความไม่ต่อเนื่องจากการโยกย้ายผู้บริหาร ส่งผลให้คุณภาพนักเรียนไม่สม่ำเสมอ เพราะยังอิงกับทักษะเฉพาะตัวของผู้บริหารมากกว่ารูปแบบที่มีประสิทธิภาพ จึงควรถอดบทเรียนจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2564 และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้สถานศึกษานำร่องสามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งและสอดคล้องบริบทของตน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2562) โดยพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 กำหนดให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 141 โรงเรียน บริหารงานตามกฎหมายดังกล่าว มาตรา 37 ระบุให้จัดระบบประกันคุณภาพภายใน ประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาประจำปี ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) ทั้งนี้ สถานศึกษานำร่องต้องพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ตามกรอบที่กำหนดไว้ (ประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2564)

ดังนั้น ระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องจึงมีความสำคัญในการตรวจสอบ ประเมิน และพัฒนาคุณภาพ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ควรดำเนินงานให้สอดคล้องกับกรอบสถานศึกษาและแนวทางบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management: RBM) ที่เน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559) เมื่อสถานศึกษานำร่องสามารถบรรลุผลตามเกณฑ์ จะถือว่าผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา ซึ่งเป็นการยืนยันมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา

ผู้วิจัยศึกษากฎหมาย แผนนโยบาย และทฤษฎีการบริหาร พบว่า ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพควรเป็นกลไกที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอิงตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางการประกันคุณภาพในพื้นที่นวัตกรรม รวมถึงแนวคิดด้านการบริหาร การมีส่วนร่วม และ RBM ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็น 9 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์กร กำหนดเป้าหมาย วางแผน จัดทำระบบบริหาร (QM1-QM4) และการประเมินปรับปรุง จากการศึกษาในกลุ่มประชากร พบว่า ทั้ง 9 ขั้นตอนมีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมถึงเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นนำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ตามแผนการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับผิดชอบระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดเป็นโรงเรียนทั่วไปเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 74 คน และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 24 คน รวม 98 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้จำนวน 80 คน แต่งานวิจัยนี้ใช้จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 98 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการบริหารจัดการฯ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการฯ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-End) จำนวน 5 ข้อ

3. วิธีการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้
1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดทำร่างแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 2) นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความถูกต้องด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และ 3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเที่ยง (Reliability) กับผู้รับผิดชอบระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 คน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.87 แล้วนำมาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 98 คน โดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google form ตามระยะเวลาที่กำหนด และติดตามทางโทรศัพท์

5. สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล เพื่อจัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Best, J. W. ดังนี้ ระดับต่ำ ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 ระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 ระดับสูง ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 (Best, J. W., 1997) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของข้อเสนอแนะด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารการศึกษาที่รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษานำร่อง จำนวน 4 คน ตัวแทนศึกษานิเทศก์

ผู้รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน และตัวแทนครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยครอบคลุม 10 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์บริบทองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กลยุทธ์ และแผนงานตามแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ (CSF) และตัวชี้วัดผลสำเร็จของการจัดการศึกษา (KPI) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและการพัฒนาหลักสูตร การตั้งค่าเป้าหมาย การจัดทำระบบบริหารคุณภาพการศึกษา การติดตามและประเมินประสิทธิภาพ การดำเนินงาน การวิเคราะห์ผลเพื่อปรับปรุงระบบ และการรายงานผลการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) 2) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความถูกต้องด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 แล้วนำมาจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

5. วิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ 1) ตัวแทนผู้บริหารการศึกษาที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน 2) ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษานำร่องฯ ที่เคยได้รับรางวัลการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน (IQA AWARD) ระดับดีเด่น ถึง ยอดเยี่ยม จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 4 คน 4) ตัวแทนนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และ 5) ตัวแทนผู้ประเมินภายนอก จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เข้ากับการศึกษาในระยะที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 2) แบบ (ร่าง) รูปแบบและคู่มือฯ

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ 1) สร้างแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 2) สร้างแบบ (ร่าง) รูปแบบและคู่มือฯ เพื่อใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการร่างรูปแบบและคู่มือต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กับตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน 2) สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) สังเคราะห์และยกร่างรูปแบบและคู่มือฯ เพื่อนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายใน ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือฯ ดำเนินการประเมินและตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) จำนวน 5 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ ผู้บริหารการศึกษาที่รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษานำร่องที่เคยได้รับรางวัลการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน (IQA AWARD) ระดับ ดีเด่น ถึง ยอดเยี่ยม จำนวน 2 คน และนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ซ้ำกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในระยะที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ สร้างแบบตรวจสอบรูปแบบและคู่มือฯ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบรูปแบบและคู่มือฯ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) จำนวน 5 คน รูปแบบออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google form ตามระยะเวลาที่กำหนด และติดตามทางโทรศัพท์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ และหาผลรวมด้านความถูกต้องและด้านความเหมาะสม

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ ตัวแทนผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษานำร่องฯ จำนวน 6 คน ตัวแทนครู จำนวน 6 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ตัวแทนศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 2 คน ตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ตัวแทนศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ตัวแทนนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ตัวแทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ แบบประเมินรูปแบบและคู่มือฯ ดังนี้ สร้างแบบประเมินรูปแบบและคู่มือฯ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบประเมินรูปแบบและคู่มือฯ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด รูปแบบออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google form ตามระยะเวลาที่กำหนด และติดตามทางโทรศัพท์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบและคู่มือด้านความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล เพื่อจัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Best, J. W. ดังนี้ ระดับต่ำ ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 ระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 ระดับสูง ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 (Best, J. W., 1997)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
	μ	σ	แปลผล
1. การวิเคราะห์องค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ	4.21	1.05	มาก
2. การกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (CSF)	4.07	0.90	มาก
3. การกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของการจัดการศึกษา (KPI)	4.11	0.94	มาก
4. การจัดทำแผนปฏิบัติการและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.18	0.93	มาก
5. การตั้งเป้าหมาย	4.18	0.96	มาก
6. การจัดทำระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา	4.08	0.91	มาก
7. การกำกับ ตรวจสอบ ประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพ	4.10	0.97	มาก
8. การวิเคราะห์ผล กำหนดแนวทางการปรับปรุงระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา	4.10	0.89	มาก
9. การรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.14	0.93	มาก
รวม	4.13	0.96	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงว่า สภาพปัญหาในการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.96$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวิเคราะห์องค์กร วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ($\mu = 4.21$) รองลงมา คือ การตั้งเป้าหมาย และการจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร ($\mu = 4.18$) ด้านอื่น ๆ เช่น การรายงานผล การกำหนด KPI การประเมินผล และการวิเคราะห์ปรับปรุงระบบ ล้วนมีระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
	μ	σ	แปลผล
ปัจจัยภายใน ตามกรอบ 7s McKinsey			
1. ด้านโครงสร้าง (Structure)	4.15	0.96	มาก
2. ด้านกลยุทธ์ของหน่วยงาน (Strategy)	4.22	0.99	มาก
3. ด้านระบบในการดำเนินงานของหน่วยงาน (Systems)	4.20	0.96	มาก
4. ด้านรูปแบบ แบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารจัดการ (Style)	4.23	0.96	มาก
5. ด้านบุคลากร/สมาชิกในหน่วยงาน (Staff)	4.21	0.89	มาก
6. ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถของบุคลากร (Skills)	4.18	0.93	มาก
7. ด้านค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในหน่วยงาน (Shared Values)	4.22	0.93	มาก
รวม	4.20	0.94	มาก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
	μ	σ	แปลผล
ปัจจัยภายนอก (C-PEST Analysis)			
1. ด้านพฤติกรรมของผู้รับบริการ (Customer Behaviors)	4.17	0.94	มาก
2. ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors)	4.18	0.92	มาก
3. ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors)	3.98	0.93	มาก
4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social-cultural Factors)	4.12	0.87	มาก
5. ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)	4.22	0.80	มาก
รวม	4.13	0.91	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20, \sigma = 0.94$) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านรูปแบบการบริหาร (Style), กลยุทธ์ (Strategy), ค่านิยมร่วม (Shared Values), บุคลากร (Staff), ระบบงาน (Systems), ทักษะ (Skills) และโครงสร้างองค์กร (Structure) ตามลำดับ ขณะที่ ปัจจัยภายนอก ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\mu = 4.13, \sigma = 0.91$) โดยเทคโนโลยี (Technological Factors) เป็นปัจจัยที่มีผลสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย พฤติกรรมผู้รับบริการ สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก

สำหรับผลการศึกษานวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่อง ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพด้วยการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในทุกประเด็น ได้แก่ 1) การวิเคราะห์บริบทองค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ 2) การกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (CSF) 3) การกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของการจัดการศึกษา (KPI) 4) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท 5) การตั้งเป้าหมาย 6) การจัดทำระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา 7) การกำกับ ตรวจสอบ ประเมินประสิทธิผล และประสิทธิภาพ 8) การวิเคราะห์ผล กำหนดแนวทางการปรับปรุงระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา และ 9) การรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. ผลการสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) พบว่า (ร่าง) รูปแบบ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการวงจรคุณภาพ การบริหารมุ่งสู่ความเป็นเลิศ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการ (Process) ตามแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่อง 5) ผลผลิต (Output) 6) แนวทางการประเมิน และ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ โดยที่ประชุมเห็นว่าควรเพิ่มแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ไว้ในด้านปัจจัยภายใน ส่วน (ร่าง) คู่มือ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหาส่วนที่ 3 ส่วนสรุป และภาคผนวก

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการตรวจสอบ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	ถูกต้อง		เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หลักการของรูปแบบ	5.00	100.00	5.00	100.00
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	100.00	5.00	100.00
3. ปัจจัยนำเข้า (Input)				
ปัจจัยภายใน	4.50	90.00	4.50	90.00
ปัจจัยภายนอก	5.00	100.00	5.00	100.00
4. กระบวนการ (Process)	4.88	97.60	4.88	97.60
5. ผลผลิต (Output)	5.00	100.00	5.00	100.00
6. แนวทางการประเมิน	5.00	100.00	5.00	100.00
7. เงื่อนไขความสำเร็จ	5.00	100.00	5.00	100.00
รวมเฉลี่ย	4.92	98.45	4.92	98.45

จากตารางที่ 3 แสดงว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพฯ ในภาพรวมมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 98.45 โดยหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ปัจจัยภายนอก ผลผลิต (Output) แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 100 กระบวนการ (Process) มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 97.60 ส่วนปัจจัยภายใน มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 90.00

ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ปัจจัยภายในด้านแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ควรกำหนดให้เป็นปัจจัยภายนอก ส่วนแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรปรับจาก 9 ขั้นตอน เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์องค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ 2) กำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ 3) กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของการจัดการศึกษา (KPI) 4) จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษานำร่อง 5) จัดทำระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา 6) กำกับ ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 7) วิเคราะห์ผล กำหนดแนวทางการปรับปรุงระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา และรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานำร่อง

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการตรวจสอบ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	ถูกต้อง		เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ส่วนนำ	5.00	100.00	5.00	100.00
2. ส่วนเนื้อหา	5.00	100.00	5.00	100.00
3. ส่วนสรุป	4.79	95.76	4.79	95.76
4. ภาคผนวก	5.00	100.00	5.00	100.00
รวมเฉลี่ย	4.95	98.94	4.95	98.94

จากตารางที่ 4 แสดงว่า คู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพในภาพรวมมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 98.94 โดยส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และภาคผนวก มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 100 ส่วนสรุป มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ร้อยละ 95.76

5. ผลการประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. หลักการ	4.60	0.56	มากที่สุด	4.69	0.48	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.63	0.49	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
3. ปัจจัยนำเข้า	4.50	0.68	มากที่สุด	4.60	0.53	มากที่สุด
4. กระบวนการ	4.68	0.47	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด
5. ผลผลิต	4.72	0.45	มากที่สุด	4.75	0.44	มากที่สุด
6. แนวทางการประเมินรูปแบบ	4.52	0.51	มากที่สุด	4.58	0.50	มากที่สุด
7. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.71	0.51	มากที่สุด	4.74	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.62	0.52	มากที่สุด	4.68	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพในด้านความเป็นไปได้ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.56$) โดยองค์ประกอบที่ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ผลผลิต เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการ วัตถุประสงค์ หลักการ แนวทางการประเมิน และปัจจัยนำเข้า ขณะที่ด้านความเป็นประโยชน์ ก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.48$) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลผลิต เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า และแนวทางการประเมินรูปแบบตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการประเมินคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ส่วนที่ 1 บทนำ	4.62	0.62	มากที่สุด	4.65	0.49	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐาน	4.73	0.52	มากที่สุด	4.77	0.43	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการ	4.71	0.49	มากที่สุด	4.76	0.43	มากที่สุด
ส่วนที่ 4 ภาคผนวก	4.73	0.52	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.71	0.50	มากที่สุด	4.74	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 แสดงว่าคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ด้านความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.50$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐาน และส่วนที่ 4 ภาคผนวก ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.52$) ส่วนที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการ ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.49$) และส่วนที่ 1 บทนำ ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.62$) ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.45$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐาน ($\mu = 4.77$, $\sigma = 0.43$) ส่วนที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการ ($\mu = 4.76$, $\sigma = 0.43$) ส่วนที่ 4 ภาคผนวก ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.45$) และส่วนที่ 1 บทนำ ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.49$)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าขององค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่กำลังเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในอยู่ใน ระดับมาก ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ปัญหาที่มีระดับสูงสุด คือ การวิเคราะห์องค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการองค์กร การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่การขาดความพยายามในการปฏิบัติงานประจำวัน แต่อยู่ที่การขาดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สัมมา รัตนธัย, วิโรจน์ สารรัตนะ ที่เน้นย้ำว่าการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากจุดหมาย (end) หรือเป้าประสงค์ที่ชัดเจน หากปราศจากวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกันแล้ว การดำเนินงานในส่วนอื่น ๆ ย่อมขาดเอกภาพและไร้ทิศทาง นำไปสู่สภาวะที่คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหารแต่ละคนและเกิดหลุมอากาศในช่วงเปลี่ยนผ่านผู้บริหาร (สัมมา รัตนธัย, 2560); (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2566)

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ “รูปแบบ แบบแผน หรือพฤติกรรมในการบริหารจัดการ (Style)” หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งตามทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories) ผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยต้องกำหนดแบบแผนและเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน (สัมมา รัตนธัย, 2560) อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาผู้นำเพียงคนเดียวอาจทำให้ระบบไม่ยั่งยืน ทางออก คือ การสร้างรูปแบบหรือระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง ให้การปฏิบัติที่เป็นเลิศกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร ไม่ว่าผู้บริหารจะเป็นใครก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี ที่พบว่าองค์กรนวัตกรรมให้ความสำคัญกับบุคลากร การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ร่วม โครงสร้างองค์กรสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี, 2560)

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ “เทคโนโลยี (Technological Factors)” ซึ่งสะท้อนแรงกดดันจากยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและใช้เทคโนโลยียกระดับคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาตระหนักถึงเทคโนโลยีแต่ยังขาดกรอบบริหารจัดการระบบ (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562) และ Darmaji, D. et al. ชี้ว่าโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีร่วมกับเกณฑ์ชัดเจน เช่น KKM และระบบนิเทศติดตามแบบ PDCA สามารถสร้างชื่อเสียงระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนแนวทาง Results-Based Management (RBM) ในการตั้งเป้าหมายติดตามผลอย่างเป็นระบบในพื้นที่นวัตกรรม (Darmaji, D. et al., 2020) สภาพการณ์เหล่านี้พิสูจน์ความจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการใหม่ โดยเฉพาะรูปแบบที่ใช้หลัก RBM เน้นเป้าหมายและตัวชี้วัดชัดเจน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเสนอ เพื่อช่วยสถานศึกษาก้าวข้ามความท้าทายเหล่านี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559)

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มี 7 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์กรและกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ 2) การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3) ตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ (KPI) 4) การจัดทำแผนปฏิบัติการ 5) การจัดทำระบบบริหารคุณภาพ 6) การกำกับ ตรวจสอบ ประเมินผล และ 7) การวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและรายงานผล ซึ่งแสดงถึงการบริหารที่เป็นระบบมีขั้นตอนชัดเจน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุบัน พรเวียง ที่ชี้ว่ากระบวนการเป็นหัวใจของกลไกการขับเคลื่อน โดยเฉพาะการดำเนินงาน การตรวจสอบ และการรายงานผล (สุบัน พรเวียง, 2564) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วาทีณี พูลทรัพย์ ที่เน้นการบริหารสมรรถนะองค์กรและนวัตกรรมเชิงระบบ ผ่านกระบวนการบริหารที่เป็นระบบต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนจนถึงติดตามผล (วาทีณี พูลทรัพย์, 2563) สรุปได้ว่า แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยทั้งเชิงโครงสร้าง กระบวนการ และเป้าหมาย โดยเหมาะกับบริบทพื้นที่นวัตกรรมที่ต้องการระบบบริหารที่ยืดหยุ่น มีประสิทธิภาพ และใช้งานได้จริง

2. การสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา นำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ผลผลิตหลักของงานวิจัยนี้ คือ รูปแบบการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผ่านการสังเคราะห์และตรวจสอบอย่างเป็นระบบ ถือเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่มีคุณค่า รูปแบบนี้มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการวงจรคุณภาพ การบริหารมุ่งสู่ความเป็นเลิศ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยมีแกนกลาง คือ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM) ที่เน้นผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ นำไปสู่การออกแบบกระบวนการ 7 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าไปจนถึงผลลัพธ์ และกำหนดตัวชี้วัด (KPI) ที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะของผู้เรียน “ละอ่อน เจียงใหม่” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) รูปแบบนี้ยังเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาท และยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สันติ บุญภิรมย์ ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) ซึ่งส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพอย่างยั่งยืนตามแนวทาง IQA AWARD (สันติ บุญภิรมย์, 2562) สุดท้ายรูปแบบนี้มีลักษณะของการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (TQM) และการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยครอบคลุมทั้งระบบหลัก (QM1, QM2, QM3) และระบบสนับสนุน (QM4) สะท้อนมุมมองแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการศึกษา ถือเป็นนวัตกรรมที่มีรากฐานทางทฤษฎีชัดเจนตามคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560) นอกจากนี้ การออกแบบกระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลัก RBM และ PDCA ตรงกับผลการศึกษาของ Wartini, S. et al. ที่พบว่า โรงเรียนประถมในอินโดนีเซียสามารถบริหารจัดการคุณภาพภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและครูมีส่วนร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนแนวคิด TQM ที่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบนี้ (Wartini, S. et al., 2019) รวมถึงผลการศึกษาของ Darmaji, D. et al. ที่ยืนยันว่า PDCA เป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Darmaji, D. et al., 2020) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำไปใช้จริง

3. การประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้มีส่วนได้เสีย 30 คน พบว่า คะแนนด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของทั้งสองอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นบทพิสูจน์ถึงคุณภาพและประสิทธิผลของงานวิจัยนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทตั้งแต่การให้ข้อมูล ร่วมยกร่างในเวที Workshop จนถึงการประเมินผล เป็นการสร้างพันธมิตรเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Alliance for Change) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ สุวิมล รัฐวร ที่เน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ จนถึงร่วมติดตามประเมินผล (สุวิมล รัฐวร, 2561) และอัมพร พินะสา ที่สรุปกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมสืบทอดรักษาความยั่งยืน (อัมพร พินะสา, 2560)

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่สมบูรณ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ตอบโจทย์บริบทและความท้าทายของสถานศึกษานำร่องได้อย่างตรงจุด และได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างกว้างขวาง แสดงถึงศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า สภาพปัญหาในการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่องอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์องค์ระและกำหนดวิสัยทัศน์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้านในภาพรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านรูปแบบการบริหารจัดการและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุด แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์องค์ระไปจนถึงการรายงานผลการประกันคุณภาพภายใน การสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้พัฒนารูปแบบและคู่มือ ที่ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต แนวทางการประเมิน พร้อมระบุเงื่อนไขความสำเร็จอย่างชัดเจน การประเมินรูปแบบและคู่มือ ผลการตรวจสอบและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า รูปแบบและคู่มือดังกล่าวมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับสูง งานวิจัยได้นำเสนอรูปแบบและ คู่มือการบริหารจัดการที่พัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการแนวคิดบริหารสมัยใหม่ เช่น RBM การบริหารแบบมีส่วนร่วม วงจร PDCA และ TQM จึงสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมควรนำรูปแบบและคู่มือที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้ตามบริบท เพื่อยกระดับระบบประกันคุณภาพภายในให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรใช้เป็นแนวทางในการอบรมและส่งเสริมศักยภาพของผู้บริหารและครู กระทรวงศึกษาธิการอาจใช้เป็นต้นแบบขยายผลในระดับประเทศ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลการใช้รูปแบบและคู่มือในบริบทที่หลากหลาย และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในโรงเรียนกับความสำเร็จของการประกันคุณภาพ รวมถึงขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2564). เรื่อง หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2564. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 313 ง หน้า 14 (22 ธันวาคม 2564).
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102-119 (30 เมษายน 2562).

- พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(2), 128-135.
- วาทีณี พูลทรัพย์. (2563). องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2566). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา แนวคิด แนวปฏิบัติ และกรณีศึกษา. (ปรับปรุงครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สันติ บุญภิรมย์. (2562). การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น กรุป.
- สัμμα ธนินธ์. (2560). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แยกตามขนาดของสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.edusandbox.com>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox). เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/548822>
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2562). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนัน พรเวียง. (2564). กลไกขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานำร่องสำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 21(1), 51-66.
- สุวิมล ธีรรุ. (2561). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัมพร พินะสา. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- Best, J. W. (1997). Research in Education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Darmaji, D. et al. (2020). Sistem penjaminan mutu internal sekolah di satuan pendidikan dasar (Studi kasus di SD Plus Al-Kautsar Malang). Jurnal Pendidikan Dasar Nusantara, 5(2), 172-186.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Wartini, S. et al. (2019). Implementation of the Internal Quality Assurance System in Improving the State Primary School Culture. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 397, 219-229. DOI: <https://url.in.th/QVvWa>

ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

ACCOUNTING PROFESSIONAL KNOWLEDGE AFFECTING THE WORK EFFICIENCY OF DIGITAL ACCOUNTANTS IN SURAT THANI PROVINCE

มารที จันทรสงฆ์*, วันเพ็ญ จันทรคง, เฉลิมพร บัวพา, วลัยยามน รักษ์บำรุง, มนตรี หมื่นระย้า
Maratee Jansong*, Wanpen Jankong, Chaleamporn Bourpa, Wassayamon Rakbumrong, Montree Memranya

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยตาปี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Accounting, Tapee University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: maratee@tapee.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3) ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 246 คน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีอยู่ในระดับมาก และ 3) ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีด้านทักษะการสื่อสาร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความถูกต้อง ด้านการใช้เทคโนโลยี ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความรวดเร็ว ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านทักษะการสื่อสาร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านคุณภาพงาน ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านทักษะการสื่อสาร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ดังนั้น ผู้ทำบัญชีจะต้องแสวงหาความรู้ทางวิชาชีพอยู่เสมอ มีทักษะการสื่อสารที่ดี ปรับตัวใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพราะการพัฒนาตนเองทำให้ลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน และดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ ผู้ทำบัญชีที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหล่านี้จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, ผู้ทำบัญชี

Abstract

The objectives of this study were to investigate 1) The accounting professional knowledge and abilities of accountants in Surat Thani province, 2) The efficiency of accountants in Surat Thani province, and 3) The accounting professional knowledge and abilities that affect the efficiency of

accountants in Surat Thani province. The sample was 246 people, and the data collection method was questionnaires. The statistics used for analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The study results showed that 1) Knowledge and professional accounting skills were at a high level, 2) The efficiency of accountants' work performance was at a high level, and 3) Knowledge and professional accounting skills significantly affected work performance at a statistical significance level of 0.05 professional accounting knowledge and skills in communication affect the accuracy of accountants' work performance. Technology skills affect the speed of accountants' work performance. Professional ethics, accounting technology, and communication skills affect the quality of accountants' work performance. Accounting technology and communication skills affect the accountants' work performance in achieving success. Therefore, accountants must constantly seek professional knowledge, possess good communication skills, and adapt to modern technology. Self-development reduces redundant work steps and allows for fast, accurate, and efficient operations, enabling the achievement of organizational goals. Accountants with these complete qualifications can work with quality and build credibility, leading to sustainable organizational development.

Keywords: Accounting Knowledge and Competence, Work Performance Efficiency, Accountant

บทนำ

ปัจจุบัน ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงทางการเงินขององค์กร ทั้งในด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน การควบคุมภายใน การวางแผนภาษี ตลอดจนการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การมีความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่เพียงพอจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่มีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ทำบัญชีในการจัดทำข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ เมื่อเทคโนโลยีเริ่มมีบทบาท โปรแกรมบัญชีจึงถูกพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกในการบันทึกการบัญชีและจัดทำงบการเงิน ซึ่งช่วยให้กระบวนการบัญชีมีความรวดเร็ว แม่นยำ และลดข้อผิดพลาดจากการบันทึกแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน และเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ทางการเงิน คลาวด์และปัญญาประดิษฐ์ยังช่วยเสริมศักยภาพด้านการทำบัญชีอัตโนมัติ ลดภาระงานซ้ำซ้อน และเพิ่มความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มทางธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในสังคมดิจิทัล (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ, 2564)

ตามแนวคิดของ ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) โดยได้ชี้ให้เห็นว่า การลงทุนในการศึกษา หรือการฝึกอบรมบุคลากรจะนำไปสู่การเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความสามารถ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลนั้น สำหรับวิชาชีพบัญชี ความรู้เฉพาะทาง เช่น มาตรฐานการรายงานทางการเงิน มาตรฐานการสอบบัญชี กฎหมายภาษีอากร และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ถือเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญได้ (Becker, G. S., 1964) ขณะเดียวกัน ความสามารถในการวิเคราะห์ วางแผน สื่อสาร ปฏิบัติงานตามหลักจริยธรรมทางวิชาชีพ ล้วนมีผลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานจริง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางบัญชีเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ การปฏิบัติงานบัญชีที่ดีต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ เช่น ความน่าเชื่อถือของข้อมูลความสามารถ

ในการส่งมอบงานตรงเวลา และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพบัญชี (บุญมา ผายอ, 2562)

กรอบความรู้และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กำหนด “สมรรถนะหลักของผู้ทำบัญชี” ซึ่งครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพบัญชี ตามมาตรฐานและข้อกำหนดทางกฎหมาย 2) ทักษะในการปฏิบัติงานทางบัญชีและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) เจตคติ จรรยาบรรณ และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้และความสามารถที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของผู้ทำบัญชี และเป็นกลไกสำคัญ ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจ

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดจาก ทฤษฎีผลการปฏิบัติงาน (Performance Theory) ซึ่งระบุว่า ผลการปฏิบัติงานของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ เจตคติ แรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน งานวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับสภาวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาองค์ความรู้และกำลังคนด้านบัญชีให้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของธุรกิจในระดับท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม (Campbell, J. P. et al., 1990)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 644 คน ได้แก่ ผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และประกอบวิชาชีพบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเป็นผู้ที่มีรายชื่อปรากฏในระบบฐานข้อมูลทะเบียนผู้ทำบัญชีของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ณ ปี พ.ศ. 2567 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567)

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane, T., 1967) ได้จำนวน 246 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมรายชื่อทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบไฟล์ Microsoft Excel แล้วใช้ฟังก์ชัน = RAND() เพื่อสร้างตัวเลขสุ่มในแต่ละแถวของรายชื่อ จากนั้นทำการเรียงลำดับค่าตัวเลขสุ่มจากน้อยไปหามาก และเลือกผู้มีลำดับต้นตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ คือ 246 รายชื่อ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จนครบตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงานด้านบัญชี โดยมีลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบเพียงข้อเดียวและเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) มีคำถามทั้งหมด 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี การรับรู้ การประเมิน และความเห็นของผู้ทำบัญชีต่อองค์ประกอบที่สำคัญของวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ การใช้เทคโนโลยี และทักษะการสื่อสาร มีคำถามทั้งหมด 16 ข้อ โดยคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 4.50 - 5.00 = มากที่สุด, 3.50 - 4.49 = มาก, 2.50 - 3.49 = ปานกลาง, 1.50 - 2.49 = น้อย, 1.00 - 1.49 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน และด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ มีคำถามทั้งหมด 16 ข้อ โดยคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 4.50 - 5.00 = มากที่สุด, 3.50 - 4.49 = มาก, 2.50 - 3.49 = ปานกลาง, 1.50 - 2.49 = น้อย, 1.00 - 1.49 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อเสนอแนะของตนเองเพิ่มเติมได้อย่างอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เนื่องจากตามเกณฑ์ที่กำหนด ค่า IOC ที่เหมาะสมควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัด และเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และปรับแก้ตามคำแนะนำ หลังจากนั้น นำแบบสอบถามทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน หลังจากนั้น ได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ทำบัญชีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน (ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลักในการวิจัย) และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.972 ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวและอนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล แจ้งถึงสำนักงานบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ทำบัญชีในพื้นที่ดังกล่าว จากนั้นได้ส่งแบบสอบถามในรูปแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการ สุ่มตามจำนวนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ผลการวิจัย ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 260 ชุด ได้รับคืน 250 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.15 และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 246 ชุด โดยมีแบบสอบถาม 4 ชุดไม่สมบูรณ์หรือกรอกข้อมูลไม่ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง ของชุดข้อมูล แล้วทำการลงรหัส แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการลงรหัสเรียบร้อยแล้วไปวิเคราะห์โดยการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการทำงานด้านบัญชี และตำแหน่งงานปัจจุบัน โดยใช้วิธีการประมวลผลทางสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยหาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการวิจัยซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยสุด

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อศึกษาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิเคราะห์ ด้วยสถิติอ้างอิง (Inference Statistic) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนพื้นฐานส่วนบุคคล โดยรวมของผู้ทำบัญชีในพื้นที่สุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 80.50 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 140 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 56.90 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 39.10 ประสบการณ์ในการทำงานด้านบัญชี 6 - 10 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 37.80 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี โดยรวมของผู้ทำบัญชีในพื้นที่สุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในพื้นที่สุราษฎร์ธานี ในภาพรวม

ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้และทางวิชาชีพบัญชี	4.03	0.34	มาก
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	4.25	0.37	มาก
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี	4.23	0.36	มาก
ด้านทักษะการสื่อสาร	4.24	0.34	มาก
ภาพรวม	4.19	0.22	มาก

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.34) ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.36) และด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความถูกต้อง	4.29	0.34	มาก
ด้านความรวดเร็ว	4.26	0.35	มาก
ด้านคุณภาพงาน	4.18	0.40	มาก
ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ	4.20	0.34	มาก
ภาพรวม	4.23	0.24	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ ด้านความรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.35) ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.34) และด้านคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐานความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน			
	ด้าน ความถูกต้อง	ด้าน ความรวดเร็ว	ด้าน คุณภาพงาน	ด้านบรรลุเป้าหมาย ความสำเร็จ
ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี				
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.746	0.710	0.643	0.610
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	0.427	0.022*	0.012*	0.227
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี	0.206	0.005**	0.002*	0.000**
ด้านทักษะสื่อสาร	0.000**	0.039*	0.000**	0.005**

หมายเหตุ: n = 246 *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านความรวดเร็ว และ ด้านคุณภาพงาน 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน และ 3) ด้านทักษะสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านความรวดเร็ว

ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ได้แก่ 1) ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านความรวดเร็ว และด้านเป้าหมายความสำเร็จ 2) ด้านทักษะสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้อง ด้านคุณภาพงาน และด้านเป้าหมายความสำเร็จ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านการสื่อสารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความถูกต้องในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.752	0.405		6.803	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (X ₁)	- 0.020	0.062	- 0.020	- 0.324	0.746
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X ₂)	0.048	0.060	0.051	0.796	0.427
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X ₃)	0.078	0.061	0.083	1.268	0.206
ด้านทักษะสื่อสาร (X ₄)	0.256	0.065	0.257	3.934	0.000**
R = 0.309 ^a , R ² = 0.095, Adj. R ² = 0.080, SE = 0.33214, F = 6.340, Sig = 0.000 ^b					

**ระดับนัยสำคัญ 0.01 *ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 5 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความถูกต้องในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะสื่อสาร (X₄) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมากที่สุด ($\beta = 0.257$)

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านการสื่อสารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความรวดเร็วในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.248	0.411		5.472	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (X ₁)	0.023	0.063	0.023	0.372	0.710
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X ₂)	0.140	0.061	0.146	2.299	0.022*
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X ₃)	0.175	0.062	0.181	2.804	0.005**
ด้านทักษะสื่อสาร (X ₄)	0.137	0.066	0.135	2.076	0.039*
R = 0.332 ^a , R ² = 0.110, Adj. R ² = 0.096, SE = 0.33718, F = 7.478, Sig = 0.000 ^b					

**ระดับนัยสำคัญ 0.01 *ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 6 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความรวดเร็วในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X₃) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านความรวดเร็วในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมากที่สุด ($\beta = 0.181$)

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านการสื่อสารส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านคุณภาพงานในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.211	0.442		2.740	0.007
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (X_1)	0.031	0.068	0.027	0.464	0.643
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X_2)	0.166	0.066	0.153	2.523	0.012*
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X_3)	0.207	0.067	0.190	3.092	0.002*
ด้านทักษะสื่อสาร (X_4)	0.297	0.071	0.259	4.185	0.000**
R = 0.438 ^a , R ² = 0.191, Adj. R ² = 0.118, SE = 0.36290, F = 14.269, Sig = 0.000 ^b					

**ระดับนัยสำคัญ 0.01 *ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 7 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านคุณภาพงานในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะสื่อสาร (X_4) ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านคุณภาพงานในเขตพื้นที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี มากที่สุด ($\beta = 2.59$) รองลงมาด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X_3) ($\beta = 0.190$) และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X_2) ($\beta = 0.153$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชี และด้านการสื่อสารส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านบรรลุปเป้าหมายความสำเร็จ

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.084	0.400		5.213	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (X_1)	0.031	0.061	0.031	0.510	0.610
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X_2)	0.072	0.059	0.076	1.212	0.227
ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X_3)	0.216	0.061	0.227	3.559	0.000**
ด้านทักษะสื่อสาร (X_4)	0.181	0.064	0.181	2.818	0.005**
R = 0.363 ^a , R ² = 0.132, Adj. R ² = 0.118, SE = 0.32808, F = 9.159, Sig = 0.000 ^b					

**ระดับนัยสำคัญ 0.01 *ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 8 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านบรรลุปเป้าหมายความสำเร็จในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (X_3) ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีด้านบรรลุปเป้าหมายในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมากที่สุด ($\beta = 0.027$) รองลงมาด้านทักษะสื่อสาร (X_4) ($\beta = 0.181$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชี ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าระดับความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี รองลงมา คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชีและด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่าผู้ทำบัญชียุคดิจิทัลในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของการจัดการข้อมูลทางการเงิน การปฏิบัติตามกฎหมาย การสนับสนุนการตัดสินใจและ การรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กรในระยะยาว ผู้ทำบัญชีจึงมีความตระหนักในการหาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีเพื่อเพิ่มความชำนาญในสายงานอาชีพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา ธนสมบัติศิริ ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานรับทำบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี รองลงมา คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์ ข้อมูล คุณสมบัติของนักบัญชียุคใหม่ด้านทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ซึ่งแสดงให้เห็นภาพรวมของนักบัญชียุคใหม่ที่ต้องมีขีดความสามารถรอบด้านสะท้อนให้เห็นว่าในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นหัวใจสำคัญ ผู้ทำบัญชีไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังต้องมีจรรยาบรรณ ทักษะการสื่อสาร และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและรักษาความน่าเชื่อถือในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ, 2564)

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในพื้นที่สุราษฎร์ธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความรวดเร็ว ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและ ด้านคุณภาพงาน ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่าผู้ทำบัญชี ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร สนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และรักษาความโปร่งใสรวมถึง ช่วยป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในด้านการเงินและกฎหมายมีประสิทธิภาพสามารถปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม การส่งเสริมงานให้มีประสิทธิภาพยังช่วยเพิ่มคุณภาพของงานและการส่งมอบข้อมูลในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริบุรณ์ แก้วสมนึก ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของนักบัญชีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ที่สอดคล้องกัน โดยผู้ทำบัญชีในพื้นที่อื่น ๆ ก็มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมากเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับด้านการบรรลุเป้าหมาย ความน่าเชื่อถือ ความทันเวลา และความถูกต้องครบถ้วน ซึ่งเน้นให้เห็นว่าไม่ว่าจะอยู่ในบริบทพื้นที่ใด คุณลักษณะสำคัญของผู้ทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพล้วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพ ความแม่นยำ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การทำบัญชีไม่เพียงแต่การจัดทำเอกสารทางการเงิน แต่รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร (ศิริบุรณ์ แก้วสมนึก, 2565)

3. ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีด้านความรู้ทางวิชาชีพไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชียุคดิจิทัลในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีในทุกด้าน อันได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่าผู้ทำบัญชียุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้เกิดความสำเร็จในงาน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ กัญญาพร จันทรประสิทธิ์ ที่ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพนักบัญชียุคดิจิทัลของสถานประกอบการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร คุณสมบัตินักบัญชียุคดิจิทัล ด้านความรู้ เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีไม่มีผลต่อประสิทธิภาพนักบัญชียุคดิจิทัลของสถานประกอบการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร (กัญญาพร จันทรประสิทธิ์, 2564)

ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่า จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นแนวทางสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจในงานบัญชีเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ โปร่งใสและเชื่อถือได้ จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยการสร้างความน่าเชื่อถือ การยึดมั่นในจรรยาบรรณยังส่งเสริมความยั่งยืนและความน่าเชื่อถือขององค์กรในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลภู สันทะจักร์ และและกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยของนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานราชการในประเทศไทย (กมลภู สันทะจักร์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์, 2562) ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยของนักบัญชียุคดิจิทัลด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร วรรณสร ที่ได้วิจัยเรื่อง คุณค่าทางวิชาชีพและจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในเขตภาคกลาง (สิริพร วรรณสร, 2563) ได้กล่าวไว้ว่า จรรยาบรรณในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีคือ หลักการสำคัญที่ผู้ประกอบการวิชาชีพต้องยึดถือในการทำงานเพื่อสร้างและรักษาความเชื่อมั่นในวิชาชีพบัญชีเป็นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่มีความสำคัญต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีด้านการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชียุคดิจิทัลในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่า ในปัจจุบันงานหลาย ๆ อย่างขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเนื่องจากช่วยลดระยะเวลาและยังช่วยลดเก็บข้อมูลได้เป็นระเบียบ ผู้ทำบัญชีก็เป็นผู้ปฏิบัติงานที่นำเทคโนโลยีทางการบัญชีเข้ามาช่วยในงานด้านบัญชีเพื่อทำให้งานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทป์ปภา ปุณยวิทิตโรจน์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชี (จันทป์ปภา ปุณยวิทิตโรจน์, 2563) พบว่า ทักษะทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการทำงานของนักบัญชีช่วยให้นักบัญชีทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นใจมากยิ่งขึ้นต่อไป สอดคล้องกับของ นิรมล คชแก้ว ที่ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพ การจัดทำงบการเงินของธุรกิจ SMEs ในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน (นิรมล คชแก้ว, 2559) คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยี ด้านลักษณะเฉพาะบุคคล และด้านการบริหารจัดการในองค์กร ส่งผลในเชิงบวกต่อคุณภาพการจัดทำงบการเงินของธุรกิจ SMEs ในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชัย ชมศิริ ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิภาพผู้ทำบัญชียุคดิจิทัลของสถานประกอบการ ด้านคุณภาพงานเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความแม่นยำและประสิทธิภาพในการทำงานทางการบัญชี การใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยให้วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง (ขวัญชัย ชมศิริ, 2561)

ความรู้และความสามารถทางวิชาชีพบัญชีด้านทักษะสื่อสารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่าทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ทำบัญชี เนื่องจากงานบัญชีไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินเท่านั้นแต่ยังต้องเกี่ยวข้องกับการประสานงาน การนำเสนอข้อมูลและการอธิบายข้อมูลรายงานทางการเงินให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านบัญชีเข้าใจได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา ธนสมบัติศิริ ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ที่มีผล ต่อประสิทธิภาพ

การทำงานของนักบัญชีในสำนักงานรับทำบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี การใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีทักษะการสื่อสารและความหลากหลายทางภาษาและทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยรรยง ธรรมธัชอารี ที่ได้ศึกษา เรื่อง สภาพแวดล้อมขององค์กร การปฏิบัติงานโรงพยาบาลในสังกัดกองทัพบก ได้กล่าวว่า การสื่อสารทางบัญชี การสื่อสารภาษาบัญชีจะมีผลต่อการทำความเข้าใจของผู้ฟังเนื่องจากตัวเลขทางบัญชีถูกจัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักการบัญชีที่มีอยู่โดยนักบัญชีจะมักใช้ศัพท์ทางบัญชีหรืออธิบายเป็นตัวเลขทางบัญชีซึ่งยากต่อการเข้าใจของผู้ฟังที่ไม่ใช่กับบัญชีจึงต้องมีทักษะและการสื่อสารให้ผู้อ่านสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย (ยรรยง ธรรมธัชอารี, 2548)

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้อาจสรุปได้ว่า ผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสิทธิภาพการทำงานทางด้านบัญชีอาจเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำงาน อย่างมีคุณภาพ ด้านความถูกต้อง ด้านความรวดเร็ว ด้านคุณภาพงาน ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพประสิทธิภาพของผู้ทำบัญชีที่ดีเกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีทางการบัญชีและด้านการสื่อสาร ผู้ทำบัญชีที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหล่านี้จะสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ สนับสนุนการตัดสินใจขององค์กร และสร้างความน่าเชื่อถือในวิชาชีพได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ทำบัญชีในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีควรรักษาและพัฒนาระดับความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยประสิทธิภาพขององค์กรนั้นเกิดจากการผสมผสานระหว่างการบริหารจัดการที่ดี ความสามารถของพนักงาน การใช้เทคโนโลยี และการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการทำงานอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้ทำบัญชีควรใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ทางวิชาชีพอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็น การฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้สามารถลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน และดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันองค์กรควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีได้มีโอกาสศึกษาทักษะทางวิชาชีพเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย สำหรับประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ การศึกษาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีในด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เช่น ทักษะการวิเคราะห์ การบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายใน เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แบบสอบถามทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่รอบด้านและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของผู้ทำบัญชีในพื้นที่ได้อย่างแท้จริงและควรมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการความรู้วิชาชีพ ทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้ทำบัญชีและยกระดับมาตรฐานงานบัญชีให้ตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัยและความเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลภู สันตะจักร และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์. (2562). ปัจจัยของนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการในประเทศไทย. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 17(1), 17-31.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2567). ระบบจัดเก็บข้อมูลผู้ทำบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก <https://www.dbd.go.th/manual/1367>
- กัญญาพร จันทรประสิทธิ์. (2564). ประสิทธิภาพนักบัญชียุคดิจิทัลของสถานประกอบการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุลธิดา ธนสมบัติศิริ. (2564). คุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของ นักบัญชีในสำนักงานรับทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ขวัญชัย ชมศิริ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จันทป์ปภา ปุณยวิจิตรโรจน์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชี. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับนานาชาติและระดับชาติด้านบริหารธุรกิจและการบัญชี, 2563. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรมล คชแก้ว. (2559). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดทำงบการเงินของธุรกิจ SMEs ในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 9(7), 245-258.
- บุญมา ผายอย. (2562). ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของนักบัญชีในกลุ่มธุรกิจ ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางเรือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยรรยง ธรรมธัชอารี. (2548). บริหารธุรกิจด้วยแนวคิดการบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ศิริบุรณ์ แก้วสมนึก. (2565). สมรรถนะของนักบัญชี แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สิริพร วรรณศร. (2563). คุณค่าทางวิชาชีพและจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในเขตภาคกลางปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Becker, G. S. (1964). Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education. Chicago: University of Chicago Press.
- Campbell, J. P. et al. (1990). A theory of performance. In N. Schmitt, W. C. Borman & Associates (Eds.), Personnel selection in organizations (pp. 35-70). San Francisco: Jossey-Bass.
- Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
 ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว*
 THE DEVELOPMENT OF AN ADDITIONAL SUBJECT CURRICULUM ON
 “THAI DESSERTS OF MUANG KHON DEE” IN THE CAREER EDUCATION LEARNING
 AREA FOR PRIMARY 6 STUDENTS AT WAT KHAO KAEW SCHOOL

ภุรินทร์ บัลลังก์*, วัฒนา รตนพรหม, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง

Phurirut Banlang*, Wattana Rattanaprom, Sirisawas Thongkanluang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: 64052505004@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมดังกล่าว ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 12 คน โรงเรียนวัดเขาแก้ว ใช้รูปแบบวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน และหลังการทดลอง เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 6 หน่วย 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 20 ข้อ 4) แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ ดังนี้ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีระดับความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.49$) และ 2) ผลการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน “ขนมไทยเมืองคนดี” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีทักษะปฏิบัติการทำขนมไทยเมืองคนดีอยู่ในระดับดี และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร “ขนมไทยเมืองคนดี” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.56$)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การงานอาชีพ, ขนมไทยเมืองคนดี

Abstract

The objectives of this research were: 1) To develop an additional course titled "Thai Dessert of Muang Khon Dee" in the Career and Technology learning area for Grade 6 students at Wat Khao Kaeo School, and 2) To study the effects of implementing the aforementioned course.

The research population consisted of 12 Grade 6 students enrolled in the first semester of the 2025 academic year at Wat Khao Kaeo School. The research employed a quasi-experimental design using a one-group pretest-posttest model. The research instruments included: 1) The additional course "Thai Dessert of Muang Khon Dee," 2) Six learning management plans, 3) A 20-item achievement test, 4) A performance skills assessment form, and 5) A student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and comparison of learning achievement scores. The research findings were as follows: 1) The developed additional course "Thai Dessert of Muang Khon Dee" in the Career and Technology learning area for Grade 6 students comprised the following components: rationale, objectives, course structure, content scope, instructional time, instructional activity guidelines, learning materials and equipment, assessment and evaluation, and learning management plans. The overall appropriateness of the curriculum was rated at the highest level ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.49$); and 2) The implementation of the "Thai Dessert of Muang Khon Dee" course revealed that students' learning achievement after the course was significantly higher than before. Students demonstrated good performance skills in Thai dessert making and reported the highest satisfaction with the course ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.56$).

Keywords: Curriculum Development, Career Education, Thai Desserts of Muang Khon Dee

บทนำ

วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของไทยเป็นมรดกตกทอดอันทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษได้สั่งสมความรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นนับเป็นสิ่งที่มีความควรอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน เพราะวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของไทยสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอันผูกพันกับธรรมชาติ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความคิดสร้างสรรค์ ในเชิงศิลปะ ตลอดจนทักษะความรู้ต่าง ๆ ที่ได้คิดค้นเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ในมาตราที่ 7 กำหนดให้มีการส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและในมาตรา 27 วรรคสองยังให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 เป็นหลักสูตรที่ใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางในการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในการจัดการศึกษานั้น ยังมีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) ซึ่งภูมิปัญญานั้นนับเป็นองค์ความรู้ความสามารถและทักษะ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุงแต่ง พัฒนา ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาของไทย มีความเด่นชัดในหลายด้าน ทั้งด้านเกษตรกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรม และภาษา (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) การพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และค่านิยมที่เหมาะสม โดยควรพัฒนาในรูปแบบที่ยืดหยุ่น ปรับปรุงเนื้อหา กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ให้ตรงกับบริบทชุมชน รวมถึงเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2539)

โรงเรียนวัดเขาแก้ว อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอาหารพื้นบ้านและขนมไทย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพารา และบางส่วนประกอบอาชีพค้าขายหรือมีรายได้ไม่แน่นอน แต่ด้วยบริบทของตำบลทุ่งกงและตำบลตะเคียนทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนชนบทที่มีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะบ้านเขาแก้วและบ้านกระแตจะแจ๊ะ ซึ่งยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การทำเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา และการแปรรูปวัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำขนมไทยที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติและสูตรดั้งเดิมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาให้ความสนใจในเรื่องของขนมไทย แต่ขาดโอกาสในการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้แนวโน้มของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ขนมไทยเริ่มสูญหายเนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนไม่มีเวลาถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรหลานและเยาวชนหันไปสนใจขนมจากต่างประเทศมากกว่า (รัมภา ศิริวงศ์, 2556)

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการทำขนมไทย เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสามารถต่อยอดไปสู่อาชีพเสริมในครัวเรือนได้ จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้และสืบสานองค์ความรู้ในการทำขนมไทยให้คงอยู่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยและสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตได้อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 12 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร

ในขั้นนี้เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและความต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระการเรียนรู้ การงานอาชีพ โดยวิธีพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน 2) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียน และ 3) ศึกษาและสำรวจความต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สาระการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ในขั้นนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ประกอบด้วย มาตรฐาน การเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สารการเรียนรู้ช่วงชั้น สารการเรียนรู้รายปี ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การประเมินโครงสร้างหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของโครงสร้างหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ได้ตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินโครงสร้างหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.49$) และ 3) การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สารการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” โดยนำผลการประเมินความเหมาะสมที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรในจุดที่มีความบกพร่องที่ต้องแก้ไขเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจำนวน 15 แผน ใช้ระยะเวลา 20 ชั่วโมง ไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน เพื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทดลองใช้หลักสูตรตามแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Post Test Design)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

ในขั้นการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร มีการประเมินทั้งระหว่างการใช้หลักสูตรและหลังการใช้หลักสูตร มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตรขนมไทยเมืองคนดี โดยทำการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล จากการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ประเมินผลจากการปฏิบัติงานของนักเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน 2) การประเมินหลังการใช้หลักสูตรขนมไทยเมืองคนดี โดยการทดสอบด้านความรู้ คือ การทดสอบภาคทฤษฎีในเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับขนมไทย โดยใช้ข้อสอบปรนัยข้อคำถามแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรขนมไทยเมืองคนดี โดยใช้แบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.49$) จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน เป็นเวลา 20 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2568 ถึง 21 มีนาคม 2568 เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพและได้นำหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้นั้นไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 12 คน เป็นเวลา 20 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 13 พฤษภาคม 2568 ถึง 11 มิถุนายน 2568

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และหาคุณภาพของแบบทดสอบตามขั้นตอน โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” จากนั้นสร้างแบบทดสอบให้มีคำถามครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ จำนวน 20 ข้อ โดยนำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องกันระหว่างข้อทดสอบ แต่ละข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด โดยผลการพิจารณารายข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน และได้นำผลการทดสอบมาหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความยากง่าย (p) โดยผลค่าความยาก (p) ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.27 - 0.67 และผลของค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.27 - 0.80 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ได้ข้อสอบที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยเมื่อนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยมีค่าเท่ากับ 0.725 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบฉบับนี้มีความเหมาะสม

3. แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดทักษะการทำงานให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ และ กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตชนิดมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข (Numerical Rating Scale) ซึ่งแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ระดับ 0 - 2 คะแนน (ปรับปรุง - ดี) และนำแบบวัดทักษะการปฏิบัติงานเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับคำแนะนำเพิ่มเติม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. แบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และวิธีการสร้างแบบประเมิน จากนั้นสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยมีลักษณะข้อคำถามแบบจัดอันดับคุณภาพของลิเคอร์ต (Likert's Five Rating Scale) โดยกำหนดค่า คะแนนไว้ 5 ระดับ 1 - 5 คะแนน (น้อยที่สุด - มากที่สุด) และนำแบบประเมินให้ที่อาจารย์ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คือ ด้านเนื้อหา 2 คน ด้านหลักสูตร 1 คน และด้านการวัดผลประเมินผล 2 คน พิจารณาความเที่ยง ตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ภาพรวมจากผลการประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นมีผลอยู่ที่ 0.60 - 1.00 ผู้วิจัยได้นำมาทำการปรับปรุงแบบประเมินแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยเพื่อพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามหลักการสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach, L. J. โดยการคำนวณด้วยโปรแกรมของคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Cronbach, L. J., 1970) พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลก่อนการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบเลือกตอบไปสอบถามนักเรียน

2. การเก็บข้อมูลระหว่างการใช้หลักสูตร จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนบันทึกทักษะการปฏิบัติงานและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงานของนักเรียน

3. การเก็บข้อมูลหลังการใช้หลักสูตร โดยการทดสอบหลังเรียนและประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าร้อยละ (%) 2) หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบ ทักษะการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ในการทำงาน หาค่าร้อยละ (%) นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และ 4) แบบประเมิน ความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (a-Coefficient) ของ Cronbach, L. J. แปลความหมายโดยใช้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทย เมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสอบถาม 3 ตอน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.33 ด้านอาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนด้านประสบการณ์ในเข้าอบรมหรือการเรียนรู้ เรื่อง การทำขนมไทย นักเรียนทุกคนไม่เคยมีประสบการณ์นักเรียนมีความสนใจและต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมไทย โดยเฉพาะในลักษณะกิจกรรม ที่ลงมือปฏิบัติจริงมีความต้องการในการเรียนรู้แบบบูรณาการกับท้องถิ่น และสนใจให้มีกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน และพบว่า นักเรียนทุกคนมีความต้องการเข้ารับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา เรื่อง ขนมไทยเมืองคนดี ด้านรูปแบบของการจัดกิจกรรมนักเรียนทุกคนต้องการการจัดการกิจกรรมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการฝึกปฏิบัติจริงและการทำกิจกรรมกลุ่ม ด้านความต้องการสื่อประกอบการเรียน นักเรียนทุกคนต้องการให้มีเอกสารประกอบการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เรื่อง ขนมไทยเมืองคนดี นักเรียนทุกคนต้องการเรียนรู้ เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับขนมไทย การทำขนมไทยเมืองคนดี และการคำนวณต้นทุน ราคาขายขนมไทยเมืองคนดี

2. ผลการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ 1) ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของขนมไทย 2) เรียนรู้สูตรขนมไทย 3) วัตถุดิบในการทำขนมไทย 4) เรียนรู้วิธีการทำขนมกันเถอะ 5) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ 6) ต้นทุนและการจัดจำหน่าย และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน ส่วนการประเมินหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.71 และผลการประเมินความเหมาะสมของแผน

การจัดการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.54 สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว กับนักเรียนโรงเรียนวัดเขาแก้ว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหน่วยการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมในการเรียน และการปฏิบัติงานของนักเรียน พบว่า นักเรียนให้ความสนใจ และให้ความร่วมมือในการเรียนดี และสามารถทำขนมไทยแต่ละประเภทได้ดี

4. ผลการประเมินหลักสูตรฉบับร่าง

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ที่	ประเด็น	μ	σ	ระดับความเหมาะสม
1	หลักการความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร	4.93	0.45	มากที่สุด
2	เนื้อหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.70	0.50	มากที่สุด
3	แนวทางการจัดการการเรียนรู้	4.60	0.53	มากที่สุด
4	แนวทางการวัดและประเมินผล	4.67	0.48	มากที่สุด
โดยรวม		4.71	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวม พบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.49$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ 6 หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ที่	หน่วย	μ	σ	ระดับความเหมาะสม
1	ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของขนมไทย	4.51	0.28	มากที่สุด
2	เรียนรู้สูตรขนมไทย	4.55	0.15	มากที่สุด
3	วัตถุดิบในการทำขนมไทย	4.62	0.14	มากที่สุด
4	เรียนรู้วิธีการทำขนมไทยกันเถอะ	4.78	0.11	มากที่สุด
5	การออกแบบบรรจุภัณฑ์	4.34	0.31	มาก
6	ต้นทุนและการจัดจำหน่าย	4.44	0.34	มาก
โดยรวม		4.54	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ 6 หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมแสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ 6 หน่วย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.15$)

ผลการศึกษาผลการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ขนมไทยเมืองคนดี กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงาน อาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ตารางที่ 3 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ผลการเรียนรู้	จำนวนนักเรียน	คะแนน	μ	σ
ก่อนเรียน	12	20	9.50	1.62
หลังเรียน	12	20	16.50	1.68

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว โดยคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.50 คะแนน และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.50 คะแนน สรุปได้ว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 4 ผลคะแนนการประเมินด้านทักษะการปฏิบัติงานในหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ที่	ทักษะการปฏิบัติงาน	คะแนนเฉลี่ย
1	การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการทำขนมไทยได้เหมาะสมกับงาน	1.75
2	การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการทำขนมไทยได้	1.67
3	การปฏิบัติตามกระบวนการทำขนมไทยตามขั้นตอน	1.58
4	การดูแลรักษาเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง	1.58
5	การปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและปลอดภัย	1.92
คะแนนเฉลี่ยรวม		8.50
ร้อยละ		85

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติงานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวม 8.50 คิดเป็นร้อยละ 85.00

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาคความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว

ที่	ประเด็น	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านเนื้อหา	4.46	0.57	มาก
2	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.67	0.45	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้	4.45	0.57	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.50	0.65	มากที่สุด
โดยรวม		4.50	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทย เมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.56$)

อภิปรายผล

1. หลักสูตร “ขนมไทยเมืองคนดี” ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและตรงตามความต้องการ และเหมาะสมกับผู้เรียน โดยหลักสูตร “ขนมไทยเมืองคนดี” มีความสอดคล้องและเหมาะสมและจากการสังเกต พฤติกรรมในการเรียนและการปฏิบัติงานของนักเรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนให้ความสนใจ และให้ความร่วมมือในการเรียนดี และสามารถใช้ทักษะในการปฏิบัติการทำขนมต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ขวานิสต์ ช่วยบำรุง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง การถนอมอาหาร ผลไม้ท้องถิ่น จังหวัดระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักการ จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา เวลาเรียน แนวทาง การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (ขวานิสต์ ช่วยบำรุง, 2564) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปานทิพย์ เกษสมบุรณ์ ที่นำเสนองานวิจัยการพัฒนาการทำหลักสูตรขนมไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี และได้พบแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ในท้องถิ่น โดยออกแบบรายวิชาเกี่ยวกับขนมไทยเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสรู้จัก จากของจริงและลงมือปฏิบัติผ่าน กิจกรรมที่มีบริบทชุมชนเป็นฐาน โดยผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้น่ามากขึ้น สามารถ เข้าใจสูตรและขั้นตอนการทำขนมไทยได้ดี อีกทั้งยังเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย (ปานทิพย์ เกษสมบุรณ์, 2565)

2. ผลการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว พบว่า 1) นักเรียนมีสัมฤทธิ์ทางการเรียน “ขนมไทยเมืองคนดี” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระที่เรียนเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน และนักเรียนได้ เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับเพื่อนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ขนมไทยเมืองคนดี มากขึ้นและรู้จัก แก้ปัญหาและรู้จักสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิยาวรรณ คล้ายคลึง ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ขนมพื้นบ้าน อำเภอกงไกรลาศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้ นักเรียนได้เรียนรู้ตามลำดับ ขั้นตอนจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้นักเรียนจดจำความรู้ได้ดีและเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากขึ้น มีทักษะการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามหลักสูตรท้องถิ่น (ทิยาวรรณ คล้ายคลึง, 2562) และการศึกษาของ ชลธิชา ยิ่งยง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง น้ำพริกแกง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ ได้คะแนนร้อยละ 82.14 สูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นหลักสูตร ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน มีการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด ส่งผลให้มีความรู้ ความเข้าใจ ภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย (ชลธิชา ยิ่งยง, 2562) 2) นักเรียนมีทักษะปฏิบัติการทำขนมไทยเมืองคนดี อยู่ในระดับดี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการในการทำงาน อย่างเป็นระบบ มีการเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียน ในเรื่องที่แปลกใหม่ท้าทายความสามารถของนักเรียน ถึงแม้ว่าจะมีการประกอบอาชีพเสริมในท้องถิ่นแล้วก็ตาม นักเรียนเพียงแค่เคยเห็นแต่ไม่เคยรู้ว่า มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร และไม่เคยลงมือปฏิบัติกิจกรรมนี้มาก่อน จึงทำให้เป็น ที่น่าสนใจ นักเรียนจึงเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ นอกจากนี้มีเพื่อนและครูเป็น ผู้ติดตามผลงานและช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องและชื่นชมผลงาน ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ จึงทำให้

นักเรียน มีความสนุกสนานในการเรียนและเข้าใจการทำงานได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริปัทมา ตูลานิช ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อาหารพื้นบ้านจังหวัดน่าน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านหนองรังมิตรภาพที่ 107 พบว่า นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาหารค่าเฉลี่ยร้อยละสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจ สามารถปฏิบัติจริง (สิริปัทมา ตูลานิช, 2561) และสอดคล้องกับ วารินทร์ แก้วอุไร ที่กล่าวว่า การให้นักเรียนได้ออกไปสำรวจและรวบรวมความรู้ในชุมชนด้วย การปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง นับเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริงและเป็นกิจกรรม ที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างยิ่ง ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน มีความสุข ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายใน การเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจึงสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ในทุกด้าน (วารินทร์ แก้วอุไร, 2564) และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาแก้ว อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็น เช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ตรงตามความต้องการของนักเรียน การจัดการเรียน การสอนเน้นการปฏิบัติ เน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ ทำให้นักเรียน สามารถมีทักษะการทำขนมไทยเมืองคนดี และสามารถสร้างสรรค์ผลงานการทำขนมไทยเมืองคนดีจนเกิด ความภูมิใจกับผลงานและความสำเร็จของตนเกิดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความสุขกับการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้อื่น จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจเชิงบวกต่อหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สามารถ สีทอง ในการศึกษาหัวข้อ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองโบราณบางพาน รายวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เป็นเพราะว่าองค์ ความรู้ได้มาจากสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นของนักเรียนเองและได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง นักเรียนจึงมีความสุข สนุกสนานการเรียน เห็นความสำคัญ และเกิดความภาคภูมิใจ ตอบสนองจนเกิดความต้องการอยากเรียนรู้อีกขึ้น (สามารถ สีทอง, 2563) และณัฐชัลย์ กงเพชร ที่ได้นำเสนอการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การเลี้ยงไส้เดือนตามศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าแร่ ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้เรียนรู้ด้วยหลักสูตรมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรรายวิชาที่สร้างขึ้นสามารถนำกลับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นหลักสูตร ที่ช่วยส่งเสริมให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีแหล่งเรียนรู้เพียงพอในการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ในอนาคต ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ (ณัฐชัลย์ กงเพชร, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเชื่อมโยงกับบริบท ของชุมชนได้เป็นอย่างดี จากการสังเกต พบว่า นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง มีพฤติกรรม ในการเรียนรู้ที่ดี และสามารถทำขนมไทยตามขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของ หลักสูตรที่สามารถพัฒนาทักษะและความรู้ได้อย่างครอบคลุม อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ด้วยหลักสูตรนี้สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ การเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ในด้านทักษะการปฏิบัติ นักเรียนสามารถทำขนมไทยได้อย่างมีขั้นตอนและเป็น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจต่อ การเรียนตามหลักสูตรในระดับมากที่สุด เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตอบโจทยความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมีลักษณะการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติจริงและร่วมมือกับเพื่อนและครู ทำให้

ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และอาชีพในอนาคตได้ ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยได้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ควรนำหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม “ขนมไทยเมืองคนดี” ไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจน เพราะ หลักสูตรสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของนักเรียนและบริบทท้องถิ่น 2) ควรจัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ เช่น คู่มือสูตร วัตถุดิบและกระบวนการทำขนมไทย เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปฝึกฝนเพิ่มเติมที่บ้านและต่อยอด ความรู้สู่ครอบครัว สำหรับแนวทางในการวิจัยครั้งถัดไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรศึกษาผลของการใช้ หลักสูตรในระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย 2) ควรพัฒนาและทดลองใช้สื่อเทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้ขนมไทย เพื่อกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้ แบบทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2539). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ภูมิปัญญาท้องถิ่น: ความรู้จากรากฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ชฎานิส ช่วยบำรุง. (2564). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง การถนอมอาหารจากผลไม้ท้องถิ่นจังหวัดระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชลธิชา ยิ่งยง. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง น้ำพริกแกง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐชลัยย์ กองเพชร. (2565). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การเลี้ยงไส้เดือน ตามศาสตร์พระราชาเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิวาวรรณ คล้ายคลึง. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ขนมพื้นบ้าน อำเภอกงไกรลาศ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ปานทิพย์ เกษสมบุรณ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรการทำขนมไทยในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- รัมภา ศิริวงศ์. (2556). ขนมไทยในบริบทวัฒนธรรมและครอบครัวไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2564). การพัฒนาหลักสูตร จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สามารถ สีทอง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองโบราณบางพาน รายวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิริปัทมา ตูลานิช. (2561). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อาหารพื้นบ้านจังหวัดน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านหนองรังมิตรภาพที่ 107. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนา
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง*
CULTURAL IDENTITY AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION AFFECTING
SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN LAN KHOI COMMUNITY,
PHATTHALUNG PROVINCE

วิลาสินี ธนพิทักษ์¹, นุศนา ณ พายัพ^{2*}, วิวัฒน์ ฤทธิมา³, สุวิมล จุงจิตร์⁴, จินตนา กลิ่นนันท⁵

Wilasinee Thanapitak¹, Nutsana Na Phayap^{2*}, Wiwat Rittima³, Suwimol Jungjit⁴, Chintana Kasinant⁵

¹วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

¹Management for Development College, Thaksin University, Songkhla, Thailand

²วิทยาลัยนานาชาติดิษยะศรีน มหาวิทยาลัทยาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Didyasarin International College, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

³Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus, Trang, Thailand

⁴คณะวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง ประเทศไทย

⁴Faculty of Science and Digital Innovation, Thaksin University, Phatthalung, Thailand

⁵คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

⁵Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: nutsana@hu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงปริมาณฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังพื้นที่ดังกล่าวยังไม่ฟื้นตัวอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชนลานข่อย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 387 ชุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีของแต่ละข้ออยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 ขึ้นไป ซึ่งอาจถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้งานได้ จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการวิจัยบ่งชี้ว่าชุมชนควรให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในปัจจัยการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมนั้น ควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน เช่น การสนับสนุนให้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, การพัฒนาการท่องเที่ยว, ชุมชนลานข่อย

Abstract

This quantitative research aims to study cultural identity and environmental conservation affecting sustainable tourism development in the Lan Khoi community, Phatthalung Province. The community has been directly impacted by the COVID-19 pandemic, resulting in an incomplete recovery of the number of tourists visiting the area. Therefore, the researcher is interested in exploring management and development strategies to ensure the community's long-term stability and sustainability. This study employs a quantitative research methodology. The sample group comprises tourists visiting the Lan Khoi community, selected through convenience sampling. A total of 387 completed questionnaires were collected. The research instrument was a questionnaire reviewed by three experts to assess content validity, using the Item-Objective Congruence (IOC) index. The evaluation results showed that the IOC values for each item were at least 0.67, indicating acceptable content validity. Subsequently, a reliability test was conducted with a pilot group of 30 respondents. Data analysis included descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis to test the hypotheses. The results revealed that cultural identity and environmental conservation significantly influence sustainable tourism development at the 0.05 level of statistical significance. Based on these findings, it is suggested that the community provide tourists with accurate knowledge about local history and customs. Additionally, regarding environmental conservation, tourists should be encouraged to comply with community regulations, such as supporting environmentally friendly products.

Keywords: Cultural Identity, Environmental Conservation, Tourism Development, Lan Khoi Community

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นวิกฤตการณ์ครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีการพึ่งพารายได้จากภาคการท่องเที่ยวเป็นสัดส่วนสำคัญในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ความรุนแรงของสถานการณ์ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากต้องปิดให้บริการชั่วคราว หรือสูญเสียรายได้ในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นขนาดเล็กที่ยังไม่มีระบบรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างเพียงพอ ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่เดินทางกลับมายังสถานที่เดิม ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อรายได้ การจ้างงาน และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในระดับฐานราก (มนรัตน์ ใจเอื้อ และยงยุทธ แก้วอุดม, 2566); (อรรถพล ศิริเวชพันธุ์, 2566) ขณะเดียวกัน วิกฤตครั้งนี้ยังสะท้อนถึงความเปราะบางของระบบการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทำให้เกิดข้อเสนอแนะในระดับนโยบายให้หันมาให้ความสำคัญกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากขึ้น ในบริบทของการฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวหลังวิกฤต การท่องเที่ยวชุมชนได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นกลไกสำคัญที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวในระดับ

ชุมชนสามารถส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เสริมสร้างอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองอย่างแท้จริง โดยกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ยังช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในระยะฟื้นฟูจำเป็นต้องคำนึงถึงหลากหลายปัจจัย เช่น การปรับตัวของบุคลากรในภาคบริการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการ การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณภาพและมีศักยภาพในการใช้จ่าย (มนรัตน์ ใจเอื้อ และยงยุทธ แก้วอุดม, 2566); (อรรถพล ศิริเวชพันธุ์, 2566) นโยบายด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐจึงได้กำหนดแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้แผนฟื้นฟูการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การกระตุ้นการเดินทางภายในประเทศผ่านแนวคิด “Go Again” และ “Go Local” เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำในชุมชน รวมถึงการเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (“Go Digital”) การรีแบรนด์แหล่งท่องเที่ยวให้มีภาพลักษณ์น่าสนใจ (“Rebranding”) การมุ่งเป้าสู่ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีศักยภาพ และการปรับสมดุลใหม่ (“Rebalance”) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ในบริบทของจังหวัดพัทลุง “ชุมชนลานข่อย” อำเภอป่าพะยอม ถือเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิด Thailand 4.0 โดยเน้นการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชุมชนอย่างสมดุล ชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถต่อยอดเป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากโควิด - 19 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนยังไม่ได้มีการดูแลฟื้นฟูอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ความน่าสนใจลดลง และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่กลับมาเยือนอีกครั้ง แม้จะมีการวางแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน แต่ผลลัพธ์ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (จินตนา กสินันท์ และคณะ, 2566); (บุญยง รุจิโร และคณะ, 2567)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และวางแผนเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนลานข่อยที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($z = 1.96$) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 5% (Cochran, W. G., 1977) จากการแทนค่าจะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 385 คน ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่จะต้องเก็บจะส่งผลให้ผลการวิเคราะห์มีความคงที่ เนื่องจากแบบสอบถามที่ตัวอย่างตอบอาจขาดความสมบูรณ์ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ตัวอย่าง เพราะข้อมูลจากแบบสอบถามบางชุดอาจเกิดความไม่สมบูรณ์ หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนลานข่อย จังหวัดพิจิตร ในช่วงเวลา 9.00 - 17.00 น. ในวันเสาร์ - อาทิตย์ เพราะเป็นช่วงวันและเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเพื่อท่องเที่ยว ทั้งนี้ เกณฑ์ในการคัดเข้า คือ กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนลานข่อย โดยมีความยินยอมและสมัครใจในการให้ข้อมูล และเกณฑ์ในการคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนลานข่อย ที่ไม่มีความประสงค์จะเป็นอาสาสมัครในงานวิจัย และในท้ายที่สุดสามารถเก็บข้อมูลที่สมบูรณ์ได้ จำนวน 387 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้มีการนำองค์ประกอบในการวัดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของงานวิจัยที่ผ่านมาดัดแปลง (Stojanović, T. et al., 2024); (Prayitno, G. et al., 2024) โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านมาตรฐานการท่องเที่ยว จำนวน 5 ข้อคำถาม และด้านแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ จำนวน 4 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้นำองค์ประกอบการวัดของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในงานวิจัยที่ผ่านมาดัดแปลง (Fu, Y. & Luo, J. M., 2023) โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ จำนวน 3 ข้อ ด้านอารมณ์ จำนวน 4 ข้อ และด้านพฤติกรรม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้นำองค์ประกอบการวัดของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักวิจัยหลายท่านมาดัดแปลง (Sondhi, S. et al., 2023); (Putri, F. K. et al., 2022) โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ข้อ และด้านผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการพัฒนาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในเชิงประจักษ์ จากนั้นได้จัดทำแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบวัดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แบบวัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบบวัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการพัฒนาการท่องเที่ยว ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและถ้อยคำของคำถาม โดยใช้วิธีการประเมินค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ค่าดัชนีของแต่ละข้ออยู่ในช่วง 0.67 ขึ้นไป ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม ต่อจากนั้น ได้มีการนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try-out) ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชนลานข่อย จังหวัดพิจิตร

จำนวน 30 คน เพื่อประเมินค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ในการประเมิน ซึ่งผลที่ได้ปรากฏว่า ตัวแปร “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.852 ตัวแปร “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.732 และตัวแปร “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.754 ซึ่งทั้งหมดมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ตามเกณฑ์ที่เหมาะสม (Pallant, J., 2007) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาใช้บริการในพื้นที่จริง โดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้ ได้กำหนดจุดแจกแบบสอบถามไว้ในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางไปใช้บริการ เช่น ร้านอาหารท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และบริเวณจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเอื้อต่อการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสอบถามถูกแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความยินดีและสมัครใจให้ข้อมูลเท่านั้น โดยผู้วิจัยได้มีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงการให้ความมั่นใจว่าข้อมูลที่ให้จะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เพื่อสร้างความไว้วางใจและเพิ่มอัตราการตอบกลับให้มากที่สุด ภายหลังจากการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดกรองแบบสอบถามอย่างรอบคอบ โดยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามในแต่ละฉบับ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ พร้อมต่อการนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป จากการคัดกรองพบว่า มีแบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 387 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97 ของแบบสอบถามที่แจกจ่ายทั้งหมด ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในงานวิจัยนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ด้วยการใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยเริ่มจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับตัวแปรตาม คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อดูแนวโน้มและทิศทางของความสัมพันธ์ ต่อจากนั้นจึงใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficients), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R), ค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (R^2), ค่า t และค่า p เพื่อตรวจสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level) ที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าแต่ละปัจจัยมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ก่อนการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอย เช่น การตรวจสอบความเป็นอิสระของตัวแปร, ความเป็นเส้นตรง (Linearity), ความเป็นปกติของข้อมูล (Normality), และความแปรปรวนเท่ากัน (Homoscedasticity) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากนักท่องเที่ยวซึ่งเดินทางมายังชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาลักษณะประชากรเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ยังได้ดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ในรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	202	52.2
	หญิง	185	47.8
2. อายุ	อายุต่ำกว่า 30 ปี	53	13.7
	อายุ 30 - 40 ปี	186	48.1
	อายุ 41 - 50 ปี	69	17.8
	อายุ 51 ปีขึ้นไป	79	20.4
3. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษา/ปวช.	178	46.00
	อนุปริญญา/ปวส.	68	17.6
	ปริญญาตรี	89	23.00
	สูงกว่าปริญญาตรี	52	13.4
4. อาชีพ	พนักงานเอกชน	129	33.3
	ข้าราชการ	81	20.9
	ธุรกิจส่วนตัว	102	26.4
	อาชีพอื่น ๆ	75	19.4
5. รายได้	รายได้ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท	169	44
	รายได้ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท	83	21
	รายได้สูงกว่า 50,000 บาท	135	35

ผลจากการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน 202 คน ร้อยละ 52.2 และเพศหญิง จำนวน 185 คน ร้อยละ 47.8 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 53 คน ร้อยละ 13.7 อายุ 30 - 40 ปี จำนวน 186 คน ร้อยละ 48.1 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 69 คน ร้อยละ 17.8 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 79 คน ร้อยละ 20.4 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 178 คน ร้อยละ 46.00 อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 68 คน ร้อยละ 17.6 ปริญญาตรี จำนวน 89 คน ร้อยละ 23.00 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 52 คน ร้อยละ 13.4 มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน จำนวน 129 คน ร้อยละ 33.3 ข้าราชการ จำนวน 81 คน ร้อยละ 20.9 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 102 คน ร้อยละ 26.4 และอาชีพอื่น ๆ จำนวน 75 คน ร้อยละ 19.4

นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท จำนวน 169 คน ร้อยละ 44 รายได้ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท จำนวน 83 คน ร้อยละ 21 และรายได้สูงกว่า 50,000 บาท จำนวน 135 คน ร้อยละ 35

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน			
ด้านมาตรฐานการท่องเที่ยว	3.67	0.66	มาก
ด้านแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ	3.79	0.75	มาก
รวม	3.72	0.55	มาก
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม			
ด้านความรู้ความเข้าใจ	3.56	0.52	มาก
ด้านอารมณ์	3.53	0.66	มาก
ด้านพฤติกรรม	3.67	0.71	มาก
รวม	3.46	0.54	มาก
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม			
ด้านข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม	3.74	0.68	มาก
ด้านผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.91	0.61	มาก
รวม	3.69	0.57	มาก

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 (S.D. = 0.55) สำหรับปัจจัยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 (S.D. = 0.54) ขณะที่ปัจจัยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้รับการประเมินในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.57)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแต่ละปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	S.E.	Beta		
ค่าคงที่	0.432	0.065		3.121	0.000*
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (X_1)	0.574	0.072	0.331	5.213	0.000*
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (X_2)	0.718	0.061	0.546	4.347	0.000*
R = 0.368; $R^2 = 0.363$; $R^2_{adj} = 0.359$; F = 326.154					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ($\beta = 0.331$, t = 5.213) ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง และพบว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ($\beta = 0.546$, t = 4.347) ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนลานข่อยมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ท้องถิ่นสามารถสร้างความประทับใจแก่

ผู้มาเยือนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในระยะยาวขณะเดียวกัน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนก็มีบทบาทอย่างชัดเจนต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ใส่ใจต่อธรรมชาติ เช่น การรักษาความสะอาดและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวคงความน่าสนใจและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบหลักที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้การท่องเที่ยวในชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถระบุได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ และพฤติกรรม โดยนักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น ความเป็นมาของหมู่บ้าน ศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน ความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้มีส่วนช่วยให้เกิดความตระหนัก เข้าใจ และเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดอารมณ์ร่วม เช่น ความซาบซึ้งใจ ความประทับใจ และความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวมองเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของพื้นที่ นำไปสู่พฤติกรรมในการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เช่น การเคารพสถานที่ การแต่งกายสุภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรมอย่างตั้งใจ และไม่ทำลายหรือบิดเบือนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถส่งเสริมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen, I. ที่ระบุว่า พฤติกรรมของมนุษย์มักเกิดขึ้นจากเจตคติ ความตั้งใจ และความรู้ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากนักท่องเที่ยวได้รับการให้ความรู้และการทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็จะนำไปสู่การแสดงออกเชิงพฤติกรรมในทางบวกต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (Ajzen, I., 1991) และผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tang, M. & Xu, H. ที่ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวในชุมชนหรือชนบทควรมีการบูรณาการอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น มรดกทางประวัติศาสตร์ งานศิลปะ ภูมิทัศน์ ประเพณี อาหาร และภาษา เข้ากับภูมิทัศน์ธรรมชาติอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน และก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน (Tang, M. & Xu, H., 2023)

2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลานข่อย จังหวัดพัทลุง จากการค้นพบในการวิจัยในครั้งนี้สามารถระบุได้ว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้และพยายามปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด เช่น การแยกขยะ การหลีกเลี่ยงการทิ้งของเสียในพื้นที่ธรรมชาติ การงดใช้โฟม และการเคารพต่อแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชุมชนกำหนดไว้ ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างเหมาะสม และ 2) ด้านผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มให้ความร่วมมือในระดับมาก โดยนิยมเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ เช่น ถ้วยผ้า แก้วน้ำส่วนตัว หรือของที่ระลึกที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ รวมถึงหลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ทั้งนี้ ยังพบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งยังขาดข้อมูลหรือความเข้าใจในเรื่องผลิตภัณฑ์สีเขียวหรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจากภายในชุมชนเองเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลานข่อย โดยอ้างอิงจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากเจตคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือความเชื่อที่ดี ซึ่งในกรณีนี้ คือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Ajzen, I., 1991) ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พบว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสะท้อนถึงความตระหนักรู้ ทัศนคติเชิงบวก และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรักษาความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว อันนำไปสู่การเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง (Chen, Z., 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลานข่อย จังหวัดพิจิตร โดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากกว่าปัจจัยอื่น กล่าวคือ นักท่องเที่ยวปัจจุบันให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ หรือสัตว์ป่า ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เติบโตขึ้น ยังสะท้อนว่านักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม และแสวงหาประสบการณ์ที่ไม่กระทบต่อธรรมชาติ ขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังเป็นปัจจัยเชิงคุณค่าที่ช่วยสร้างเสน่ห์ให้กับชุมชน ทั้งในด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่ประสบการณ์เชิงลึกและความประทับใจที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ที่เกิดขึ้นยังช่วยเสริมความภาคภูมิใจในชุมชน และกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์องค์ความรู้ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนในระยะยาว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ควรส่งเสริมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชุมชนแก่ผู้มาเยือน ผ่านกิจกรรมที่มีส่วนร่วม เช่น การสาธิตงานหัตถกรรม การทำอาหารพื้นบ้าน หรือการเรียนรู้พิธีกรรมท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ (Learning-Based Tourism) ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสชีวิตจริงของชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพันต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นรายได้เสริมแก่คนในพื้นที่ เช่น การเป็นวิทยากรท้องถิ่น หรือผู้ดูแลกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรกำหนดแนวทางเชิงปฏิบัติให้ชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การใช้วัสดุย่อยสลายได้ การติดตั้งป้ายสื่อสารที่เข้าใจง่าย และการจัดทำคู่มือพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรณรงค์ผ่านสื่อในชุมชน เช่น วิทยุท้องถิ่น เฟซบุ๊ก หรือแอปพลิเคชันการท่องเที่ยว และควรฝึกอบรมผู้นำชุมชนและผู้ให้บริการท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงสร้างเครือข่ายกับองค์กรสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ เพื่อเสริมมาตรการระบบที่ยั่งยืน สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ควรขยายกรอบการวิเคราะห์ไปยังมิติอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การพัฒนาเครือข่ายการตลาด หรือการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยว อีกทั้งควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่เชิงปริมาณ เพื่อให้เข้าใจบริบทในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ เพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของนักท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา กลิ่นนันท และคณะ. (2566). การออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหลังวิกฤตโควิด - 19 กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารราชภัฏมหาสารคาม, 17(1), 34-43.
- บุญยณัฐ รุธิโรโก และคณะ. (2567). มิติด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 17(1), 37-47.
- มนรัตน์ ใจเอื้อ และยงยุทธ แก้วอุดม. (2566). แนวทางการเสริมสร้างความสุขของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวภายใต้วิถีชีวิตใหม่. วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 13(1), 170-216.
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2554). สถิติวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- อรรถพล ศิริเวชพันธุ์. (2566). การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยกลไกประชารัฐ ตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำมูลในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(2), 65-76.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(1), 179-211.
- Chen, Z. (2021). Research on ecological rural tourism development based on green environmental protection model. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 769(2), 1-7.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Fu, Y. & Luo, J. M. (2023). An empirical study on cultural identity measurement and its influence mechanism among heritage tourists. *Frontiers in Psychology*, 13(1), 1-13.
- Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual: A step by step guild to data analysis using SPSS for Windows (Version 15)*. (3rd ed.). Crows Nest: Allen & Unwin.
- Prayitno, G. et al. (2024). Social capital for sustainable tourism development in Indonesia. *Cogent Social Sciences*, 10(1), 1-23.
- Putri, F. K. et al. (2022). Local wisdom of the Tengger Tribe, East Java, Indonesia in environmental conservation. *Asian Journal of Ethnobiology*, 5(1), 20-34.
- Sondhi, S. et al. (2023). Relationship between social cause, environment conservation and environmental attitude, towards promoting green purchasing behavior. *Serbian Journal of Management*, 18(1), 27-43.
- Stojanović, T. et al. (2024). Natural and sociocultural values of a tourism destination in the function of sustainable tourism development-An example of a protected area. *Sustainability*, 16(2), 1-18.
- Tang, M. & Xu, H. (2023). Cultural integration and rural tourism development: A scoping literature review. *Tourism and Hospitality*, 4(1), 75-90.

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ
ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล*
A STRATEGIC MANAGEMENT MODEL EMPLOYING A “BENJA PHAKHI” NETWORK
TO ENHANCE THE VOCATIONAL SKILLS OF STUDENTS BAN THAPHAEE SCHOOL
THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ฮาบีบะ หลงสลำ

Habeebah Longsalam

โรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล สตูล ประเทศไทย

Ban Thaphae School, The Satun Primary Educational Service Area Office, Satun, Thailand

Corresponding author E-mail: nuubeebah24@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ โดยมีวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ได้แก่ สภาพภาพโรงเรียน ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ศึกษาผลการประเมินรูปแบบ แหล่งข้อมูล คือ ครู 10 คน และนักเรียน 152 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในมีค่าเฉลี่ย 1.19 และปัจจัยภายนอกมีค่าเฉลี่ย 0.18 2) ได้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ คือ 2.1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเน้นสมรรถนะที่จำเป็น 2.2) พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.3) พัฒนาระบบบริหารคู่เทคโนโลยี 2.4) ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2.5) เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค และ 2.6) เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน และผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า การประเมินทักษะอาชีพของนักเรียน และความพึงพอใจของผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบจากความคิดเห็นของครูในการดำเนินการภายใต้กลยุทธ์ที่พัฒนา มีด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.54) และ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.52)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์, เบญจภาคีเครือข่าย, ทักษะอาชีพ

Abstract

This research aims to study the strategic management model using the Benja Phakhi Network to develop the vocational skills of students at Ban Thaphae School by conducting research and

development as follows: 1) Study the current situation, including studying the school's condition, opinions of those involved, and SWOT analysis. 2) Create and develop a model, examined by 7 qualified experts. 3) Experiment with the model, and 4) Study the model evaluation results. The data sources were 10 teachers and 152 students, obtained through purposive selection. The research instruments were recording forms, semi-structured interview forms, questionnaires, and evaluation forms. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) The school has effective management, has a systematic internal and external quality assurance system, has the highest level of opinions from those involved, and the results of SWOT analysis show that internal factors have an average of 1.19 and external factors have an average of 0.18. 2) Obtained 6 strategic management models as follows: 2.1) Promote education that emphasizes on necessary competencies 2.2) Develop participatory administration 2.3) Develop a management system with technology 2.4) Promote integration with the sufficiency economy principles 2.5) Strengthen opportunities and equality and 2.6) Emphasize safety for learners and the results of the quality inspection of the format are at the highest level 3) The results of the trial use of the model found that the assessment of students' vocational skills and parental satisfaction were appropriate and valuable at the highest level. and 4) The results of the evaluation of the model from teachers' opinions on the implementation under the developed strategy were at the highest level in terms of appropriateness and usefulness ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.54) and ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.52).

Keyword: Strategic Management Model, Benja Phakhi Network, Vocational Skills

บทนำ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นกระบวนการบริหารจัดการแนวใหม่ที่จะช่วยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ภายใต้การวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผน (พิบูล ธีปะปาล, 2546) ช่วยกำหนดกลยุทธ์และดำเนินการที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติ และควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ (วิชาการ, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 (ชลธิชา ร่มโพธิ์รี, 2561) ในการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหาร และมีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน มีการบริหารหลักสูตร มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการส่งเสริมครูให้มีการผลิต/พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (บังอร อยู่ยีน, 2565)

การพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถเต็มตามศักยภาพของตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 อย่างมีความสุข (สกันณวุฒิ เศรษฐ์ภูมิ, 2566) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างเยาวชนและสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างที่มีคุณภาพในอนาคต โดยการพัฒนาทักษะอาชีพเป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนให้ได้พัฒนาความรู้ และฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพที่ตรงตามความถนัด และศักยภาพของนักเรียน (ณัฐพร อึ้งภากรณ์, 2564) สอดคล้องกับ สุพัตรา ฤกษ์บ้าย ที่ระบุว่าทักษะทางอาชีพ

มีความสำคัญต่อตลาดแรงงานในปัจจุบัน การผลักดันให้เด็กนักเรียนเกิดทักษะดังกล่าว จึงเป็นหัวใจสำคัญของหลักสูตรการขยายโอกาสทางการศึกษา หลักสูตรส่งเสริมทักษะอาชีพจะช่วยให้เด็กนักเรียนสามารถประเมินตัวเองได้ว่ามีความต้องการด้านไหน หรือชอบอะไร สามารถพัฒนาทักษะให้ตรงกับความต้องการของตนเองได้ โดยอาศัยความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากโรงเรียน (สุพัตรา ฤกษ์บ้าย, 2565) ซึ่งการได้เรียนรู้พัฒนาทักษะด้านอาชีพจะช่วยให้เด็กนักเรียนสามารถนำไปต่อยอดด้านการทำงานในอนาคตได้ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดังกล่าว จึงสนใจที่จะนำกลยุทธ์การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยราชการและผู้ปกครองนักเรียนมาดำเนินการในโรงเรียนบ้านท่าแพ

ด้วยบริบทของโรงเรียนบ้านท่าแพซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนชนบท ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมใบจากและการเกษตรแบบผสมผสาน นักเรียนส่วนใหญ่จึงมีพื้นฐานชีวิตจากครอบครัวเกษตรกรและช่างฝีมือท้องถิ่น ทำให้แนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับศักยภาพทรัพยากรในพื้นที่ ในขณะเดียวกันสภาพ การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่ซับซ้อน และมีความต้องการทักษะเฉพาะด้านสูงขึ้น โรงเรียนบ้านท่าแพจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนตั้งแต่ระดับ พื้นฐาน ทั้งทักษะงานหัตถกรรมใบจาก การจัดการสวนครัวผสมแบบเกษตรอินทรีย์ ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการตลาดดิจิทัล เพื่อให้เด็ก ๆ ปรับตัวเข้ากับแนวโน้มการจ้างงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นใจ โรงเรียนจึงบูรณาการหลักสูตรอาชีพไว้ในชั้นเรียนปกติควบคู่กับกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน และสถานประกอบการท้องถิ่นจัดโครงการฝึกงาน (Internship) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การสำรวจความต้องการของตลาด การวางแผนต้นทุน และการจัดการคลังวัตถุดิบ ไปจนถึงการนำเสนอขายและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการ กระบวนการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม พร้อมพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ต่อยอดความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อให้เด็กนักเรียนบ้านท่าแพพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ นาถิดา เจริญสุข ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นาถิดา เจริญสุข, 2557) และส่วนงานวิจัยของ เพ็ญภา กลุณภาค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพสำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตนของนักเรียน 8 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีคะแนนทักษะอาชีพและการดำรงชีพ อยู่ในระดับมาก (เพ็ญภา กลุณภาค, 2557) รวมทั้งเนื่องด้วยสภาพปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำ สภาพผู้ปกครองมีรายได้น้อยจากอาชีพเกษตรกร ซึ่งมีผลผลิต ไม่แน่นอน ชุมชนมีรายได้จากงานหัตถกรรมใบจากอีกทางหนึ่ง และจากนโยบายการจัดการศึกษาตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ ที่ระบุให้มีการจัดการศึกษา ปลุกฝังเยาวชนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาโดยแนวคิดในการบริหาร โดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน (School and Community based Management: SCBM) มาจัดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาโดยผ่านการมุ่งเป้าหมายร่วมกันในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยจะพิจารณาจากสภาพแวดล้อม คือ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งผลที่ได้จะทำให้การตัดสินใจขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกันจะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 3 ด้าน ดังที่สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ระบุไว้ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

2) ด้านการพัฒนาและสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้คนไทย เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ และ 3) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค และกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ทำให้ร่วมกันจัดปัญหาการขาดการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนดังกล่าว ซึ่งจากปัญหานี้ ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่าย ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านท่าแพ 2) ชุมชน คือ กลุ่มแม่บ้าน บ้านควนโต๊ะเจ๊ะ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแพ 4) หน่วยงานราชการ คือ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าแพ โรงพยาบาลท่าแพ และหน่วยงานพัฒนาเคลื่อนที่ 45 และ 5) ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะด้านการสืบเสาะและการค้นพบ ฝึกฝนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานให้เป็นที่น่าสนใจ และนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนได้ รวมทั้งทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง เพื่อให้ครูได้จัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ต่อไปและเชื่อมโยงแต่ละชั้นปีได้ โรงเรียนบ้านท่าแพจึงพัฒนาทักษะอาชีพให้นักเรียนอย่างเหมาะสมกับวัย ศักยภาพ และวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน หรือชุมนุม/ชมรม ทำให้นักเรียนรู้จักอาชีพ มีทักษะพื้นฐานการปฏิบัติงานตามอาชีพและสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รวมถึงส่งเสริมนิสัยในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน ระเบียบวินัยในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพที่สร้างขึ้นจะสามารถเป็นนวัตกรรมหรือแบบอย่างที่ดีแก่สถานศึกษาอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพครูและคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
4. เพื่อศึกษาผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน โดยการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนจากแผนกลยุทธ์พัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการ รายงานการประเมินตนเอง (SAR) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียน ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ของโรงเรียน ผู้ให้แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ประชากร คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าแพ จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนบ้านท่าแพ จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ จำนวน 152 คน รวม 172 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึก

สภาพของโรงเรียน แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบบันทึกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) โดยเครื่องมือที่ใช้ผ่านการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 ส่วนแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.921 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพโรงเรียนบ้านท่าแพ และบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกส่วน SWOT วิเคราะห์ผ่านระบบ Google Forms เก็บรวบรวมได้ครบจำนวนร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาารูปแบบ โดยทำการออกแบบและยกร่างรูปแบบการบริหาร 6 กลยุทธ์ และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้ โดยประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติระดับปริญญาเอก และมีระดับวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีความเหมาะสมของแบบประเมินคุณภาพ โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกร่างรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมจากเอกสารแล้วบันทึกลงในแบบบันทึก และจากแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เก็บผ่านระบบ Google Forms ได้ครบจำนวนร้อยละ 100 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบ วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ เป็นการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียน จำนวน 152 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.912 และประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ด้านความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ผู้ให้แหล่งข้อมูล ได้แก่ นักเรียน จำนวน 152 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินทักษะอาชีพ แบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมด้วยตนเองได้ครบจำนวนร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบ โดยประเมินการบริหารเชิงกลยุทธ์มีระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบประกันภายใน ได้แก่ การนิเทศภายในจากต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และจากผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งการบริหารและงานวิชาการ ให้สอดคล้องกับการกำหนดกลยุทธ์ ส่วนการประเมินภายนอกนั้นรับจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน (สมศ) ทุกระบบที่มีการประเมินเครื่องมือ คือ แบบประเมินจากต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนด และประเมินการนำรูปแบบมาใช้จริงด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยความคิดเห็นของประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านท่าแพ จำนวน 10 คน และการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ จำนวน 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเน้นสมรรถนะที่จำเป็น 2) พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) พัฒนาระบบบริหารคู่เทคโนโลยี 4) ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง 5) เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค และ 6) เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน และผลการตรวจสอบคุณภาพหลังการใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ให้ข้อมูล คือ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินคุณภาพ การบริหารรูปแบบ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบประเมินในรูปแบบของมาตราการประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน

1.1 ผลการศึกษาสภาพโรงเรียนบ้านท่าแพ พบว่า โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้ง 3 มาตรฐาน มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับ ดี (ระดับ 3)

1.2 ผลการศึกษาคำคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ปรากฏตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (n = 172)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. โรงเรียนได้พัฒนากลยุทธ์เหมาะสมกับบริบทชุมชนให้มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน	4.49	0.70	มาก
2. การพัฒนากลยุทธ์มีการศึกษาข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องด้านประสิทธิภาพ มีระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก	4.64	0.56	มากที่สุด
3. มีการ SWOT เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานโรงเรียน	4.60	0.68	มาก
4. มีการทบทวนผลของ SWOT ของโรงเรียนด้านพัฒนาสภาพแวดล้อม สื่อเทคโนโลยีการประกอบอาชีพ	4.38	0.68	มาก
5. ควรมีผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น	4.35	0.65	มาก
6. ควรวางแผนโดยยึดกลยุทธ์เป็นหลักในการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน	4.47	0.65	มาก
7. ควรพิจารณาในการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับกลยุทธ์โรงเรียน	4.56	0.66	มากที่สุด
8. การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณต้องให้สอดคล้องกับกลยุทธ์โรงเรียน	4.55	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย	4.51	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาคำคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.35 - 4.64 รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์โรงเรียน ควรมีการศึกษาข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.56)

1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ปัจจัยภายใน ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.19 และปัจจัยภายนอก เท่ากับ 0.18

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ

2.1 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ โดยการยกร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเน้นสมรรถนะที่จำเป็น 2) พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) พัฒนาระบบบริหารคู่เทคโนโลยี 4) ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง 5) เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค และ 6) เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ปรากฏตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลระดับความคิดเห็นการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (n = 7)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นไปได้	4.65	0.53	มากที่สุด
ความเป็นประโยชน์	4.71	0.52	มากที่สุด
ความเหมาะสม	4.70	0.50	มากที่สุด
ความถูกต้อง	4.64	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.68	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.52)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

3.1 ผลการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ ปรากฏตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ (n = 152)

ที่	หัวข้อประเมินทักษะอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ทักษะกระบวนการทำงาน	4.58	0.59	มากที่สุด
2	ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา	4.62	0.54	มากที่สุด
3	ทักษะการทำงานร่วมกัน	4.61	0.54	มากที่สุด
4	ทักษะการแสวงหาความรู้	4.57	0.61	มากที่สุด
5	ทักษะการจัดการ	4.54	0.62	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.58	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายทักษะที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54)

3.2 ความพึงพอใจของผู้ปกครองของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ปรากฏตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ปกครองของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (n = 152)

ที่	ความพึงพอใจต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะที่จำเป็น	4.56	0.59	มากที่สุด
2	กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.57	0.58	มากที่สุด
3	กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบบริหารเทคโนโลยี	4.64	0.51	มากที่สุด
4	กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.68	0.54	มากที่สุด
5	กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค	4.61	0.53	มากที่สุด
6	กลยุทธ์ที่ 6 เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน	4.53	0.65	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.60	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ปกครองของนักเรียน หลังการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายกลยุทธ์ที่มีความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.54)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ ปรากฏตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของทั้ง 6 กลยุทธ์ (n = 10)

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะ ที่จำเป็น	4.67	0.52	มากที่สุด	4.72	0.48	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.59	0.55	มากที่สุด	4.64	0.54	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบบริหารเทคโนโลยี	4.60	0.57	มากที่สุด	4.64	0.58	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.58	0.57	มากที่สุด	4.65	0.52	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค	4.64	0.51	มากที่สุด	4.65	0.51	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 6 เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน	4.68	0.49	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.63	0.54	มากที่สุด	4.67	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ จากความคิดเห็นของครูในการดำเนินการภายใต้กลยุทธ์ที่พัฒนา 6 กลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.54) และด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน บริบทของโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ พบว่า 1) เมื่อศึกษาสภาพการบริหารมีประสิทธิภาพ มีระบบประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก และด้านความต้องการคือ พัฒนาสภาพแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ โดยเบญจภาคีเครือข่ายสนับสนุน 2) ผลการศึกษารูปแบบความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์โรงเรียน ควรมีการศึกษาข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.56) และ 3) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เมื่อพิจารณาสิ่งแวดล้อมภายในต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (SWOT) โดยภาพรวม คะแนนเฉลี่ยปัจจัยภายใน เท่ากับ 1.19 และสิ่งแวดล้อมภายนอกต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในภาพรวม คะแนนเฉลี่ยปัจจัยภายนอก เท่ากับ 0.18 ทั้งนี้ เพราะว่าโรงเรียนบ้านท่าแพในบริบทโรงเรียนที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามกลยุทธ์ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร สมปราชญ์ ที่ได้กล่าวว่า กลยุทธ์สามารถพัฒนาได้โดยการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมขององค์กรในประเด็นทางด้านจุดแข็ง (Strengths: S) จุดอ่อน (Weaknesses: W) โอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T) (กนกอร สมปราชญ์, 2559) รวมถึงแนวคิดของ พินิจ มีคำทอง และโกวิทย์ แสนพงษ์ ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยวิธี 2S4M มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) โครงสร้างและนโยบายของโรงเรียน (Structure) 2) การบริการและผลผลิต (Service and Products) 3) บุคลากร (Man) 4) ประสิทธิภาพทางการเงิน (Money) 5) วัสดุ ทรัพยากร (Material) และ 6) การบริหารจัดการ (Management) (พินิจ มีคำทอง

และโกวิท แสนพงษ์, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิธร ศิริบุชา ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ PEST Analysis ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเมือง (Political Component: P) 2) เศรษฐกิจ (Economic Component: E) 3) สังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Component: S) และ 4) เทคโนโลยี (Technological Component: T) (ศศิธร ศิริบุชา, 2558)

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร พบว่า รูปแบบการบริหารซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะที่จำเป็น กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบบริหารคู่เทคโนโลยี กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค และกลยุทธ์ที่ 6 เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน และผลการตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบ พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ สามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติได้ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนจนเกินไป ด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ กลยุทธ์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ การบริหารโดยใช้ชุมชน มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนมีรายละเอียดของเนื้อหาที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ การบริหารโดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วมครอบคลุมเพียงพอต่อการนำไปพัฒนาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน ทั้งนี้เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนบ้านท่าแพ ได้นำมากำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน และมีการบูรณาการในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทิมา บุญอนันต์วงศ์ ที่ได้นำเสนอองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ 4) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (จันทิมา บุญอนันต์วงศ์, 2561) และแนวคิดของ จุฑามาศ พันสวรรค นำเสนอองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้ 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนสามารถจัดเป็น 2 แนวทาง คือ มีการริเริ่ม ชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุน หรือชุมชนริเริ่ม สนับสนุนโดยมีองค์กรหน่วยงานอื่นเป็นหน่วยประสานความร่วมมือ 2) กลุ่มคนและภาคี ในการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษา ในระดับชุมชน และระดับผู้นำชุมชน 3) การกำหนดผู้มีส่วนร่วม 4) ขอบเขตการมีส่วนร่วม 5) ประเด็นการมีส่วนร่วม 6) กระบวนการในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ และ 7) ผลสำเร็จและความสืบเนื่อง (จุฑามาศ พันสวรรค, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรณันท์ ตันพานิขย์ เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจแห่งประเทศไทย ผลวิจัยพบว่ารูปแบบ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดทิศทาง 2) ด้านการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ 4) ด้านการนำกลยุทธ์ ไปปฏิบัติ และ 5) ด้านการประเมินผลและการควบคุม (อีรณันท์ ตันพานิขย์, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ งามทิพย์ มิตรสุภาพ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหาร มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขอบข่ายการดำเนินงาน มี 6 ด้าน ประกอบด้วย การบริหารจัดการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร การบริหารวิชาการ การบริหารอาคารสถานที่และการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน 2) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม การสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการควบคุมกลยุทธ์ และ 3) ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพด้านบุคลากร ประสิทธิภาพด้านวิชาการ ประสิทธิภาพด้านคุณภาพเด็ก ประสิทธิภาพด้านอาคารสถานที่ และประสิทธิภาพด้านชุมชน (งามทิพย์ มิตรสุภาพ, 2559)

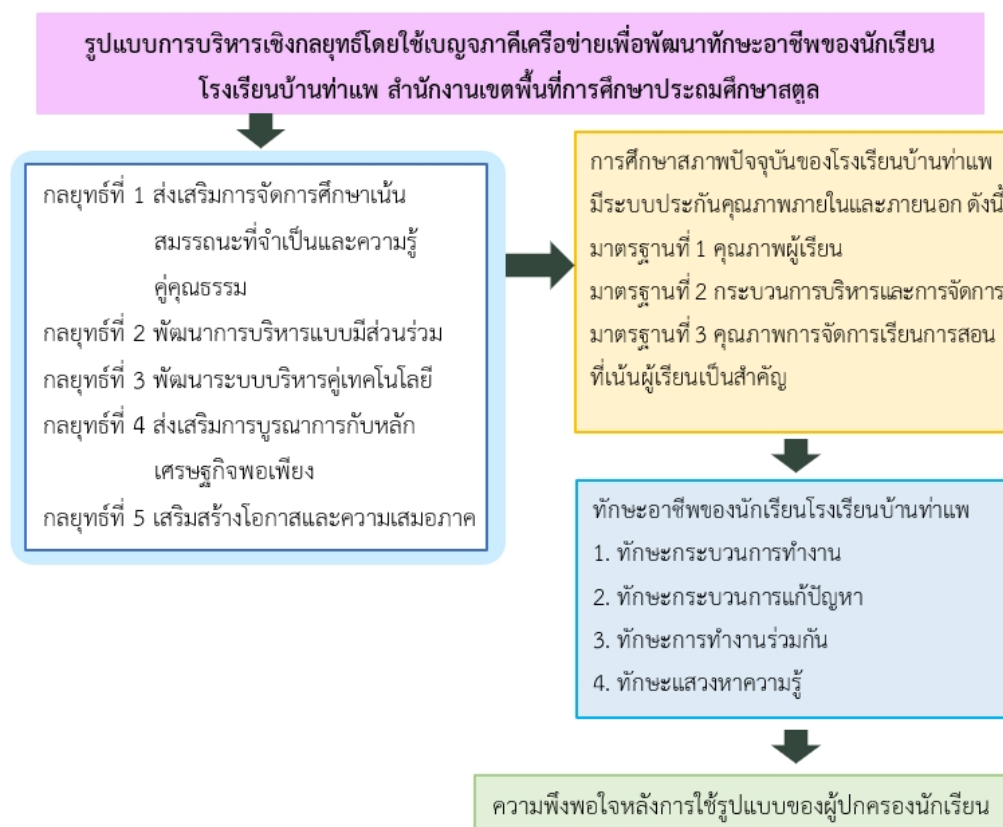
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ทุกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.57) โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ทักษะการทำงานร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจของผู้ปกครองหลังการใช้รูปแบบ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนบ้านท่าแพมีมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ทุกระดับชั้นในสถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะอาชีพและสมรรถนะของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญภา กลุณภาดล เรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพสำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน ผลวิจัยพบว่า คู่มือในการใช้หลักสูตรที่สร้างผ่าน การวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพอย่างเป็นรูปธรรม และสะดวกในการนำไปใช้ต่อไป (เพ็ญภา กลุณภาดล, 2557) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายเพ็ญ บุญทองแก้ว เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี สรุปผลวิจัยพบว่า ผลการพัฒนารูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารงานหลัก 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป 2) กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ใช้วงจรการบริหารคุณภาพ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง 3) ด้านผลผลิต นักเรียนมีทักษะอาชีพ ประกอบด้วย ทักษะในการทำงานและมีรายได้ระหว่างเรียน และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายและการประสานงาน (สายเพ็ญ บุญทองแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ เกษรเกศรา เรื่อง การพัฒนารูปแบบบริหารการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากหัววัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลวิจัยพบว่า ผลการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (เยาวลักษณ์ เกษรเกศรา, 2565)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ไปสู่การปฏิบัติจริง พบว่า ด้านความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.54) และด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาแต่ละกลยุทธ์ พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะที่จำเป็น ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบแบบมีส่วนร่วม ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการบริหารคู่เทคโนโลยี ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค

ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ กลยุทธ์ที่ 6 เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่า กลยุทธ์ของโรงเรียนบ้านท่าแพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรณันท์ ตันพานิษฐ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการกีฬาแห่งประเทศไทยมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ (อีรณันท์ ตันพานิษฐ์, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรียา ชินพะวอ เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 5 ผลวิจัยพบว่า การพัฒนา แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 5 โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (สุปรียา ชินพะวอ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเน้นสมรรถนะที่จำเป็น 2) พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) พัฒนาระบบบริหารยุคเทคโนโลยี 4) ส่งเสริมการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง 5) เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค และ 6) เน้นความปลอดภัยแก่ผู้เรียน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จากการวิจัยได้ข้อค้นพบ คือ สถานศึกษามีระบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพด้านระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก และนักเรียนมีโครงการฝึกทักษะอาชีพ จำนวน 12 โครงการ ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุดและได้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ จำนวน 6 กลยุทธ์ เป็นกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) มากำหนด กลยุทธ์ ในการบริหารงานต้องกำหนดผู้รับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ระบุระยะเวลาเป็นแผนการปฏิบัติงานชัดเจน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) โรงเรียนควรนำรูปแบบการบริหารเชิง กลยุทธ์ โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ไปใช้ควรกำกับติดตาม ดูแลเพื่อให้การดำเนินงานตามรูปแบบเกิดประสิทธิภาพ 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษาต่อไป และ 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในเสริมสร้างทักษะอาชีพของผู้เรียนที่อาศัยอยู่ตามชุมชนต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยมาปรับประยุกต์ใช้และไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัด นำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ผู้วิจัยควรนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะทางด้านอื่น ๆ ที่เป็นความสำคัญพื้นฐานของผู้เรียนตามยุคสมัยปัจจุบัน 2) ผู้วิจัยควรนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เบญจภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ไปปรับใช้ตามบริบทของโรงเรียนของผู้ใช้งาน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2559). การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์การในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 12(1), 130-138.
- งามทิพย์ มิตรสุภาพ. (2559). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จันทิมา บุญอนันต์วงศ์. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- จุฑามาศ พันสวรรค. (2562). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชลธิชา ร่มโพธิ์ศรี. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แผน ก แบบ ก 2. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ณัฐพร อึ้งภากรณ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ DONGSOM Model เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดงซ่อม. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.
- ธีรนนท์ ต้นพานิชย์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของภารกิจแห่ง ประเทศไทย. ชลบุรี: วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นาถธิดา เจริญสุข. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- บงอร อยู่ยืน. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 9(8), 345-359.
- พินิจ มีคำทอง และโกวิทย์ แสนพงษ์. (2562). เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ของ สถานศึกษา. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(3), 111-120.
- พิบูล ทิปะปาล. (2546). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- เพ็ญภา กุลนาคดล. (2557). การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพ สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วย กระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวลักษณ์ เกษรเกสร. (2565). การพัฒนารูปแบบบริหารการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านหมากหัววัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ใน รายงานการการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอ ผลงานวิชาการระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 22 “ชีวิตใหม่ของการ ศึกษาในสังคมดิจิทัล (16 สิงหาคม 2565). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิชาการ. (2565). การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการบริหารเชิงกลยุทธ์. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2565 จาก <https://thaipalad.com/804/>
- ศศิธร ศิริบุชา. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจมาท่องเที่ยวประเทศไทย กรณีเปรียบเทียบ นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนและเอเชียตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สกันณัฐ ศรีฐีกมล. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ใน ศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(2), 646-656.
- สายเพ็ญ บุญทองแก้ว. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุปรียา ชินพะวอ. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุพัตรา ฤกษ์บ้าย. (2565). ทักษะอาชีพคือหลักสูตรแห่งอนาคต: การศึกษาขยายโอกาสของ‘โรงเรียนวิชูทิศ’เตรียมความพร้อมเยาวชนสู่ตลาดแรงงาน. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2565 จาก <https://research.eef.or.th/wichutit-school/>

กลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี*

THE MECHANISMS FOR STRENGTHENING COMMUNITY RESILIENCE THROUGH BOR WOR POWER AND ETHNIC CULTURAL DIMENSIONS IN THE PRANG KASI COMMUNITY, KANCHANABURI PROVINCE

พระครูวรกาญจนโชติ (ฉลอง โชติวโร)*, พระเจริญพงษ์ วิชัย, พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ

Phrakhu Worakanchanochot (Chalong Chotiwaro)*, Phra Jaroenphong Wichai, Phramaha Suphawat Thanawuttho

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College of Sri Dvaravati, Nakhonpathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: phrakhuwrkaycnhti@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี 2) สร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสิ ให้เข้มแข็งด้วยพลังบวร และ 3) นำเสนอกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสิให้เข้มแข็งด้วยพลังบวร โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนร่วมสร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชน จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์ผู้สนับสนุน จำนวน 15 คน ใช้แบบสัมภาษณ์และชุดกิจกรรมเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านปรังกาสิมีทุนวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและมอญ คือ ประเพณีวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น สารทกะเหรี่ยง กวนข้าวทิพย์ ผูกข้อมือเดือนเก้า รำตง และทองโยะโบราณ พัฒนาเป็นห่วงโซ่วัฒนธรรมใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ในด้านการศึกษา ชุมชนได้จัดตั้ง 8 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ฐานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ 2) ฐานพุทธศิลป์ 3) ฐานประเพณีวัฒนธรรม 4) ฐานสมุนไพรพื้นบ้าน 5) ฐานอาหารชาติพันธุ์ 6) ฐานการทำขนมทองโยะ 7) ฐานเครื่องจักสาน และ 8) ฐานการปั่นเทียนขี้ผึ้ง เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และอาชีพเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ยังเกิดกลไกพลังบวร 6 ด้าน ได้แก่ 1) กลไกการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน 2) กลไกอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ 3) กลไกพัฒนาวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ 4) กลไกการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล 5) กลไกสุขภาพ และ 6) กลไกส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ผลจากการดำเนินการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดคณะกรรมการพลังบวร การฟื้นฟูศาสนสถาน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต่อเนื่อง และการสร้างต้นแบบชุมชนคุณธรรมที่สามารถต่อยอดและขยายผลได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลไกการขับเคลื่อนชุมชน, พลังบวร, วัฒนธรรมชาติพันธุ์

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the development of the cultural value chain of ethnic groups in Prangka Si community, Kanchanaburi Province; 2) Create mechanisms to strengthen the Prangka Si community through the Baworn (home-temple-school) model; and 3) Propose mechanisms

to strengthen the Prangka Si community through the Baworn model. The research employed a Participatory Action Research (PAR) approach. Data were collected through focus group discussions with 15 key informants who participated in establishing community mobilization mechanisms, as well as in-depth interviews with 15 supporting stakeholders. Research tools included interview guides and activity sets, while the data were analyzed using content analysis. The results revealed that the Prangka Si community possesses rich cultural capital from Karen and Mon ethnic groups, encompassing traditions, ways of life, and local wisdom, such as the Karen Sart Festival, Kuan Khao Thip (sweet rice pudding ceremony), Pook Khaw Mue Duean Gao (September wrist-tying ceremony), Ram Tong (folk dance), and the traditional Thong-Yo dessert. These cultural assets were developed into a value chain in four dimensions: economy, society, education, and environment. In the education dimension, the community established eight learning bases: 1) Ethnic history base, 2) Buddhist arts base, 3) Cultural traditions base, 4) Local herbal medicine base, 5) Ethnic cuisine base, 6) Thong-Yo dessert making base, 7) Bamboo and rattan weaving base, and 8) Beeswax candle molding base. These learning bases integrate religion, culture, and livelihoods. In addition, six Baworn mechanisms emerged: 1) Participation between home, temple, and school, 2) Preservation of ethnic culture, 3) Development of temples as learning centers, 4) Digital media communication, 5) Promotion of well-being, and 6) Promotion of morality and ethics. Implementing these initiatives strengthened the community, resulting in the establishment of the Baworn Committee, the restoration of religious sites, the continuous organization of cultural activities, and the creation of a moral community model that can be sustained, expanded, and replicated.

Keywords: Community Mobilization Mechanism, Bor wor Synergy, Ethnic Culture

บทนำ

ในชุมชนที่อยู่ร่วมกันนั้น มีความสลับซับซ้อนมาก การที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเลย สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยหลักในการทำชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ผู้นำสำคัญที่สุด จากบทความถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพ จากยอดดอย ของประทีป พืชมงคลกลาง ระบุว่า ชุมชนห้วยตมเป็นชุมชนเผ่าปกากะญอขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในตำบลนาทราย อำเภอสี จังหัดลำพูน เป็นชุมชนศีลห้าต้นแบบ ที่รับประทานอาหารมังสวิรัตทั้งชุมชน งดเว้นการเบียดเบียนสัตว์ พึ่งพาตนเอง แม้งานบุญหรืองานที่จัดขึ้นในชุมชนจะเว้นจากการประกอบอาหารด้วยเนื้อสัตว์ ทั้งปวง กินอาหารที่ทำมาจากผักที่ได้จากธรรมชาติ มีเต้าหู้ที่ทำขึ้นเอง โดยจะมีตารางอาหารธรรมชาติในแต่ละเดือน และทุกครัวเรือนจะปลูกข้าวไว้กินเอง ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้เป็นประทีปธรรมแห่งขุนเขา ผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ฉนอาหารมังสวิรัต ทำให้ชาวปกากะญอในชุมชนห้วยตมเกิดศรัทธาได้น้อมนำหลักพุทธธรรม คือ ศีล 5 มาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียนกัน จนเกิดเป็น “ชุมชนสันติภาพ” อย่างสมบูรณ์ (ประทีป พืชมงคลกลาง และคณะ, 2561) ในขณะเดียวกันได้แปลงคำสอนของครูบาและศีล 5 เป็นข้อกำหนดชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ห้ามเลี้ยงสัตว์ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามนำเนื้อสัตว์มาจำหน่าย จ่ายแจกในหมู่บ้าน วัด และสถานต่าง ๆ 2) ห้ามจำหน่าย จ่ายแจกเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิด 3) ห้ามจัดเลี้ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และของมีเมาทุกชนิดในงานเทศกาลและงานบุญต่าง ๆ 4) ต้องรักษาความสงบไม่รบกวณเพื่อนบ้าน ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท 5) ต้องรักและซื้อสัตว์ต่อคนในครอบครัว และ 6) ผู้ที่อยู่ในชุมชนห้วยตมควรเข้าวัดรักษาศีลภาวนา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์สม่ำเสมอ และไม่ป็นปฏิปักษ์ต่อ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในกระบวนการขับเคลื่อนใช้พลังศรัทธาเป็นกลไกหลักและทำงานแบบแนวราบในชุมชน เพื่อขยายผลการรักษาศีล 5 ให้เข้มแข็ง โดยเครือข่ายที่เป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อน คือ บวร (บ้าน - วัด - โรงเรียน) (พระมหาบุญเลิศ ช้วยธานี และคณะ, 2560) จะเห็นได้ว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำจิตวิญญาณ อันได้แก่พระภิกษุในพื้นที่นั้น ๆ

ในชุมชนที่มีหลายวัฒนธรรม เมื่อคนกลุ่มเล็กอาศัยอยู่ด้วยกันก็สามารถเข้าใจกัน และประพฤติปฏิบัติต่อกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งเท่าใดนัก เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น ต้นเหตุของการเกิดวัฒนธรรมและเมื่อเกิดวัฒนธรรมแล้ว ความต้องการอื่น ๆ ก็อาจเกิดขึ้นตามมาอีก (กนกวรรณ พวงประยงค์ และसानิตย์ หนูนิล, 2561) ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนกลุ่มเชื้อชาติ ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดเป็นวิถีชีวิตตามบรรพบุรุษ นอกจากจะสังเกตจากการแต่งกายแล้ว การสร้างที่อยู่อาศัยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมความเชื่อ ดังที่ วชิรินทร์ จินต์วุฒิ กล่าวว่า “เรือนจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของมนุษย์ในแต่ละสังคมวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมซึ่งทำให้รูปแบบของสถาปัตยกรรมของในแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรมทางความเชื่อในตัวตนสถาปัตยกรรม (วชิรินทร์ จินต์วุฒิ, 2558) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปรากฏผ่านความเชื่อ พิธีกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ภาษา สำเนียง เครื่องแต่งกาย สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องประกอบในพิธีกรรม รวมไปถึงรูปแบบอาคาร บ้านเรือน ในระดับหมู่บ้าน ชุมชน การใช้สอยพื้นที่สำหรับการดำเนินชีวิต อาคารบ้านเรือนถูกสร้างขึ้นเพื่อความต้องการในลักษณะเดียวกัน แต่จะมีรูปแบบเฉพาะตามบริบทนั้น ๆ และผันแปรไปตามแต่ละบริบททางสังคม วัฒนธรรม คติความเชื่อ การดำรงชีวิตที่แตกต่างกันกล่าวได้ว่า “ปัจจัยทางด้าน วัฒนธรรม เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตในลักษณะเฉพาะ ส่วนหนึ่งกำหนดโดยบรรทัดฐาน ทางสังคม โดยวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะเฉพาะของแบบแผนในการดำเนินชีวิต และมักจะสะท้อนให้ปรากฏในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2554)

ชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เช่นเดียวกัน โดยตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี แต่ก่อนเคยเป็นตำบลปรังกาสิ ขึ้นกับกิ่งอำเภอทองผาภูมิ ต่อมาลดลงเป็นบ้านปรังกาสิ มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาที่มีคนไทย, พม่า, มอญ, ไทยอีสาน เข้ามาอาศัยปะปนอยู่ด้วย ดังนั้น หมู่บ้านปรังกาสิจึงมีคนหลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกัน ในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนประชากรประมาณ 1,800 คน จำนวนประมาณ 532 ครัวเรือน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) ผู้วิจัยเป็นเจ้าของาวาสวัดปรังกาสิ มีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมาก รู้ปัญหาในด้านวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มอยู่พอสมควร คนเรามีหลายประเภทหลายกลุ่ม หลายความคิด บางคนก็รับวัฒนธรรมของผู้อื่นได้ บางคนก็มียอมรับก็เคยมีการทะเลาะกันในเรื่องของชนเผ่าอยู่เหมือนกัน ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ยอมให้เกิดปัญหาแบบนี้อีก จึงอยากจะใช้แนวพระราชดำริ “บวร” มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านการทำวิจัยเรื่อง กลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลัง “บวร” ผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยจะบูรณาการกับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในชุมชนปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสิ ให้เข้มแข็งด้วยพลังบวร จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสิ ให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวนำและใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 55 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง และทำหนังสือขอเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้วิพากษ์กิจกรรม จำนวน 10 รูป/คน และ 2) กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนชาวบ้านชาติพันธุ์ เจ้าอาวาส และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน และ 3) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน เพื่อถอดบทเรียนในการดำเนินกิจกรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ออกแบบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุม 5 ประเด็นหลัก คือ 1.1) บทบาทของภาคีเครือข่าย “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน) 1.2) มิติของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 1.3) รูปแบบหรือกลไกการขับเคลื่อนชุมชน 1.4) ปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรค และ 1.5) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา โดยมีคำถามย่อยกระตุ้นการเล่าเรื่องและการวิเคราะห์จากประสบการณ์ตรง แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและทดลองใช้ก่อนเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่บ้านปรังกาสี 2) แบบสังเกตการณ์ จัดทำเป็นบันทึกการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับที่เห็นได้โดยตรง (กิจกรรม อากา การอภิปราย ผลงานนำเสนอ) และระดับผลจากการพัฒนา/ส่งเสริม (แนวคิด กระบวนการ แนวปฏิบัติที่ดี และข้อเสนอแนะ) และ 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกและมุมมองร่วมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน ส่วนการปฏิบัติการผู้วิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบแผนการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้ 1) เข้าพบปะแกนนำกลุ่มเป้าหมายเพื่อจัดประชุมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2) ผู้วิจัยประชุมวางแผนกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี 3) จัดทำแผนปฏิบัติการวิจัย 4) ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ 5) ถอดบทเรียนหรือสะท้อนผลการปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไข และ 6) สรุปผลการปฏิบัติการ ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้ง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่ปรากฏหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ เป็นต้น โดยที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเสียงบันทึกอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ (Transcription of Data) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียดจับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนความต่างแล้ว นำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนา ตามบริบทวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา 2) ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยใช้แบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูลรวมถึงการตีความจากการสังเกตการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา และ 3) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า ชุมชนบ้านปรังกาสีเป็นชุมชนที่มีรากฐานทางชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและมอญ ซึ่งยังคงรักษาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างเข้มแข็ง วัฒนธรรมของสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้ปรากฏชัดในวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า ซึ่งแสดงถึงสายสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน ประเพณีสารทกะเหรี่ยงที่เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องบุญคุณบรรพบุรุษ นาวาแห่งความกตัญญูที่แฝงความหมายทางจิตวิญญาณ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาและการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน รวมถึงการรำตงที่ใช้ในพิธีสำคัญเพื่อสื่อสารความยินดีและความสามัคคี และขนมทองโยะซึ่งเป็นอาหารพื้นถิ่นที่แสดงถึงภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) ผู้สร้างสรรค์ 2) ผู้ส่งต่อ 3) ผู้รับ 4) บริบท และ 5) ผลผลิตทางวัฒนธรรม ทูทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ถูกนำมาสังเคราะห์และจัดระบบเป็น “ห่วงโซ่วัฒนธรรม” ที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติเศรษฐกิจ โดยการต่อยอดจากกิจกรรมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ขนมทองโยะ เครื่องจักสาน สมุนไพรท้องถิ่น และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน สู่กิจกรรมสร้างรายได้ และพัฒนาเป็นสินค้าชุมชนและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) มิติสังคม วัฒนธรรมกลายเป็นเครื่องมือสร้างความรัก ความสามัคคี และการยอมรับในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้ชุมชนมีความเหนียวแน่น และลดปัญหาความขัดแย้ง 3) มิติการศึกษา ชุมชนได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาติพันธุ์สู่เยาวชนในระบบโรงเรียน เช่น ฐานเรียนรู้พุทธศิลป์ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และการทำอาหารพื้นถิ่น และ 4) มิติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง อาทิ การใช้วัสดุธรรมชาติในการทำเทียนขี้ผึ้งจากป่า การปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และการจัดการทรัพยากรอย่างเคารพและไม่เบียดเบียน ส่งผลให้ชุมชนสามารถใช้วัฒนธรรมเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยสรุปการพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมในพื้นที่ไม่ได้เป็นเพียงการฟื้นฟูอดีต แต่คือ การสร้างพลวัตใหม่ที่หลอมรวมทุนวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นว่าชาติพันธุ์มิใช่เพียงมรดกทางวัฒนธรรม แต่เป็นกลไกแห่งการพึ่งตนเองและความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

2. ผลการสร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสีให้เข้มแข็งด้วยพลังบวร จังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาภาคสนามร่วมกับพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน เยาวชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่บ้านปรังกาสี พบว่า การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจำเป็นต้องมีกลไกเชิงโครงสร้างที่วางอยู่บนฐานของความร่วมมือและทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ “พลังบวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน) เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน จึงได้มีการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนชุมชน 6 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1) กลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการเชื่อมโยง 3 สถาบันหลักในชุมชน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ให้มีบทบาทร่วมกันอย่างชัดเจน ผ่านการจัดเวทีประชาคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ และการวางแผนพัฒนาร่วมกัน จนสามารถจัดตั้ง “คณะกรรมการพลังบวร” ขึ้น จำนวน 38 รูป/คน ประกอบไปด้วยผู้นำทางพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน รวมทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานในส่วนที่ตนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นกลไกกลางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ 2) กลไกการอนุรักษ์และพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมชาติพันธุ์ โดยใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างพลังจิตวิญญาณในชุมชน เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การทำกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างรุ่น และการต่อยอดองค์ความรู้สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) กลไกการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ทั้งในมิติศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุขภาวะ โดยมีการจัดตั้งฐานเรียนรู้ 8 ฐาน เช่น 3.1) ฐานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ 3.2) ฐานพุทธศิลป์ 3.3) ฐานประเพณีวัฒนธรรม 3.4) ฐานสมุนไพรพื้นบ้าน 3.5) ฐานอาหารชาติพันธุ์ 3.6) ฐานการทำขนม

ทองโยะ 3.7) ฐานเครื่องจักสาน และ 3.8) ฐานการปั้นเทียนขี้ผึ้ง ทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยในชุมชน 4) กลไกการสื่อสารและเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัล โดยการพัฒนาเว็บไซต์วัดปรงกาสิ และเพจเฟซบุ๊กของชุมชนเพื่อเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม งานวัฒนธรรม งานวิจัย และข้อมูลท้องถิ่น ส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนคุณธรรมในระดับจังหวัดและประเทศ 5) กลไกการส่งเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของชุมชน ผ่านการพัฒนา “วัด” ให้เป็นศูนย์สุขภาวะ เช่น มีฐานข้อมูลสุขภาพ ห้องพยาบาล ตู้ยาสามัญประจำวัด ส่งเสริมกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา วัดปลอดอบายมุข และส่งเสริมโภชนาการผ่านการปลูกผักปลอดสารพิษ และสมุนไพรพื้นถิ่น และ 6) กลไกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคี โดยใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ เช่น ค่ายพุทธบุตร การบรรพชาอบรมคุณธรรมในช่วงปิดภาคเรียน การเทศนาโดยพระสงฆ์ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และการส่งเสริมพระสงฆ์เป็นผู้นำจริยธรรมของชุมชน กลไกทั้ง 6 ด้านนี้เป็น “ระบบปฏิบัติการของชุมชน” ที่สามารถขับเคลื่อนจริงในภาคสนาม โดยเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมกับระบบการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้บ้านปรงกาสิกลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างมีเอกลักษณ์ มีพลังจากฐานราก และยั่งยืนด้วยคุณธรรม

3. ผลการนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรงกาสิ ให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรจังหวัดกาญจนบุรี

ผลการดำเนินงานในพื้นที่บ้านปรงกาสิ แสดงให้เห็นถึงการนำกลไกพลังบวรทั้ง 6 ด้าน ไปใช้จริงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการตั้งคณะกรรมการพลังบวรในระดับชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนจากบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการวางแผน กำกับ ติดตาม และผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิด “กระบวนการมีส่วนร่วม” ที่เข้มแข็ง และสามารถขยายผลสู่ทุกระดับของชุมชน

ภาพที่ 1 วัดปรงกาสิร่วมมือกับเทศบาลตำบลท่าขนุนและผู้นำชุมชนและประชาชนบ้านปรงกาสิ

หนึ่งในผลลัพธ์ที่โดดเด่น คือ การพัฒนา “วัดปรงกาสิ” ให้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีการบูรณาการศาสนสถาน จัดระบบข้อมูลวัฒนธรรม และจัดตั้ง ฐานการเรียนรู้ 8 ฐาน ได้แก่ 1) ฐานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ - ถ่ายทอดเรื่องราวรากเหง้าของกลุ่มกะเหรี่ยงและมอญ 2) ฐานพุทธศิลป์ - เรียนรู้การสร้างศิลปะในบริบทพระพุทธศาสนา 3) ฐานวัฒนธรรมประเพณี - ฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามฤดูกาลและประเพณีสำคัญ 4) ฐานสมุนไพรพื้นบ้าน - ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับยารักษาโรคจากธรรมชาติ 5) ฐานอาหารชาติพันธุ์ -

สอนการประกอบอาหารดั้งเดิม เช่น แกงกะเหรี่ยงหรือขนมพื้นถิ่น 6) ฐานการทำขนมทองโยะ - อนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารหวานพื้นเมือง 7) ฐานเครื่องจักสาน - ฝึกการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ในการทำเครื่องใช้ และ 8) ฐานการทำเทียนขี้ผึ้ง - เรียนรู้การหล่อเทียนด้วยวัตถุดิบจากป่า การจัดกิจกรรมในแต่ละฐานเป็นการผสมผสานทั้งมิติการเรียนรู้ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณไว้ในกระบวนการเดียวกัน สร้างโอกาสให้คนทุกวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ทั้งยังสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต นอกจากนี้ การขับเคลื่อนกลไกยังนำไปสู่การฟื้นฟูคุณค่าทางจิตใจของชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบุญปลอดเหล้า และกิจกรรมศิลป 5 อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนคุณธรรมที่มีพลังจากรากฐานวัฒนธรรมตนเองอย่างมั่นคง ยั่งยืน และสามารถขยายผลเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เกิดศูนย์วิจัยชุมชนขึ้นที่วัด โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์วิจัยชุมชนวัดปรางกาสี ตำบลท่าขนุน จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 2 ศูนย์วิจัยชุมชน วัดปรางกาสี จังหวัดกาญจนบุรี

ศูนย์วิจัยชุมชนตำบลท่าขนุน จังหวัดกาญจนบุรี ณ วัดปรางกาสี ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีกิจกรรมและฐานการเรียนรู้หลากหลาย เช่น สถานีแม่ย่านาคีศรีปรางกาสีที่ถ่ายทอดเรื่องราวตำนานและความศรัทธา สถานีเพลินเพลงท้องถิ่นที่อนุรักษ์บทเพลงพื้นบ้าน สถานีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงสินค้าหัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น สถานีแก้วไม้ไผ่ที่นำเสนอภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ สถานีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่สะท้อนประเพณีและวิถีชีวิตพันธุ์ สถานีรำตงที่สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน สถานีกัดลายกระจกที่แสดงงานศิลปประณีต และสถานีรุ่งแมงมุมที่สื่อถึงความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชน ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการผสมผสานศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การศึกษาการพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชนบ้านปรังกาสีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงและมอญ ซึ่งยังคงรักษารูปแบบทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งในด้านภาษา ประเพณี วิถีชีวิต และศิลปวัตถุพื้นถิ่น การนำวัฒนธรรมเหล่านี้มาสังเคราะห์เป็น “ห่วงโซ่วัฒนธรรม” ที่เชื่อมโยงกับมิติของการพัฒนาชุมชน และทำให้เกิดการฟื้นฟู “จิตวิญญาณของชุมชน” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างลึกซึ้ง กระบวนการนี้เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกช่วงวัย ทั้งผู้อาวุโสที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ และพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงจิตวิญญาณของชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีวา ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรม “ผูกข้อมือเดือนเก้า” ซึ่งมีใช้เพียงพิธีกรรม แต่เป็นเวทีรวมใจของชาวบ้าน การทอผ้าไหมที่ดัดแปลงลวดลายและลวดลายที่มีความหมาย หรือการฟื้นฟูการทำนาและสวนผลไม้ ซึ่งกลายเป็นกิจกรรมเชิงสุนทรีย์และเชิงเศรษฐกิจที่มีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กัน นอกจากนี้ วัฒนธรรมชาติพันธุ์ยังทำหน้าที่เป็น “เครื่องมือสร้างความสัมพันธ์” ระหว่างคนกับพื้นที่ ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับรัฐ และระหว่างรุ่นหนึ่งกับอีกรุ่นหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นพลังที่มีชีวิต เป็นกลไกทางสังคมที่สามารถเคลื่อนไหวและผลักดันให้เกิดการพัฒนาได้อย่างลุ่มลึก ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อพฤกษ์ ฝวกู๋ ที่ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนระบบอาวุโส ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย และประเพณีปีใหม่ มีประกอบพิธีตามความเชื่อแบบดั้งเดิม (ช่อพฤกษ์ ฝวกู๋, 2566) ซึ่งวิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปรังกาสีมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เริ่มต้นตั้งแต่ การจัดความสัมพันธ์โดยใช้ และในบริบทของการพัฒนาโดยใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นฐาน ชุมชนบ้านปรังกาสีได้ร่วมสร้างเส้นทางของตนเองโดยมี “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” เป็นแกนกลางของกระบวนการ ซึ่งกลายเป็นบทเรียนสำคัญในการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธบูรณาการที่เคารพรากเหง้า และส่งเสริมพลังจากภายใน

2. การสร้างกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสีให้เข้มแข็งด้วยพลังบวร จังหวัดกาญจนบุรี

กลไก “พลังบวร” ซึ่งประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนบ้านปรังกาสีสามารถประยุกต์กลไกนี้ได้อย่างมีชีวิต โดยการสร้างโครงสร้างถาวรทางสังคม ที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง และหัวใจสำคัญของการประยุกต์กลไกพลังบวรในพื้นที่นี้คือการจัดตั้งคณะกรรมการพลังบวรชุมชน ซึ่งมีตัวแทนจากผู้นำหมู่บ้าน ครู พระสงฆ์ เยาวชน และประชาชนทั่วไป ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนชุมชนเชิงนโยบาย มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดทิศทางพัฒนา ติดตามผล และประเมินกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างธรรมาภิบาลในระดับชุมชน และการยกระดับการมีส่วนร่วมจากระดับปฏิบัติการไปสู่ระดับโครงสร้าง การทำให้กลไกนี้เกิดผลจริง จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่กลาง ที่เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมและความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมะมร ฐานวุฑโฒ (ดวงวัน) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของคนไทยอง ในตำบลประตูปา อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมเป็นตัวเชื่อมโยงบ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องตอกย้ำความมั่นคงของชุมชน (พระธรรมะมร ฐานวุฑโฒ (ดวงวัน), 2565) และจากผลการวิจัยพบว่า วัดปรังกาสีทำหน้าที่เสมือนจุดศูนย์กลางดังกล่าว ทั้งในด้านกายภาพ (เป็นสถานที่จัดกิจกรรมและฐานเรียนรู้) และในเชิงจิตวิญญาณ (เป็นที่ยึดโยงความเชื่อ ความศรัทธา และศีลธรรมของชุมชน) วัดไม่ได้แยกตัวจากชุมชน แต่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในทุกมิติ ทั้งการศึกษา การสาธารณสุข และการเสริมสร้างคุณธรรม ส่วนในด้านการศึกษา โรงเรียนในชุมชนได้ร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับวัดและชุมชน นำเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ห้องเรียน รวมถึงจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนที่让孩子们ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ขณะเดียวกัน บ้านในฐานะ

หน่วยพื้นฐานของชุมชน ก็มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดค่านิยม การปลูกฝังคุณธรรม และการสร้างความสัมพันธ์แน่นแฟ้นภายในครอบครัว ซึ่งล้วนเอื้อให้กลไก “บวร” ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ จุดเด่นของกลไกบวรที่ปรางาสี คือ ความตื่นโหลและการบูรณาการข้ามสถาบัน ไม่มีกำแพงระหว่างบทบาทของแต่ละภาคส่วน วัดอาจทำหน้าที่เป็นสถานพยาบาลหรือโรงเรียนในบางเวลา โรงเรียนอาจจัดกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน และบ้านอาจกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ผ่านภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน กลไกจึงมิได้ตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนตามบริบทและพลังของผู้คนในพื้นที่ การประยุกต์ใช้กลไกพลังบวรในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาโดยชุมชนเป็นเจ้าของ (community-owned development) และการมีส่วนร่วมแบบมีความหมาย (meaningful participation) ที่เป็นการอยู่ร่วม คิดร่วม และลงมือทำร่วมกันอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรพล กอบวิทยากุล และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้จากงานบริการวิชาการ: การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิง โครงสร้างระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และความสามัคคี (อีรพล กอบวิทยากุล และคณะ, 2556) ซึ่งผลการวิจัยในพื้นที่บ้านปรางาสีก็สามารถใช้พลังบวรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้วัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมและสุขภาวะ

3. การนำเสนอกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรางาสี ให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรจังหวัดกาญจนบุรี

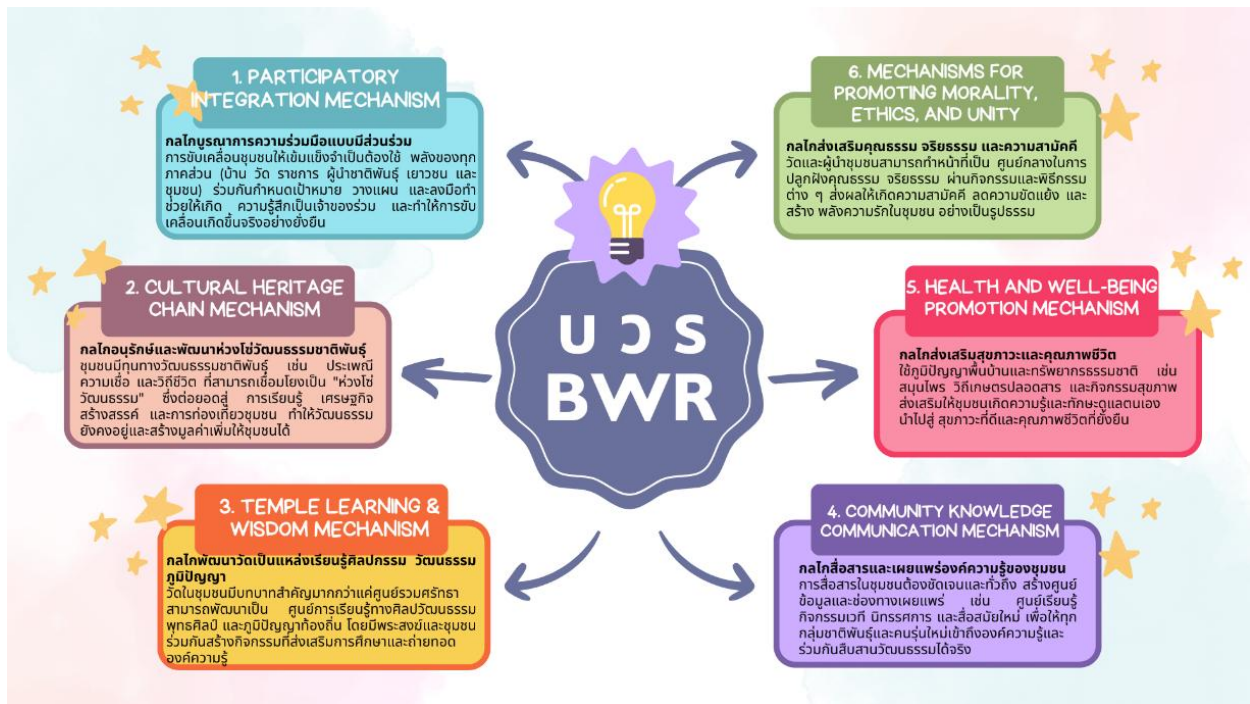
ผลจากการนำกลไกพลังบวรมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนบ้านปรางาสี ได้ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อชุมชนในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม และการฟื้นฟูพลังชุมชนจากภายใน ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่ไม่เพียงวิเคราะห์ปัญหา แต่ลงมือแก้ปัญหาพร้อมกับชุมชน โดยหนึ่งในผลลัพธ์สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการพลังบวร ซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมของตัวแทนจากบ้าน วัด และโรงเรียน มีการวางแผนงานพัฒนาร่วมกันและดำเนินกิจกรรมที่ตอบโจทย์ของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เช่น โครงการวัดประชารัฐสร้างสุข กิจกรรมประกาศเจตนารมณ์รักษาศีล 5 การทำ Big Cleaning Day และการพัฒนาวัดให้เป็นสัปปายะสถาน กิจกรรมเหล่านี้มิใช่เพียงการรวมกลุ่มกันทำงาน แต่ยังสร้างจิตสำนึกร่วมและทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และผลจากการขับเคลื่อนนี้ยังทำให้เกิดการยกระดับวัดปรางาสี ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษา สุขภาวะ และจิตวิญญาณ โดยมีการจัดตั้ง “8 ฐานเรียนรู้” ได้แก่ ฐานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ พุทธศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณี สมุนไพรพื้นบ้าน อาหารชาติพันธุ์ ขนมทองโยะ เครื่องจักสาน และเทียนขี้ผึ้ง ซึ่งล้วนแต่เป็นพื้นที่เรียนรู้ที่ส่งเสริมการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชนไปพร้อมกับการพัฒนาทักษะอาชีพของคนในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ จันทสังข์ และโชติกา สิงหาเทพ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางอาหาร “กินผักสมุนไพรพื้นบ้านให้เป็นยา” กรณีศึกษา : บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านการอบรมและการสอนในชุมชนทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงมีความสำคัญและถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน (เสาวนีย์ จันทสังข์ และโชติกา สิงหาเทพ, 2568) อีกทั้งในด้านการสื่อสารและภาพลักษณ์ของชุมชน มีการพัฒนาเว็บไซต์วัดปรางาสีและเพจ Facebook เพื่อเผยแพร่กิจกรรมงานบุญ งานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สาธารณะ ส่งผลให้ชุมชนเกิด “ความตื่นรู้” ในการบันทึก จัดการ และนำเสนอองค์ความรู้ของตนอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการที่สร้างทั้งการยอมรับตนเองและได้รับการยอมรับจากภายนอก ขณะเดียวกัน วัดยังได้กลายเป็นศูนย์สุขภาวะชุมชน ที่มีบทบาทมากกว่าพื้นที่ทางศาสนา ส่งผลโดยตรงต่อการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนและชาวบ้าน และช่วยเสริมบทบาทของพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำจริยธรรมในระดับพื้นที่ได้อย่างเข้มแข็ง

ชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี มีศักยภาพและต้นทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและมอญที่เข้มแข็งและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงวัฒนธรรมของชาวมอญในมิติความเชื่อ ศาสนา และศิลปกรรม สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้มาสร้างเป็นห่วงโซ่พัฒนา 4 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจที่ต่อยอดสู่อาชีพ ผลิตภัณฑ์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มิติสังคมที่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างความรัก ความสามัคคีในชุมชน มิติการศึกษาที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์ผ่านศูนย์เรียนรู้ และหลักสูตรท้องถิ่น และมิติสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิสอน สุกสมพันธ์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านช่อนเหนือ เมืองช่อน แขวงหัวพัน สปป.ลาว ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนช่อนเหนือ ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแก่ทุกกลุ่มคน 2) ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชน และ 3) สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการปกป้องและคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของท้องถิ่น (ดิสอน สุกสมพันธ์ และคณะ, 2568) จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทุนชุมชนและทุนมนุษย์ในการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการให้บทบาทสำคัญกับองค์กรในชุมชนเองเป็นผู้นำในการพัฒนา ซึ่งตรงกับที่บ้านปรังกาสินำทุนวัฒนธรรมชาติพันธุ์มาเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาในทุกมิติ ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ผลการวิจัยเรื่องกลไกการขับเคลื่อนชุมชนบ้านปรังกาสิด้วยพลังบวร พบว่า การใช้กลไก “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน) เป็นแกนหลักในการอนุรักษ์และพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและมอญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุธธ จินา และรณิศา จินา รูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการ: กรณีศึกษาโครงการบวรสันติสุข องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (ยุธธ จินา และรณิศา จินา, 2560) และงานวิจัยของ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ชาติพันธุ์สัมพันธ์ในพื้นที่ของพุทธศาสนาของกลุ่มปลั่ง (ไตดอย - ลัวะ) ผลการวิจัยพบว่า การใช้ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยชุมชนพัฒนากลไกขับเคลื่อน 6 ด้าน ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ การพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ การสื่อสารองค์ความรู้ การส่งเสริมสุขภาพ และการส่งเสริมคุณธรรม ผลการขับเคลื่อนทำให้เกิดคณะกรรมการพลังบวร วัดกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสุขภาพชุมชน มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต่อเนื่อง พัฒนาระบบสื่อสารดิจิทัล (พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และคณะ, 2563) ที่เน้นบทบาทของศาสนาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม จากการอภิปรายทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการขับเคลื่อนกลไกพลังบวรในชุมชนบ้านปรังกาสิ เป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบของชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ชาติพันธุ์ได้อย่างแท้จริง โดยเน้นการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาแบบองค์รวมในทุกมิติ ทั้งสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และสุขภาพ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี” จากผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ปรากฏดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 BWR โมเดล กลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ

จากภาพสามารถอธิบายเป็น BWR โมเดลกลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ดังนี้ BWR (Blessed-Wisdom-Resilience Model) ย่อมาจาก Blessed = ความเป็นสิริมงคล ความประเสริฐ Wisdom = สติปัญญา ภูมิปัญญา Resilience = ความเข้มแข็ง ความยั่งยืน แปลความหมายรวม “ความประเสริฐ ภูมิปัญญา และความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยพลังบ้าน วัด ราชการ”

กลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 6 กลไก ได้แก่ 1) กลไกบูรณาการความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งจำเป็นต้องใช้ พลังของทุกภาคส่วน (บ้าน วัด ราชการ ผู้นำชาติพันธุ์ เยาวชน และชุมชน) ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผน และลงมือทำ ช่วยให้เกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และทำให้การขับเคลื่อนเกิดขึ้นจริงอย่างยั่งยืน 2) กลไกอนุรักษ์และพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมชาติพันธุ์ ชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่น ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ที่สามารถเชื่อมโยงเป็น “ห่วงโซ่วัฒนธรรม” ซึ่งต่อยอดสู่การเรียนรู้ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้วัฒนธรรมยังคงอยู่และสร้างมูลค่าเพิ่มให้ชุมชนได้ 3) กลไกพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปกรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วัดในชุมชนมีบทบาทสำคัญมากกว่าแค่ศูนย์รวมศรัทธา สามารถพัฒนาเป็น ศูนย์การเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม พุทธศิลป์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีพระสงฆ์และชุมชนร่วมกันสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ 4) กลไกสื่อสารและเผยแพร่องค์ความรู้ของชุมชน การสื่อสารในชุมชนต้องชัดเจนและทั่วถึง สร้างศูนย์ข้อมูลและช่องทางเผยแพร่ เช่น ศูนย์เรียนรู้ กิจกรรมเวที นิทรรศการ และสื่อสมัยใหม่ เพื่อให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์และคนรุ่นใหม่เข้าถึงองค์ความรู้และร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมได้จริง 5) กลไกส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สมุนไพร วิถีเกษตรปลอดภัย และกิจกรรมสุขภาพ ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความรู้และทักษะดูแลตนเอง นำไปสู่ สุขภาวะที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน และ 6) กลไกส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคี วัดและผู้นำชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ผ่านกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และสร้าง พลังความรักในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยพลังบวรผ่านมิติวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตชุมชนบ้านปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี” ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมุ่งใช้พลังวัฒนธรรมชาติพันธุ์ กระเหรี่ยงและมอญ ร่วมกับพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนสามารถพัฒนาห่วงโซ่วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การรื้อฟื้นการทำขนมทองโยะ การทอผ้าไหมทอพื้น และการทำเทียนขี้ผึ้ง ให้กลายเป็นฐานการเรียนรู้ 8 ด้าน และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งสร้างกลไกพลังบวร 6 ด้าน ที่ครอบคลุมการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การพัฒนาวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ การสื่อสารดิจิทัล สุขภาวะ และคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้วัดปรังกาสีกลายเป็นศูนย์กลางชุมชนในทุกมิติ เกิดการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคน วัด โรงเรียน และชุมชนอย่างแท้จริง จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมบทบาทของภาคีเครือข่ายในชุมชน โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการเป็น “ตัวกลาง” เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม ชุมชนควรตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และส่งต่อสู่คนรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรมจากผู้เฒ่า การจัดค่ายวัฒนธรรมสำหรับเยาวชน และส่งเสริมการรวมกลุ่มในระดับชุมชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ให้มีบทบาทเป็นแกนนำร่วมกับบ้าน วัด และโรงเรียนในการขับเคลื่อนกิจกรรม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนา “กลไกบวรเชิงพื้นที่” โดยเน้นให้บ้าน วัด และโรงเรียน ทำงานร่วมกันตามบริบทของแต่ละชุมชน ไม่ใช่เพียงแค่โครงการเฉพาะกิจหรือระยะสั้น เสนอให้มีการบูรณาการแนวนโยบายด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และ 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาต่อเนื่องเกี่ยวกับ “รูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืน” ของพลังบวรในชุมชนชาติพันธุ์ เพื่อเปรียบเทียบในหลายพื้นที่และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในระดับนโยบายควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังชุมชนชาติพันธุ์อื่นในจังหวัดกาญจนบุรี หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้ทุนวัฒนธรรมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ควรศึกษาเชิงประเมินผล (Evaluation Research) ว่ากิจกรรมที่ขับเคลื่อนโดยพลังบวรส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนอย่างไรบ้างในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์ และसानิตย์ หนูนิล. (2561). สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 44(2), 34-64.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). วัดปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/Rp6PX>
- ช่อพฤกษ์ ผิวภู. (2566). หลักธรรมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก. วารสารพิภพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 21(1), 41-61.
- ติสสอน สุกสมพันธ์ และคณะ. (2568). แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านซ่อนเหนือ เมืองซ่อน แขวงหัวพัน สปป.ลาว. วารสารภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน, 6(1), 32-46.
- ธีรพล กอบวิทยากุล และคณะ. (2556). การเรียนรู้จากงานบริการวิชาการ: การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเซนต์หลุยส์.

- ประทีป พิษทองกลาง และคณะ. (2561). มีศิลป์ จึงมีสันติภาพ: ถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพจากยอดดอย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 450-462.
- พระธรรมะมรณ ฐานวุฑฺโฒ (ดงวัน). (2565). การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของคนไทยองในตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์, 1(2), 12-21.
- พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี และคณะ. (2560). การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติในสังคมไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และคณะ. (2563). ขาดิพันธุ์สัมพันธ์ในพื้นที่ของพุทธศาสนาของกลุ่มปลั่ง (ไตดอย - ลัวะ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- ยุรธร จีนา และรณิตา จีนา. (2560). บรรณสันติสุข: รูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการจังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 47-60.
- วัชรินทร์ จินต์วุฒิ. (2558). คติความเชื่อ: แกนหลักในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่กรณีศึกษาดอยมูลเซอ จังหวัดตาก. วารสารวิชาการประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร, 29(1), 177-189.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2554). จิตวิทยาสภาพแวดล้อม : มุลฐานการสร้างสรรค์และจัดการสภาพแวดล้อมน่าอยู่อาศัย. กรุงเทพมหานคร: จี.พี.พี เซ็นเตอร์.
- เสาวนีย์ จันทสังข์ และโชติกา สิงหาเทพ. (2568). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางอาหาร “กินผักสมุนไพรพื้นบ้านให้เป็นยา” กรณีศึกษา: บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5(3), 351-366.

ตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย*

TOURISM VARIABLES AFFECTING THE SUCCESS OF SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND

ธนากร สะโมทาน, อุษารดี ภูมาลี*, นภาพรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว

Thanakorn Samotan, Usaradee Phumalee*, Noppawan Tanakanjana Phongkhieo

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: fforudp@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย และ 2) ศึกษาตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ปี 2560 - 2567 จำนวน 13 กลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 411 ราย วิเคราะห์สถิติด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สถิติด้วย t-test และ ANOVA ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวทั้งหมดส่วนมากมีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้น โดยมีผลการรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับสูง และผลการทดสอบตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ตัวแปรด้านฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเภทเมืองท่องเที่ยว การได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและการได้รับรางวัล DASTA Awards 2020 ส่งผลต่อการรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยการศึกษาครั้งนี้สามารถช่วยให้กลุ่มท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มสามารถพัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานภาครัฐพัฒนาตัวชี้วัดให้สามารถพัฒนาผู้เข้าร่วมการประเมินไปสู่การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ตัวแปร, การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ความยั่งยืน

Abstract

This study aimed to 1) Assess the level of success in sustainable community-based tourism management within Thailand's central region and 2) Identify tourism-related variables influencing that success. A quantitative research design was adopted, employing purposive sampling to survey

*Received July 22, 2025; Revised August 14, 2025; Accepted August 19, 2025

411 members from 13 tourism groups in central Thailand that received awards between 2017 and 2024. Data were collected via structured questionnaires and analyzed using descriptive statistics (frequencies, percentages, means, and standard deviations) alongside inferential tests (t-tests and one-way ANOVA). Findings revealed that most respondents maintained strong affiliations with their local communities and reported high levels of success in sustainable community-based tourism management across economic, socio-cultural, and environmental dimensions. Moreover, the tourism resource base, destination typology, receipt of CBT Thailand Standard Awards, Thai Homestay Standard Awards, and the DASTA Awards 2020 affected perceived success at the 0.05 significance level. The results offer practical guidance for tourism stakeholders to enhance operational capacities and for governmental agencies to refine evaluation indicators in alignment with the Sustainable Development Goals.

Keywords: Variable, Tourist Management, Community-Based Tourism, Sustainability

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากการรักษาทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ตลอดจนทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทั้งประเพณี วิถีชีวิตที่หลากหลาย และมรดกทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละภูมิภาค ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวให้เติบโตและสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสอดคล้องไปกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและยั่งยืน และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมในระยะยาว (กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2565)

ความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยอาศัยศักยภาพของชุมชนที่เป็นจุดเด่นในการดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานและได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยว โดยชุมชนมีความเข้มแข็งและมีโอกาสในการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง (พฤกษ์ สุพรรณาลัย และคณะ, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณภาคกลางของประเทศไทยซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เดินทางไปเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ที่เริ่มเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 2560 หน่วยงานภาครัฐจึงเริ่มสนับสนุนให้ชุมชน มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการเข้ารับการประเมินการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อเป็น การรับรองการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มต่าง ๆ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2567) และ จากที่กลุ่มท่องเที่ยวทั้งหมดสามารถผ่านพ้นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 และพร้อมกลับมาดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลังจากสถานการณ์ดังกล่าวลดความรุนแรงลงได้ แสดงให้เห็นว่าการวัดผลการมอบ รางวัลด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชน ซึ่งด้วยรูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณภาคกลางที่มีจุดเด่น คือ วิถีชีวิตของแต่ละชุมชน

ที่ปรับตัวให้เข้ากับทรัพยากรในท้องถิ่น เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ประกอบกับการมีระดับความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม (กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2565)

การศึกษาความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างของพื้นที่และรูปแบบการดำเนินงาน แต่สามารถได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐถึงผลการดำเนินงานโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางให้กับกลุ่มท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเสนอแนะต่อทางการดำเนินงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องไปกับการพัฒนาที่สร้างประโยชน์ให้กับคนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ กลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ตามที่กำหนดในประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่องการจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด 4 กลุ่ม 17 จังหวัด ได้แก่ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรีและอ่างทอง กลุ่มจังหวัดภาคกลางบริเวณลพบุรี ประกอบด้วย นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐมและสมุทรปราการ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วย กาญจนบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี และสุดท้ายกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบด้วย ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงครามและสมุทรสาคร (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ, 2552) โดยคัดเลือกเฉพาะกลุ่มที่ได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน รางวัล DASTA Awards 2020 และรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ในช่วงปี 2560 - 2567

จากการรวบรวมข้อมูลพบทั้งหมด 13 กลุ่มท่องเที่ยว โดยแบ่งตามรางวัลที่ได้รับ ได้แก่ 1) รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) จำนวน 8 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชนตลาดโรงพักเก่าสรรพยา ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัว ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางน้ำผึ้ง ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรงคนอง วิสาหกิจชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ ชุมชนบ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านไร่กว้าง และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สะท้อน - ถ้ำรงค์ 2) รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Thailand Homestay Standard) จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สะท้อน - ถ้ำรงค์ และชุมชนท่องเที่ยวบ้านรวมไทย 3) รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standard) จำนวน 6 กลุ่ม

ได้แก่ ชุมชนตลาดโรงพักเก่าสรรพยา กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอยู่ทอง 4) รางวัล DASTA Awards 2020 จำนวน 7 กลุ่ม ได้แก่ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอยู่ทอง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านปลายบาง เกษตรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัว ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางน้ำผึ้ง ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรงคนอง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านไร่กว้าง และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สะท้อน - ถ้ำรงค์ และรางวัลสุดท้าย คือ และ 5) รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชนตลาดโรงพักเก่าสรรพยา กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอยู่ทอง ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางกอบัว วิสาหกิจชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ กลุ่มท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านหนองขาว และชุมชนบ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ โดยทั้ง 13 กลุ่มท่องเที่ยว มีจำนวนสมาชิกรวมกันทั้งหมด 487 คน ซึ่งจากการคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างของ Yamane T. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่การศึกษาครั้งนี้ควรดำเนินการศึกษามีจำนวน 220 ตัวอย่าง (Yamane, T., 1967) อย่างไรก็ตาม Ellen, T. P. ได้นำเสนอการเพิ่มจำนวนการสุ่มตัวอย่างสามารถทำได้เพื่อลดโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนและความแม่นยำของผลการศึกษา (Ellen, T. P., 1988) การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดให้ทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นกว่าค่าที่กำหนดด้วยการกระจายการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ตามสัดส่วนของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวทั้ง 13 กลุ่ม อย่างไรก็ตามสามารถเก็บได้จำนวนทั้งสิ้น 411 ราย หรือคิดเห็นร้อยละ 89.0 ของจำนวนประชากรกลุ่มท่องเที่ยวทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้จากการประกอบอาชีพ รายได้จากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ และตำแหน่งการดำเนินงานซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบรายการที่กำหนด (Checklist) ส่วนที่ 2 ด้านการรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งได้จากการทบทวนและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กำหนดการวัดผลในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแบบลิเคิร์ต (Likert) ที่มีค่าตั้งแต่ สูงที่สุด สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำที่สุด โดยแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการทดสอบค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหาครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 0.94 ซึ่งเกณฑ์การประเมิน Index of item Objective Congruence (IOC) ที่ยอมรับได้จะต้องไม่ต่ำกว่า 0.50 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558) หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ไปทดสอบเก็บข้อมูล (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Efficient) ซึ่งมีเกณฑ์ค่าที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ (Cronbach, L. J., 1970) ซึ่งผลการทดสอบค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามฉบับนี้ มีค่าเท่ากับ 0.90 นอกจากนี้ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Ethical Consideration) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE67/024 เพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อประมวลผลการศึกษาในลำดับถัดไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการแบบสอบถามที่พัฒนาและได้การตรวจสอบตามกระบวนการข้างต้นกับกลุ่มท่องเที่ยวที่กำหนดตั้งแต่ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2567

ด้วยตนเอง รวมถึงมีการตรวจสอบความเรียบร้อยเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษานี้วิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่จำแนกตามวัตถุประสงค์ คือ 1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้การอธิบายค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) วิเคราะห์เชิงอนุมานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย (ANOVA) โดยทั้งหมดกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.80) มีอายุมากที่สุดอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี (ร้อยละ 28.47) รองลงมา คือ ช่วง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 25.06) การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 29.44) รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 22.63) ด้านการประกอบอาชีพหลัก สมาชิกส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 24.82) รองลงมา คือ การค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 23.84) มีรายได้จากอาชีพหลักสูงที่สุดในช่วง 10,001 - 15,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 41.12) รองลงมา คือ 15,001 - 20,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 18.00) ส่วนการอาศัยในพื้นที่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่เกิด (ร้อยละ 83.21) โดยมีระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่มากที่สุด 41 - 50 ปี (ร้อยละ 26.78) รองลงมา คือ ช่วง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 23.11)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน	3.74	0.28	สูง
1. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.80	0.45	สูง
2. ด้านเศรษฐกิจ	3.75	0.34	สูง
3. ด้านสังคมวัฒนธรรม	3.68	0.26	สูง

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.28) และแม้ระดับองค์ประกอบย่อยจะแปลผลการรับรู้อยู่ในระดับสูงเหมือนกันทั้งหมด หากพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีระดับการรับรู้สูงที่สุด ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.45) รองลงมาเป็นด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.34) และด้านสังคมวัฒนธรรมมีระดับการรับรู้ต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.26) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย มีผลการศึกษาจำแนกรายตัวแปร ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย ฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ ฐานทรัพยากรวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และฐานทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยวตามฐานทรัพยากร	df	SS	MS	F	P-Value
ระหว่างกลุ่ม	2	4.04	2.02	29.63	0.00*
ภายในกลุ่ม	408	27.82	0.07	-	-
รวม	410	31.86	-	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการทดสอบความแปรปรวนรายคู่ด้วยสถิติทดสอบแบบ Scheffe ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแปรปรวนรายคู่ระหว่างฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยว	n	ฐานทรัพยากร		
		ธรรมชาติ	วิถีชีวิตและวัฒนธรรม	ประวัติศาสตร์
ฐานทรัพยากรธรรมชาติ	63	-	0.16	0.00*
ฐานทรัพยากรวิถีชีวิตและวัฒนธรรม	281	-	-	0.00*
ฐานทรัพยากรทางประวัติศาสตร์	67	-	-	-
รวม	411	-	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การทดสอบรายคู่ของฐานทรัพยากรทางประวัติศาสตร์กับฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ และฐานทรัพยากรทางประวัติศาสตร์กับฐานทรัพยากรวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

3.2 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรประเภทเมืองท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย เมืองหลักและเมืองนำเที่ยว (เมืองรอง) ของประเทศไทย ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างตามประเภทเมืองท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

ประเภท	n	t	P-Value
เมืองหลัก	271	3.02	0.03*
เมืองนำเที่ยว (เมืองรอง)	140	-	-
รวม	411	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรประเภทเมืองท่องเที่ยวส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรการได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว ที่แต่ละกลุ่มได้รับแตกต่างกันตั้งแต่ปี 2560 - 2567 ประกอบด้วย รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน รางวัล DASTA Awards 2020 และรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ตัวแปรการได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

รางวัล	n	t	P-Value
มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard)			
ได้รับรางวัล	225	2.21	0.03*
ไม่ได้รับรางวัล	186	-	-
รวม	411	-	-
มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Thailand Homestay Standard)			
ได้รับรางวัล	96	2.12	0.03*
ไม่ได้รับรางวัล	315	-	-
รวม	411	-	-
มาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standard)			
ได้รับรางวัล	217	0.92	0.36
ไม่ได้รับรางวัล	194	-	-
รวม	411	-	-
DASTA Awards 2020			
ได้รับรางวัล	199	2.12	0.04*
ไม่ได้รับรางวัล	212	-	-
รวม	411	-	-
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards)			
ได้รับรางวัล	224	1.77	0.08
ไม่ได้รับรางวัล	187	-	-
รวม	411	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรการได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และการได้รับรางวัล DASTA Awards 2020 ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรการได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน และการได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย พบว่า ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ผลการศึกษสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยรวมในระดับสูง โดยมีการรับรู้ความสำเร็จในด้านสิ่งแวดล้อมสูงสุด เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการรักษาภูมิทัศน์ในชุมชนและพื้นที่โดยรอบให้คงความสวยงาม เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน นำไปสู่การมีแนวทางการดำเนินงานที่สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ชุมชนของตน สอดคล้องกับการถอดบทเรียนการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชนบทผ่านมุมมองชุมชนท้องถิ่น พบว่า แนวทางความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีพัฒนาการท่องเที่ยวจากวิถีชีวิตชนบทจนสามารถได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวหนึ่งในปีจายที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จจากการพัฒนาการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติ (จริยา สุพรรณ และคณะ, 2566) สอดคล้องไปกับการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านคีรีวง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและการทำงานผลไม้ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์แล้ว ชุมชนท้องถิ่นยังได้มีการผลักดันให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนมาพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมอื่น ที่มีความหลากหลาย เช่น การทำผ้ามัดย้อม การผลิตสมุนไพร การทำลูกประคบสมุนไพร ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับหมู่บ้านยังสามารถสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดความหวงแหนและอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติซึ่งเป็นฐานทรัพยากรสำคัญร่วมด้วย (กุลวดี จันทวีวีเชียร และคณะ, 2564)

2. ตัวแปรด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเภทเมืองท่องเที่ยว และการได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นฐานทรัพยากรที่มีโอกาสได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐในระดับสูง ทั้งจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) กรมศิลปากร นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับจังหวัดหรือระดับตำบล ผ่านการได้รับงบประมาณสำหรับสนับสนุนในการบูรณาการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณอู่ทอง รวมถึงซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวสำคัญในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นผลให้กลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ลดต้นทุนการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิววรรณ ศิริเจริญ กันหา และแสงแข บุญศิริ พบว่า การที่หน่วยงานท้องถิ่นมีงบประมาณสนับสนุนสำหรับบริหารจัดการภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาทักษะผ่านการนำทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์มาพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างรายได้และประโยชน์เชิงประจักษ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถจูงใจให้ประชาชนโดยรอบต้องการเข้ามามีส่วนในการดำเนินการท่องเที่ยวของพื้นที่ (ทิววรรณ ศิริเจริญ กันหา และแสงแข บุญศิริ, 2565) นอกจากนี้ หากชุมชนท้องถิ่นนำฐานทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีศักยภาพต่อการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ อาจส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังผลการศึกษาของ กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล และนิมิต ชื่นสั้น พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นระดับท้องถิ่นของจังหวัดระนอง ต้องการผลักดันให้เกิดแผนการดำเนินงานให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวสร้างสรรค์โดยใช้น้ำพุร้อน ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรที่โดดเด่น มีชื่อเสียง และเป็นรู้จักในกลุ่มประชาชนทั่วไปมาพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์ให้กับจังหวัด (กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล และนิมิต ชื่นสั้น, 2565)

2.2 ประเภทเมืองท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากความแตกต่างในด้านความพร้อมของสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานทางถนน จำนวนเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จำนวนที่พัก การมีระบบ

ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุม การให้บริการ มีอาหารที่ปรุงถูกสุขอนามัย เพื่อให้พร้อมรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการ อย่างไรก็ตามประเภทเมืองท่องเที่ยวกลุ่มเมืองหลักมีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานมากกว่ากลุ่มเมืองนำเที่ยว (เมืองรอง) เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และต้องการผลักดันให้เกิดท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านความพร้อมระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองรอง โดยเมืองรองมีความจำเป็นต้องพัฒนาทางด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐาน (กวีนิธิดา ลอยมา และกนกกานต์ แก้วนุช, 2563) ด้านการจัดการมลพิษ ด้านการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านความเท่าเทียม ด้านแรงงานเพื่อให้เหมาะสมต่อการรองรับผู้มาเยือนและมีศักยภาพทัดเทียมกับเมืองหลัก นำไปสู่การเพิ่มรายได้กับชุมชนใกล้เคียงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว (เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์ และกฤษณะ แพทย์จะเกร็ง, 2561) ควรส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีส่วนช่วยในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรอง เช่น การมีแอปพลิเคชัน หรือการมีฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตามช่องทางออนไลน์ (ปฏิพล ยอดสุรางค์ และคณะ, 2565) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับรายงานของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐในระดับประเทศ เข้ามามีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนนโยบายหรือมาตรการที่สนับสนุนปัจจัยทางด้านอุปทานในระดับพื้นที่ให้เป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้ส่งเสริมให้เกิดปัจจัยที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการพัฒนาในระดับพื้นที่รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

2.3 การได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 3 รางวัล ประกอบด้วย รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Thailand Homestay Standard) และรางวัล DASTA Awards 2020 เนื่องจากรางวัลดังกล่าวให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้กลุ่มที่เข้ารับการประเมินพัฒนาความพร้อมของแต่ละชุมชนหรือกลุ่ม เช่น ความพร้อมของที่พักรักษา ห้างสรรพสินค้า การมีกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจจากทรัพยากรของชุมชนเองที่แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชน สอดคล้องไปกับผลการศึกษาของ กันยารวรรณ์ กำเนิดสินธุ์ พบว่า การได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) หรือ รางวัลกสิวิ จำนวน 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2550 และ 2555 และรางวัลด้านการท่องเที่ยวอื่น ได้แก่ รางวัลนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นลูกประคบฉุยพิษ และรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ระดับอาเซียน เป็นผลมาจากการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจาก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไปในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง ยังได้นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์จนเกิดประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง (กันยารวรรณ์ กำเนิดสินธุ์, 2560) สอดคล้องไปกับแนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของ อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการได้รับรางวัลเป็นหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จที่แสดงถึงความพร้อมของพื้นที่ ซึ่งมีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านอื่น ๆ ต่อไป (อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน, 2561) นอกจากนี้ ผลการศึกษาขององค์ประกอบความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า การรับรู้ความสำเร็จมีส่วนช่วยในการสร้างจิตสำนึกที่สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะหากได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เล็งเห็นถึงศักยภาพในพื้นที่หรือชุมชนของตนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ (ชญญา พิริวานิช และวิภา ธรรมโชติ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการเป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยว นั้น ๆ ซึ่งผลจากการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำให้สมาชิกสามารถรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับภาพรวม หรือจำแนกออกเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 1) ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ประเภทเมืองท่องเที่ยว 3) การได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยชุมชน (CBT Thailand Standard) 4) การได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Thailand Homestay Standard) และ 5) การได้รับรางวัล DASTA Awards 2020 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จากผลการศึกษาหน่วยงานในระดับประเทศหรือระดับปฏิบัติการ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินงานโดยชุมชนให้มีความเหมาะสมกับบริบท ทรัพยากร ความพร้อมและความต้องการของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้ การรักษาวินัยชีวิตชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มท่องเที่ยวควรส่งเสริมให้คนในชุมชนที่มีอายุน้อยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากจะเป็นการสนับสนุนให้กลุ่มท่องเที่ยวสามารถดำเนินงานได้ต่อเนื่องในระยะยาวแล้ว ยังสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิต สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ภายในชุมชนพร้อมกับการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพร้อมรับมือกับปัญหาในอนาคต โดยมีหน่วยงานภาครัฐภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้พิจารณากระดับเครื่องมือสำหรับการให้รางวัลให้มีมาตรฐาน และสนับสนุนให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมตามความต้องการของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งถัดไปควรเพิ่มเติมการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิถีคิดและวิธีการดำเนินงานในระดับกลุ่มที่อาจมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567 รวมถึงขอขอบคุณสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล จนการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กวินธิดา ลอยมา และกนกกานต์ แก้วนุช. (2563). แนวทางการเสริมสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเมืองรองของไทย: กรณีศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 20(2), 91-104.
- กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว. (2565). แผนปฏิบัติการกองพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). รายงานสรุปดัชนีการพัฒนากองทุนและการท่องเที่ยว ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 17 มิถุนายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/2Drcl>
- กัญญาพัชร พัฒนาโกณิศสกุล และนิมิต ชื่นสั้น. (2565). แนวทางการพัฒนากองทุนท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดระนอง. วารสารรัชต์ภาคย์, 17(50), 328-342.

- กันยารวรรณธ์ กำเนิดสินธุ์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 16(1), 175-184.
- กุลวดี จันทรวีเชียร และคณะ. (2564). ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(40), 264-273.
- จริยา สุพรรณ และคณะ. (2566). ถอดบทเรียนการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชนบทผ่านมุมมองชุมชนท้องถิ่น. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 30(2), 267-290.
- ชัยญา พิริยานิช และรวิภา ธรรมโชติ. (2565). องค์ประกอบความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 68-79.
- ทิวารวรรณ ศิริเจริญ กันหา และแสงแข บุญศิริ. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมสาธารณะในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 35(3), 110-128.
- เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์ และกฤษณะ แพทย์จะเกร็ง. (2561). ปริทัศน์สถานภาพความรู้ เรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 44(1), 41-69.
- ปฏิพล ยอดสุรางค์ และคณะ. (2565). การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างในเมืองรองริมแม่น้ำ. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน, 19(1), 66-89.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ. (2552). เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 28 ง หน้า 33 (18 กุมภาพันธ์ 2552).
- พฤกษ์ สุพรรณนาลัย และคณะ. (2560). การรักษาค้นเก่าโดยการให้รางวัล. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2(11), 241-250.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). เรียกใช้เมื่อ 31 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2567). แผนยุทธศาสตร์การค้ากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/YvV16>
- อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน. (2561). แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(2), 270-279.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row.
- Ellen, T. P. (1988). *Adapted from Sampling in Extension*. Texas: The Texas A&M University System College Station.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การสร้างชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส*

CONSTRUCTION OF A TRAINING KIT FOR REACTION AND ACCURACY IN TABLE TENNIS

ชาเรรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน*, ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์, ธีรนนท์ ตันพานิชย์

Chareerat Udomvirojsin*, Suppawan Vongsrangsap, Theeranan Tanphanich

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author, E-mail: chareerat.u@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำสำหรับกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ประกอบด้วย นักกีฬาเทเบิลเทนนิสที่ผ่านการคัดเลือกและมีความสามารถในการเป็นตัวแทนนักกีฬาเทเบิลเทนนิสระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน และนักศึกษาที่มีทักษะและความสามารถในการเป็นตัวแทนนักกีฬาเทเบิลเทนนิสระดับพื้นฐาน จำนวน 10 คน โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายจะใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย ชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำ และแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER ที่สร้างตามกระบวนการทฤษฎีของ ADDIE Model ที่ออกแบบเพื่อพัฒนาทักษะสำคัญสองด้าน คือ ความเร็วในการตอบสนอง และความแม่นยำในการตีลูก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อถือได้ด้วยวิธีทดสอบซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกมีค่าความเที่ยงตรง .93 และแอปพลิเคชันมีค่าความเที่ยงตรง .98 ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้ สำหรับความเชื่อถือได้ของกลุ่มนักกีฬาในโปรแกรมปฏิกิริยาตอบสนองมีค่า .96 ซึ่งอยู่ในระดับความเชื่อถือได้สูงมาก แต่โปรแกรมความแม่นยำมีค่า - 0.53 ซึ่งอยู่ในระดับความเชื่อถือได้ต่ำ ขณะที่กลุ่มนักศึกษามีค่าความเชื่อถือได้ในโปรแกรมปฏิกิริยาตอบสนอง .74 และโปรแกรมความแม่นยำ .71 อยู่ในระดับความเชื่อถือได้ปานกลาง ความแตกต่างของผลลัพธ์ระหว่างสองกลุ่มนี้อาจเกิดจากระดับทักษะและประสบการณ์ที่ต่างกัน ถึงแม้ว่านวัตกรรมชุดฝึกนี้ได้รับการประเมินในระดับสูงจากผู้เชี่ยวชาญและแสดงศักยภาพในการพัฒนาทักษะของนักกีฬา แต่ยังคงต้องปรับปรุงด้านเทคนิคเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเซ็นเซอร์และเสถียรภาพของระบบให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ชุดฝึก, แอปพลิเคชัน, ปฏิกิริยาตอบสนอง, ความแม่นยำ, เทเบิลเทนนิส

Abstract

This research aimed to construct a training kit for reaction and accuracy in table tennis using a developmental research approach. The target population was drawn from Thailand National Sports University, Suphan Buri Campus, comprising 10 selected table tennis athletes with the capability to represent the university at the collegiate level and 10 students with basic-level table tennis skills and abilities. The target group selection employed purposive sampling methodology. The research instruments consisted of a reaction and accuracy training kit and the KU TABLE TENNIS TRAINER application, developed according to the ADDIE Model theoretical framework. The system

was designed to enhance two critical skills: response speed and ball-striking accuracy. Data analysis employed content validity assessment and reliability testing through test-retest methodology. The research findings revealed that the training kit achieved a content validity index of .93, while the application demonstrated a content validity index of .98, both meeting acceptable standards. Regarding reliability, the athlete group showed a reliability coefficient of .96 for the reaction response program, indicating very high reliability. However, the accuracy program yielded a coefficient of -0.53, representing low reliability. The student group demonstrated reliability coefficients of .74 for the reaction response program and .71 for the accuracy program, both at moderate reliability levels. Differences in skill levels and experience may account for the variation in outcomes between the two groups. Although this innovative training kit received high-level evaluation from experts and demonstrated potential for athlete skill development, technical improvements are still required to enhance sensor efficiency and system stability for optimal performance.

Keywords: Training Kit, Application, Reaction, Accuracy, Table Tennis

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้จัดทำแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 - 2570 โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน ผ่าน 4 ยุทธศาสตร์หลัก (S1-S4) ที่เน้นการใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม (ววน.) เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้า (S3) ที่มุ่งเน้นการสร้างเทคโนโลยีล้ำสมัย และยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้ (S4) ที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570 ได้สะท้อนการนำยุทธศาสตร์วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการกีฬาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านนโยบายเร่งด่วนที่ 3 ซึ่งส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล และนโยบายระยะยาวที่ 2 ที่เน้นการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา นวัตกรรม และเทคโนโลยีการกีฬาในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ส่วนแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570 ของครุสภาได้เสริมสร้างการบูรณาการดังกล่าวผ่านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการครุสภา, 2566)

ในบริบทของกีฬาเทเบิลเทนนิส นวัตกรรมและเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการยกระดับการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ตั้งแต่หุ่นยนต์ฝึกซ้อมที่สามารถปรับระดับความยากง่ายและสร้างสถานการณ์ที่หลากหลาย ระบบติดตามการเคลื่อนไหวแบบเรียลไทม์ที่วิเคราะห์ทุกการเคลื่อนไหวของผู้เล่น ไปจนถึงแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลย้อนกลับและคำแนะนำในการปรับปรุงเทคนิค ความสามารถด้านปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝนทักษะเบื้องต้นและขั้นสูง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการพัฒนาทักษะ เมื่อกล่าวถึงปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction) ยังหมายถึงความรวดเร็วในการรับรู้ (Reaction Time) และความรวดเร็วในการเคลื่อนไหว (Movement Time) ซึ่งเทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย ได้กล่าวถึง ปฏิกิริยาตอบสนองของกีฬาเทเบิลเทนนิสไว้ว่า ขณะที่ผู้เล่นมองลูกที่กำลังลอยกระทบพื้นโต๊ะเป็นความเร็วในการรับรู้ (Reaction Time) เมื่อผู้เล่นเหวี่ยงไม้ตีกลับไป การเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อที่ลูกในทันทีทันใด เป็นความเร็วในการเคลื่อนไหว (Movement Time) (เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย, 2555)

นวัตกรรมและเทคโนโลยีกีฬาเทเบิลเทนนิสในปัจจุบันมีหลายรูปแบบที่พัฒนาโดยนักออกแบบจากหลายประเทศ ยกตัวอย่างเช่น บริษัท Omron ผลิตหุ่นยนต์ปิงปองที่ชื่อ The Ping Pong Robot to Return a Ball Precisely ทำงานด้วยระบบเซ็นเซอร์ในการวิเคราะห์และการเคลื่อนไหวของผู้เล่น (Kyohei, A. et al., 2019) หรือผู้ฝึกสอนเทเบิลเทนนิสแบบโต้ตอบ (Interactive Table Tennis Trainer) เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีของโทมัส เมเยอร์ (Thomas Mayer) ที่ทำงานโดยนักลี้ยงวางอยู่เหนือโต๊ะเทเบิลเทนนิส เพื่อติดตามลูกเทเบิลเทนนิส (Linn, 2020) และระบบฝึกความเร็วเทเบิลเทนนิส (Fast Pong Table Tennis Training System) ถูกคิดค้นโดย (Kamandi, A., 2019) ประกอบด้วยตาราง 8 ช่อง สามารถเปิดไฟแสดงขอบเป็นสีน้ำเงินหรือสีเขียว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ตรวจจับการเคลื่อนไหวด้วยระบบเซ็นเซอร์ โดยทำงานร่วมกับแอปพลิเคชัน ช่วยให้ผู้เล่นสามารถติดตามและวิเคราะห์ประสิทธิภาพพัฒนาความคล่องแคล่ว (Agility) ความแม่นยำ (Accuracy) การเคลื่อนไหวที่ประสานกันของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (Motor Coordination)

จากที่กล่าวมาจะสังเกตได้ว่านวัตกรรมและเทคโนโลยีสามารถยกระดับความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆ ในวงการกีฬาเทเบิลเทนนิสในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับนักกีฬา ผู้ฝึกสอนกีฬาและผู้สนใจ ตั้งแต่การติดตามประสิทธิภาพความสามารถของนักกีฬา ประเมินผลการพัฒนาทักษะที่ควรปรับปรุง รวมถึงการใช้ระบบเซ็นเซอร์ตรวจจับการเคลื่อนไหวของร่างกาย ในการผลักดันขอบเขตของทักษะ กลยุทธ์ และประสิทธิภาพไปสู่ระดับใหม่ (Burns, D., 2023) ในขณะที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีของต่างประเทศมีก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยยังมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีกีฬาเทเบิลเทนนิสที่กล่าวมานั้นมาใช้ในการพัฒนาความสามารถของผู้เล่นไม่มากนัก เนื่องจากมีราคาที่สูงทำให้สโมสรกีฬาต่าง ๆ และสถานศึกษาหลายแห่ง มีเพียงเครื่องยิงลูกเทเบิลเทนนิส (Table Tennis Training Robot) ที่นำมาใช้สำหรับการฝึกทักษะและการตีลูกรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น (ปิงปองอินเตอร์, 2560) ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและปัญหาเรื่องการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความสามารถในการกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยสร้างชุดฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำที่สามารถนำไปใช้ในสโมสรกีฬาต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษาในราคาที่ไม่สูง วัสดุหาซื้อได้ในประเทศไทย และสามารถใช้ได้จริง ตามกระบวนการ ADDIE Model

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างชุดฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

วิธีการดำเนินวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างชุดฝึกและแอปพลิเคชัน โดยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE67/045 เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2567 การสร้างชุดฝึกดำเนินการตามกระบวนการ ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) โดยแต่ละขั้นตอนได้รับการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นจะมีคุณภาพสูง ตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย และสามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะของนักกีฬาเทเบิลเทนนิสได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทดสอบคุณภาพของชุดฝึกดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ประกอบด้วยนักกีฬาเทเบิลเทนนิสจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการคัดเลือกและมีความสามารถในการเป็นตัวแทนนักกีฬาเทเบิลเทนนิสระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเทเบิลเทนนิส โดยเลือกจากนักศึกษาทั้งหมด 20 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการกีฬาเทเบิลเทนนิสระดับพื้นฐาน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในทักษะกีฬาเทเบิลเทนนิสอย่างเพียงพอ จำนวน 10 คน โดยการเลือก

กลุ่มเป้าหมายจะใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือวิจัยและขั้นตอนการสร้าง

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัย 2 ชิ้น ประกอบด้วยชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส และแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER โดยใช้กระบวนการ ADDIE Model ในการสร้างชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำ

ผู้วิจัยได้ผ่านกระบวนการพัฒนา 2 รุ่น ซึ่งรุ่นแรกพบปัญหาด้านประสิทธิภาพของเซ็นเซอร์และความแข็งแรงของวัสดุ จึงได้พัฒนารุ่นที่สองด้วยวัสดุที่มีคุณภาพดีขึ้น โดยขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมเช่นเดียวกับครั้งแรก แต่เน้นการแก้ไขจุดบกพร่องที่พบจากการพัฒนาในครั้งที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Design) ผู้วิจัยออกแบบชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสขนาด 152×122 เซนติเมตร โดยแบ่งพื้นที่เป็น 9 ช่องในแนวกว้างและ 8 ช่องในแนวยาว พร้อมกำหนดตำแหน่งช่องไฟและเซ็นเซอร์ให้อยู่กึ่งกลางในแต่ละช่อง ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) ผู้วิจัยสร้างชุดฝึกโดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ จัดหาวัสดุอุปกรณ์คุณภาพสูงที่ได้ในประเทศไทย สร้างโครงร่างด้วยแผ่นไม้อัดแบ่งเป็น 9×8 ช่อง แก้ไขปัญหาความสว่างของ LED โดยการเจาะรูทะลุและใช้เรซินใส พ่นสีให้กลมกลืนกับโต๊ะเทเบิลเทนนิส สร้างระบบควบคุมด้วย ESP32 NodeMCU เป็นตัวควบคุมหลักและ Arduino Nano 9 ตัวควบคุมแต่ละแถว พร้อมแก้ไขปัญหาการสื่อสารข้อมูลระหว่างคอนโทรลเลอร์

สำหรับแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER ใน ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ฟีเจอร์และฟังก์ชันการทำงานที่จำเป็นในการสร้างแอปพลิเคชันชุดฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจหลักการและการพัฒนาฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส ใช้วิธีดำเนินงานวิจัยตามกระบวนการทฤษฎีของ ADDIE Model กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตและประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ และกำหนดวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการสร้างเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาเทเบิลเทนนิส จำนวน 2 ท่าน และค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธี Test-retest ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Design) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารการทบทวนจากหนังสือของผู้เชี่ยวชาญและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาออกแบบแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER กำหนดรูปแบบชุดฝึกเป็น 2 โปรแกรมหลัก คือ โปรแกรมฝึกความแม่นยำและโปรแกรมฝึกปฏิกิริยาตอบสนองแบบสุ่มตำแหน่งโดยอัตโนมัติ ตั้งค่าระยะเวลาเปลี่ยนตำแหน่งที่ 3 วินาทีและระยะเวลาฝึก 2 นาที ออกแบบรูปแบบการใช้งานให้มีตัวเลือก 2 โปรแกรม การลงทะเบียนผู้ใช้ หน้าต่างเริ่ม/เริ่มใหม่/เปลี่ยนผู้เล่น/ดูรายการย้อนหลัง การส่งสัญญาณเตรียมความพร้อม 3 ครั้ง และการแสดงผลคะแนนที่คำนวณจากความแม่นยำเฉลี่ย (35%) จำนวนที่ทำได้ (30%) และเวลาโดยเฉลี่ย (35%) พร้อมเปรียบเทียบผลการฝึกกับครั้งก่อน ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) ผู้วิจัยปรึกษานักพัฒนาแอปพลิเคชันในการสร้างแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER หลังจากการออกแบบเสร็จสิ้น ใช้ Arduino IDE ในการเขียนโปรแกรม (code) และอัปโหลดไปยังบอร์ด Arduino ด้วยภาษา C/C++ เพื่อเขียนโปรแกรมที่ออกแบบไว้ลงในโครงร่างชุดฝึกที่ติดตั้งแผงวงจรเสร็จสิ้นแล้ว และทำการทดสอบคุณภาพการทำงานของแอปพลิเคชันในด้านความเสถียร การทำงานของระบบที่ไม่มีข้อผิดพลาดและความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจากนวัตกรรมชุดฝึกได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) เครื่องมือทั้งสองชิ้นได้รับการทดสอบคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ประกอบด้วย นักกีฬาเทเบิลเทนนิสและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี กลุ่มละ 10 คน และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมิน พบว่า ชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำมีค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ .93 ซึ่งอยู่ในระดับความสอดคล้องยอมรับได้ และแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER มีค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ .98 ซึ่งอยู่ในระดับความสอดคล้องยอมรับได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือทั้งสองชิ้นมีความเที่ยงตรงและเหมาะสมสำหรับการใช้งานในการฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี เพื่อขออนุญาตทดสอบชุดฝึกกับกลุ่มเป้าหมาย 20 คน (นักกีฬาเทเบิลเทนนิสและนักศึกษา กลุ่มละ 10 คน)
2. ขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามหลักปฏิบัติ 3 ข้อ ได้แก่ หลักความเคารพในบุคคล หลักการให้ประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดอันตราย และหลักความยุติธรรม
3. ดำเนินการปฐมนิเทศและชี้แจงรายละเอียดการทดลองใช้ชุดฝึกให้กลุ่มเป้าหมายรับทราบ
4. ดำเนินการทดสอบ โดยนักกลุ่มเป้าหมายในวันที่ 26-30 พฤษภาคม 2568 เวลา 13:30 - 16:30 น. ณ สนามฝึกซ้อมกีฬาเทเบิลเทนนิส
5. เก็บข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึกข้อผิดพลาดของชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำ
6. นำผลการประเมินคุณภาพชุดฝึกมาวิเคราะห์ทางสถิติ
7. สรุปผลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินคุณภาพชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลข้อมูลจากการประเมินคุณภาพชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธีการหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส
2. ค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธีการหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

ตารางที่ 1 ผลการประเมินชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

หัวข้อการประเมิน	ผลคะแนนพิจารณา			ค่า IOC	แปลผล
	+1	0	-1		
1. ด้านการพัฒนาทักษะการเล่น					
1.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้สามารถพัฒนาความเร็วในการตอบสนองของผู้เล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	-	-	1	สอดคล้อง
1.2 นวัตกรรมชุดฝึกนี้ช่วยพัฒนาความแม่นยำในการตีลูก	5	-	-	1	สอดคล้อง
1.3 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน ในกีฬาเทเบิลเทนนิส	4	1	-	0.8	สอดคล้อง
2. ด้านการตัดสินใจและการปรับตัว					
2.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เล่นสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วในสถานการณ์ที่หลากหลาย	5	-	-	1	สอดคล้อง
2.2 นวัตกรรมชุดฝึกนี้ช่วยให้ผู้เล่นสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในเกมการแข่งขันได้ดีขึ้น	5	-	-	1	สอดคล้อง
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม					
3.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะในกีฬาเทเบิลเทนนิส	5	-	-	1	สอดคล้อง
3.2 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีการออกแบบที่กระตุ้นให้ผู้เล่นมีส่วนร่วมและมีแรงจูงใจในการฝึกซ้อมมากขึ้น	5	-	-	1	สอดคล้อง
3.3 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีความแตกต่าง และเป็นประโยชน์เมื่อเทียบกับวิธีการฝึกแบบดั้งเดิม	5	-	-	1	สอดคล้อง
4. ด้านความปลอดภัยและการประเมินผล					
4.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีการออกแบบที่คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ	5	-	-	1	สอดคล้อง
4.2 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีระบบการประเมินความก้าวหน้าของผู้เล่นอย่างรูปธรรมและมีความเที่ยงตรง	5	-	-	1	สอดคล้อง
5. ด้านความมั่นใจและแรงจูงใจ					
5.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีรูปแบบการให้ผลตอบกลับ (Feedback) ที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจของผู้เล่น	4	1	-	0.8	สอดคล้อง
6. ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา					
6.1 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีเนื้อหาและรูปแบบการฝึกที่สอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา	5	-	-	1	สอดคล้อง
6.2 นวัตกรรมชุดฝึกนี้มีความครอบคลุมทักษะที่จำเป็นสำหรับกีฬาเทเบิลเทนนิส	3	2	-	0.6	สอดคล้อง
รวม				.93	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินชุดฝึกปฏิบัติการตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส จากการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ .93 ซึ่งอยู่ในระดับสอดคล้องสูงมาก แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องในหลายด้าน แต่ยังมีบางด้านที่ต้องปรับปรุง เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วนวัตกรรมชุดฝึกนี้ถือว่ามีความสำเร็จในการพัฒนาผู้เล่น

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER

หัวข้อการประเมิน	ผลคะแนนพิจารณา			ค่า IOC	แปลผล +1
	+1	0	-1		
1. ด้านความสะดวกในการใช้งาน					
1.1 แอปพลิเคชันนี้มีการออกแบบส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ (User Interface) ที่เข้าใจง่ายและใช้งานได้สะดวก	5	-	-	1	สอดคล้อง
1.2 แอปพลิเคชันนี้มีโครงสร้างการนำทาง (Navigation) ที่ชัดเจนทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงฟีเจอร์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว	5	-	-	1	สอดคล้อง
1.3 แอปพลิเคชันนี้มีคำอธิบายหรือคู่มือการใช้งานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	5	-	-	1	สอดคล้อง
2. ด้านฟีเจอร์และฟังก์ชันการทำงาน					
2.1 ฟังก์ชันการทำงานของแอปพลิเคชันนี้ครอบคลุมและตรงตามความต้องการในการฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำ	5	-	-	1	สอดคล้อง
2.2 ฟีเจอร์ที่มีอยู่ในแอปพลิเคชันนี้มีความหลากหลายและเพียงพอสำหรับการฝึกซ้อม	4	1	-	0.8	สอดคล้อง
3. ด้านคุณภาพของแอปพลิเคชัน					
3.1 แอปพลิเคชันนี้ทำงานได้อย่างราบรื่น ไม่กระตุก หรือมีความล่าช้าที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อม	5	-	-	1	สอดคล้อง
3.2 แอปพลิเคชันนี้มีความเสถียรและไม่พบข้อผิดพลาดในระหว่างการใช้งาน	5	-	-	1	สอดคล้อง
3.3 แอปพลิเคชันนี้มีการประมวลผลและแสดงผลข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ	5	-	-	1	สอดคล้อง
4. ด้านการติดตามความก้าวหน้า					
4.1 แอปพลิเคชันนี้มีระบบติดตามและแสดงผลช่วยให้เห็นพัฒนาการของผู้ใช้งานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	5	-	-	1	สอดคล้อง
4.2 แอปพลิเคชันนี้มีฟังก์ชันให้ผู้ใช้สามารถตั้งเป้าหมายและติดตามความก้าวหน้าเทียบกับเป้าหมายได้	5	-	-	1	สอดคล้อง
5. ด้านการเชื่อมต่อกับนวัตกรรมชุดฝึก					
5.1 แอปพลิเคชันนี้สามารถเชื่อมต่อกับนวัตกรรมชุดฝึกได้อย่างราบรื่นและไม่มีปัญหา	5	-	-	1	สอดคล้อง
5.2 แอปพลิเคชันนี้สามารถควบคุมการทำงานของนวัตกรรมชุดฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	-	-	1	สอดคล้อง
5.3 แอปพลิเคชันนี้สามารถรับและประมวลผลข้อมูลจากนวัตกรรมชุดฝึกได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว	5	-	-	1	สอดคล้อง
6. ด้านความปลอดภัยของข้อมูล					
6.1 แอปพลิเคชันนี้มีระบบจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย	5	-	-	1	สอดคล้อง
รวม				.98	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER จากการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ .98 ซึ่งอยู่ในระดับสอดคล้องสูงสุด แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องในหลายด้าน นอกจากนี้ ฟังก์ชันการทำงานของแอปพลิเคชันยังครอบคลุมความต้องการในการฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำโดยรวมแล้วแอปพลิเคชันนี้ถือว่าประสบความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

ตอนที่ 2 ผลการสังเกตการใช้งานชุดฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

จากการสังเกตการใช้งานชุดฝึกปฏิบัติตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส พบว่า แม้จะมีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะของผู้เล่น แต่ก็มีปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งาน ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการฝึกซ้อม ได้แก่

1. ในขณะที่ใช้โปรแกรมความแม่นยำ กลุ่มเป้าหมายตีลูกเทเบิลเทนนิสตกลงในตำแหน่งที่ไม่ใช่เป้าหมาย ด้วยแรงตีที่สูง ชูตฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสจะอ่านค่าและนับคะแนน ซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

2. ในขณะที่ใช้โปรแกรมปฏิกิริยาตอบสนอง เมื่อกลุ่มเป้าหมายสัมผัสตำแหน่งเป้าหมายแล้ว แต่ Piezo ไม่ตอบสนองในครั้งแรก ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายต้องกลับไปสัมผัสซ้ำ ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

3. เมื่อใช้งานชูตฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสเป็นระยะเวลานาน พบว่าการทำงานของชูตฝึกหยุดชะงักชั่วคราว ส่งผลให้การฝึกที่ควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องต้องหยุดลง

4. การทำงานของโปรแกรม KU TABLE TENNIS TRAINER ไม่มีข้อผิดพลาด โดยโปรแกรมสามารถประมวลผลและแสดงผลได้อย่างถูกต้องตามที่ออกแบบไว้ ทั้งในส่วนของการวัดปฏิกิริยาตอบสนองและการประเมินความแม่นยำ นอกจากนี้ ระบบยังมีความเสถียรและสามารถรองรับการใช้งานต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ผลการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method)

จากการบันทึกข้อมูลของการใช้งานชูตฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเพื่อทดสอบคุณภาพการทำงานของชูตฝึก สามารถรายงานผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method) ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method) ของนักกีฬาเทเบิลเทนนิส

คนที่	โปรแกรมปฏิกิริยาตอบสนอง		โปรแกรมความแม่นยำ	
	คะแนน ครั้งที่ 1	คะแนน ครั้งที่ 2	คะแนน ครั้งที่ 1	คะแนน ครั้งที่ 2
1	36.25	39.2	15.40	16.00
2	37.80	41.63	16.00	16.80
3	39.20	42.53	16.80	17.50
4	41.25	44.00	15.60	18.00
5	38.51	41.00	17.50	16.50
6	36.40	39.88	18.00	15.20
7	39.88	42.53	15.20	17.00
8	37.88	41.63	17.00	15.60
9	41.00	43.54	16.50	16.90
10	43.54	45.08	16.90	15.40
r	.96		- 0.53	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของชูตฝึกปฏิกิริยาตอบสนองและความแม่นยำในนักกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยใช้วิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method) ของนักกีฬาเทเบิลเทนนิส พบว่า โปรแกรมปฏิกิริยาตอบสนอง มีความเชื่อถือได้สูงมาก ($r = .96$) ในขณะที่โปรแกรมความแม่นยำ มีความเชื่อถือได้ต่ำ ($r = - 0.53$)

ตารางที่ 4 ผลการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method) ของนักศึกษา

คนที่	โปรแกรมปฏิริยาตอบสนอง		โปรแกรมความแม่นยำ	
	คะแนน ครั้งที่ 1	คะแนน ครั้งที่ 2	คะแนน ครั้งที่ 1	คะแนน ครั้งที่ 2
1	15.12	15.58	16.00	14.50
2	16.10	16.27	14.50	14.50
3	15.38	15.38	15.12	15.00
4	16.55	15.83	16.50	17.25
5	15.83	16.27	15.00	16.00
6	14.90	14.70	15.00	15.12
7	16.10	15.83	12.67	14.75
8	15.58	16.55	16.00	16.50
9	16.10	16.77	17.25	16.00
10	15.83	15.58	15.00	15.00
r	.74		.71	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยใช้วิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method) ของนักศึกษา พบว่า โปรแกรมปฏิริยาตอบสนอง ($r = .74$) และโปรแกรมความแม่นยำ ($r = .71$) มีความเชื่อถือได้ปานกลาง

อภิปรายผล

จากการสร้างชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส โดยทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการ ADDIE Model นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ผลข้อมูลจากการประเมินคุณภาพชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธีการหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

การประเมินคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ชุดฝึกปฏิริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสมีค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ 0.93 และแอปพลิเคชัน KU TABLE TENNIS TRAINER มีค่า 0.98 ซึ่งทั้งคู่อยู่ในระดับความสอดคล้องยอมรับได้ ค่าความเที่ยงตรงนี้สะท้อนความสอดคล้องกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 - 2570 ในยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้า (S3) และยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้ (S4) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) รวมทั้งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ผ่านนโยบายเร่งด่วนที่ 3 และนโยบายระยะยาวที่ 2 ในการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา นวัตกรรม และเทคโนโลยีการกีฬาในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570 ของคุรุสภา ที่เสริมสร้างการบูรณาการผ่านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2566)

ชุดฝึกนี้สอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีของ เจริญ กระบวนรัตน์ เรื่องการพัฒนาเทคนิคพื้นฐานและแนวคิดเรื่องเทคนิคหลายขั้นตอนในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Multiplicity of Techniques) ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำ (เจริญ กระบวนรัตน์, 2561) และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาทักษะที่เน้นการปฏิบัติทักษะการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ (Repetition) ซึ่งเป็นกฎของการออกกำลังกาย (The Law of Exercise) เพราะแอปพลิเคชันสามารถบันทึกและติดตามผลการฝึกซ้อมได้อย่างต่อเนื่อง

2. ค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยวิธีการทดสอบแล้วทดสอบซ้ำ (Test and retest method)

การทดสอบความเชื่อถือได้กับนักกีฬาเทเบิลเทนนิส 10 คน พบว่า โปรแกรมปฏิกริยาตอบสนองมีค่าความเชื่อถือได้ 0.96 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction) ของ เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย ขณะที่โปรแกรมความแม่นยำมีค่า - 0.53 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากนักกีฬากลุ่มนี้อยู่ในระดับของทักษะขั้นก้าวหน้าหรือขั้นอัตโนมัติ (The Advanced Stage / Automatic Stage) จึงมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างรวดเร็วและทันที (เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย, 2555) แต่อาจขาดการใส่ใจในรายละเอียดของความแม่นยำในการกำหนดจุดลงของลูกบอล สำหรับนักศึกษา 10 คน พบว่า โปรแกรมปฏิกริยาตอบสนองมีค่า 0.74 และโปรแกรมความแม่นยำมีค่า 0.71 ซึ่งทั้งสองอยู่ในระดับปานกลาง การที่นักศึกษาให้ผลลัพธ์ที่สม่ำเสมอว่านักกีฬาในโปรแกรมความแม่นยำสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน โดยนักศึกษายู่ในขั้นเริ่มต้นของการเรียนรู้หรือขั้นคิดพิจารณา (The Beginning Stage / Mental Stage) ขณะที่นักกีฬายู่ในขั้นก้าวหน้าหรือขั้นอัตโนมัติ (The Advanced Stage / Automatic Stage) (เจริญ กระบวนรัตน์, 2561)

3. ผลการสังเกตการใช้งานชุดฝึกปฏิกริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิส

จากการสังเกตการใช้งานจริง พบว่า นักกีฬาทุกคนมีคะแนนที่ดีขึ้นในโปรแกรมปฏิกริยาตอบสนอง และแอปพลิเคชันสามารถทำงานได้อย่างเสถียรและแม่นยำ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Burns, D. ที่ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีในการฝึกซ้อมกีฬาสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างมีนัยสำคัญ ชุดฝึกนี้สามารถช่วยพัฒนาปฏิกริยาตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนทิศทางการเคลื่อนไหวที่รวดเร็วประมาณ 3 - 5 ทิศทาง ผสมผสานกับการฝึกความสัมพันธ์ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (Neuromuscular Coordination) ยังช่วยพัฒนาทักษะที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา (Burns, D., 2023)

ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสำเร็จของการบูรณาการทั้งสามแผน (แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ, แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ, และแผนปฏิบัติการของคุรุสภา) ที่มีการบูรณาการที่สมบูรณ์ในการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาศักยภาพของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการอ่านค่าผิดพลาดเมื่อตีลูกนอกเป้าหมายด้วยแรงสูง ซึ่งอาจเกิดจากการที่เซ็นเซอร์ Piezo มีความไวต่อแรงสั่นสะเทือนที่มากเกินไป และระบบหยุดชะงักเมื่อใช้งานเป็นเวลานาน ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาการจัดการหน่วยความจำหรือการระบายความร้อนของระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดที่พบในประเทศไทยที่ยังมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีกีฬาเทเบิลเทนนิสมาใช้ในการพัฒนาความสามารถของผู้เล่นไม่มากนัก เนื่องจากมีราคาที่สูงทำให้สโมสรกีฬาต่าง ๆ และสถานศึกษาหลายแห่ง มีเพียงเครื่องยิงลูกเทเบิลเทนนิส (Table Tennis Training Robot) ที่นำมาใช้สำหรับการฝึกทักษะและการตีลูกรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น

โดยสรุป นวัตกรรมชุดฝึกปฏิกริยาตอบสนองและความแม่นยำในกีฬาเทเบิลเทนนิสนี้ได้รับการประเมินในระดับสูงจากผู้เชี่ยวชาญและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาทักษะของนักกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในกีฬา แต่ยังคงต้องมีการปรับปรุงในด้านเทคนิคเพื่อเพิ่มความแม่นยำของเซ็นเซอร์และความเสถียรของระบบให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาต่อยอดควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาทางเทคนิคที่พบ การทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น การศึกษาผลกระทบระยะยาวของการใช้นวัตกรรมนี้ต่อการพัฒนาทักษะของนักกีฬา และการพัฒนาระบบให้สามารถปรับระดับความยากได้ตามความสามารถของผู้ใช้แต่ละคน นอกจากนี้

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับวิธีการฝึกซ้อมแบบดั้งเดิมจะช่วยให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของนวัตกรรมนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมนี้ในการพัฒนาทักษะการคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation) และการจดจำรูปแบบการเล่น (Memory and Pattern Recognition) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของนักกีฬาระดับสูง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ควรมุ่งเน้นการตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์ Piezo เพื่อแก้ไขปัญหาความไวต่อแรงสั่นสะเทือนที่มากเกินไป พร้อมทั้งพัฒนาระบบปรับระดับความยากอัตโนมัติและโปรแกรมฝึกที่หลากหลายสำหรับนักกีฬาในระดับต่าง ๆ รวมถึงการออกแบบให้อุปกรณ์สามารถพับเก็บและติดตั้งได้ง่ายเพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้งาน การวิจัยในระยะต่อไปควรเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างการฝึกด้วยชุดฝึกนวัตกรรมกับวิธีการฝึกแบบดั้งเดิม โดยติดตามผลการพัฒนาทักษะของนักกีฬาในระยะยาว 6-12 เดือน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกด้านความเร็ว ความแม่นยำ และปฏิกิริยาตอบสนอง นอกจากนี้ควรทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายทั้งในด้านระดับความสามารถและช่วงอายุ พร้อมสำรวจความคิดเห็นจากผู้ใช้งานเพื่อปรับปรุงชุดฝึกให้ตรงตามความต้องการสูงสุด ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาต่อไป คือ การปรับปรุงระบบการวัดความแม่นยำให้เหมาะสมกับระดับทักษะของผู้ใช้แต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ กระบวนรัตน์. (2561). วิทยาศาสตร์การฝึกสอนกีฬา (Science of Coaching). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สินธนาท็อปส์เซ็นเตอร์ จำกัด.
- เทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย. (2555). เทคนิคและทักษะกีฬาเทเบิลเทนนิสขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ปิงปองอินเตอร์. (2560). การฝึกปิงปองเพื่อเข้าสู่ระดับแข่งขัน. เรียกใช้เมื่อ 8 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.pingpongintershops.com/articledetail.asp?id=18394>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2566). แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี ของคุรุสภา พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Burns, D. (2023). The Role of Technology in Modern Table Tennis. Retrieved December 8, 2023, from <https://www.rca.ac.uk/more/staff/david-burns/>
- Kamandi, A. (2019). Table tennis training device. Retrieved December 8, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/338294084_TABLE_TENNIS_TRAINING_DEVICE
- Kyohei, A. et al. (2019). The Ping Pong Robot to Return a Ball Precisely. OMRON TECHNICS, 51(16), 1-7.
- Linn. (2020). A digital table tennis trainer like you've never seen before. Retrieved December 8, 2023, from <https://playmore.matchi.com>

ภูมิรัฐศาสตร์สมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช*

THE GEO-POLITICS IN SRITHAMMASOKARAJA PERIOD

สืบพงศ์ ธรรมชาติ*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Suebpong Thammachat*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokara Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thangmo_pod@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครอง และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา, นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี, ข้าราชการ, นักการเมือง และประชาชน รวม 25 คน เลือกแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช อาณาจักรตั้งอยู่บนคาบสมุทรมลายู มีทะเลสองข้าง ทำให้มีเมืองท่าจำนวนมากเหมาะสมแก่การค้าขายและการติดต่อกับดินแดนต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล เชื่อมโยงกับอินเดีย จีน อาหรับ และชวา แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชนั้น พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชมีบทบาทสำคัญในการวางยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหาร มีการวางระบบเมืองบริวารที่เรียกว่า “เมืองสิบสองนักษัตร” เพื่อทำหน้าที่เสริมสร้างความมั่นคงและขยายอำนาจของราชวงศ์ ในการปกครองได้รับอิทธิพลมาจากทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู โดยยึดหลักธรรมาธิปไตย และธรรมราชา มีสร้างวัดและพระบรมธาตุเจดีย์เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ผ่านรูปแบบที่เรียกว่า 4 Center Model ประกอบด้วย C1 คือ Administration Center หมายถึง ศูนย์รวมการบริหาร C2 คือ Commercial Center หมายถึง ศูนย์กลางการค้า C3 คือ Territorial Center หมายถึง ศูนย์รวมดินแดน และ C4 คือ Spiritual Center หมายถึง ศูนย์รวมศรัทธา

คำสำคัญ: ภูมิรัฐศาสตร์, การเมืองการปกครอง, ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช, อาณาจักรศรีวิชัย, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Abstract

This research article aims to analyze the general conditions of geopolitics, explore political and administrative governance concepts, and develop knowledge concerning the political geography of the Srithammasokaraja Period era. This is a qualitative study. Key informants include scholars in Buddhist studies, historians and archaeologists, government officials, politicians, and public members, a total of 25 individuals selected through purposive sampling. Additionally, a focus group discussion was conducted with 10 participants. Research instruments include

*Received July 30, 2025; Revised August 19, 2025; Accepted August 23, 2025

structured interviews. Data were collected through interviews and focus group discussions and analyzed using descriptive methods. The research findings reveal that the general geopolitical conditions during the Srithammasokaraja Period indicate that the kingdom was on the Malay Peninsula, flanked by seas on both sides. This strategic location fostered the development of numerous port cities, making it highly suitable for trade and international contact. The kingdom served as a maritime trade hub, connecting with India, China, the Arab world, and Java. Regarding political and administrative governance, King Srithammasokaraja was pivotal in formulating political and military strategies. A system of subordinate cities known as the "Twelve Zodiac Cities" was established to reinforce stability and expand dynastic power. Both Buddhism and Brahmanism-Hinduism influenced governance during this period, guided by the principles of Dhammathipatai and Dhamma Raja. Temples and the Great Relic Pagoda were constructed to serve as spiritual centers for the people, and knowledge about geography, politics, and government in the Srithammasokaraja Period. The 4CENTER MODEL form consists of C1 = Administration Center, C2 = Management Center, C3 = Territorial Center, and C4 = Spiritual Center.

Keywords: Geopolitics, Politics and Governance, Srithammasokaraja Period, Srivijaya Kingdom, Southeast Asia

บทนำ

การบริหารปกครองในยุคปัจจุบันเผชิญความท้าทายรอบด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ปัญหาเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่มีรากฐานเชื่อมโยงกับบริบททางประวัติศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ของพื้นที่ การศึกษากรณีตัวอย่างจากอดีตจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถให้บทเรียนและข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างมีหลักฐานรองรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุคศรีธรรมราชมีบทบาทโดดเด่นทั้งในฐานะศูนย์กลางการปกครอง ศาสนา และวัฒนธรรมของภาคใต้ อันเป็นดินแดนที่มีความเป็นมาอันยาวนานและสลับซับซ้อน ทั้งในด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา นักวิชาการจากหลายสาขา เช่น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และอักษรศาสตร์ ต่างพยายามศึกษาค้นคว้าเพื่ออธิบายความเป็นมาของพื้นที่แห่งนี้ อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกการศึกษายังมีน้อย ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับดินแดนภาคใต้ยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนโดยทั่วไป แม้ในปัจจุบันจะมีเอกสารวิชาการและการสัมมนาวิชาการในพื้นที่ภาคใต้เพิ่มมากขึ้น เช่น ที่วิทยาลัยครุศรีธรรมราช และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ แต่ประเด็นทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครองในอดีตของดินแดนภาคใต้ ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เอกสารที่ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” และ “ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช” มีข้อมูลตรงกันเกี่ยวกับการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ และการปกครองของกษัตริย์ที่ใช้นามว่า “พระยาศรีธรรมมาโคกราช” โดยมีพระยาศรีธรรมมาโคกราชจันทรภาณุ และพระยาศรีธรรมมาโคกราชพงษาสุระเป็นกษัตริย์ในราชวงศ์ปัทมวงศ์ หรือราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช (สโรชา สิริวิชยกุล, 2553) อีกทั้งเอกสารจารึกที่สำคัญ เช่น จารึกหลักที่ 35 พบที่เมืองโบราณแม่ตงเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ยังกล่าวถึงพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช (องค์ที่ 2) ที่ได้โปรดให้เจ้าสุนัฒแห่งธานยปุระกัลปนาที่ดินและทรัพย์สินแด่พระสวามีที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระราชบิดา “กมรเตงชดตศรีธรรมมาโคก” (องค์ที่ 1) ในปี พ.ศ. 1710 แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชในการเมือง การศาสนา และวัฒนธรรม มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรศรีวิชัย โดยนครศรีธรรมราชเคยเป็นเมืองสำคัญชื่อว่า “ตามพรลิงค์” นับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ต่อมาเมื่อ

อาณาจักรศรีวิชัยล่มสลาย ราชวงศ์ปัทมวงศ์ซึ่งมีพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเป็นปฐมกษัตริย์ ได้รับพระพุทธศาสนา ลัทธิเถรวาทจากลังกาเป็นศาสนาประจำรัฐ และร่วมกันสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2559) และการศึกษาของ ธวัชชัย ประดู่ ยังระบุว่า อาณาจักรศรีธรรมราชได้รับการสถาปนา เมื่อ พ.ศ. 1830 หลังการล่มสลายของศรีวิชัย โดยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชทรงอพยพผู้คนจากเมืองเดิมมาสร้าง บ้านเมืองใหม่ที่หาดทรายแก้ว พร้อมสร้างสถูปเจดีย์สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และสถาปนาอาณาจักรใหม่ขึ้น ทั้งยังมีการแต่งตั้งพระอนุชา คือ พระเจ้าจันทรภาณุ และพระเจ้าพงษาสุระ ให้เป็นพระมหาอุปราช และสืบราชสมบัติ ต่อมา จนกระทั่งราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชล่มสลายจากโรคระบาดและการศึกกับพวกขว (ธวัชชัย ประดู่, 2566)

อย่างไรก็ดี การสถาปนาเมืองในราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชมิได้เป็นเพียงการตั้งถิ่นฐานใหม่ หากแต่เป็นการวางรากฐานของรัฐที่คำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและข้อจำกัดของสภาพภูมิประเทศในดินแดนคาบสมุทรมลายูได้ พิจารณาทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของการสร้างบ้านแปงเมืองตามแนวคิดศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิม โดยพบว่าการกระจุกตัวของชุมชนและข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่เกษตรกรรมได้อย่างมั่นคง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2542) และพบว่า จุดแข็งสำคัญ คือ การที่ดินแดนดังกล่าวตั้งอยู่ในตำแหน่งยุทธศาสตร์ของเส้นทาง การค้าทางทะเลระหว่างจีนตอนใต้ อินเดียตอนใต้ และฝั่งทะเลแดง อีกทั้งยังอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งแร่ธาตุ และผลผลิตจากป่า ระบบเศรษฐกิจของชุมชนในสมัยนั้นจึงพัฒนาเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนชายฝั่งทะเล กับชุมชนในดินแดน ผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละพื้นที่ การเปลี่ยนผ่านทาง เศรษฐกิจเช่นนี้ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการสร้างบ้านเมืองที่ต้องคำนึงถึงทั้งการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากร ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดแบบเดิมที่เน้นการรวมศูนย์ของอำนาจในเมืองหลัก

นอกจากนี้ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในระบบการผลิตทางเกษตรกรรม โดยเฉพาะการผลิตข้าว จากเดิมที่ใช้วิธีการปลูกข้าวไร่บนพื้นที่ลาดเขา อาศัยน้ำฝนธรรมชาติ เมื่อมีการพัฒนามา เป็นระบบการปลูกข้าวแบบทดน้ำ ที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากและการจัดการที่ซับซ้อนในระดับชุมชนหรือรัฐ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการโดยแต่ละครอบครัวลำพังได้ จึงต้องมีการจัดระเบียบและวางโครงสร้างทางการปกครอง เสียใหม่ (กันตภณ หนูทองแก้ว, 2566) ผลจากแนวคิดทางเศรษฐกิจและระบบการผลิตนี้ นำไปสู่การจัดตั้ง “เมืองบริวาร” หรือ “เมืองสิบสองนักษัตร” ซึ่งประกอบด้วย เมืองต่าง ๆ เช่น เมืองสาบบุรี (ขวต), เมืองปัตตานี (ฉลุ), เมืองกลันตัน (เสื่อ), เมืองปาหัง (เกาะ), เมืองไทรบุรี (มะโรง), เมืองพัทลุง (มะเส็ง), เมืองตรัง (มะเมีย), เมืองชุมพร (มะแม), เมืองบันไทยสมอ (วอก), เมืองสะอูเลา (ระกา), เมืองตะกั่วถลาง (จอ) และเมืองกระบือ (กุน) ซึ่งมีบทบาท เป็นทั้งฐานทรัพยากร แรงงาน และจุดควบคุมการผลิต อันส่งผลให้โครงสร้างการเมืองการปกครองในยุค ราชวงศ์ ศรีธรรมมาโคกราชมีความเข้มแข็งและขยายอำนาจได้อย่างมั่นคง (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ ปสุโต), 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่องภูมิรัฐศาสตร์สมัยราชวงศ์ศรีธรรมมา โคกราช ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่เรียกว่ายุคชีวิต วิถีใหม่ ที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาของบ้านเมือง และเป็นแนวทางในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม พัฒนา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เพื่อเกิดผลลัพธ์เชิงบวกที่สร้างสรรค์ประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจ ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิรัฐศาสตร์สมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช” โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักการ ปกครองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่นำมาสู่การพัฒนาเป็นแนวทางในการนำเสนอองค์ความรู้ เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครอง และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรที่ใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจนเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา, นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี, ข้าราชการ, นักการเมือง และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็นกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-end Questions) โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันบุคคล ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ได้สร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เพื่อกำหนดกรอบของแบบสอบถามและคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นดำเนินการออกแบบเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันบุคคล ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช 2) การตรวจสอบเครื่องมือ นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา จากนั้นดำเนินการยืมหนังสือเพื่อขอจริยธรรมในมนุษย์ และนำเครื่องมือวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและเกี่ยวข้องกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ได้แก่ จากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา, นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี, ข้าราชการ, นักการเมือง และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ ความถูกต้องสมบูรณ์ และได้วิเคราะห์ และจากการสนทนากลุ่ม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความถูกต้องสมบูรณ์ และได้วิเคราะห์เนื้อหาโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชถือเป็นหนึ่งในราชวงศ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเมืองและภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในดินแดนที่ปัจจุบันคือประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ได้พบผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ในแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ที่ตั้ง: อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ตำแหน่งที่ตั้งของอาณาจักรอยู่ในบริเวณ ยุทธศาสตร์สำคัญของเส้นทางการค้าทางทะเล โดยเฉพาะเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ ทำให้เป็นศูนย์กลางของการค้าระหว่างอินเดีย จีน และหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2) การเมืองและ เศรษฐกิจ: จากตำแหน่งที่ตั้งทำให้ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชสามารถพัฒนาอาณาจักรให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการค้า มีการสร้างพันธมิตรกับมหาอำนาจในภูมิภาค รวมถึงมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจโลกผ่านการค้ากับจีน อินเดีย และดินแดนอาหรับ อำนาจทางเศรษฐกิจนี้ช่วยส่งเสริมสถานะของอาณาจักรให้เป็นศูนย์กลางทางการเมือง และการปกครองในภูมิภาค 3) ความสัมพันธ์กับมหาอำนาจต่างชาติ: มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับมหาอำนาจ ในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นจีนหรืออินเดีย มีหลักฐานว่ามีการส่งเครื่องราชบรรณาการไปยังจีนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ และยังรับอิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมจากอินเดีย โดยเฉพาะพุทธศาสนาและฮินดู 4) ความมั่นคงทางทหาร และการป้องกันประเทศ: เนื่องจากอาณาจักรนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บริเวณยุทธศาสตร์สำคัญ จึงต้องมีระบบ ป้องกันประเทศที่เข้มแข็ง เช่น การสร้างกองเรือรบเพื่อควบคุมเส้นทางเดินเรือ การป้องกันการรุกรานจาก มหาอำนาจหรือกลุ่มโจรสลัดที่อาจคุกคามเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองของราชวงศ์ และ 5) อิทธิพลทาง วัฒนธรรมและศาสนา: ภูมิรัฐศาสตร์ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชไม่ได้จำกัดอยู่แค่ด้านการเมืองหรือเศรษฐกิจ เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการแพร่กระจายของศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทสำคัญของอาณาจักรในฐานะศูนย์กลาง พุทธศาสนาช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับดินแดนต่าง ๆ และยังมีอิทธิพลต่อศิลปะ วรรณกรรม และ สถาปัตยกรรมในภูมิภาค

ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ในแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) รูปแบบการปกครอง: มีระบบการปกครองที่เป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยอำนาจสูงสุดอยู่ที่พระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการบริหารราชการแผ่นดิน ทรงมีอำนาจทั้งทาง ศาสนาและทางการเมือง ทำให้พระมหากษัตริย์มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจ การทหาร และ การต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีระบบขุนนางที่ช่วยบริหารจัดการด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นหลายระดับ เช่น ขุนนาง ฝ่ายปกครอง ขุนนางฝ่ายเศรษฐกิจ และขุนนางฝ่ายการศาสนา และแม้ว่าการปกครองจะอยู่ในรูปแบบสมบูรณาญา สิทธิราชย์ แต่ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชยังมีการกระจายอำนาจให้แก่เมืองบริวารหรือหัวเมืองต่าง ๆ โดยมีเจ้า ผู้ครองนครหรือขุนนางที่ได้รับมอบหมายให้บริหารเมืองแทนพระมหากษัตริย์ หัวเมืองเหล่านี้มักมีอิสระในระดับหนึ่ง แต่ยังคงส่งเครื่องราชบรรณาการและปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับ การเมือง: โดยเฉพาะพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและสร้างความชอบธรรมให้กับการปกครอง พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์นี้มักถูกมองว่าเป็น “ธรรมราชา” หรือผู้ปกครองที่ปกครองโดยธรรมะ มีการสร้าง วัดวาอารามเพื่อส่งเสริมศาสนา และใช้หลักธรรมคำสอนเป็นพื้นฐานในการบริหารบ้านเมือง 3) เศรษฐกิจและ การเมือง: ด้วยตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชใช้ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการค้า ระหว่างประเทศ โดยมีการส่งสินค้าออกไปยังจีน อินเดีย และดินแดนอาหรับ ซึ่งช่วยให้เศรษฐกิจของอาณาจักร เข้มแข็งและสร้างอำนาจทางการเมืองผ่านเครือข่ายทางการค้า และ 4) ด้านความมั่นคง: ระบบกฎหมายของ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมทางศาสนาและกฎหมายอินเดีย มีการใช้แนวคิดเรื่องธรรมะ ในการตัดสินคดีความ และมีการกำหนดบทลงโทษตามลำดับความรุนแรง นอกจากนี้ ระบบกฎหมายยังมีบทบาท ในการรักษาเสถียรภาพของบ้านเมือง ป้องกันการกบฏ และควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคม

การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช มีลักษณะเด่น ในการเป็นศูนย์กลางแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทั้งการปกครอง ศาสนา เศรษฐกิจ และความมั่นคงของภูมิภาค ดังนี้ 1) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางอำนาจสูงสุดทั้งทางศาสนาและการเมือง ทรงมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย

ทุกด้านของรัฐ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การทหาร และการต่างประเทศ 2) เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ปกครองที่ปกครองโดยธรรมะ ส่งผลให้ศาสนาแทรกอยู่ในทุกระดับของรัฐ เช่น การออกกฎหมาย การตัดสินคดี และการบริหารบ้านเมือง มีการสร้างวัดวาอารามและส่งเสริมหลักธรรมในหมู่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้อาณาจักรเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของภูมิภาค 3) อาณาจักรตั้งอยู่ในทำเลยุทธศาสตร์ด้านการค้าทางทะเล จึงพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าโลกในยุคโบราณ มีการติดต่อค้าขายกับจีน อินเดีย และดินแดนอาหรับ การค้าระหว่างประเทศช่วยเสริมสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและสถานะทางการเมืองของอาณาจักร ส่งผลให้กลายเป็นศูนย์กลางความมั่งคั่งที่เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับโลกภายนอก และ 4) การควบคุมหัวเมืองและการใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ทำให้ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชสามารถเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายดินแดนที่มีความหลากหลายแต่มั่นคง ผ่านการจัดตั้งเมือง 12 เมืองบริวาร หรือที่เรียกว่า “เมืองสิบสองนักษัตร”

ดังนั้น ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชมิใช่เพียงรัฐโบราณ แต่เป็นศูนย์กลางแบบองค์รวม ที่หล่อหลอมอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา และความมั่นคงไว้ด้วยกัน โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลางของระบบทุกด้านอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งอาณาจักรตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ทำให้มีชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การค้าขายและการติดต่อกับดินแดนต่าง ๆ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งน้ำและดิน เหมาะแก่การดำรงชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถคมนาคมทางน้ำได้สะดวก ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรม สภาพพื้นที่กว้างขวาง มีทะเลสองข้าง ทำให้มีเมืองท่าจำนวนมากและเอื้อต่อการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล เชื่อมโยงกับอินเดีย จีน อาหรับ และชวา การค้าขายช่วยสะสมความมั่งคั่งของอาณาจักร ทำให้สามารถขยายอำนาจไปยังดินแดนใกล้เคียง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัฒนสาสน์ นุ่นสุข ได้ศึกษา “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการกำเนิดอาณาจักรนครศรีธรรมราช” กล่าวถึงอาณาจักรนครศรีธรรมราชได้รุ่งเรืองอย่างมากในช่วงเวลาที่เริ่มก่อตั้งรัฐจนกลายมาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญมากอันหนึ่งในทางการเมือง การค้าและการศาสนาในแถบคาบสมุทรมลายูและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูโสภณรัตนบัณฑิต และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “มรดกโลกมรดกธรรม: ประวัติศาสตร์หลักธรรมและหลักฐานโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ประวัติความเป็นมาของอาณาจักรตามพรลิงค์หรือนครศรีธรรมราช มีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา และสังคมต่อดินแดนอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงไม่น้อยกว่า 1,800 ปีมาแล้ว มีหลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานอื่นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าอาณาจักรตามพรลิงค์หรือนครศรีธรรมราชมีกำเนิดมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 มีความรุ่งเรืองสูงสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17 จึงเปลี่ยนจากเมืองตามพรลิงค์มาเป็นเมืองนครศรีธรรมราช トラบจนปัจจุบัน (พระครูโสภณรัตนบัณฑิต และคณะ, 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช มีระบบเมืองบริวาร 12 เมือง ที่เรียกว่า “เมืองสิบสองนักษัตร” ทำหน้าที่กระจายอำนาจ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการค้า โดยเฉพาะการค้ากับอินเดียและจีน ส่งผลให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของอาณาจักร ทำให้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและขยายอำนาจของราชวงศ์ เป็นระบบป้องกันที่เข้มแข็ง มีการทำสงครามเพื่อรักษาอำนาจและขยายอาณาเขต พระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการวางยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหาร อีกทั้ง พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชได้ใช้หลักธรรมในการปกครอง ทำให้บ้านเมืองมีความสงบสุข และได้รับความศรัทธาจากประชาชน การบริหารบ้านเมืองเน้นความเป็นธรรม ความเด็ดขาด และการดูแลพสกนิกร

อย่างทั่วถึง อันได้รับอิทธิพลจากทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู โดยยึดหลัก ธรรมาธิปไตย และ ธรรมราชา เป็นแนวทางสำคัญในการปกครอง สร้างวัดและพระบรมธาตุเจดีย์เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” พบว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะมีแนวทาง คือ การกระจายอำนาจสำหรับการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองแก่พื้นที่ ซึ่งเป็นการถ่ายโอน อำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างที่นำมาสู่การบริหารจัดการ เป็นลำดับขั้นตอน (กันตภณ หนูทองแก้ว, 2566) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ มีกุล ได้วิจัยเรื่อง “ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยโดยสังเขป” พบว่า ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยในอดีต ในทางทฤษฎีนั้น พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดทางการเมืองการปกครอง เริ่มจากการปกครองแบบพ่อปกครองลูกตามคติความเชื่อพื้นเมืองไทยดั้งเดิม และแบบธรรมราชาทรงยึดคติทางพระพุทธศาสนาในเรื่องมหาสมมติราชหรือธรรมราชาตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติเทวราชาในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูในลักษณะผสมผสาน พระมหากษัตริย์ทรงตั้งตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหนายก บังคับบัญชาฝ่ายพลเรือนทั่วไป (ไพฑูรย์ มีกุล, 2563)

การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งอาณาจักรเมืองนครศรีธรรมราช” ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชนั้นถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในหลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย ศูนย์รวมการบริหาร คือ การใช้ระบบราชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยเมืองบริวารสิบสองนักษัตรเพื่อกระจายอำนาจ ศูนย์กลางการค้า คือ ด้วยพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ทำให้มีการค้าขายทางทะเลที่เชื่อมโยงกับหลายอารยธรรม สร้างความมั่งคั่งให้แก่อาณาจักร ศูนย์รวมดินแดน คือ การปกครองที่กระจายอำนาจจากนครศรีธรรมราชไปยังเมืองบริวาร เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการป้องกัน และศูนย์รวมศรัทธา คือ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชได้มีการนำหลักธรรมศาสนาพุทธและพราหมณ์ - ฮินดู เป็นแนวทางสำคัญในการปกครอง รวมถึงการสร้างวัดและพระบรมธาตุเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว และณัฐรา ม้วนสุธา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการบริหารจัดการที่ผนวกแนวคิดจากหลากหลายมุมมองของการปกครอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ให้สังคมเกิดความสงบสุขและความปลอดภัยโดยยึดประโยชน์สูงสุดของประชาชน ให้สังคมเกิดความสงบและความปลอดภัยโดยยึดประโยชน์สูงสุดของบ้านเมืองเป็นหลัก 2) รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการเมืองที่ดี คือ การกระจายอำนาจให้กับพื้นที่ ใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล นำหลักธรรมเป็นสื่อกลางในการบริหารจัดการ (กันตภณ หนูทองแก้ว และณัฐรา ม้วนสุธา, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช เรียกว่า 4 Center Model มีรายละเอียด ดังนี้

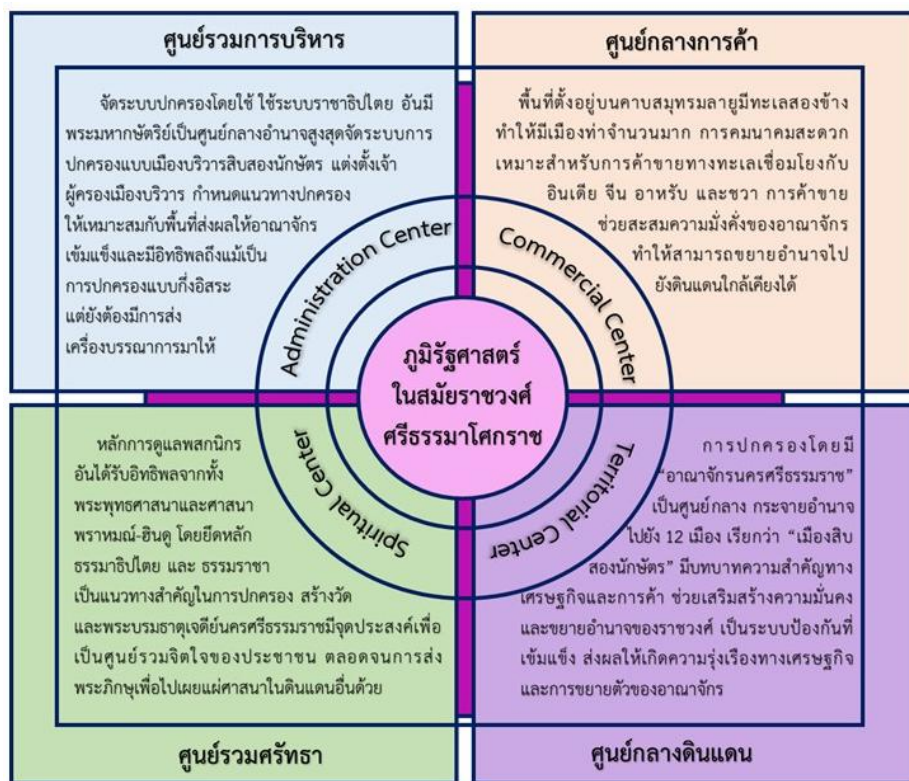
1. C1 คือ Administration Center หมายถึง ศูนย์รวมการบริหาร โดยใช้ระบบราชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางอำนาจสูงสุด จัดระบบการปกครองแบบเมืองบริวารสิบสองนักษัตร แต่งตั้งเจ้าผู้ครองเมืองบริวาร กำหนดแนวทางปกครองให้เหมาะสมกับพื้นที่

2. C2 คือ Commercial Center หมายถึง ศูนย์กลางการค้า ด้วยมีทำเลที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายูมีทะเลสองข้างทำให้มีเมืองท่าจำนวนมาก การคมนาคมสะดวก เหมาะสำหรับการค้าขายทางทะเลเชื่อมโยงกับ

อินเดีย จีน อาหรับ และชาว การค้าขาย ช่วยสะสมความมั่งคั่งของอาณาจักร ทำให้สามารถขยายอำนาจไปยังดินแดนใกล้เคียงได้

3. C3 คือ Territorial Center หมายถึง ศูนย์รวมดินแดน การปกครองโดยมี “อาณาจักรนครศรีธรรมราช” เป็นศูนย์กลาง กระจายอำนาจไปยัง 12 เมือง เรียกว่า “เมืองสิบสองนักษัตร” มีบทบาทความสำคัญทางเศรษฐกิจและการค้า ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและขยายอำนาจของราชวงศ์ เป็นระบบป้องกันที่เข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของอาณาจักร และ

4. C4 คือ Spiritual Center หมายถึง ศูนย์รวมศรัทธา หลักการในการดูแลสภานิกายของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชนั้นได้รับอิทธิพลจากทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู โดยยึดหลักธรรมาธิปไตยและธรรมราชาเป็นแนวทางสำคัญในการปกครอง สร้างวัดและพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมีจุดประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ตลอดจนการส่งพระภิกษุเพื่อไปเผยแผ่ศาสนาในดินแดนอื่นด้วย สามารถเขียนใน รูปโมเดลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 4 Center Model ภูมิรัฐศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของภูมิรัฐศาสตร์ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชมีความซับซ้อนและเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดแนวทางการปกครอง การค้า การทหาร และวัฒนธรรมในภูมิภาคอุษาคเนย์ ตำแหน่งที่ตั้งที่สำคัญช่วยให้อาณาจักรสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรือง และมีอิทธิพลต่อโลกยุคโบราณอย่างกว้างขวาง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นครศรีธรรมราชเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านเศรษฐกิจ ศาสนา และอำนาจทางการเมืองการปกครอง โดยมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนา มีการค้าขายทางทะเลที่ช่วยสะสมความมั่งคั่ง ในด้านแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเน้นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ศาสนา และเศรษฐกิจ ตลอดจนการสร้างเสถียรภาพผ่านกฎหมายและระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ การปกครองนี้

ช่วยให้อาณาจักรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและรุ่งเรืองในยุคสมัยนั้น อันมีศาสนาเป็นกลไกในการเชื่อมโยงผู้คนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกันพัฒนาโครงการอนุรักษ์ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การปรับปรุงวัดและโบราณสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สนับสนุนการศึกษาด้านศาสนาและวัฒนธรรมในระบบการศึกษา เพื่อปลูกฝังความเข้าใจและความเคารพในความแตกต่างของสังคม และ 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน ร่วมกันพัฒนาโครงสร้างการปกครองระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทในการรักษาความมั่นคงร่วมกัน เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านความมั่นคงกับเมืองสำคัญ และสร้างระบบเฝ้าระวังและป้องกันภัยคุกคามที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การวิเคราะห์แนวทางการบริหารแบบศูนย์กลางและการกระจายอำนาจในอาณาจักรนครศรีธรรมราช เทียบกับโครงสร้างการบริหารในปัจจุบัน 2) บทบาทของนครศรีธรรมราชในการเป็นศูนย์กลางอำนาจในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางการเมืองกับอาณาจักรใกล้เคียง และบทบาทของวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงของอาณาจักร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดการอำนาจในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองสิบสองนักษัตร ความสัมพันธ์ทางการเมืองกับอาณาจักรใกล้เคียง ทำให้เข้าใจกลยุทธการสร้างพันธมิตรและการรักษาอำนาจในระดับภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- กันตภณ หนูทองแก้ว. (2566). พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กันตภณ หนูทองแก้ว และณัฏฐา ม้วนสุธา. (2566). พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(7), 355-366.
- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2559). พระบรมธาตุสุ่มรตรโลก. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครศรีธรรมราช: ไหมพรีนติ้ง.
- ธวัชชัย ประดู่. (2566). พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ปฐมกษัตริย์เมืองนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก https://library.wu.ac.th/NST_localinfo
- พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ ปลืโต). (2561). เมืองสิบสองนักษัตร: สถานที่ตั้งเมืองและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก <https://url.in.th/WIBaz>
- พระครูโสภณรัตนบัณฑิต และคณะ. (2561). มรดกโลกมรดกธรรม: ประวัติศาสตร์หลักธรรมและหลักฐานโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ มีกุล. (2563). ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยโดยสังเขป. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 12(1), 275-293.
- วิณณสาสน์ นุ่นสุข. (2564). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการกำเนิดอาณาจักรนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 6(6), 219-263.
- ศรีศักร วลัยโกตม. (2542). เมืองโบราณในอศติประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สโรชา สิริวิชัยกุล. (2553). ดงแม่นางเมือง แกนหลักแห่งการสร้างสำนึกและประวัติศาสตร์ของคนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=567>

การเมืองจากลุ่มน้ำ: กลุ่มรักษ์เชียงของกับการท้าทายอำนาจนำรัฐและทุนในลุ่มน้ำโขง*

POLITICS FROM THE RIVER: THE RAK CHIANG KHONG GROUP AND THE CHALLENGE TO STATE AND CAPITALIST HEGEMONY IN THE MEKONG REGION

ชุตินา ปัญญาหลง*, วัชรพล พุทธรักษา

Chutima Panyalong*, Watcharabon Buddharaksa

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chutimapa64@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของ ระหว่าง พ.ศ. 2538 - 2567 โดยใช้แนวคิดอำนาจนำปัญญาชนจัดตั้ง และสงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด ของอันโตนิโอ กรัมสกี เป็นกรอบวิเคราะห์หลัก ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการรวบรวมเอกสาร การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มรักษ์เชียงของและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มในระดับต่าง ๆ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มรักษ์เชียงของไม่เพียงเป็นขบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เป็นขบวนการภาคประชาชนที่มีลักษณะเป็น “ปัญญาชนจัดตั้ง” จากการรวมตัวของประชาชนที่หลากหลาย ทั้งข้าราชการครู นักธุรกิจ และศิลปิน การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของตลอดระยะเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา มิใช่เพียงการคัดค้านโครงการพัฒนาเชิงกายภาพเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ที่ลุ่มลึก โดยเฉพาะในประเด็น “การช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด” ซึ่งไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล หากแต่เป็นการ “เสนอสามัญสำนึกใหม่” ในการสร้างองค์ความรู้และอุดมการณ์ของตนเองบนพื้นฐานทุนทางปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ซึ่งถือเป็นยุทธวิธีหลักในการท้าทายและรื้อถอนอำนาจนำของรัฐและทุนอย่างเป็นระบบ โดยการเปลี่ยนสนามการต่อสู้จาก “พื้นที่ทางกายภาพ” สู่ “พื้นที่ทางความคิด” ที่มีพลังในการท้าทายอำนาจนำของรัฐไทยในบริบทลุ่มน้ำโขงได้อย่างมีนัยยะสำคัญ แม้จะเป็นเพียงเสียงจากริมฝั่งโขง แต่ก็เป็นเสียงที่กำลังเปลี่ยนโฉมหน้าการพัฒนาในภูมิภาคนี้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: กลุ่มรักษ์เชียงของ, การท้าทาย, อำนาจนำ, ลุ่มน้ำโขง

Abstract

This article is a research article aimed at studying the movement development and analyzing the interactions of actors in the Mekong River conservation movement of the Rak Chiang Khong group between the years 1995 - 2024, using the concepts of hegemony, organic intellectuals, and the war of position, according to the theory of Antonio Gramsci, as the main analytical framework. This research employed a qualitative research approach, collecting data from documents, in-depth interviews with 15 members of The Rak Chiang Khong group and its

associated actors, selected for their knowledge and varying levels of participation in the movement. The findings indicate that the Rak Chiang Khong group is not only an environmental conservation movement but also a civic movement with the character of an “Organic Intellectuals,” formed through the convergence of diverse citizens-civil servant teachers, businesspeople, and artists. Over more than three decades, the group’s activism has not been limited to opposing physically oriented development projects; rather, it has constituted a profound ideological struggle, particularly in terms of the “War of Position.” This entails not merely disseminating information but “New Common Sense” by constructing its own body of knowledge and ideology based on intellectual, cultural, and social capital. This constitutes a principal strategy for systematically challenging and dismantling the hegemony of the state and capital by shifting the arena of struggle from “physical space” to “intellectual space,” which has significant power to contest the hegemony of the Thai state in the Mekong context. Although it may be only a voice from the Mekong River, it is a voice that is clearly reshaping development in the region.

Keywords: Rak Chiang Khong Group, The challenge, Hegemony, Mekong Region

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา กลุ่มแม่น้ำโขงได้กลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะภายใต้นโยบายของรัฐและองค์การระหว่างประเทศที่ผลักดันโครงการขนาดใหญ่ เช่น การสร้างเขื่อน การปรับปรุงร่องน้ำ และการพัฒนาการคมนาคมพาณิชย์นาวี เพื่อเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการเชื่อมโยงภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเหล่านี้ได้นำมาซึ่งผลกระทบทั้งทางนิเวศวิทยาและสังคมต่อชุมชนท้องถิ่นริมน้ำอย่างรุนแรง เช่น ความผันแปรของระบบนิเวศ การลดลงของทรัพยากรประมง การกัดเซาะตลิ่ง และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างไม่อาจย้อนคืน (Epstein, G. et al., 2015); (Middleton, C. & Lamb, C., 2020) ท่ามกลางกระแสการพัฒนาที่ไม่สมดุลนี้ ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อปกป้องทรัพยากรและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น หนึ่งในขบวนการสำคัญ คือ “กลุ่มรักษ์เชียงของ” ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539 ณ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการรวมตัวของประชาชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่หลากหลาย ทั้งข้าราชการครู นักธุรกิจ ศิลปิน และนักพัฒนาเอกชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลุ่มน้ำโขง อันเป็นรากฐานของวิถีชีวิตดั้งเดิม (ยศ สันตสมบัติ และคณะ, 2552)

กลุ่มรักษ์เชียงของถือเป็นหนึ่งในการรวมตัวของภาคประชาสังคมที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำโขงของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มจากการต่อต้านการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลและประเทศต่าง ๆ ในลุ่มน้ำโขงยุติการดำเนินการสร้างเขื่อนและแผนการขุดร่องน้ำลึกเรือพาณิชย์ ซึ่งการดำเนินการของกลุ่มนี้มีมากกว่า 30 ปี ถือเป็นเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ (สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต, 2565) นอกจากนี้ กลุ่มยังได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่ม และองค์กรประชาสังคมในลุ่มน้ำโขง เพื่อเสนอแนะนโยบายและคัดค้านโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนท้องถิ่น ทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และระหว่างประเทศ โดยอาศัยการใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นนำเสนอร่วมในการประชุมในระดับสากลเพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริง และการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแม่น้ำโขงและแนวทางการอนุรักษ์ ซึ่งเน้นการนำเสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเองบนพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่วางอยู่บนฐานความเป็นธรรมร่วมกันไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบ และไม่ยึดโยงชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งอย่างชัดเจน ถือได้ว่า

เป็นการต่อรองอำนาจกับรัฐและรัฐข้ามชาติให้มีความสำคัญกับการสร้างพื้นที่การยอมรับทางสังคมในการนำเสนอตัวตนและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนท้องถิ่น (ยศ สันติสมบัติ และคณะ, 2552)

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าการรวมตัวของชุมชนภายใต้ในนามชื่อว่า กลุ่มรักษ์เชียงของได้จัดประกายให้สังคมไทยได้ตื่นรู้ถึงความสำคัญของการกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนโดยอาศัยองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ตลอดจนการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อสร้างพื้นที่การยอมรับต่อสังคมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับประเทศ และท้าทายกระแสการพัฒนาลุ่มน้ำโขงจากภายนอกที่เข้ามาในรูปแบบของความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในลุ่มน้ำโขง (Middleton, C. & Lamb, C., 2020); (ยศ สันติสมบัติ และคณะ, 2552) ด้วยเหตุนี้ กลุ่มรักษ์เชียงของจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากกลุ่มมีการดำเนินงานยาวนานกว่า 30 ปี และมีพลวัตในการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป (Middleton, C., 2022) การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิด อำนาจนำ (Hegemony) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี ทำความเข้าใจขบวนการภาคประชาชนในฐานะตัวแสดงที่มีศักยภาพในการทำทลายและต่อรองกับ อำนาจนำของรัฐและทุนข้ามชาติ แนวคิดปัญญาชนจัดตั้ง (Organic Intellectuals) ของอันโตนิโอ กรัมสกี นำมาใช้เพื่ออธิบายบทบาทของแกนนำและเครือข่ายนักเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของ ซึ่งทำหน้าที่สร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ให้กับชุมชนและสังคมในวงกว้าง เพื่อสร้างฐานทางความคิดที่สามารถท้าทายอำนาจนำของรัฐและทุน และแนวคิดการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี อธิบายกระบวนการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มในการผลักดันกรอบการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำโขงในเวทีสาธารณะ โดยใช้เครื่องมือทั้งทางวัฒนธรรม ความรู้ท้องถิ่น และการสื่อสารทางสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับแนวทางของตนเอง เพื่อมุ่งอธิบายพัฒนาการของขบวนการภาคประชาชนระดับท้องถิ่นที่สามารถต่อรองกับอำนาจนำของรัฐ และชี้ให้เห็นบทบาทของกลุ่มพลังทางสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับพื้นที่และระดับโครงสร้าง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพลังทางสังคมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากฐานล่าง ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาค (Middleton, C., 2022)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจในการทำวิจัย เรื่องกลุ่มรักษ์เชียงของกับการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในการเคลื่อนไหวการอนุรักษ์แม่น้ำโขง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2567 การศึกษานี้ไม่เพียงเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของขบวนการหนึ่ง หากยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้พิจารณาถึงศักยภาพของการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางนโยบาย ท่ามกลางบริบทการพัฒนาที่ซับซ้อนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลุ่มรักษ์เชียงของกับการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในการเคลื่อนไหวการอนุรักษ์แม่น้ำโขง ผู้เขียนใช้แนวทางในการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิดอำนาจนำ (Hegemony) ปัญญาชนจัดตั้ง (Organic Intellectuals) และสงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) เป็นกรอบวิเคราะห์หลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องลึกซึ้ง ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มรักษ์เชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มรักษ์เชียงของและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเคลื่อนไหว โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มในระดับต่าง ๆ ทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงปฏิบัติการ โดยครอบคลุมตั้งแต่แกนนำและสมาชิกของกลุ่ม ผู้สนับสนุนทางวิชาการ ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคมที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 15 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนของกลุ่มรักษ์เชียงของ โดยเฉพาะในมิติของ พัฒนาการของกลุ่ม บทบาทของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องและยุทธศาสตร์การต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Questions) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ ด้วยการกำหนดคำถามต่าง ๆ ในแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยตั้งคำถามปลายเปิดภายใต้กรอบคำถามหลัก ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Data Collection) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สะท้อนกระบวนการต่อสู้ของกลุ่มในระดับโครงสร้างความคิด และวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจากการนำเอาประเด็นการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work) มาเรียบเรียงและวิเคราะห์กับทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา (Desk work) เพื่อให้ได้ข้อมูลผลการศึกษา ที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของผลการศึกษา งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบ “การตรวจสอบแบบสามเส้า” (Triangulation) เป็นกระบวนการที่ใช้หลายแหล่งข้อมูลหรือหลายวิธีการในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในผลการศึกษา โดยการนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ หรือวิธีการที่แตกต่างกันมาประเมินและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในงานวิจัย (Creswell, J. W., 2014)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพัฒนาการการเคลื่อนไหวและวิเคราะห้ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2567 พบว่า กลุ่มรักษ์เชียงของ คือ หนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ที่รวมตัวกันภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขงซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาจากภายนอก โดยกลุ่มรักษ์เชียงของ เกิดขึ้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2538 เป็นการรวมตัวกันของ ประชาชนในเชียงของกลุ่มเล็ก ๆ มาจากข้าราชการครู นักธุรกิจ ศิลปิน นักพัฒนาเอกชน เริ่มจากการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้เขียนได้สรุปพัฒนาการของกลุ่มรักษ์เชียงของตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึง พ.ศ. 2567 โดยแบ่งเป็นช่วงการพัฒนาที่สำคัญ สี่ช่วงการพัฒนา เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวภาคประชาชน การปรับตัวต่อโครงสร้างอำนาจรัฐ - ทุน และการก่อรูปทางเลือกการพัฒนาที่อิงอยู่บนฐานความยั่งยืนของธรรมชาติและศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

จุดเริ่มต้น การรวมตัวเพื่อปกป้องแม่น้ำ (ช่วง พ.ศ. 2538 - 2545)

กลุ่มรักษ์เชียงของเริ่มก่อตัวจากการรวมตัวของชาวบ้าน ครูท้องถิ่น และนักกิจกรรมในพื้นที่ที่ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง ทั้งในด้านระดับน้ำ การหายไปของพันธุ์ปลา และการลดลงของความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อนน้ำจึมในลาวและการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการพัฒนาในภูมิภาค จุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การจัดกิจกรรมสำรวจพันธุ์ปลาโดยคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของ “การผลิตองค์ความรู้จากชาวบ้าน” และการสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับแม่น้ำโขงจากฐานราก

การเติบโต จากกลุ่มเฝ้าระวังสู่ขบวนการภาคประชาชน (ช่วง พ.ศ. 2545 - 2555)

ในช่วงทศวรรษ 2540 - 2550 กลุ่มรักษ์เชียงของได้ขยายบทบาทจากกลุ่มอนุรักษ์ท้องถิ่นเล็ก ๆ ไปสู่เครือข่ายภาคประชาชนที่มีจุดยืนชัดเจนในการคัดค้านโครงการขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโครงการ “ปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการระเบิดแก่งแม่น้ำโขงเพื่อเปิดทางให้เรือสินค้าจากจีนตอนใต้สามารถแล่นถึงเชียงแสนได้ตลอดปี กลุ่มฯ ใช้ยุทธวิธีหลากหลาย เช่น การศึกษาและสื่อสารผลกระทบทางนิเวศ, การจัดเวทีสาธารณะ, การประสานกับสื่อ และการจัด “ฮอมปอยศรัทธาแม่น้ำโขง” เพื่อปลุกพลังสาธารณะในการปกป้องแม่น้ำ

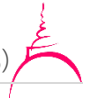
ช่วงนี้กลุ่มเริ่มพัฒนาเครื่องมือทางความคิด เช่น แผนที่ชีวิต และข้อมูลภูมินิเวศจากชุมชน เพื่อใช้ต่อรองกับรัฐ และกลายเป็นต้นแบบของการเคลื่อนไหวที่เน้น “ข้อมูลจากชาวบ้าน” แทนการพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกอย่างเดียว

การเสริมพลัง การสร้างความรู้และหลักสูตรท้องถิ่น (ช่วง พ.ศ. 2555 - 2563)

เมื่อการคัดค้านเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐได้ในระยะยาว กลุ่มรักษ์เชียงของจึงปรับยุทธศาสตร์สู่การสร้าง “อำนาจนาทางความคิด” ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดตั้ง “โฮงเฮียนแม่น้ำโขง” หรือโรงเรียนชุมชนที่เปิดพื้นที่ให้เด็ก เยาวชน และชาวบ้านได้เรียนรู้เกี่ยวกับแม่น้ำ วัฒนธรรม ภูมินิเวศ และการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม การพัฒนาหลักสูตร “คนเชียงของ” กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มรักษ์เชียงของ มิได้เน้นการต่อต้านเพียงอย่างเดียว แต่กลุ่มได้ “สร้างคนรุ่นใหม่” เพื่อสานต่อการเคลื่อนไหวเชิงคุณค่า การเกิดขึ้นของหลักสูตรนี้สะท้อนการช่วงชิงพื้นที่ความรู้ในระบบการศึกษา โดยใช้เครือข่ายและทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อท้าทายอุดมการณ์กระแสหลัก ดังที่ปรากฏในคำสัมภาษณ์หนึ่งซึ่งสะท้อนกรอบคิดของชุมชนได้อย่างชัดเจนว่า

“...แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่สำคัญ ระบบนิเวศเปรียบเหมือนอวัยวะที่สำคัญของแม่น้ำโขง ถ้าระบบนิเวศถูกทำลายก็เปรียบเสมือนเราฆ่าแม่น้ำโขง...” (B4, 2567)

คำกล่าวนี้นสะท้อนให้เห็นถึงกรอบคิดของชุมชนที่มองแม่น้ำโขงเป็นเสมือนชีวิตจิตใจของผู้คน ที่ถูกเปรียบระบบนิเวศแม่น้ำเป็น “อวัยวะ” ที่หากถูกทำลายก็เท่ากับการฆ่าแม่น้ำ เท่ากับว่ากลุ่มรักษ์เชียงของกำลังเสนออุดมการณ์ทางเลือก ที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติในเชิงศีลธรรมสูงส่งกว่าผลประโยชน์ทางวัตถุ ทศนะเช่นนี้ผู้เขียนมองว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายมุมมองการพัฒนาภาครัฐ ที่มีมุมมองแม่น้ำเป็นแค่ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ผู้เขียนกล่าวได้ว่าสมาชิกกลุ่มรักษ์เชียงของทำหน้าที่ปัญญาชนจัดตั้งในการ สื่อความหมาย ให้คนในชุมชนและสังคมกว้างเข้าใจว่า “แม่น้ำ คือ ชีวิต” ไม่ใช่สินค้า และปลุกเร้าให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการปกป้องแม่น้ำดังกล่าว

ปัจจุบัน ขบวนการต่อสู้เชิงวัฒนธรรมและอริปไตยทางนิเวศ (พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน)

ภายหลังจากที่รัฐบาลไทยประกาศ “ยุทธศาสตร์การระเบิดแห่งแม่น้ำโขง” ในปี พ.ศ. 2563 ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของได้เปลี่ยนผ่านสู่การยกระดับยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยการมุ่งเน้นการสื่อสารสาธารณะ การผลิตสารคดี การทำงานศิลปะ และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มสิ่งแวดล้อมรุ่นใหม่ โดยเน้นการต่อสู้เชิงวัฒนธรรม เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด และเสนอภาพจำใหม่ของ “การพัฒนา” ที่ยึดโยงกับสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน และชุมชนเพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ

จากข้อมูลพัฒนาการกลุ่มรักษ์เชียงของข้างต้น ผู้เขียนได้จัดทำแผนภาพสรุปพัฒนาการของกลุ่มรักษ์เชียงของในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2567 เพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน และช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พัฒนาการของกลุ่มรักษ์เชียงของในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึง พ.ศ. 2567

โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มรักษ์เชียงของ

กลุ่มรักษ์เชียงของ มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่แตกต่างจากโครงสร้างราชการหรือองค์กรแบบลำดับขั้นที่เน้นอำนาจจากศูนย์กลาง โดยกลุ่มใช้ โครงสร้างแนวนอน (Horizontal Structure) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนอย่างเสมอภาค กลุ่มไม่มีลำดับขั้นที่ตายตัวหรือผู้นำแบบถาวร หากแต่สร้างเวทีและกลไกให้เกิดการหมุนเวียนบทบาทในหมู่สมาชิก และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้ามาร่วมตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและทรัพยากรของชุมชนเอง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วิธีการทำมาหากินแบบท้องถิ่น และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับแม่น้ำโขงตอนบน การตัดสินใจภายในกลุ่มส่วนใหญ่ดำเนินผ่านการประชุมกลุ่มย่อย เวทีชาวบ้าน และการสร้างฉันทามติ ไม่ใช่ผ่านกลไกอำนาจสั่งการแบบบนลงล่าง กลุ่มจึงสะท้อนลักษณะของ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งให้ความสำคัญกับ “เสียง” ของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในการกำหนดทิศทางของการต่อสู้และการบริหารจัดการตนเอง

ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่ากลุ่มรักษ์เชียงของมีโครงสร้างการจัดการแบบแนวนราบ (Horizontal Management Structure) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน ลดการรวมศูนย์อำนาจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจและขับเคลื่อนกลุ่มอย่างเป็นธรรมชาติ แม้โครงสร้างดังกล่าวจะสะท้อนการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม แต่ผู้เขียนมองว่า โครงสร้างรูปแบบนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในทางปฏิบัติ โครงสร้างนี้ก็เผชิญกับข้อจำกัดที่จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ในแง่ของข้อดี โครงสร้างแนวนราบส่งเสริมการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ระบบดังกล่าวยังลดการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และเปิดโอกาสให้เสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในระดับชุมชน ได้รับการรับฟังอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า เพราะไม่มีลำดับขั้นตอนที่ซับซ้อนในการตัดสินใจ การขับเคลื่อนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากบนลงล่าง

จุดแข็งอีกประการหนึ่ง คือ การเปิดพื้นที่ให้สมาชิกหลากหลายได้ส่งสมประสบการณ์ผ่านบทบาทที่หลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนา “ผู้นำจากฐานราก” หรือที่กรัมสกี (Antonio Gramsci) เรียกว่า “ปัญญาชนจัดตั้ง” (Organic Intellectuals) ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงแค่นักวิชาการหรือผู้มีการศึกษาสูง หากหมายถึงบุคคลที่สามารถสะท้อนความคิด ความต้องการ และความเจ็บปวดของชนชั้นที่ถูกกดทับในสังคมได้อย่างแท้จริง ระบบเช่นนี้ช่วยให้กลุ่มสามารถผลิตแกนนำรุ่นใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง และสร้างความยั่งยืนทางอุดมการณ์และการเคลื่อนไหวในระยะยาว

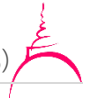
อย่างไรก็ตาม แม้โครงสร้างแนวนราบจะมีข้อดีเชิงอุดมการณ์และการสร้างพลังจากรากหญ้า แต่ผู้เขียนเห็นว่าข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านการประสานงานและการบริหารที่อาจขาดเอกภาพ หากขาดกลไกที่ชัดเจนในการบริหารร่วม อาจนำไปสู่ความล่าช้า ข้ำซ้อน หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเครือข่ายของกลุ่มขยายออกไปในระดับภูมิภาคและนานาชาติ

การบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มรักษ์เชียงของ

การเงินของกลุ่มรักษ์เชียงของถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบภาคประชาชน ซึ่งมุ่งเน้นความโปร่งใส พึ่งพาตนเอง และหลีกเลี่ยงการพึ่งพาเงินทุนจากภาครัฐหรือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของการเคลื่อนไหว โดยการจัดการด้านการเงินของกลุ่มนี้แสดงถึงจุดยืนเชิงอุดมการณ์และแนวทางการต่อสู้ที่เน้น “ความเป็นเจ้าของของชุมชน” และ “การขับเคลื่อนจากฐานราก” ดังจะอธิบายได้ ดังนี้

แหล่งรายได้ของกลุ่มรักษ์เชียงของ แหล่งรายได้ของกลุ่มรักษ์เชียงของ มีทั้งส่วนที่มาจากภายในชุมชนเอง โดยอาศัยการสนับสนุนจากสมาชิกและชาวบ้านในพื้นที่เป็นหลัก การจัดกิจกรรมระดมทุนแบบพื้นบ้านเป็นแนวทางสำคัญ เช่น การจัดงาน “ผ้าป่า” นอกจากนี้ กลุ่มรักษ์เชียงของ ยังสร้างรายได้เองผ่านกิจการเพื่อสังคมในชุมชน เช่น การเปิดร้านกาแฟและร้านขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ “โฮงเฮียนแม่น้ำของ” ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่ม รายได้จากร้านกาแฟและการจำหน่ายของที่ระลึกเหล่านี้จะถูกนำมาใช้เป็นทุนสนับสนุนงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มโดยตรง และการสนับสนุนจากภายนอก กลุ่มรักษ์เชียงของได้รับเงินสนับสนุนจากเครือข่ายและองค์กรภายนอกบางส่วนในลักษณะที่ไม่ผูกพันสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ประเภทรายจ่ายหลักของกลุ่มรักษ์เชียงของ การใช้จ่ายงบประมาณของกลุ่มรักษ์เชียงของสะท้อนถึงภารกิจงานรณรงค์และพัฒนาองค์กรที่เน้นการทำงานภาคสนามและการสื่อสารสาธารณะเป็นสำคัญ รายจ่ายหลักของกลุ่มสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ 1) ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมและรณรงค์ 2) ค่าผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และเผยแพร่ข้อมูล 3) ค่าเดินทางและประสานงานเครือข่าย 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานองค์กรและกิจกรรมเสริม

ระบบการบริหารการเงิน

กลุ่มรักษ์เชียงของมีหลักการสำคัญในการจัดการการเงิน คือ ความโปร่งใส ภายใต้การตรวจสอบจากทั้งชุมชนผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้าน โดยมีแนวทาง ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมและตรวจสอบโดยชุมชน 2) การรายงานบัญชีและการเก็บบันทึก 3) ใช้กลไกภายนอกในการตรวจสอบ

ความสัมพันธ์ของกลุ่มรักษ์เชียงของกับองค์กรต่าง ๆ

กลุ่มรักษ์เชียงของมีความร่วมมือกับองค์กรหลากหลายทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาค เพื่อเสริมพลังการเคลื่อนไหวและขับเคลื่อนประเด็นเชิงนโยบาย รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มรักษ์เชียงของกับองค์กรต่าง ๆ

ประเภทองค์กร	ลักษณะความสัมพันธ์กับกลุ่มรักษ์เชียงของ
องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	ความสัมพันธ์เป็นพันธมิตรและเครือข่ายสนับสนุนในการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชน แลกเปลี่ยนข้อมูล งานวิชาการ และช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างใกล้ชิด ความขัดแย้งโดยตรงระหว่างกันมีน้อยมาก
หน่วยงานรัฐไทย	ความสัมพันธ์เป็นแบบถ่วงดุลอำนาจกัน มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง (กรณีรัฐผลักดันโครงการที่กระทบชุมชน กลุ่มฯ จะคัดค้านผ่านการประท้วงและกฎหมาย) และความร่วมมือ (กรณีรัฐเปิดรับฟังและยอมปรับนโยบายตามข้อเสนอของชุมชน)
สื่อมวลชน	ความสัมพันธ์ในรูปแบบเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ กลุ่มฯ ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงแก่สื่อ และสื่อเผยแพร่ปัญหาของกลุ่มฯ สู่สาธารณะ เสริมพลังกันและกันในการกดดันภาครัฐ
องค์กรระหว่างประเทศ	เปิดรับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่สนับสนุนการอนุรักษ์แม่น้ำโขง (ทั้งภาครัฐระหว่างประเทศ องค์กรเอกชนระหว่างประเทศ และบริษัทต่างชาติ) แต่ก็ระมัดระวังไม่เข้าข้างฝ่ายใดในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเจรจาอย่างมีหลักการ

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรักษ์เชียงของกับองค์กรหลากหลายประเภท จะเห็นได้ว่ากลุ่มภาคประชาชนเล็ก ๆ กลุ่มนี้ได้สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และนานาชาติ บทบาทของกลุ่มมิได้จำกัดอยู่เพียงการประท้วงเชิงสัญลักษณ์ หากแต่รวมถึงการเจรจาต่อรองอย่างมีข้อมูลกับผู้มีอำนาจการทำงานร่วมกับนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เพื่อหาทางออกทางนโยบาย และการสื่อสารกับสังคมวงกว้างผ่านสื่อมวลชน สิ่งสำคัญ คือ กลุ่มรักษ์เชียงของสามารถรักษาสมดุลความสัมพันธ์กับแต่ละภาคส่วนได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ในด้านหนึ่งกลุ่มฯ ยืนหยัดผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่ลดละพร้อมจะปะทะกับนโยบายรัฐหรือทุนที่ไม่เป็นธรรม แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ไม่ปิดกั้นโอกาสในการประสานความร่วมมือกับภาครัฐหรือผู้ลงทุนเมื่อมีท่าทีรับฟังและพร้อมปรับตัว และพร้อมทำงานร่วมกับทุกฝ่ายที่แบ่งปันอุดมการณ์เดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพัฒนาการการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2567 ผู้เขียนสามารถอภิปรายได้ดังนี้ ในบริบทการพัฒนากลุ่มน้ำโขงซึ่งเต็มไปด้วยแรงผลักดันจากรัฐและทุนข้ามชาติ กลุ่มรักษ์เชียงของถือเป็นกรณีตัวอย่างของขบวนการภาคประชาชนที่สามารถยืนหยัดและเสนอชุดความรู้ทางเลือกในการจัดการทรัพยากร โดยไม่ยอมจำนนต่อระบบอำนาจรัฐ กลุ่มรักษ์เชียงของถือว่าเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นการต่อสู้เชิงอุดมการณ์และกระบวนการตัดสินใจจากฐานรากที่สอดคล้องกับแนวคิดอำนาจนำของ อันติโน กรัมสกี (Antonio Gramsci) อธิบายว่า อำนาจนำมิได้ยึดถือด้วยกำลังทางทหารหรือกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความยินยอมของประชาชนผ่านกลไกการกล่อมเกลாதงอุดมการณ์ เช่น สถาบันศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม ที่ทำให้ชุดความคิดของชนชั้นนำกลายเป็น “สามัญสำนึก” ของสังคม (รัตนติลล ฅ ภูเก็ต, 2566) ดังนั้นการสร้างอำนาจนำใหม่นั้นจึงต้องอาศัยการต่อสู้ทาง

อุดมการณ์ที่ยึดถือในพื้นที่พลเมือง การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มชั่วคราวสามารถเสนอโลกทัศน์ใหม่ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาที่สามทศวรรษที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ไม่ใช่เพียงการคัดค้านโครงการพัฒนาเชิงกายภาพเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ที่ลุ่มลึก โดยเฉพาะในประเด็น “การช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด” ซึ่งไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล หากแต่เป็นการ “เสนอสามัญสำนึกใหม่” (New Common Sense) ในการสร้างองค์ความรู้และอุดมการณ์ของตนเองบนพื้นฐานทุนทางปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ซึ่งถือเป็นยุทธวิธีหลักในการทำทลายและรื้อถอนอำนาจนำของรัฐและทุนอย่างเป็นระบบ โดยการเปลี่ยนสนามการต่อสู้จาก “พื้นที่ทางกายภาพ” สู่ “พื้นที่ทางความคิด” อย่างลึกซึ้ง ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Escobar, A. ที่วิเคราะห์การเคลื่อนไหวของชุมชนในลาตินอเมริกาว่าเป็นการสร้าง Counter-Hegemonic Discourses โดยชาวบ้านในโคลอมเบียได้สร้าง “อำนาจนำจากฐานราก” ด้วยความรู้ท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นเมือง เพื่อโต้แย้งกับนโยบายพัฒนาแบบทุนนิยมของรัฐ เช่นเดียวกับกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ที่ใช้แนวทางนี้ในการช่วงชิงความหมายของ “การพัฒนา” บนแม่น้ำโขง (Escobar, A. , 2008)

กลุ่มรักษ์เชียงใหม่พัฒนาการอย่างเป็นพลวัตจากกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่รวมตัวกันเพื่อปกป้องบ้านเกิดจากโครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง จนกลายมาเป็นขบวนการภาคประชาชนที่สามารถสร้างอิทธิพลเชิงนโยบายได้ในระดับประเทศและระดับภูมิภาค การรวมกลุ่มเริ่มจากชาวบ้าน ครู และนักอนุรักษ์ในท้องถิ่น และค่อย ๆ ขยายเครือข่ายไปยังองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และภาคีในต่างประเทศ โดยอาศัยความสัมพันธ์แบบแนวนอนและโครงสร้างการตัดสินใจที่ไม่รวมศูนย์ ผู้เขียนมองว่า กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ คือ ปัญญาชนจัดตั้ง (Organic Intellectual) ตามแนวคิดปัญญาชนจัดตั้ง ของ Gramsci, A. ได้แบ่งปัญญาชนออกเป็นสองกลุ่ม คือ 1) ปัญญาชนสามัญ (Traditional Intellectual) ซึ่งเป็นปัญญาชนที่ทำหน้าที่ของตนในกลุ่ม สังคม ชนชั้นดั้งเดิมที่ตนถือกำเนิดมา และ 2) ปัญญาชนจัดตั้ง (Organic Intellectual) เป็นปัญญาชนที่ยกตัวเองออกจากกลุ่มสังคม ชนชั้นดั้งเดิมที่กำหนดมา เช่น แรงงานที่กลายมาเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นต้นปัญญาชนจัดตั้งอาจไม่ใช่แค่ นักวิชาการ แต่รวมถึงบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพ ตัวอย่างเช่น ครู นักเขียน ศิลปิน แกนนำแรงงาน ประชาชนชาวบ้าน หรือนักเคลื่อนไหวที่มีความตระหนักรู้ทางการเมืองและสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์หรืออุดมการณ์ของชนชั้นตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทสำคัญในการสร้างและเผยแพร่โลกทัศน์ของชุมชนหรือชนชั้นตนเอง ทำทลายอุดมการณ์กระแสหลักของชนชั้นนำ และเสนอทางเลือกใหม่ทางความคิดให้แก่สังคม (Gramsci, A., 1971) กรณีกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของประธานกลุ่มถือเป็นตัวอย่างชัดเจนของปัญญาชนจัดตั้ง อันเนื่องมาจากการเป็นคนเชียงใหม่โดยกำเนิด เคยรับราชการเป็นครูใหญ่โรงเรียนชนบท ก่อนจะลาออกมาอุทิศตนปกป้องแม่น้ำโขงตั้งแต่นั้นมา ซึ่งประธานกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ใช้ทั้งความรู้ทางการศึกษา ทักษะการสื่อสาร และความเป็นผู้นำตามธรรมชาติของตน สร้างความตระหนักรู้ให้ชาวบ้านริมโขงตลอดจนเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนแปดจังหวัดลุ่มน้ำโขงของไทยเข้าด้วยกัน เพื่อต่อรองกับรัฐและบริษัทข้ามชาติเรื่องโครงการต่าง ๆ บทบาทของประธานกลุ่มเสมือน “ผู้ประสานเสียง” ให้แก่แม่น้ำโขงและชุมชน ทำให้เสียงของชนท้องถิ่นถูกขยายสู่สาธารณะ จนรัฐไม่อาจเพิกเฉยได้

นอกจากนั้นในกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ยังมีแกนนำและประชาชนชาวบ้านคนอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นปัญญาชนจัดตั้งร่วมกัน เช่น ผู้นำชุมชนที่คอยให้ความรู้คนรุ่นใหม่เรื่องปลาและป่า, เครือข่ายผู้หญิงที่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชน, ตลอดจนพระสงฆ์นักพัฒนาที่ใช้ธรรมะอธิบายเรื่องสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Choudry, A. & Kapoor, D. ซึ่งชี้ว่า “ปัญญาชนจากขบวนการ” มักเกิดจากฐานราก มิใช่จากระบบมหาวิทยาลัย พวกเขาเรียนรู้จากประสบการณ์และใช้ความรู้เป็นอาวุธทางการเมือง เครือข่ายที่หลากหลาย (Choudry, A. & Kapoor, D., 2013) เช่นนี้สะท้อน “กลุ่มประวัติศาสตร์” ที่อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) กล่าวถึง คือ การรวมพลังของหลายชนชั้นหลายกลุ่มบนฐานอุดมการณ์ร่วมกัน คือ การปกป้องบ้านเกิดและทรัพยากร

ของตนเอง จากอำนาจครอบงำภายนอก (Gramsci, A., 1971)

ท่ามกลางบริบทโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น เชื้อนบนแม่น้ำโขง หรือโครงการระเบิดแก่งเพื่อการเดินเรือที่ขับเคลื่อนโดยรัฐและทุนข้ามชาติในลักษณะ “บนลงล่าง” (Top-down) กลุ่มรักษ์เชียงของได้ตอบโต้การพัฒนาด้วยการสร้างอำนาจนำเชิงวัฒนธรรมจากชุมชน โดยใช้การช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ กล่าวคือ ไม่ได้เผชิญหน้าด้วยความรุนแรงหรือการปะทะตรง ๆ แต่ใช้วิธีการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดเพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและนโยบายของรัฐให้สอดคล้องกับเสียงของชุมชน (วัชรพล พุทธรักษา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของที่ใช้วิธีการสร้างอำนาจนำเชิงวัฒนธรรมจากชุมชน ผ่านการผลิตองค์ความรู้และการสร้างจิตสำนึกแก่สังคมวงกว้าง เช่น การจัดตั้ง “โฮงเขียนแม่น้ำของ” เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องระบบนิเวศ ลุ่มน้ำ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนใช้ข้อมูลวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือโต้แย้งกับนโยบายรัฐและโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า การสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นนี้ ถือเป็นมิติหนึ่งของ “สงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด” กลุ่มรักษ์เชียงของใช้ข้อมูลเหล่านี้เป็นหลักฐานเชิงวิชาการในการวิพากษ์โต้แย้งโครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง โดยชี้ให้เห็นว่าจะก่อผลเสียต่อระบบนิเวศและชุมชนอย่างมหาศาล ขัดแย้งกับชุดความคิดการพัฒนาที่รัฐพยายามเสนอ นี่คือการผลิตอุดมการณ์จากชุมชน ที่ท้าทายอุดมการณ์กระแสหลัก แทนที่ประชาชนจะยอมรับคำกล่าวอ้างจากรัฐและนายทุนว่าการสร้างเขื่อน/ระเบิดแก่ง คือ “ความก้าวหน้า” หรือ “win-win” ระหว่างเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม (ทุกฝ่ายได้ประโยชน์), ชาวบ้านกลับนำเสนอกรอบคิดทางเลือกที่มองแม่น้ำและวิถีชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องรักษามากกว่าผลประโยชน์ระยะสั้นทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ วสันต์ สรรพสุข และคณะ ที่ศึกษาเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น “คนเชียงของ” กับการขยายพรมแดนความเป็นพลเมืองในพื้นที่ชายแดน โดยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรดังกล่าวเป็นภาพแทนอุดมการณ์ของกลุ่มรักษ์เชียงของที่ถูกนำเสนอในพื้นที่สาธารณะตลอดกว่า 3 ทศวรรษ การเกิดขึ้นของหลักสูตรนี้สะท้อนการช่วงชิงพื้นที่ความรู้ในระบบการศึกษา โดยใช้เครือข่ายและทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อท้าทายอุดมการณ์กระแสหลักที่มองแม่น้ำเป็นแค่ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แต่กลุ่มรักษ์เชียงของทำหน้าที่ปัญญาชนจัดตั้งในการ สื่อความหมาย ให้คนในชุมชนและสังคมวงกว้างเข้าใจว่า “แม่น้ำ คือ ชีวิต” ไม่ใช่สินค้า และปลุกเร้าให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการปกป้องแม่น้ำดังกล่าว (วสันต์ สรรพสุข และคณะ, 2564)

เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของจะเห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็น “การร้อยรัดระหว่างท้องถิ่นกับโครงสร้างระดับบน” โดยมีใช้ ในลักษณะขึ้นต่อ (Dependency) หากแต่เป็นความร่วมมือที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การยืนยันสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากร แม้จะมีความขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐในบางช่วงเวลา แต่กลุ่มสามารถบริหารความสัมพันธ์ด้วยยุทธศาสตร์แบบ “เปิด - ปิด” กล่าวคือ ยอมเจรจาเมื่อมีโอกาสและแสดงจุดยืนชัดเจนเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิประชาชน ซึ่งเป็นลักษณะของขบวนการที่ยืดหยุ่นทางยุทธวิธีแต่มั่นคงทางอุดมการณ์

ผู้เขียนมองว่า ลักษณะการก่อเกิดของกลุ่มรักษ์เชียงของกับตัวแสดงหลากหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นักสื่อสารสาธารณะ ไปจนถึงข้าราชการท้องถิ่น สะท้อนความสามารถของกลุ่มในการสร้าง “สนามทางอำนาจทางเลือก” ที่มีใช้การพึ่งพิงโครงสร้างจากบนลงล่าง หากแต่เป็นการจัดวางยุทธศาสตร์เชิงอำนาจแบบล่างขึ้นบนอย่างมีชั้นเชิง ความสามารถในการเคลื่อนไหวของกลุ่มจึงไม่ใช่เพียงการคัดค้านเชิงสัญลักษณ์หรือการเคลื่อนไหวเฉพาะกิจเท่านั้น แต่เป็นการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะ สร้างชุดความคิด เปิดพื้นที่ให้กับเสียงของชุมชน โดยใช้พลังทางวัฒนธรรม ความรู้ และความชอบธรรมของชุมชนในการต่อรองกับรัฐและทุนอย่างมีกลยุทธ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นรูปแบบของ “สงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด” (War of Position) ตามแนวคิดของกรัมสกี (Antonio Gramsci) ที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม

กลุ่มรักษ์เชียงของจึงสะท้อนถึงการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ที่มีได้จำกัดอยู่แค่การคัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐและทุนข้ามชาติ แต่เป็นการสร้างพื้นที่ทางความคิดใหม่ที่ท้าทายความคิดกระแสหลัก ด้วยการใช้พลังทางปัญญาและวัฒนธรรมในการสร้างอำนาจใหม่ โดยไม่เพียงแค่การเคลื่อนไหวในระดับท้องถิ่น แต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระดับชาติและภูมิภาคได้ การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงของจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของกระบวนการสร้างอำนาจจากฐานรากที่สอดคล้องกับแนวคิดของกรัมสกีในการต่อสู้ทางอุดมการณ์และการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดเพื่อความยุติธรรมและความยั่งยืนของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำโขงของกลุ่มรักษ์เชียงของระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2567 มิได้เป็นเพียงกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วไป หากแต่ คือ ขบวนการต่อสู้ทางสังคมที่มุ่งสร้าง “อำนาจนำทางเลือก” ขึ้นจากระดับล่าง ด้วยการใช้ความรู้ท้องถิ่นและพลังชุมชนมาท้าทายอุดมการณ์การพัฒนากระแสหลักของรัฐและทุน การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน เครือข่ายที่หลากหลาย และการหลอมรวมความรู้เชิงวิชาการกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผู้เขียนมองว่ายุทธวิธีการเคลื่อนไหวนี้มีลักษณะตามสิ่งทึ่กรัมสกี (Antonio Gramsci) เรียกว่า สงครามช่วงชิงพื้นที่ความคิด ที่ดำเนินมายาวนานและทรงประสิทธิภาพประชาชนธรรมดาสามารถก้าวขึ้นมาเป็น “ผู้กระทำ” ที่ส่งแรงกดดันสะท้อนต่อโครงสร้างนโยบายระดับชาติได้จริง การปฏิวัติจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการช่วงชิงอำนาจนำในภาคประชาสังคม จะเห็นได้ว่ากลุ่มรักษ์เชียงของสามารถพลิกสมการอำนาจ จากที่เคยตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ (อยู่ใต้โครงสร้างนโยบายรัฐที่รวมศูนย์) ให้กลายเป็นฝ่ายกระทำการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเสียเอง ผ่านยุทธวิธีการต่อสู้ทางอุดมการณ์และเครือข่ายสังคม กรณีศึกษาของกลุ่มรักษ์เชียงของยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ปัญญาชนจัดตั้งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไทย ในบริบทไทยที่ชนชั้นล่างมักขาดช่องทางส่งเสียงในระบบการเมืองปกติ การปรากฏตัวของผู้นำชุมชนและเครือข่ายของเขาที่สามารถแปร “เสียงท้องถิ่น” ให้กลายเป็น “วาทะทางการเมือง” ได้อย่างมีพลังนั้น เป็นหัวใจของความสำเร็จของขบวนการ กลุ่มรักษ์เชียงของช่วยยืนยันว่าแม้แต่ชุมชนติดขอบชายแดน ก็มีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้และอุดมการณ์ของตนเองขึ้นท้าทาย “อำนาจนำ” ของรัฐได้ การเปลี่ยนแปลงสังคมไม่อาจอาศัยปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างอย่างเดียว หากต้องอาศัยการปลูกพลังจิตสำนึกและการจัดตั้งทางการเมืองของประชาชนด้วย กลุ่มรักษ์เชียงของได้แสดงให้เห็นบทเรียนนี้อย่างเป็นรูปธรรม สมกับที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น “พลังเล็ก ๆ ที่พลิกแม่น้ำโขง” สามารถ “เปลี่ยนความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับแม่น้ำโขง” ได้อย่างเป็นระบบ โดยการสร้างอำนาจนำจากล่างขึ้นบน” ที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชน จากกรณีศึกษา ผู้เขียนเสนอว่า กลุ่มรักษ์เชียงของได้กลายเป็น “ต้นแบบขบวนการเคลื่อนไหว” ที่ท้าทายกรอบขบวนการเคลื่อนไหวแบบเดิม ๆ ซึ่งมักจำกัดไว้เพียงในเชิงเทคนิคหรือการจัดกิจกรรม แต่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มรักษ์เชียงของได้ใช้ยุทธวิธีบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางปัญญา และทุนทางสังคมอย่างมียุทธศาสตร์ เพื่อท้าทายอำนาจรัฐไทยและทุนข้ามชาติอย่างเป็นระบบ และนี่ คือ ข้อค้นพบเชิงคุณูปการที่ผู้เขียนเห็นว่า จะเป็นหมุดหมายสำคัญต่อการศึกษากลุ่มประชาชนในสังคมไทยร่วมสมัยต่อไป จากผลการศึกษาการวิจัยเรื่องนี้ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ภาครัฐควรยกระดับเวทีการจัดนโยบายให้รองรับความหลากหลายทางความรู้ โดยเฉพาะองค์ความรู้จากฐานราก เช่น งานวิจัยชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทเรียนจากโฮงเฮียนแม่น้ำโขง ซึ่งสะท้อนความเข้าใจในพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างลึกซึ้ง หน่วยงานรัฐควรจัดให้มีเวทีนโยบายสาธารณะเชิงพื้นที่ คณะทำงานร่วมกับชุมชน หรือกลไกที่เปิดให้ข้อมูลจากภาคประชาชนเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ชุดความรู้ท้องถิ่นมีสถานะทัดเทียมกับองค์ความรู้กระแสหลัก 1.2) ภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของ “ปัญญาชนจัดตั้ง” ในระดับชุมชน ได้แก่

ครูท้องถิ่น นักวิจัยชาวบ้าน นักสื่อสารชุมชน และผู้นำเยาวชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดโลกทัศน์ทางเลือก และเสริมสร้างอำนาจจากฐานราก ในการจัดตั้งกองทุนหรือโครงการพัฒนาศักยภาพ โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่ต่อเนื่องและยั่งยืน อันจะช่วยให้ชุมชนมีขีดความสามารถ ในการต่อรองกับรัฐและทุนอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว 2) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ ชุมชนหรือ ขบวนการเคลื่อนไหวในพื้นที่อื่นสามารถเรียนรู้แบบอย่างการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ในประเด็น “การช่วงชิง พื้นที่ทางความคิด” โดยเฉพาะการใช้ สื่อสร้างสรรค์, การผลิตความรู้จากฐานราก, และการสร้างเครือข่ายหลายระดับ เป็นยุทธวิธีในการต่อรองกับรัฐและทุนในลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง กลุ่มรักษ์เชียงใหม่กับการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด ในการเคลื่อนไหวการอนุรักษ์แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

- ยศ สันติสมบัติ และคณะ. (2552). รายงานวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของ ชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำโขง. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2566). อำนาจนำกับการเปลี่ยนแปลงสังคม: อ่าน Gramsci ในบริบทไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปาฟองโก.
- วสันต์ สรรพสุข และคณะ. (2564). หลักสูตรท้องถิ่น “คนเชียงใหม่” กับการขยายพรมแดนความเป็นพลเมือง ในพื้นที่ชายแดน. เชียงราย: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาลุ่มน้ำโขง.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2561). การช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดกับการเมืองของภาคประชาชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต. (2565). รายงานโครงการติดตามผลกระทบของเขื่อนลาว. เชียงใหม่: สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต.
- B4. (18 มิ.ย. 2567). สัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำโขง. (ชุดิมา ปัญญาหลง, ผู้สัมภาษณ์)
- Choudry, A. & Kapoor, D. (2013). NGOization: Complicity, contradictions and prospects. New York: Zed Books.
- Creswell, J. W. (2014). Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches. (4th ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Epstein, G. et al. (2015). Institutional fit and the sustainability of social-ecological systems. Current Opinion in Environmental Sustainability, 14, 34-40. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2015.03.005>
- Escobar, A. (2008). Territories of Difference: Place, Movements, Life, Redes. Durham: Duke University Press.
- Gramsci, A. (1971). Selections from the prison notebooks (Q. Hoare & G. Nowell Smith, Eds. & Trans.). New York: International Publishers.
- Middleton, C. & Lamb, C. (2020). Development in the Mekong: Impacts and dynamics. Environmental Policy Journal, 44(3), 158-173.
- Middleton, C. (2022). The political ecology of large hydropower dams in the Mekong Basin: A comprehensive review. Water Alternatives, 15(2), 251-289.

รูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอก ไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง*

MODEL OF PROMOTING AND MONITORING EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT UTILIZATION FOR THE QUALITY DEVELOPMENT OF SMALL SCHOOLS STAND ALONE

สุวดี อุปปินใจ^{1*}, วาสนา สังข์พุ่ม², รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ³, พูนชัย ยาวีราช¹, จินณวัตร ปะโคตัง⁴

Suwadee Ouppinjai^{1*}, Wassana Sangpum², Rungchatchadaporn Wahachad³, Poonchai Yawirach¹, Jinnawat Pacotang⁴

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Thonburi Rajabhat University, Bangkok, Thailand

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

⁴คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ศรีสะเกษ ประเทศไทย

⁴Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, Thailand

*Corresponding author E-mail: wasana.s@dru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 168 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ แบบประเมินสภาพการดำเนินการ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตรวจสอบด้านเนื้อหาและวิธีวิทยาเพื่อประเมินความครอบคลุมของประเด็น โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า APDCA Promoting and Monitoring Model มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ การตรวจสอบความถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.52) และความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.54) อยู่ในระดับมาก การประเมินคุณภาพ พบว่า สภาพการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 4.35) ความพึงพอใจ ($\bar{X}$ = 4.06) อยู่ในระดับมาก และความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.27) และ ความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.33) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การประกันคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก, การดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

Abstract

This article aimed to develop a model for promoting and monitoring the utilization of external quality assessment results to improve the quality of small stand-alone schools capable of self-reliance, using research and development methodology. The population consisted of 1,303 stand-alone quality small schools, and the purposive sample was 42 small schools that participated in Phase 1 of the project in the academic year 2023, with a total of 168 informants. In addition, 18 experts, including educational administrators, supervisors, school administrators, and teachers, totaling 16 persons, were involved. The research instruments included questionnaires, validity and feasibility assessment forms, operational status and satisfaction assessment forms, and appropriateness and usefulness assessment forms. Five experts examined Content validity by calculating the Index of Item-Objective Congruence (IOC), with values ranging from 0.80 to 1.00. Five experts also conducted document synthesis, structured interviews, and content and methodology reviews to assess the issues' coverage. Statistics used included mean, standard deviation, priority needs index, and content analysis. The research results revealed that the APDCA Promoting and Monitoring Model consisted of five components: 1) Principles, 2) Objectives, 3) Promotion and monitoring systems, 4) Evaluation guidelines, and 5) Success factors. The verification of the model showed that the accuracy ($\bar{X} = 4.52$) and feasibility ($\bar{X} = 4.54$) were high. The quality assessment found that the operational conditions ($\bar{X} = 4.35$) and satisfaction ($\bar{X} = 4.06$) were at a high level, and the overall suitability ($\bar{X} = 4.27$) and usefulness ($\bar{X} = 4.33$) were also at a high level.

Keywords: Administration Model, Educational Quality Assurance, Small Schools, Stand Alone

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดทำการประเมินตนเองทุกปีและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อย่างน้อยทุกห้าปี โดยจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากการติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ผลของการประเมินยังไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการประกันคุณภาพภายในและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการประเมินคุณภาพภายนอก ที่ทำให้สถานศึกษาทุกระดับต่างประสบปัญหาจากการดำเนินการในการประกันคุณภาพ

การศึกษา โดยไม่ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปัญหาดังกล่าวมักจะมีพบในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กพบว่า ระดับการนำผลการประเมินไปใช้เฉพาะระดับบุคคลเท่านั้น แต่ขาดการศึกษาการนำไปใช้ในระดับสถานศึกษา และควรมีการพัฒนากระบวนการกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (ทัศนศิริพันธ์ สว่างบุญ และคณะ, 2560) เพื่อให้การผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างแท้จริง (จุไรรัตน์ หลักชุม, 2553)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจและมุ่งทำการวิจัยและพัฒนาแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ที่เรียกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก Stand Alone ซึ่งเป็นเป้าหมายตามนโยบายด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2564 โดยที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้โรงเรียนดังกล่าวเป็นแหล่งส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก Stand Alone ที่ไม่สามารถยุบหรือควบรวมได้ เนื่องจากที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บนพื้นที่สูง ตามเกาะแก่ง และบริเวณชายขอบ หากยุบหรือควบรวมจะทำให้เด็กนักเรียนไม่มีที่เรียน และอาจจะต้องไปเรียนในพื้นที่ห่างไกลออกไป และเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพอยู่แล้ว หากยุบหรือควบรวมจะไม่เป็นที่พอใจของผู้ปกครอง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา, 2564) การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และแนวทางให้บุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
3. เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565

กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ที่เข้าร่วมโครงการ ในระยะที่ 1 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 โรงเรียน ตามประกาศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเจาะจง จำนวน 168 คน จาก 42 เขตพื้นที่การศึกษา 42 โรงเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่ มีผู้ให้ข้อมูล เขตพื้นที่ละ 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบ งานส่งเสริมและกำกับติดตามงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมจำนวน 84 คน ส่วนที่ 2 ในส่วนของโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมจำนวน 84 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบ ประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งภูมิภาคทั้ง 4 ภูมิภาค โดยแต่ละภาคมีประสานงานและทำหน้าที่ส่งถึงผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 เขตพื้นที่ ส่งแบบสอบถามไปสู่กลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามผ่าน Open Source ชื่อ Google Forms

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดการกับข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI) จากข้อมูลทั้ง 2 ส่วน คือ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index : PNI) โดยใช้สูตรการคำนวณ Priority Need Index แบบปรับปรุงจากสูตรดั้งเดิมแล้วเรียงลำดับจากที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สำคัญ 3 ลำดับแรก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ได้

ขั้นที่ 2 แนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องโดยการสังเคราะห์เอกสาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ระดับนโยบายหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและกำกับติดตามให้

ผลการประเมินไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการ/นักวิจัย จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สร้างและนำเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้น ไปหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบด้านเนื้อหาและวิธีวิทยา เพื่อประเมินความครอบคลุมของประเด็น (Expert Review for Coverage) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง จากนั้นส่งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ และได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผ่านระบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ของของเนื้อหาที่ได้ และสรุปเนื้อหาทั้ง 2 ส่วน แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

นำข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ประกอบของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยใช้ผลการดำเนินการตามขั้นที่ 1 มาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง ผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ใน ประกันคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับ โรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน นโยบาย จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยหรือนักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ผ่านระบบห้องประชุม Online เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยการประเมินรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 การประเมินผลลัพธ์ในการนำรูปแบบไปทดลองใช้ ดำเนินการ ดังนี้

แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกมาภูมิภาคละ 1 แห่ง (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) เลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ตามประกาศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 ที่โรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดยินดีเข้าร่วมทดลองรูปแบบตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ โรงเรียนมีผลการประเมินภายนอกรอบสามสูงสุดในแต่ละภูมิภาค และมีผลการประเมินในระดับดีหรือดีมากทุกตัวบ่งชี้ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน จาก 4 เขตพื้นที่การศึกษา 4 โรงเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่ มีผู้ให้ข้อมูล เขตพื้นที่ละ 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมกำกับติดตามงานประกันคุณภาพการศึกษา รวม จำนวน 8 คน ส่วนที่ 2 ในส่วนของโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา รวม จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คู่มือรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แบบประเมินสภาพการดำเนินการตามรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทดลองใช้รูปแบบ โดยการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ภูมิภาค และโรงเรียนขนาดเล็กคุณภาพ Stand Alone ที่อยู่เครือข่ายเดียวกัน จำนวน 4 โรงเรียน โดยการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปฏิทินการดำเนินงานทดลองใช้รูปแบบ ร่วมกับโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา หลังจากทดลองใช้รูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมินคุณภาพรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ขั้นที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน ที่ผ่านการทดลองใช้รูปแบบ จากขั้นที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ จัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

1.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ข้อ	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1	การใช้ในเชิงแนวคิด	3.14	.39	ปานกลาง	4.70	.21	มากที่สุด	0.50	4
2	การใช้ในเชิงสัญลักษณ์	3.17	.30	ปานกลาง	4.88	.10	มากที่สุด	0.54	3
3	การใช้ในเชิงเครื่องมือ	3.03	.50	ปานกลาง	4.97	.04	มากที่สุด	0.64	1
4	การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน	3.08	.42	ปานกลาง	4.89	.10	มากที่สุด	0.58	2
ภาพรวม		3.11	.40	ปานกลาง	4.86	.11	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.40) สภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.11) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง อันดับที่ 1 คือ การใช้ในเชิงเครื่องมือ (PNIModified = 0.64) อันดับที่ 2 คือ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (PNIModified = 0.58) อันดับที่ 3 คือ การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ (PNIModified = 0.54) และอันดับที่ 4 คือ การใช้ในเชิงแนวคิด (PNIModified = 0.50)

1.2 แนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ ของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

การสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า APDCA Promoting and Monitoring Model มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ มี 5 ประการ ดังนี้ 1.1) หลักการแบบองค์รวม (Holistic) 1.2) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 1.3) หลักการติดตามโดยเครือข่าย (Network) 1.4) หลักการติดตามแบบบูรณาการ (Integration) และ 1.5) หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance)

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่ 3 ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม ประกอบด้วย

ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ผลการประเมินภายนอกที่จะเป็นข้อมูลในการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

กระบวนการ (Process) ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สร้างความตระหนัก (A: Awareness) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงแนวคิด (Conceptual Use) เพื่อจุดประกายความคิดหรือสะท้อนความคิดของผู้เกี่ยวข้องต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่มุ่งประเมินมากขึ้น ดำเนินการ ดังนี้ 1.1) จุดประกายความคิดและสะท้อนความคิด 1.2) สร้างความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการประเมิน และ 1.3) สร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการทำงานเป็นทีมขั้นตอนที่ 2 วางแผน (P: Plan) โดยการใช้ผลการประเมินในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Use) เพื่อติดตาม กำกับ หรือควบคุมการประเมินว่าได้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ระเบียบ ขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการประเมินมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ดำเนินการ ดังนี้ 2.1) จัดคณะกรรมการดำเนินการ 2.2) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และ 2.3) จัดทำแผนการส่งเสริมและกำกับติดตาม ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการ (D: Do) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงเครื่องมือ (Instrumental Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา ดำเนินการ ดังนี้ 3.1) ทำ/ซื้อ/รับ ทรัพยากร (Make/Buy/Obtain Resource) 3.2) บูรณาการหน่วยงานสถานศึกษา

ให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และ 3.3) ส่งเสริมให้บุคลากรใช้นวัตกรรมเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบ (C: Check) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน หรือยืนยันผลการตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทำให้แนวทาง/นโยบายที่เลือกใช้นั้นน่าหนักและมีความถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดำเนินการ ดังนี้ 4.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานต้นสังกัดร่วมมือกับโรงเรียนในการ ตรวจสอบผลการส่งเสริมและกำกับติดตามกับเป้าหมายและเกณฑ์ที่กำหนด เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ 4.2) นำเสนอข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ 4.3) การรายงานผล (Monitoring Report) และขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุง (A: Act) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงเครื่องมือ (Instrumental Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา ดำเนินการ ดังนี้ 5.1) ทบทวนผลการกำกับติดตาม (Monitoring Replan) 5.2) ปรับปรุงและพัฒนาโดยยึดหลักองค์รวม (Holistic)

ผลผลิต (Output) หมายถึง เป้าหมายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และ คุณภาพการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลรูปแบบ ดังนี้ 4.1) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน 4.2) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียพึงพอใจต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ มีดังนี้ 5.1) ด้านลักษณะการประเมิน ได้แก่ วิธีการประเมินมีคุณภาพ ผู้ประเมินมีความน่าเชื่อถือและมีทักษะในการสื่อสาร 5.2) ด้านลักษณะบริบทขององค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรโครงสร้างการบริหารโรงเรียนกระบวนการทำงานตามวงจรบริหารคุณภาพ และ 5.3) ด้านบุคลากรภายในองค์กร ได้แก่ 5.1.1) ทักษะต่อการประเมินของครู 5.1.2) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้บริหาร และความรู้ความสามารถของผู้บริหารบริหารจัดการ 5.4) ด้านการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดทั้งระดับพื้นที่และหน่วยงานระดับนโยบาย และ 5.5) ด้านเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ 5.5.1) ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า 5.5.2) ความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน และ ชุมชนเครือข่ายที่ และ 5.5.3) ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือนักเรียนด้านพฤติกรรมและการเรียน และความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียน

การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้รูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50)

3. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง มีผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ผลความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48)

3.2 ผลความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52)

3.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.49)

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ ทั้งนี้ เนื่องจากศึกษาความต้องการจำเป็นและศึกษาแนวทางช่วยให้เข้าใจสภาพปัจจุบันในการนำมาสร้างกรอบคิดของการบริหารและช่วยวางแผนพัฒนาคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับ วิชัย ลาธิ ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษากลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองก่อนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ (วิชัย ลาธิ, 2564)

2. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้า คิดค้น อย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือ พัฒนารูปแบบโดยการศึกษาค้นคว้าพื้นฐาน การพัฒนา ตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการบริหารเป็นนวัตกรรมที่ผ่านการทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้วจึงนำไปเผยแพร่เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Gilgun, J. F. ที่ได้ศึกษาเรื่อง ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบว่าต้องมีการประมวลความคิดพื้นฐาน เข้าใจในสภาพปัญหาและความต้องการ พัฒนารูปแบบ เป็นขั้นตอนที่มีองค์ประกอบชัดเจน ตรวจสอบรูปแบบ โดยกำหนดกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีการ เครื่องมือในการตรวจสอบ ดำเนินการตรวจสอบ และรายงานผลการตรวจสอบรูปแบบ (Gilgun, J. F., 2012)

รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า APDCA Promoting and Monitoring Model องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตามของรูปแบบ โดยการสร้างความตระหนัก (A: Awareness) วางแผน (P: Plan) และผลผลิต ดำเนินการ (D: Do) ตรวจสอบ (C: Check) การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลและปรับปรุงและพัฒนา (A: Act) 4) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 5) ปัจจัยความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ สอดคล้องกับ ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบที่ได้ เรียกว่า ACPAE Model ซึ่งเป็นตัวย่อในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักและความเข้าใจก่อนการประเมิน (Awareness) 2) การตรวจสอบยืนยัน (Check) กับผลการประกันคุณภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) การวางแผน (Plan) ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) การดำเนินการ (Action) และ 5) การประเมินผลการดำเนินงาน (Evaluation) (ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ, 2560)

การตรวจสอบรูปแบบ พบว่า การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.5) ทั้งนี้ เนื่องมาจากการออกแบบด้วยองค์ประกอบตอบสนองต่อการในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองได้ พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลพื้นฐาน ทำให้รูปแบบมีความถูกต้องและความเป็นไปได้จะนำไปสู่การยอมรับองค์ความรู้ใหม่ต่อไป สอดคล้องกับ Madaus, G. et al. ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบไว้ว่าการประเมินรูปแบบมีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ ว่ามีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้นำไปสู่การยอมรับและการสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป การประเมินรูปแบบเป็นไปตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นลักษณะ

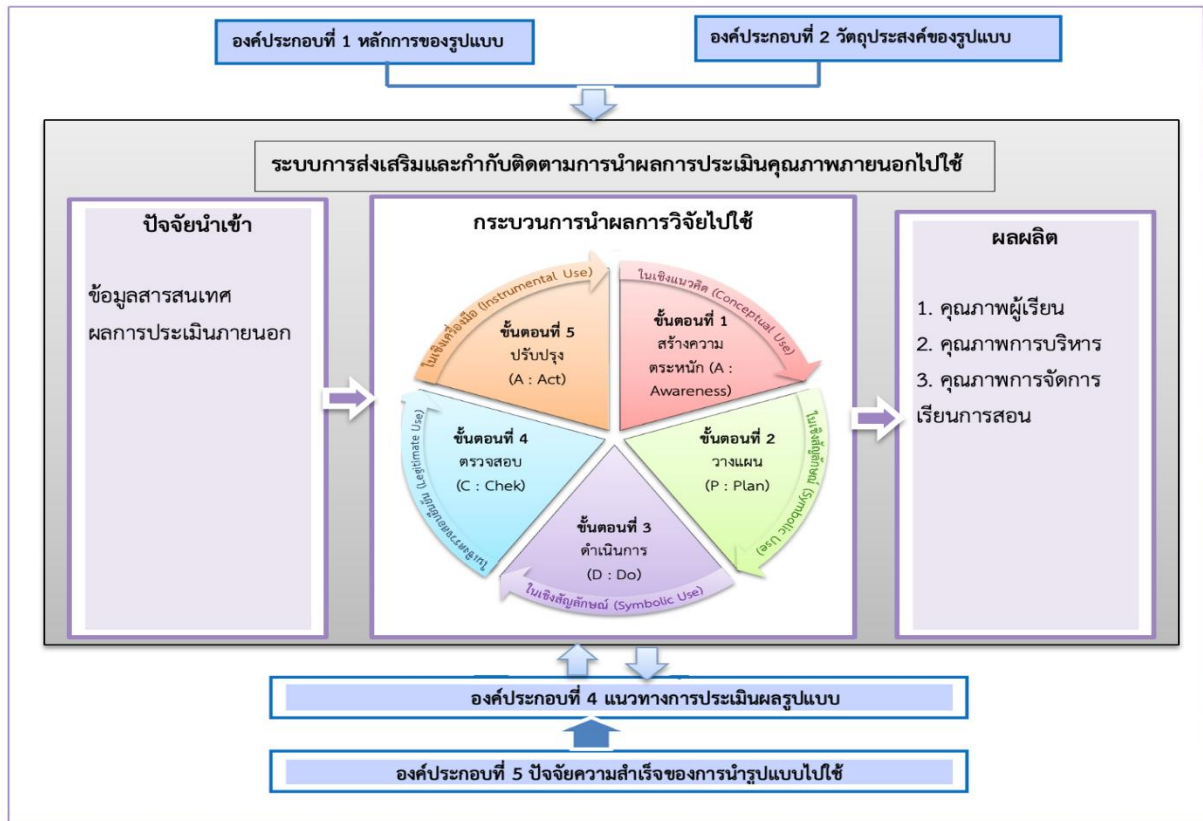
การประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง มาตรฐานด้านความถูกต้อง ครอบคลุม เป็นลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือและด้านเนื้อหาครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ เป็นลักษณะการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบและมาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม (Madaus, G. et al., 1983)

3. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52) ทั้งนี้ เนื่องมาจากการดำเนินการใช้รูปแบบมีคู่มือที่ทำให้การดำเนินงานเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำงานเป็นทีม โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยเงื่อนไขของการดำเนินการตามรูปแบบจะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นหากมีปัจจัยสนับสนุนหลัก คือ คุณลักษณะของบุคลากรภายในองค์กรที่มีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญต่อการประเมินคุณภาพภายนอก รวมถึงการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุน คือ ความน่าเชื่อถือของผลการประเมินภายนอก และบริบทขององค์กรที่มีวัฒนธรรมคุณภาพ มีความเป็นกันเองแบบครอบครัว ทั้งนี้ การดำเนินงานตามขั้นตอนของรูปแบบจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา (ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ, 2560)

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.49) ทั้งนี้ เนื่องมาจากรูปแบบดังกล่าวพัฒนาระบบการประเมินและการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่และมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ สอดคล้องกับวิจิตร โคตรบัญชา และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา (วิจิตร โคตรบัญชา และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ชื่อว่า APDCA Promoting and Monitoring Model นำเสนอเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 APCDA Promoting and Monitoring Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนา APCDA Promoting and Monitoring Model ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญต่อการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) สถานศึกษาควรนำผลประเมินภายนอกมาใช้วางแผนและพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) หน่วยงานต้นสังกัดควรผลักดันนโยบายและสนับสนุนกลไกการดำเนินงานตามรูปแบบที่เสนอ เพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน และ 3) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ควรพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก และ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมและกำกับ ติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) ควรศึกษานวัตกรรมพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบท และตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ หลักชุม. (2553). การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ทัศนศิริพันธ์ สว่างบุญ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, 10(3), 2405-2419.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิจิตรา โคตรบัญชา และคณะ. (2562). การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วิชัย ลาธิ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสาร *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 27-33.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา. (2564). การศึกษาปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียน Stand Alone ในพื้นที่จังหวัดสงขลา. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- Gilgun, J. F. (2012). Reflexivity and Qualitative Research. *Current Issue in Qualitative Research*, 1(2), 1-8.
- Madaus, G. et al. (1983). *Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation*. (8th ed.). Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย**ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว*****GUIDELINES OF THE DEVELOPMENT OF THAI CONTEMPORARY ARTS AND CRAFTS
THROUGH A CO-CREATION PROCESS: A CASE STUDY OF BAN KRUA COMMUNITY**โสมฉาย บุญญานันต์¹, ณชนก หล่อสมบุญ^{2*}, ปรียศรี พรหมจินดา³Soamshine Boonyananta¹, Nachanok Lohsomboon^{2*}, Priyasri Promchinda³¹คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย¹Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand²โรงเรียนศศิภา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²Sasipa School, Bangkok, Thailand³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย³Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: nachanokloh@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบ้านครัว จำนวน 10 คน ผู้ใช้งานศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย จำนวน 1 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว เป็นตัวอย่างของการสร้างนวัตกรรมที่ตั้งอยู่บนฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สร้างสรรค์และชุมชนเป็นหลัก ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือทำ และการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วม อันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ในรูปแบบที่ร่วมสมัยและยั่งยืน โดยมีแนวทางสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมออกแบบ 2) การลงพื้นที่เรียนรู้บริบทจริงของชุมชน 3) การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน 4) การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 6) การถ่ายทอดองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน และ 7) การทดสอบตลาด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมทำให้ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยไม่เพียงมีความงาม แต่ยังมีคามหมาย เป็นที่ยอมรับของชุมชน และมีศักยภาพในการสร้างรายได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยจะมีความยั่งยืนหากมีการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และการส่งต่อทางตลาด

คำสำคัญ: ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย, กระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง, อัตลักษณ์ชุมชน, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, ชุมชนบ้านครัว

Abstract

This research aims to explore the development guidelines for Thai contemporary arts and crafts products that can be further commercialized through a co-creation process. A qualitative research method was employed. The key informants consisted of 12 participants: 10 community leaders and members of Ban Krua community, 1 user of Thai contemporary crafts, and 1 tourist. The research instrument was a semi-structured interview form focusing on the current situation and existing problems. Data were analyzed using content analysis. The findings revealed that the development of Thai contemporary arts and crafts products through a co-creation process, as a case study of Ban Krua community, serves as an example of innovation based on local cultural foundations. The core of this process lies in active participation between creators and the community, emphasizing learning by doing and participatory knowledge transfer. This approach contributes to enhancing the local economy while preserving the community's identity in a contemporary and sustainable manner. The study identified seven key development guidelines: 1) Preparing co-creators for the design process, 2) Conducting immersive fieldwork to understand the local context, 3) Analyzing the community's cultural identity, 4) Designing and developing prototype products, 5) Engaging the community in selecting representative products, 6) Transferring knowledge back to the community, and 7) Testing products in real markets. The development of Thai contemporary arts and crafts products was found to be sustainable when relevant knowledge was integrated, community participation was encouraged, and effective market transmission was ensured.

Keywords: Thai Contemporary Arts and Crafts, Co-creation Process, Community Identity, Creative Economy, Ban Krua Community

บทนำ

รัฐบาลไทยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์โดยนำแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ที่มีพื้นฐานความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะสร้างและพัฒนาได้ในทุกระดับอาชีพ ถ้าได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะมีประสพการณ์ (วรัทยา ธรรมกิตติภพ, 2562) โดยเชื่อมโยงเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Creative Product) อันมีรากฐานจากภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Hawkins, 2001) โดยยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาสู่การเพิ่มมูลค่า (Value Creation) ของผลิตภัณฑ์และบริการ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2561) กระทรวงวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของตลาด และยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2550)

ทั้งนี้ ศิลปหัตถกรรมที่มีความร่วมสมัยก่อให้เกิดคุณค่าในทางศิลปะและสร้างมูลค่า จากการบูรณาการความรู้ของตนเข้ากับภูมิปัญญาในท้องถิ่น จนเกิดการเรียนรู้ด้านศิลปะในสังคมยุคเศรษฐกิจใหม่ อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้แขนงต่าง ๆ ในท้องถิ่นร่วมกันของชุมชน นำไปสู่การสืบสานภูมิปัญญาที่สร้างอัตลักษณ์ชุมชน (ประติมา ธีรบุรณัฏระกุล และคณะ, 2562) โดยสามารถใช้วัตถุดิบในธรรมชาติ วัตถุดิบที่มีการนำกลับมาใช้ใหม่ (Upcycling materials) อย่างไรก็ตาม หัตถกรรมจากหลายพื้นที่ยังคงเผชิญข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากภูมิปัญญา ได้แก่ 1) ขาดความรู้และทักษะในการต่อยอดภูมิปัญญาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภค 2) ขาดการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ต่อเนื่อง 3) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบซ้ำกัน ขาดความหลากหลาย 4) ขาดความเข้าใจในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน 5) ขาดการวิจัยและพัฒนาที่เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และ 6) ขาดทักษะจำเป็นยุคดิจิทัลทำให้เข้าไม่ถึงการจ้างงานและกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ชุมชนมีรายได้ลดลง ยุติกิจการ ย้ายถิ่นฐาน และละทิ้งภูมิปัญญาเพื่อประกอบอาชีพอื่นในที่สุด (ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2558) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเชิงออกแบบหรือเชิงธุรกิจเพียงด้านเดียว แต่ยังขาดการศึกษาเชิงกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักสร้างสรรค์รุ่นใหม่ผ่านการออกแบบร่วมคิดร่วมสร้าง (Co-creation) ที่สอดคล้องกับบริบทจริง ซึ่งเป็นช่องว่างสำคัญที่งานวิจัยนี้มุ่งเติมเต็ม

ชุมชนบ้านคร้ว เป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และมีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ และยังเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์นำไปสู่การสร้างอาชีพ โดยกระบวนการออกแบบร่วมคิดร่วมสร้าง เป็นขั้นตอนการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับบุคคลภายนอกชุมชน ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้งานศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย นักออกแบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบในบริบทของชุมชนเมืองเก่าแก่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมเฉพาะ นอกจากนี้ กลุ่มนิสิต นักศึกษาในฐานะนักสร้างสรรค์รุ่นใหม่มีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในท้องถิ่นของตน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อถิ่นฐานภูมิลำเนาในหลายประการ ดังที่ เสรี พงศ์พิศ ได้ระบุถึงคนรุ่นใหม่ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสร้างสรรค์ในการนำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดมูลค่า ด้วยการลงมือทำจริงจนพัฒนาเป็นความรู้ของตนเอง (เสรี พงศ์พิศ, 2550) เนื่องจากคนรุ่นใหม่สามารถนำความรู้จากการเรียนในสถาบันการศึกษามาปรับใช้กับบริบทจริงได้อย่างไรก็ตาม นิสิต นักศึกษาเหล่านี้ ยังต้องได้รับการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ ด้านการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การสร้างนวัตกรรม และการตลาดสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมให้มีความร่วมสมัย พัฒนาเป็นธุรกิจในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัยเล็งเห็นประโยชน์ของการส่งเสริมให้นักสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมรุ่นใหม่ที่เป็นนิสิต นักศึกษา มีความรู้ ความสามารถ ได้รับการฝึกปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรม ด้วยกระบวนการออกแบบร่วมคิดร่วมสร้าง (Co-creation) เพื่อให้ นิสิต นักศึกษาเรียนรู้การสร้างสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมไทย สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนบ้านคร้ว จากความร่วมมือระหว่างนักสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมรุ่นใหม่และชุมชน โดยนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมบ้านคร้วมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา นำไปสู่ผลลัพธ์ในการถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกในชุมชนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่สามารถต่อยอดเป็นธุรกิจของชุมชน การวิจัยนี้จึงไม่เพียงแต่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านคร้ว แต่ยังสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม ในการพัฒนาทักษะผู้สร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรม ซึ่งจะเป็ทางออกหนึ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากศิลปหัตถกรรมไทยอย่างมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยของชุมชนบ้านคร้ว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้างของชุมชนบ้านครัว ที่เป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่ริมคลองแสนแสบ เลียบสองฝั่งคลองจากสะพานหัวช้างถึงวัดพระยาไย ในกรุงเทพมหานคร โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนเริ่มต้นจากการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาไปสู่การประยุกต์ใช้กระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง

คณะผู้วิจัยกำหนดเขตพื้นที่การวิจัย คือ ชุมชนบ้านครัว เนื้อที่ประมาณ 14 ไร่ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือบ้านครัวเหนือ บ้านครัวใต้ ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี และบ้านครัวตะวันตก ในเขตปทุมวัน ในซอยเกษมสันต์ 3 ถนนพระรามที่ 1

คณะผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบ้านครัว จำนวน 10 คน ผู้ใช้งานศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย จำนวน 1 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย 3) ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการดำเนินธุรกิจ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย และ 4) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ฯ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกชุมชนบ้านครัว จำนวน 10 คน ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม จำนวน 1 คน และนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บันทึกเสียง และจดบันทึกภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบท ปัญหา และโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ถูกนำมาถอดความอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องโดยการอ่านทวนหลายรอบ และเปรียบเทียบกับบันทึกภาคสนามเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหา ข้อมูลทั้งหมดถูกจัดหมวดหมู่และเข้ารหัส (coding) ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยของชุมชนบ้านครัว พบว่า ชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่ริมคลองแสนแสบ มีประวัติศาสตร์และทุนทางศิลปวัฒนธรรมยาวนาน เคยมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมคุณภาพสูงที่ร่วมงานกับจิม ทอมป์สัน แต่ปัจจุบันภูมิปัญญาการทอผ้าไหมกำลังเลือนหาย เหลือเพียงครัวเรือนเดียวที่ยังคงทอผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการตลาด นอกจากนี้ สมาชิกในชุมชนจำนวนมากย้ายออก ขาดการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น และผู้ผลิตหัตถกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ผ้าไหมเป็นวัตถุดิบ ขาดโอกาสทำงานร่วมกับนักออกแบบ ขาดทักษะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การประกอบการทำให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่ร่วมสมัยและไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตลาดศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยของชุมชนบ้านครัว พบว่า กลุ่มเป้าหมายหลักประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นแท้ 2) ผู้ใช้สินค้าหัตถกรรมร่วมสมัยที่มองหาผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงและมีเอกลักษณ์ และ 3) นักลงทุนหรือองค์กรส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ต้องการผลักดันผลิตภัณฑ์ไทยสู่ตลาดโลก ทั้งนี้ ตลาดมีโอกาสเติบโตสูงจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความนิยมสินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

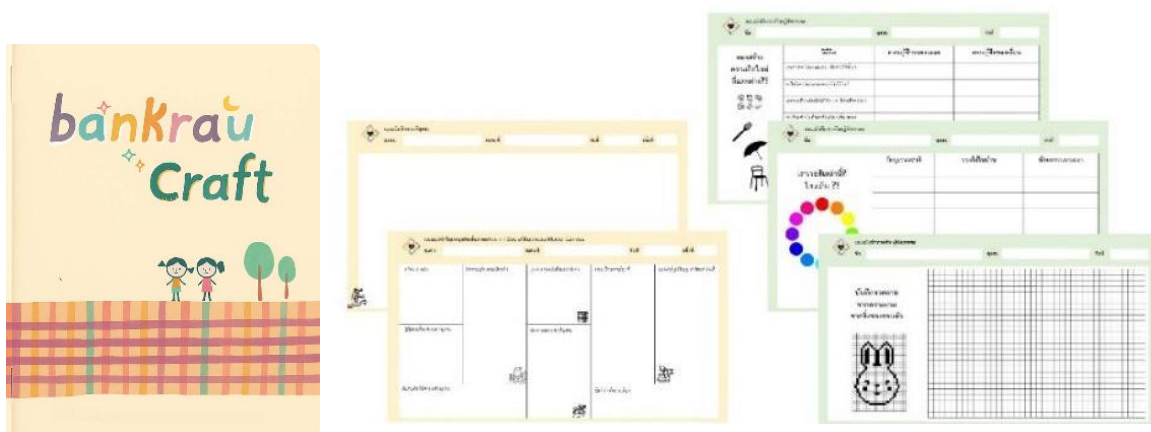
อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายสำคัญจากการแข่งขันที่รุนแรงและข้อจำกัดด้านความรู้ทางการตลาดของผู้ผลิตในชุมชน โดยเฉพาะการขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีมาตรฐาน การทดลองจำหน่ายและการวิเคราะห์ตลาดชี้ให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีข้อจำกัดที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ได้แก่ 1) ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่สามารถพกพาและเดินทางกลับได้ง่าย 2) ความสนใจของลูกค้าต่อช่องทางจำหน่ายออนไลน์ที่สะดวกและเข้าถึงได้ และ 3) ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเวิร์คช็อปเพื่อเรียนรู้กระบวนการผลิต 4) ลูกค้าหลายกลุ่มต้องการผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำเองที่บ้านได้และเหมาะสมสำหรับการมอบเป็นของขวัญ 5) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์มุสลิมและใช้วัสดุเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) การเชื่อมโยงข้อมูลออนไลน์ที่เล่าเรื่องราวของชุมชนและกระบวนการผลิต

ในส่วนช่องทางทางการจำหน่ายควรดำเนินการทั้งช่องทางออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ที่นำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรม และช่องทางออฟไลน์ผ่านร้านค้าในชุมชน การจัดเวิร์คช็อป และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าต่างๆ การส่งเสริมการขายมุ่งเน้นการสร้างการรับรู้ผ่านการเล่าเรื่องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง (Co-creation Process) เป็นแนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างนักสร้างสรรค์และชุมชน โดยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยได้ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมออกแบบ คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดอบรมให้แก่ศิลปิน นักศึกษาที่เป็นอาสาสมัคร โดยเนื้อหาเน้นความรู้พื้นฐานด้านศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย หลักการออกแบบ และการใช้ชุดเครื่องมือการออกแบบ (Design toolkit) เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจด้านแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการออกแบบ และความเข้าใจในศิลปหัตถกรรมไทยในบริบทปัจจุบัน ก่อนการลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง

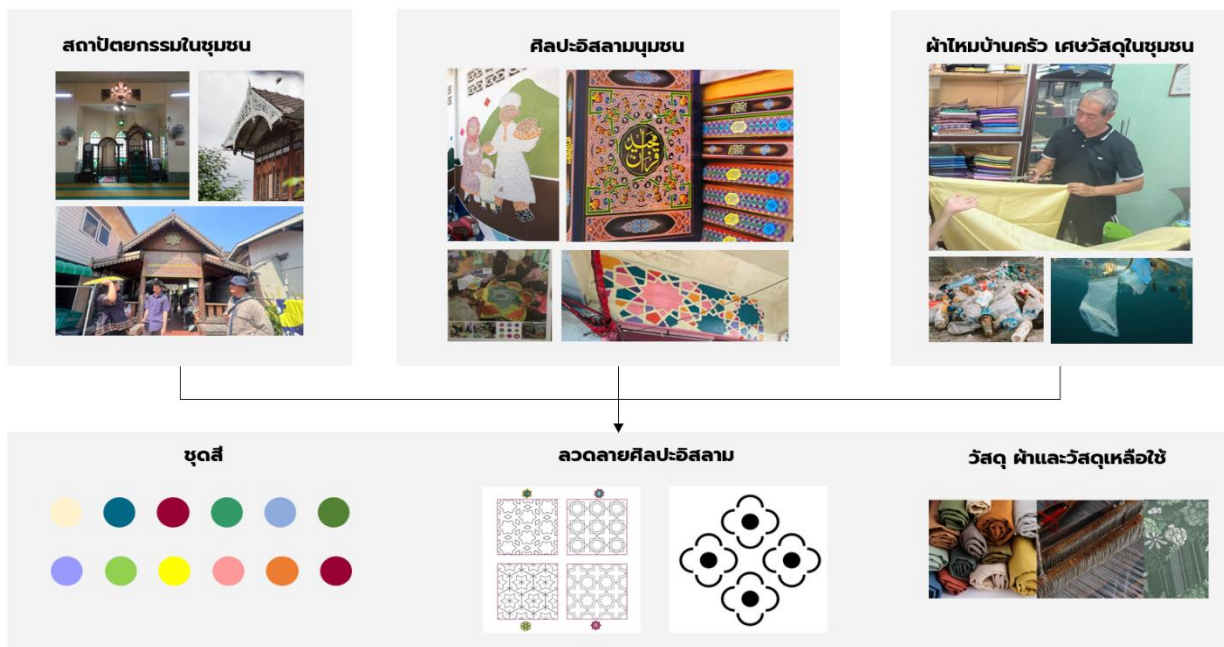
ภาพที่ 1 ชุดการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม (Ban Krau Craft)

2. การลงพื้นที่เรียนรู้บริบทจริงของชุมชน นิสิต นักศึกษาได้ลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัว ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการสังเกต สนทนา และปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนกระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกและจิตสำนึกในคุณค่าของท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบที่มีความหมายและยึดโยงกับบริบทจริง

ภาพที่ 2 การลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัว

3. การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน จากข้อมูลที่เก็บได้ นิสิต นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์องค์ประกอบของอัตลักษณ์ เช่น ลวดลาย ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะพื้นถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการแปลงข้อมูลเชิงวัฒนธรรมให้กลายเป็นแรงบันดาลใจเชิงสร้างสรรค์อย่างมีระบบ

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ปรากฏในชุมชนบ้านครัว

4. การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ นิสิต นักศึกษาใช้ความรู้และแรงบันดาลใจจากชุมชน ออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมร่วมสมัยที่สะท้อนอัตลักษณ์ของบ้านครัว โดยคำนึงถึงความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และความร่วมสมัย

ภาพที่ 4 กิจกรรมการสร้างสรรค์หัตถกรรมร่วมสมัยบ้านครัว

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ หัวหน้าชุมชนและตัวแทนชุมชนมีบทบาทในการร่วมคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนตัวตนของชุมชนมากที่สุด เป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกับผลงาน เกิดการยอมรับ และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเองผ่านมุมมองร่วมสมัย โดยได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5 ชิ้น ซึ่งแต่ละชิ้นมีเอกลักษณ์เฉพาะและผสานความเป็นไทยกับความร่วมสมัยได้อย่างลงตัว ได้แก่ 1) กิน้อยบ้านครัว ชุดทอผ้าแรงบันดาลใจบ้านครัว 2) Stich and Star ชุดปักสวดลายมุสลิมบ้านครัว 3) ชุดเครื่องประดับปักสวดลายอิสลาม 4) ชุดประดิษฐ์พวงกุญแจ Upcycling บ้านครัว 5) เครื่องประดับกราฟิกสวดลายร่วมสมัย

6. การถ่ายทอดองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน นิสิต นักศึกษาได้กลับมาถ่ายทอดความรู้เรื่องการออกแบบ การผลิต และการต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อให้สามารถผลิตเองได้ในอนาคตอย่างอิสระ เป็นกระบวนการส่งต่อทักษะและสร้างศักยภาพให้ชุมชนกลายเป็นผู้ประกอบการได้จริง

ภาพที่ 5 การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ชุมชนบ้านครัว

7. การทดสอบตลาด ผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 ชิ้น ถูกนำไปจัดแสดงและทดลองจำหน่ายในงาน Crafts Bangkok 2024 ณ ศูนย์นิทรรศการไบเทค บางนา ซึ่งเป็นเวทีที่มีผู้สนใจงานหัตถกรรมร่วมสมัยเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก การทดลองจำหน่ายในครั้งนี้ นอกจากจะเป็นโอกาสในการประชาสัมพันธ์ผลงานแล้ว ยังเป็นการเก็บความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ใช้จริงและนักออกแบบร่วมสมัย เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด รวมถึงพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการเข้าสู่ตลาดงานคราฟต์อย่างยั่งยืนในอนาคต

ภาพที่ 6 การทดลองแสดงผลงานและจัดจำหน่ายในงาน Crafts Bangkok 2024 ไบเทค บางนา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางฯ ทั้ง 7 ประการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานร่วมกันของนักสร้างสรรค์และชุมชนเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น เชื่อมโยงกับตลาดและบริบทสมัยใหม่ และถ่ายทอดองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน รวมถึงมีการทดสอบตลาดให้กับชุมชนในเบื้องต้น นำไปสู่การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และลดปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยของชุมชนบ้านคว้งลง โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

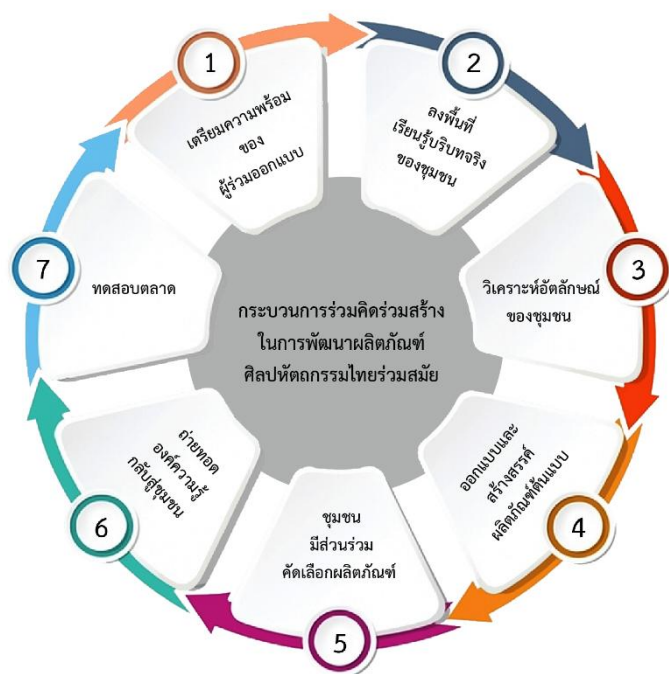
1. การมีส่วนร่วมของนักสร้างสรรค์และชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักสร้างสรรค์กับชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น และตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งาน (Suntrayuth, S., 2018); (วุฒิชัย วิภาทานัง, 2565) อีกทั้งงานวิจัยของ Kim, J. et al แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการสร้างสร้งงานช่วยส่งเสริมศักยภาพของชุมชน พัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มความตระหนักรู้ในการสร้างผลงานที่มีคุณค่าและสอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้จริง (Kim, J. et al., 2016)
2. การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาแบบผสมผสานวัสดุท้องถิ่นเข้ากับลวดลายที่ออกแบบร่วมกับนักวิจัยและนักออกแบบ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบร่วมสมัย นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผลิตภัณฑ์เป็นฐานในการสร้างรายได้จากการจำหน่ายในช่องทางต่าง ๆ (เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง, 2568) สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 ชิ้น จากแรงบันดาลใจชุมชนบ้านคว้ง
3. การเชื่อมโยงกับตลาดและบริบทสมัยใหม่ ร้าน LIKHÀ ในประเทศฟิลิปปินส์ เป็นกรณีศึกษาในต่างประเทศ ลักษณะวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) ที่มุ่งพัฒนาชุมชนชายฝั่งในฟิลิปปินส์ โดยออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ผสมผสานศิลปะดั้งเดิมเข้ากับงานออกแบบร่วมสมัย เพื่อปรับรูปแบบให้เหมาะกับลูกค้าสมัยใหม่และช่องทางส่งออกสู่ตลาดโลก ช่วยเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนได้จริง (LIKHÀ, 2023) แสดงให้เห็นว่าการจับคู่ท้องถิ่นกับการออกแบบที่ทันสมัย สร้างโอกาสทางการตลาดและเปิดตลาดใหม่ได้

4. การถ่ายทอดความรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืน ปรียศรี พรหมจินดา และโสเมฉาย บุญญานันต์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของนักออกแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ไม่ได้เป็นการแทรกแซงหรือเปลี่ยนแปลงวิถีดั้งเดิม แต่เป็นการส่งเสริมกระบวนการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น กระจูด เตย และปาหนัน ซึ่งสามารถปลูกทดแทนได้ และการดำเนินการออกแบบโดยใช้แนวคิด Design Thinking และ Storytelling ที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักออกแบบกับชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัยโดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ท้องถิ่น (ปรียศรี พรหมจินดา และโสเมฉาย บุญญานันต์, 2564)

5. การทดสอบตลาดและใช้งานจริง การนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปจัดแสดงในงาน Crafts Bangkok และรับฟังความคิดเห็นผู้ใช้ ถือเป็นกระบวนการทดลองตลาดเชิงปฏิบัติ (Test Market) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้จริง (Kim, J. et al., 2016) ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ปรับตัวสู่ความต้องการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การทดสอบตลาดยังอยู่ในระดับต้นแบบ จึงควรมีการขยายผลในพื้นที่และตลาดที่หลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อยืนยันความยั่งยืนของแนวทางการพัฒนา

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การออกแบบร่วมคิดร่วมสร้าง (Co-creation) ที่ชุมชนมีส่วนร่วมจริง คือ หัวใจสำคัญของการพัฒนาศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยให้มีเอกลักษณ์ สอดคล้องกับตลาด และเกิดความยั่งยืน

ภาพที่ 7 กระบวนการร่วมคิดร่วมสร้างในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัย

องค์ความรู้ใหม่

1. แนวทางการพัฒนาด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้างสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมออกแบบ 2) การลงพื้นที่เรียนรู้บริบทจริงของชุมชน 3) การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน 4) การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 6) การถ่ายทอดองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน และ 7) การทดสอบตลาด ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้น 7 ประการ เกิดขึ้นในลักษณะการวนกลับเป็นวงจรร่วมคิดร่วมสร้างที่ส่งเสริมให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงระหว่างนิสิต นักศึกษา และคนในชุมชน

2. การวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อเป็นฐานในการออกแบบ โดยเน้นการสำรวจพื้นที่จริงและเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ทำให้สามารถวิเคราะห์และตีความอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบมีความร่วมสมัยและในขณะเดียวกันยังคงความเป็นท้องถิ่น

3. การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยร่วมสมัยจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ทำลายคุณค่าเดิมผ่านการออกแบบใหม่ เช่น การนำลวดลายอิสลามมาประยุกต์เป็นลายปักร่วมสมัย การออกแบบกิ๊พผ้าขนาดเล็ก (กิน้อย) สำหรับเด็กหรือผู้เริ่มต้น การพัฒนาเครื่องประดับและพวงกุญแจจากวัสดุเหลือใช้แบบ upcycling

4. ความต้องการของตลาดร่วมสมัยที่ชุมชนควรรู้ การทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาด เช่น ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่พกพาง่าย ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับเรื่องเล่า (Storytelling) ของผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อดิจิทัล

5. บทบาทของนิสิต นักศึกษาในฐานะตัวกลางเชิงนวัตกรรม ที่ไม่เพียงแต่เป็นผู้เรียนรู้ แต่สามารถเป็นผู้นำการถ่ายทอดนวัตกรรม และสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนได้ ทำให้ลดช่องว่างทางความรู้ ด้านการตลาด ดิจิทัล และแนวคิดร่วมสมัยที่ชุมชนขาดแคลน

6. การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้จริง หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยด้วยกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว เป็นตัวอย่างของการสร้างนวัตกรรมที่ตั้งอยู่บนฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สร้างสรรค์และชุมชนเป็นหัวใจหลัก ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by doing) และการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory knowledge transfer) อันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ในรูปแบบที่ร่วมสมัยและยั่งยืน โดยมีแนวทางสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมออกแบบ 2) การลงพื้นที่เรียนรู้บริบทจริงของชุมชน 3) การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน 4) การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 6) การถ่ายทอดองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน และ 7) การทดสอบตลาด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมที่เริ่มจากการให้ความรู้ผู้เรียนลงสู่การลงมือปฏิบัติด้วยการสร้างสรรค์แบบร่วมมือ และถ่ายทอดความรู้ไปสู่การทดลองใช้จริง ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยไม่เพียงมีความงาม แต่ยังมีคามหมาย เป็นที่ยอมรับของชุมชน และมีศักยภาพในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ทั้งนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยร่วมสมัยจะยั่งยืนได้ เมื่อเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการส่งต่อทางตลาด โดยควรมีสถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน) หน่วยงานภาครัฐ หรือเครือข่ายเอกชน ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง. (2568). นวัตกรรมสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์เชิงบูรณาการ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการนวัตกรรมเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, 3(1), 47-58.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9.). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประติมา ธัญบูรณ์ตระกูล และคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนชนานเมือง. Humanities, Social Sciences and arts, 12(4), 1-18.
- ปรียศรี พรหมจินดา และโสมฉาย บุญญานันต์. (2564). การพัฒนาศิลปหัตถกรรมจักสานไทยร่วมสมัยของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษาพหุเทศะพื้นที่. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 576-590.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรทยา ธรรมกิตติภพ. (2562). คุณลักษณะของผู้ประกอบการสร้างสรรค์และกิจกรรมเตรียมความพร้อม สู่การเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 14(2), 109-123.
- วุฒิชัย วิภาทานัง. (2565). การออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ชุมชนบั้งเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน, 13(2), 74-97.
- ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1). 606-632.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2561). แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2563 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2568 จาก <https://url.in.th/uKnWJ>
- เสรี พงศ์พิศ. (2550). วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- Kim, J. et al. (2016). Mosaic: Co-creation and community empowerment through craft-based design. International Journal of Design, 10(1), 65-76.
- LIKHÂ. (2023). About us. Retrieved July 15, 2025, from <https://url.in.th/ODuke>
- Suntrayuth, S. (2018). Local weaving wisdom in Phan Thong: Identity-based craft development. Journal of Humanities and Social Sciences, 12(1), 85-101.

การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

PROMOTING MODERN FARMERS TO RAISE FIGHTING BULLS TO CREATE ADDED VALUE FOR THE GRASSROOTS ECONOMY IN SURAT THANI PROVINCE

โสภา รักบำรุง*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระวัชรพุทธิบัณฑิต (ปรีดา บัวเมือง)

Sopa Rakbumroong*, Pairat Chimhad, Phra Vajraphutthibundit (Preeda Buamuang)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: lek.r919@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) วิเคราะห์องค์ความรู้เกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานราก 2) ส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน และ 3) สร้างเครือข่ายเกษตรกรโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 226 ราย จากประชากร 522 ราย ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและกลุ่มเชิงคุณภาพ 18 ราย เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผ่านการตรวจสอบคุณภาพ (IOC = 0.67 - 1.00, α = 0.89) วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์อุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้เกษตรกรแบ่งได้ 3 มิติ ได้แก่ ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้บริบทพื้นที่ และข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนาม โดยระดับการส่งเสริมองค์ความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.73) ด้านความเข้มแข็งของเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.66) 2) การส่งเสริมเกษตรกรประสบผลสำเร็จใน 5 ด้าน คือ 2.1) สร้างความเข้มแข็ง เกษตรกรรุ่นใหม่ใช้เทคโนโลยีและสื่อสร้างสรรค์ยกระดับอาชีพ 2.2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและมูลค่าวัวชนด้วยการสร้างแบรนด์และผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม 2.3) ใช้นวัตกรรมด้านสุขภาพ อาหาร และสมุนไพร ควบคู่แพลตฟอร์มออนไลน์ 2.4) บริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยี และ 2.5) การสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่เชื่อมโยงการผลิต การตลาด และการพึ่งพาตนเอง พร้อมข้อเสนอให้รัฐสนับสนุนทรัพยากรและความรู้ ทั้งนี้ การส่งเสริมดังกล่าวก่อให้เกิดโมเดล “BULL OF SOPAR” หรือ “วัวชนของโสภา” 3) เครือข่ายเกษตรกรถูกจัดระบบแบบ “ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ” ครอบคลุมการผลิต แปรรูป และการตลาด เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก จนนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจวัวชนที่มั่นคงและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, เกษตรกรยุคใหม่, การเลี้ยงวัวชนเชิงวัฒนธรรม, เครือข่ายวัวชน, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

This research had three main objectives: 1) To analyze the body of knowledge of modern cattle-fighting farmers in creating added value for the grassroots community economy; 2) To promote modern cattle-fighting farmers; and 3) To establish a farmer network. A mixed-methods approach

was employed. The quantitative sample consisted of 226 stakeholders drawn from a population of 522 using stratified random sampling, while the qualitative group comprised 18 participants selected purposively. Research instruments included questionnaires and semi-structured interviews, which were validated for quality (IOC = 0.67 - 1.00, α = 0.89). Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, whereas qualitative data were analyzed inductively. The findings revealed that 1) Farmers' knowledge could be classified into three dimensions: cultural and local wisdom, contextual knowledge of the area, and empirical data from field surveys. The overall level of knowledge promotion was high ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.73), with farmer empowerment scoring the highest ($\bar{X}$ = 4.66). 2) Farmer promotion achieved success in five dimensions: 2.1) Strengthening farmers, whereby modern cattle-fighting farmers employed technology and creative media to enhance their careers; 2.2) Improving production efficiency and upgrading the economic value of cattle-fighting through branding and cultural products; 2.3) Applying innovations in health, nutrition, and herbal remedies alongside digital platforms; 2.4) Sustainable resource management by integrating local wisdom with technology; and 2.5) Establishing farmer networks that integrated production, marketing, and self-reliance, with recommendations for state support in resources and knowledge. These outcomes led to the development of the "BULL OF SOPAR" model. 3) The farmer network was structured as an integrated "upstream-midstream-downstream" system encompassing production, processing, and marketing, while connecting with external organizations. This resulted in a resilient cattle-fighting economy and fostered sustainable community development.

Keywords: Promotion, Modern Farmers, Cultural Bullfighting, Bullfighting Network, Creative Economy

บทนำ

ในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การส่งเสริมภาคเกษตรถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ที่ประชากรส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังปรากฏใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ชี้ชัดถึงเป้าหมายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยให้ก้าวสู่ระบบนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูง และเน้นการยกระดับสินค้าเกษตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดยมีแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมสู่การเป็น "เกษตรกรอัจฉริยะ" (Smart Farmer) ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาการผลิต การแปรรูปสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) ที่เน้นการยุติความยากจน ความหิวโหย ส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีนวัตกรรม (SDG MOVE, 2567)

ความสำคัญของวชนมได้จำกัดอยู่เพียงมิติของความบันเทิงหรือกีฬาเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของทุนวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาชุมชนและประเทศได้อย่างเป็นระบบ วชนมสะท้อนความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคมท้องถิ่นผ่านการแข่งขันทางกีฬา ซึ่งไม่เพียงเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ หากยังเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยมีการนำภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การเลี้ยงดู การฝึกซ้อม และการรักษาสุขภาพของวัว มาประยุกต์ร่วมกับองค์ความรู้สมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกิจกรรมวชน ขณะเดียวกันวิธีการจัดการที่ซ่อนเร้นผ่านกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น งานประเพณี การรวมกลุ่มเกษตรกร และ

การสร้างเครือข่ายผู้เลี้ยง สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน การสร้างอาชีพ และการจัดการทรัพยากร ในชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในภาพใหญ่ และสามารถบูรณาการเข้าสู่ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การวิจัยในประเด็นวัวชน จึงมิได้มุ่งเพียงการอนุรักษ์วัฒนธรรม หากยังนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของชุมชน และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ช่วยให้ประเทศพัฒนาไปอย่างมั่นคง และยั่งยืนในระยะยาวทอย่างรักก็ตาม (บริษัท ไทยวา จำกัด (มหาชน), 2563) และบทวิเคราะห์ของ เลิศภูมิ จันทรเพ็ญกุล ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์จริงของเกษตรกรไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นต้นทุน การผลิตที่สูง ความไม่แน่นอนของราคา การขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง การเข้าถึงทรัพยากรและเทคโนโลยี อย่างจำกัด (เลิศภูมิ จันทรเพ็ญกุล, 2567) รวมถึงการเชื่อมโยงตลาดอย่างไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่มีความเฉพาะทาง เช่น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและวัวชนในพื้นที่ภาคใต้ ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย เช่น พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. 2478 และ พ.ร.บ.ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ พ.ศ. 2557 ซึ่งมีผลต่อความชอบธรรมของกิจกรรมวัวชน รวมถึงข้อถกเถียงในเชิงวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ท้าทาย ความมั่นคงของอาชีพในระยะยาว (วิชาการออนไลน์, 2566); (สมอ.การันตี สนามชนวัว สนามวัวชน, 2566)

ข้อมูลจากสำนักงานแรงงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี และปศุสัตว์อำเภอเวียงสระ ระบุว่า พื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในอำเภอเวียงสระ บ้านนาสาร และพระแสง ซึ่งมีประชากรโคเนื้อรวมกันมากกว่า 15,000 ตัว และพบแนวโน้มเพิ่มขึ้นของการเลี้ยงวัวชนเพื่อการค้าและการกีฬา โดยมีการจัดตั้งสนามวัวชนและวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หมุนเวียน เช่น การค้าพันธุ์วัวชน อาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในกลุ่มนี้ยังขาดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การสร้างมูลค่าเพิ่มยังไม่เต็มศักยภาพ อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากภาคนโยบายและการจัดการเชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนาเป็นอาชีพหลักที่ยั่งยืน (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2567); (ปศุสัตว์อำเภอเวียงสระ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพระแสง, 2567)

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นในการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่ เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ความรู้ ท้องถิ่น แนวทางการเลี้ยงวัวชน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การออกแบบกลยุทธ์ในการยกระดับอาชีพให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบของเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ในระดับชุมชนและภูมิภาคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน
2. เพื่อส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีเชิงปริมาณเป็นหลักและวิธีเชิงคุณภาพเป็นองค์ประกอบสนับสนุน โดยควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

(Action Research) เพื่อศึกษาการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากได้อย่างยั่งยืน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียหลักและรองรวม 522 ราย โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 ราย คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ส่วนในด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญการกีฬาวัวชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัวชน กลุ่มสมาชิกเครือข่ายเลี้ยงวัวชน กลุ่มเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านด้านการอนุรักษ์สายพันธุ์วัวชน รวม 18 ราย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือหลัก 5 ประเภท โดยมีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) แบบสอบถาม ประกอบด้วย 15 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้านของการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ราย และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ระหว่าง 0.66 - 1.00 พร้อมทั้งทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.89 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (เชิงคุณภาพ) สร้างขึ้นตามขอบเขตการวิจัย 5 ด้าน มีทั้งคำถามสถานภาพทั่วไปและคำถามเชิงลึก 25 ข้อ ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยรวม 5 ราย เพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และการใช้ภาษา ก่อนนำไปใช้งานจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในเชิงปริมาณ มีการแจกแบบสอบถาม 226 ชุด ครอบคลุม 5 กลุ่มเป้าหมายหลัก ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 4 สัปดาห์ และเก็บคืนใน 3 สัปดาห์ถัดมา ส่วนในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) และเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และแบบสังเกตการณ์ นำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 5 ด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน

การวิเคราะห์องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่ที่เลี้ยงวัวชนสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติทางด้านองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มิติทางด้านบริบทเชิงพื้นที่ และมิติทางด้านข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยแต่ละมิติมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร จากการศึกษาวรรณกรรมและเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการเลี้ยงวัวชนในบริบทของภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่สามารถจัดกลุ่มออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านการเลี้ยงวัวชนเชิงวัฒนธรรม เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แฝงด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต โดยเฉพาะการให้อาหารสูตรพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพ และการนวดตัวเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ รวมทั้งการเตรียมวัวในเชิงจิตวิญญาณก่อนการชน เช่น การสวดมนต์และการครอบครู 2) องค์ความรู้ด้านเทคนิคการดูแลวัวชน ได้แก่ ความรู้เรื่องโรคการคัดเลือกสายพันธุ์ การออกกำลังกาย การคุมอาหาร การดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น และการสังเกตพฤติกรรมวัว เช่น การเตรียมวัวก่อนลงสนาม การอ่านสภาพร่างกาย และจังหวะการชนที่ดี 3) องค์ความรู้ด้าน

การบริหารจัดการ เกษตรกรยุคใหม่มีแนวโน้มใช้เทคโนโลยีในการบริหารฟาร์ม เช่น การจดบันทึกสุขภาพวัว การใช้โซเชียลมีเดีย (Facebook, YouTube) ในการเผยแพร่คลิปการฝึกซ้อมและการโปรโมตวัวชน รวมถึงการสื่อสารทางธุรกิจผ่านแอปพลิเคชัน เช่น LINE และ Messenger และ 4) องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีการต่อยอดมูลค่าจากการเลี้ยงวัวชนไปสู่ผลิตภัณฑ์และบริการอื่น ๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์จากมูลวัว น้ำมันสมุนไพรสำหรับนวดวัว การจัดโฮมสเตย์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2 ผลการสังเคราะห์บริบทพื้นที่วิจัย จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการส่งเสริมการเลี้ยงวัวชน เนื่องจากมีองค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมที่เอื้ออำนวย โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มีพื้นที่เกษตรกรรมที่กว้างขวาง แหล่งอาหารธรรมชาติสมบูรณ์ เหมาะสมต่อการเลี้ยงวัวในลักษณะปล่อยเลี้ยง 2) ประชาชนมีความเข้าใจและยอมรับวัวชนในฐานะ “มรดกทางวัฒนธรรม” ของท้องถิ่น 3) สนามวัวชนที่ดำเนินกิจกรรมประจำสัปดาห์หรือตามฤดูกาลเป็นแหล่งกระจายรายได้ และเป็นจุดเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ 4) มีเครือข่ายวัวชนที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช ช่วยให้เกิดการหมุนเวียนขององค์ความรู้และการค้าขาย

1.3 ผลการทำแบบสอบถาม ผลการทำแบบสอบถาม พบว่า ระดับความสำคัญในการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรเลี้ยงวัวชนยุคใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.63) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก มีระดับความสำคัญในส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.68) และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าวัวชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.83) ตามลำดับ โดยสามารถแสดงผลประกอบตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการส่งเสริมองค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน โดยภาพรวม (n = 226)

ที่	องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน	ระดับการส่งเสริม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรเลี้ยงวัวชน ยุคใหม่	4.66	0.63	มากที่สุด
2.	ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรวัวชนอย่างยั่งยืน	4.42	0.75	มาก
3.	ด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	4.54	0.68	มากที่สุด
4.	ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่า วัวชน	4.26	0.83	มาก
5.	ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเลี้ยงวัวชน	4.44	0.67	มาก
รวม		4.47	0.73	มาก

2. ผลการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาวิจัย พบว่า การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่ในการเลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพใน 5 ด้านหลัก ดังนี้ 2.1) ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรเลี้ยงวัวชนยุคใหม่ การรวมกลุ่มของเกษตรกรเลี้ยงวัวชนในชุมชนต่าง ๆ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยง การฝึกวัว รวมถึงการดูแลสุขภาพวัวชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มศักยภาพในการผลิตได้อย่างมีมาตรฐานและยั่งยืน การรวมกลุ่มนี้ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกษตรกร

ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น นอกจากนี้ แนวคิดการบูรณาการความรู้ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาสายพันธุ์และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2.2) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าวัวชน เกษตรกรยุคใหม่ได้ปรับเปลี่ยนมุมมองวัวชนจากกิจกรรมพื้นบ้านสู่การเป็นสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงขึ้น โดยมีการสร้างแบรนด์วัวชนที่เป็นเอกลักษณ์และตอบโจทย์ตลาด นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการจัดการเชิงธุรกิจเพื่อลดการพึ่งพาระบบการพนันที่อาจเสี่ยงต่อความมั่นคงของอาชีพ วัวชนจึงถูกพัฒนาเป็นกีฬาและวัฒนธรรมที่มีการออกแบบกิจกรรมอย่างมืออาชีพ เช่น การจัดฟาร์มวัวชนเชิงเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและมีส่วนร่วมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวัวชนและชุมชน การส่งเสริมภาพลักษณ์ของวัวชนในเชิงบวก ซึ่งช่วยสร้างรายได้และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างยั่งยืน 2.3) ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเลี้ยงวัวชน เกษตรกรรุ่นใหม่ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบการเลี้ยงวัวชนอย่างแพร่หลาย เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับติดตามสุขภาพและการเจริญเติบโตของวัวชน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการดูแลสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการถ่ายทอดสดการแข่งขันวัวชนผ่านช่องทางออนไลน์ สร้างโอกาสในการประชาสัมพันธ์และเพิ่มรายได้จากการสปอนเซอร์หรือการขายสินค้าที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรท้องถิ่นที่ผสมผสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าและรักษาวัฒนธรรมชุมชนในเวลาเดียวกัน ถือเป็น “นวัตกรรมทางวัฒนธรรม” ที่สร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.4) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรวัวชนอย่างยั่งยืน ระบบบริหารจัดการทรัพยากรวัวชนที่มีประสิทธิภาพเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน การจัดระบบพันธุ์กรรมวัวชน การตั้งกลุ่มเลี้ยงวัวและระบบบัญชีวัวชนที่โปร่งใสและชัดเจน ช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการลงทุนและการขยายกิจการได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานฟาร์มและมาตรฐานสนามแข่งขันยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมวัวชนในพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในด้านพื้นที่ฝึกซ้อม การสนับสนุนทางการเงิน และการจัดตั้ง “ธนาคารวัวชน” เพื่อเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนสร้างความมั่นคงทางการเงินและขยายธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง และ 2.5) ด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน เครือข่ายวัวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับการพัฒนาเป็นระบบเศรษฐกิจครบวงจรที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยต้นน้ำเน้นการเพาะเลี้ยงและพัฒนาสายพันธุ์อย่างมีคุณภาพ กลางน้ำเป็นกระบวนการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น ผลิตภัณฑ์จากเนื้อวัวหรือผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เกี่ยวข้อง ส่วนปลายน้ำ คือ การขยายตลาดผ่านช่องทางการตลาดสมัยใหม่ เช่น การขายออนไลน์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัวชน และการจัดกิจกรรมแข่งขันวัวชนที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจจากทั่วประเทศ ทั้งนี้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกร เจ้าของสนาม หน่วยงานภาครัฐ และสถานศึกษาท้องถิ่นช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจวัวชนให้มีทิศทางและความมั่นคงในระยะยาว

3. ผลการสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพัฒนาการที่ชัดเจนและมีแนวโน้มเข้มแข็งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีลักษณะการรวมกลุ่ม การแบ่งบทบาท และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกอย่างมีระบบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ภายใต้กรอบแนวคิด “ต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ” ที่สะท้อนการทำงานแบบเครือข่ายครบวงจรในบริบทของเศรษฐกิจชุมชนฐานราก 3.1) ต้นน้ำ: เครือข่ายการผลิตและการอนุรักษ์พันธุ์กรรมวัวชน ในระดับต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวชนได้รวมตัวกันอย่างเป็นระบบ เช่น กลุ่ม “ผู้เลี้ยงวัวชนบ้านพุน้ำร้อน” ซึ่งมีบทบาทในการคัดเลือกสายพันธุ์ จัดฝึกอบรมภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนพันธุ์กรรมวัวชน รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพวัวชนโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้าน มีการจัดประชุม

อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมคุณภาพวัวชนให้มีมาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ได้ช่วยลดต้นทุนการผลิต สร้างความร่วมมือ และส่งเสริมความภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3.2) กลางน้ำ: เครือข่ายการแปรรูปและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ระดับกลางน้ำ คือ ช่วงของการต่อยอดผลผลิตจากการเลี้ยงวัวชน โดยมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่ม “วัวชนสมุนไพร” ซึ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์จากองค์ความรู้ในการดูแลวัวชน เช่น น้ำมันนวดสูตรสมุนไพรสำหรับวัวชน ที่ต่อมาได้รับความนิยมนสามารถขยายสู่การผลิตน้ำมันนวดสำหรับมนุษย์ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น สบู่สมุนไพรจากน้ำมันโบราณ บางกลุ่มมีการจดทะเบียน OTOP และสร้างแบรนด์สินค้า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการแปรรูปเพิ่มมูลค่า และสร้างอัตลักษณ์สินค้าในชุมชนอย่างชัดเจน 3.3) ปลายน้ำ: เครือข่ายการตลาด การสื่อสาร และการสนับสนุนจากภาคี ในระดับปลายน้ำ เกษตรกรยุคใหม่ได้ใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook กลุ่ม “วัวชนสุราษฎร์ธานี - ซื้อขายแลกเปลี่ยน” เพื่อประชาสัมพันธ์วัวชน ประวัติวัว ผลการแข่งขัน และข้อมูลสายพันธุ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก กลุ่มยังเชื่อมต่อกับผู้ประกอบการธุรกิจ เช่น เจ้าของสนามวัวชน ผู้ผลิตอาหารสัตว์ และผู้จัดการแข่งวัวชนที่มีบทบาทในการสร้างกิจกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ทั้งยังมีแนวคิดริเริ่ม “ศูนย์เรียนรู้วัวชนพื้นถิ่น” ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับอาจารย์มหาวิทยาลัย และหน่วยงานสนับสนุน เช่น พัฒนาชุมชน เทศบาล และอาชีวศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นที่เผยแพร่ความรู้ ถ่ายทอดทักษะ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด และ 3.4) การทำงานแบบเครือข่ายในเชิงบูรณาการ การดำเนินงานของเครือข่ายวัวชนมิใช่การทำงานแบบกระจายตัวลำพังของแต่ละกลุ่ม แต่เกิดการประสานบทบาทอย่างมีพลวัต โดยแต่ละกลุ่มมี “บทบาทเฉพาะ” ที่เสริมซึ่งกันและกัน เช่น คนเลี้ยงวัวชนมีบทบาทผลิต นักธุรกิจในพื้นที่สนับสนุนการตลาดและจัดการแข่งขัน หน่วยงานรัฐและการศึกษาทำหน้าที่วิจัย พัฒนาองค์ความรู้ และเสริมทักษะใหม่ ๆ ซึ่งโครงสร้างแบบเครือข่ายนี้ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ เงินทุน ทรัพยากร และโอกาสการตลาดเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในมิติของการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ส่งเสริมรายได้ แต่ยังเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนอีกด้วย

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่ที่เลี้ยงวัวชนสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติทางด้านองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) มิติทางด้านบริบทเชิงพื้นที่ และ 3) มิติทางด้านข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางความรู้ของเกษตรกรที่ไม่เพียงแต่สืบทอดจากวัฒนธรรมดั้งเดิม หากยังได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและแนวคิดด้านเศรษฐกิจสมัยใหม่ในการเลี้ยงวัวชนอีกด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ กลุ่มเกษตรกรยุคใหม่มีการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้เชิงวิชาการ และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เช่น การนำเทคนิคการนวดวัวด้วยสมุนไพรพื้นบ้านและการเตรียมวัวด้วยพิธีกรรมแบบดั้งเดิม มาประยุกต์ร่วมกับการบันทึกสุขภาพวัวผ่านแอปพลิเคชัน หรือการสื่อสารทางการตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยให้การเลี้ยงวัวชนไม่เพียงคงอยู่ในฐานะ “มรดกทางวัฒนธรรม” เท่านั้น แต่ยังสามารถกลายเป็นอาชีพทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนและแข่งขันได้ในตลาดปัจจุบันผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ รุติพร ทวีพล และคณะ ที่ระบุว่า การเลี้ยงวัวชนมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชุมชน โดยการใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาช่วยยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง

ในด้านมิติบริบทเชิงพื้นที่ พบว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพทั้งทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจววน” อย่างยั่งยืน (ฐิติพร ทวีพล และคณะ, 2566) ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอของ Ven. Veota Vongpadith ที่เสนอว่า การพัฒนาเกษตรกรไทยควรผสมทั้งมิติบุคคลและมิติสภาพแวดล้อม รวมถึงการเชื่อมโยงภูมิปัญญากับแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในส่วนของมิติทางบริบทเชิงพื้นที่ ผลการสังเคราะห์พบว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงววน โดยเฉพาะความเข้าใจและการยอมรับววนในฐานะ “มรดกท้องถิ่น” ของชุมชน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมววนไม่เพียงแต่เป็นการแข่งขัน แต่ยังเป็นแหล่งรายได้และเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่อีกด้วย (Ven. Veota Vongpadith, 2566) ขณะที่มิติข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม สนับสนุนผลเชิงคุณภาพอย่างชัดเจน กล่าวคือ ระดับความสำคัญของการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงววนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.73) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน “การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรเลี้ยงววนยุคใหม่” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.63) แสดงให้เห็นว่า การเสริมพลังให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย คือ ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจววน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า องค์ความรู้ของเกษตรกรยุคใหม่ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการรักษาวิถีดั้งเดิม แต่ได้กลายเป็น “องค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์” ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน และสามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนฐานรากได้อย่างแท้จริง

2. ผลการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงววนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานรากใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่ในการเลี้ยงววนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าววน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่ายเกษตรกร ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้ววนกลายเป็น “ระบบเศรษฐกิจฐานราก” ที่สร้างรายได้และความมั่นคงทางอาชีพในชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะววนมิได้เป็นเพียงการละเล่นพื้นบ้าน แต่ได้พัฒนาเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีทักษะการจัดการทางธุรกิจ รู้จักใช้เทคโนโลยี และมีกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มจากองค์ความรู้เดิมให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งการรวมกลุ่มเกษตรกรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเลี้ยงววน การฝึกววน การดูแลสุขภาพ ตลอดจนการจัดการพันธุกรรม ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพและมาตรฐานการผลิต ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดระบบการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ในด้านการยกระดับมูลค่าววน พบว่า การพัฒนาแบรนด์ววน การออกแบบผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมฟาร์มเชิงเรียนรู้ และการสร้างภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงววนกับกีฬา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เป็นการขยายบทบาทของววนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่สามารถลดการพึ่งพาระบบการพนันและเพิ่มรายได้ได้อย่างยั่งยืน การนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น แอปพลิเคชันติดตามสุขภาพววน การถ่ายทอดสดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เป็นตัวอย่างของนวัตกรรมทางวัฒนธรรม ที่ช่วยให้ววนมีศักยภาพทั้งเชิงเศรษฐกิจและการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ ในด้านการจัดการทรัพยากร พบว่า การมีระบบพันธุกรรม มาตรฐานฟาร์ม การวางแผนบัญชี และการจัดตั้งธนาคารววน ล้วนสะท้อนถึงการพัฒนากลไกทางการเงินและการบริหารที่ตอบโจทย์ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจสุดท้าย การสร้างเครือข่ายแบบต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ระหว่างเกษตรกร ผู้จัดการสนาม หน่วยงานรัฐ และสถานศึกษา ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจววนแบบครบวงจร ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้เกษตรกรในระยะยาว ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิด ภาณี บุญยเกื้อกูล และฉัฐสิณี หาญกิตติชัย

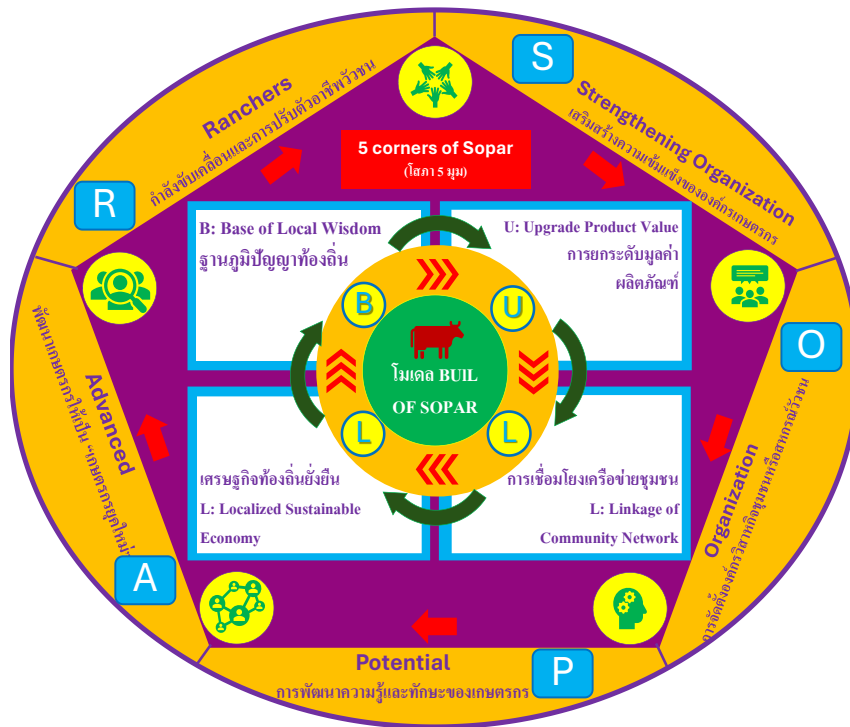
ซึ่งเสนอว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ควรมีความคิดแบบผู้ประกอบการ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภาณี บุญยเกื้อกุล และฉัฐสิณี หาญกิตติชัย, 2563) นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับผลการศึกษาของ สุวรรณา ประณีตวตกุล และคณะ ที่เน้น บทบาทของผู้นำและเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจฐานรากโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงวัวชนยุคใหม่ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาท้องถิ่น และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างแท้จริง (สุวรรณา ประณีตวตกุล และคณะ, 2566)

3. ผลการสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีพัฒนาการอย่างชัดเจน และมีแนวโน้มเข้มแข็งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวทางกายภาพ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการมีบทบาทเฉพาะ ความร่วมมือ และการเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของ “การทำงานแบบเครือข่ายเชิงบูรณาการ” ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด “ต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ” อันสะท้อนภาพรวมของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในลักษณะครบวงจร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่มีความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้บริบทของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วัวชน ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานลึกซึ้งในภาคใต้ การรวมกลุ่มในระดับต้นน้ำจึงไม่ใช่เพียงเพื่อการผลิต แต่ยังรวมถึงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพซึ่งช่วยสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน ในระดับกลางน้ำ กลุ่มเกษตรกรสามารถแปรรูปองค์ความรู้สู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำมันสมุนไพร สบู่ และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมจากฐานภูมิปัญญาเดิม และสามารถเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ระดับปลายน้ำมีการขยายเครือข่ายผ่านช่องทางออนไลน์ และเกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกร หน่วยงานรัฐ และสถานศึกษา เช่น ศูนย์เรียนรู้วัวชนพื้นถิ่น ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การเผยแพร่องค์ความรู้ และการสร้างความร่วมมือในระยะยาว การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายที่เชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบของพื้นที่ เพื่อสร้างมูลค่าอย่างครบวงจร” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับแนวคิดของ วัลลภ พรหมทอง ที่เสนอรูปแบบการส่งเสริมเกษตรแบบมวลชน ซึ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมกลุ่มผลิต และการใช้สื่อสารสมัยใหม่เพื่อเสริมเครือข่ายในชุมชน (วัลลภ พรหมทอง, 2559) และยังสนับสนุนแนวคิดของ Ven. Veota Vongpadith ที่กล่าวถึงการสร้างเกษตรกรอัจฉริยะด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมและการเชื่อมโยงการผลิตสู่ตลาดอย่างยั่งยืน (Ven. Veota Vongpadith, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลที่มีชื่อว่า “BULL OF SOPAR Model” หรือชื่อในภาษาไทยเรียกว่า “โมเดลวัวชนของโสกา” โดยมีโมเดล พร้อมคำอธิบายโมเดลที่สามารถนำโมเดลไปใช้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลที่มีชื่อว่า “BULL OF SOPAR Model”
หรือชื่อในภาษาไทยเรียกว่า “โมเดลวัวชนของโสภา”

โมเดล BULL OF SOPAR คือ แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกรเลี้ยงวัวชนในชุมชน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ “วงกลมรวมศูนย์” ซึ่งสื่อถึงความสมดุล ความเชื่อมโยง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด รูปร่างของโมเดล ประกอบด้วย วงกลมกลาง และรัศมี 5 มุมที่เรียกว่า “โสภา 5 มุม” หรือ SOPAR ซึ่งหมายถึงพลังสนับสนุน 5 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างองค์กร (Strengthening Organization), การจัดตั้งองค์กร (Organization), การพัฒนาศักยภาพ (Potential), การก้าวหน้า (Advanced) และพลังแรงขับเคลื่อนของเกษตรกร (Ranchers)

องค์ประกอบด้านเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. BULL-VALUE มุ่งสร้างคุณค่าผ่าน 4 มิติ ได้แก่

B (Base of Local Wisdom) ยึดโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม

U (Upgrade Product Value) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น ของที่ระลึก แหล่งท่องเที่ยว

L (Linkage of Community Network) สร้างเครือข่ายเกษตรกรและพันธมิตรในพื้นที่

L (Localized Sustainable Economy) พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมผนวกกับเทคโนโลยี

2. องค์ประกอบของ “5 Corners of SOPAR” หรือ “โสภา 5 มุม” เป็นแนวคิดที่เปรียบเสมือนกลีบดอกไม้ 5 กลีบ ที่ล้อมรอบหัวใจของโมเดลการส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงวัวชน โดยมีชื่อย่อแต่ละด้านเป็นตัวอักษร S, O, P, A และ R ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญในการยกระดับศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในยุคใหม่ ดังนี้

S (Strengthening Organization) เสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม ด้วยระบบบริหารจัดการภายในที่ชัดเจน เช่น การแบ่งหน้าที่ การกำหนดฝ่ายต่าง ๆ เพื่อความคล่องตัวและรับการสนับสนุนได้ง่าย

O (Organization) จัดตั้งองค์กรร่วม เช่น วิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ศูนย์เรียนรู้หรือศูนย์ประสานงานในพื้นที่

P (Potential) พัฒนาความรู้และทักษะของเกษตรกร โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์ เช่น การคัดเลือกพันธุ์ การดูแลสุขภาพวัว และการตลาดดิจิทัล

A (Advanced) ยกกระดับเกษตรกรให้เป็น “เกษตรกรยุคใหม่” ที่มองวัวชนทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม พร้อมสร้างแบรนด์และจัดการฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ

R (Ranchers) เน้นบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นกำลังหลักของอาชีพวัวชน ทั้งการรวมกลุ่มสร้างคลัสเตอร์ และปรับตัวกับเทคโนโลยี

โมเดลนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลายด้าน เช่น การจัดอบรมและศูนย์เรียนรู้วัวชน, การรวมกลุ่มอาชีพเป็นคลัสเตอร์, การส่งเสริมผลิตภัณฑ์วัวชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก, และการจัดทำนโยบายหรือแผนงานขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเน้นการส่งเสริม มากกว่าการควบคุม

ข้อค้นพบเชิงนโยบายและประโยชน์ใช้สอยของโมเดล BULL OF SOPAR ชี้ให้เห็นว่า “วัวชน” มิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม แต่สามารถต่อยอดเป็น เครื่องมือเชิงนโยบาย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากได้ โดยมีประโยชน์ใช้สอยดังนี้ 1) เชิงชุมชน - ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวชน เกิดเป็นเครือข่ายเศรษฐกิจวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการจัดการตนเอง 2) เชิงเศรษฐกิจ - พัฒนาโมเดลเศรษฐกิจชุมชนที่ใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ลดการพึ่งพิงจากภายนอก และสร้างรายได้หมุนเวียนภายในพื้นที่ 3) เชิงวัฒนธรรม - สืบถอดภูมิปัญญาการจัดการวัวชนอย่างมีระบบ พร้อมประยุกต์ร่วมกับความรู้สมัยใหม่ในการจัดการแข่งขันและดูแลสัตว์ 4) เชิงนโยบายประเทศ - สามารถบูรณาการเข้าสู่ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน และ 5) เชิงการวิจัยและการศึกษา - โมเดลนี้เป็นต้นแบบในการต่อยอดงานวิจัยด้านการใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน สรุป งานวิจัยโมเดล BULL OF SOPAR ไม่เพียงแต่ให้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่ยังเป็น “นวัตกรรมเชิงนโยบาย” ที่สามารถนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการสร้างความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรของประเทศในระยะยาวได้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่เลี้ยงวัวชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า เกษตรกรยุคใหม่มีองค์ความรู้หลากหลายทั้งในมิติภูมิปัญญา เทคนิคการเลี้ยง การบริหารจัดการ และการต่อยอดสู่วัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการเลี้ยงวัวชนใน 5 ด้านหลัก อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็ง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน และการสร้างเครือข่ายแบบครบวงจร “ต้นน้ำ – กลางน้ำ - ปลายน้ำ” ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก และรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กันไป ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ 1) ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้วัวชนในระดับชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาทักษะข้ามรุ่น 2) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบเครือข่ายหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อเสริมอำนาจต่อรองและเพิ่มรายได้ 3) จัดกิจกรรมวัวชนปลอดการพนัน พร้อมสร้างแบรนด์และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อปรับภาพลักษณ์วัวชนให้ทันสมัย และ 4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันสุขภาพวัวชน การตลาดออนไลน์ และคอนเทนต์วัวชนเพื่อการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการจากการวิจัย 1) ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้วัวชนในระดับชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาทักษะข้ามรุ่นอย่างต่อเนื่อง 2) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบเครือข่ายหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อเสริมอำนาจต่อรองและเพิ่มรายได้ 3) จัดกิจกรรมวัวชนปลอดการพนัน พร้อมสร้างแบรนด์และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อปรับภาพลักษณ์วัวชนให้ทันสมัย 4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันสุขภาพวัวชน การตลาดออนไลน์ และคอนเทนต์เพื่อการเรียนรู้ และ 5) พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Experiential Learning) สำหรับเยาวชนและเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับองค์ความรู้ด้านการจัดการสัตว์ กีฬา และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและสานต่อ

การพัฒนาวิสาหกิจในเชิงนวัตกรรม ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายระดับจังหวัด โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากทุนวัฒนธรรม สร้างอาชีพใหม่ที่มีเอกลักษณ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่า ตลอดจนใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติของเยาวชนเกษตรกร และหน่วยงานท้องถิ่น และข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลกระทบของการพนันที่เกี่ยวกับวิสาหกิจในมิติเศรษฐกิจและสังคม, วิจัยศักยภาพ Soft Power ของวิสาหกิจในการพัฒนาแบรนด์และเทศกาลวัฒนธรรม, ศึกษารูปแบบการตลาดเฉพาะกลุ่มผ่านสื่อดิจิทัล, และเปรียบเทียบการบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจในจังหวัดอื่นเพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนปฏิบัติงาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จิตติพร ทวีพล และคณะ. (2566). ผลกระทบของเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านสายเงิน หมู่ที่ 2 ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Journal of Spatial Development and Policy*, 1(4), 37-46.
- บริษัท ไทยวา จำกัด (มหาชน). (2563). รายงานการพัฒนาความยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2568 จาก <https://sdjourney.thaiwah.com/th/downloads/sustainability-report>
- ปศุสัตว์อำเภอเวียงสระ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพระแสง. (2567). ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตพื้นที่อำเภอเวียงสระ อำเภอนาสาร อำเภอพระแสง ปี 2567. สุราษฎร์ธานี: เอกสารอัดสำเนา.
- ภาณี บุญยเกื้อกุล และฉัฐสิณี หาญกิตติชัย. (2563). การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และองค์กรเกษตรกรต้นแบบ (Smart Group). *วารสารส่งเสริมการเกษตร*, 53(295), 9-12.
- เลิศภูมิ จันทระเพ็ญกุล. (2567). ปัญหาการส่งเสริมการเกษตร และแนวทางการแก้ไข. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2567 จาก <https://urlin.th/XgKbF>
- วัลลภ พรหมทอง. (2559). เกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชาการออนไลน์. (2566). วัวชน ปกติพ่นน้ำสพดปีละ 7.3 หมื่นล้าน ไม่ใช่แค่อัตลักษณ์. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2013/08/scoop/2904>
- สมอ.การันตี สนมชนวัว สนมวัวชน. (2566). ยกเป็นแหล่งท่องเที่ยว หวังสร้างรายได้สู่ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.dailynews.co.th/news/633241/>
- สำนักงานแรงงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2567). ข้อมูลทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://url.in.th/NxrvK>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวรรณา ประณิตวาทกุล และคณะ. (2566). การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีไม้ผลสู่การเกษตรสมัยใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 40(3), 11-21.
- SDG MOVE. (2567). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2567 จาก <https://url.in.th/ktHPL>
- Ven. Veota Vongpadith. (2566). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะในยุคไทยแลนด์ 4.0 บ้านลำแดง ต.หันตะเภา อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 8(1), 70-85.

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต สำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา*

THE DEVELOPMENT OF AN INTERNET-BASED OUTSITE LIVE STREAMING MODEL FOR RECREATIONAL SPORT GAME PROGRAMS

วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว

Wipongchai Rongkhankaew

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: wipongchai@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬาที่มีคุณภาพ 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รับชมการถ่ายทอดสด จำนวน 385 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ เครื่องมือวิจัย คือ รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา แบบประเมินคุณภาพรูปแบบถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต และแบบสอบถามพฤติกรรมกำรับชม การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ของผู้ชมการถ่ายทอดสด หาคุณภาพเครื่องมือโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง และหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญสื่อและการผลิตรายการถ่ายทอดสด จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพ พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก สำหรับผลการทดลองใช้ การถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา พบว่า ผู้ชมส่วนใหญ่รับชมผ่านโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ตโฟนมากที่สุด มักรับชมสลับกับรายการอื่น ระยะเวลารับชมต่อครั้งน้อยกว่า 1 ชั่วโมงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสถานที่รับชมหลัก คือ ที่บ้านหรือที่พัก การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาการถ่ายทอดสดโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้ชมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการถ่ายทอดสดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมทั้งด้านคุณภาพและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชม

คำสำคัญ: รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่, การถ่ายทอดสดทางอินเทอร์เน็ต, โปรแกรมนันทนาการ, เกมกีฬา

Abstract

The objectives of this research were 1) To develop a high-quality off-site internet live streaming model for sports game-based recreation programs, and 2) To examine the results of implementing

*Received July 28, 2025; Revised August 25, 2025; Accepted August 29, 2025

the developed model. This study employed a research and development design. The sample consisted of 385 live-stream viewers, determined using Yamane's formula. The research instruments included the off-site internet live streaming model for sports game-based recreation programs, a format quality evaluation form, and a questionnaire on viewers' viewing behaviors, utilization, and satisfaction with the live streaming. Instrument quality was validated through content validity assessment using the index of item-objective congruence (IOC) and reliability testing using Cronbach's alpha coefficient. Data were analyzed using mean, standard deviation, and descriptive analysis. The results showed that the model, evaluated by five experts in media and live broadcast production, achieved an overall quality rating of "very good." The implementation revealed that most viewers accessed the live streaming via mobile phones or smartphones, frequently alternated viewing with other programs, watched less than one hour per session, and primarily viewed from home or their residence. Overall utilization of the streamed content was rated "high," and overall satisfaction was rated "highest," indicating that the model was appropriate in terms of both quality and responsiveness to audience needs.

Keywords: Outside Live Streaming Model, Internet-Based Outside Live Streaming, Recreation Programming, Game and Sports

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิต โปรแกรมนันทนาการ (Recreation Programming) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบและจัดประสบการณ์การใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรและตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วม โปรแกรมนันทนาการมีหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้น คือ "โปรแกรม นันทนาการประเภทเกมกีฬา" ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดย "เกม" เป็นกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน มีกติกาไม่ซับซ้อน และส่งเสริมการแสดงออก ขณะที่ "กีฬา" เป็นกิจกรรมที่มี กฎกติกาและเทคนิคการเล่นที่ชัดเจน แต่จุดมุ่งหมายของโปรแกรมนันทนาการประเภทนี้มีใช้เพื่อการแข่งขันหรือ ผลแพ้ชนะ หากแต่เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ความท้าทาย และความเพลิดเพลินของผู้เข้าร่วม (Rossman, J. R. & Schlatter, B. E., 2019); (Wilson, R. et al., 2019)

ในยุคปัจจุบันที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนมีความเชื่อมโยงกับการใช้อินเทอร์เน็ตในกิจวัตรประจำวัน การนำเสนอโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬาผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญและสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ โดยเฉพาะการถ่ายทอดสดทางอินเทอร์เน็ต (Internet Live Broadcast หรือ Live Streaming) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพสูงในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชน การถ่ายทอดสดดังกล่าวสามารถส่งสัญญาณภาพและเสียงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึง เนื้อหาได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลหลากหลายประเภท เพียงมีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต ดังนั้น หน่วยงานบริการด้านนันทนาการสามารถประยุกต์ใช้การถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทาง เผยแพร่โปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมแก่บุคคลที่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ (ปิญญ์สลิชา เจริญพูล, 2561); (วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว, 2568)

จากความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา ประกอบ กับคุณประโยชน์ของการถ่ายทอดสดทางอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและพัฒนารูปแบบ การถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ สำหรับใช้ในโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา

เพื่อให้หน่วยงานด้านนันทนาการ เช่น ศูนย์นันทนาการ ศูนย์เยาวชน บริษัทเอกชนด้านนันทนาการ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและเผยแพร่สู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬาที่มีคุณภาพ
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา พร้อมทั้งศึกษาผลของการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในบริบทจริง โดยประเมินผ่านพฤติกรรมการรับชม การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้ชม ถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ด้วยระบบเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) บนเพจ RPESWU สำหรับเนื้อหาที่ถ่ายทอดสดเป็นโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬาที่จัดขึ้น โดยคณะพลศึกษา ดำเนินการทดลองถ่ายทอดสด 1 รายการ รวมระยะเวลา 1 วัน เพื่อพัฒนาและปรับปรุง และนำรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงแล้วไปถ่ายทอดสดอีก 4 รายการ รวมระยะเวลา 4 วัน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและการผลิตรายการถ่ายทอดสด โดยเลือกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องการถ่ายทอดสดทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา และวิชาชีพจำนวน 5 คน 2) กลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุ 18 - 23 ปี ที่เรียนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งประสานมิตรและองครักษ์ ที่เป็นสมาชิกเพจ RPESWU และรับชมการถ่ายทอดสดครบทั้ง 4 รายการ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนได้ว่า ใครที่เคยรับชมรายการบ้าง ทำให้การวิจัยในครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกรณีที่ไม่ทราบประชากร และได้กำหนดสมมติฐานว่า ข้อมูลมีการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution) ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลยุทธ์การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane โดยได้กำหนดระดับความแปรปรวนสูงสุด คือ $p = 0.5$ และ $q = 0.5$ กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 5% หรือ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามที่เหมาะสมเท่ากับ 385 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินคุณภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการถ่ายทอดสดโดยผู้เชี่ยวชาญ มี 2 ตอน คำถามจำนวน 25 ข้อ โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด หากคุณภาพโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อความในแต่ละข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญ และคัดเลือกข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92 3) แบบสอบถามพฤติกรรมการรับชม การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ มี 4 ตอน คำถามจำนวน 34 ข้อ พฤติกรรมการรับชมใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ การใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด หากคุณภาพโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในแต่ละข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญ

และคัดเลือกข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬาตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬาที่จัดขึ้นโดยคณะพลศึกษา 1 รวมระยะเวลา 1 วัน จากนั้นนำรูปแบบไปปรับปรุงและถ่ายทอดสดอีก 4 รายการ รวมระยะเวลา 4 วัน และศึกษาผลการถ่ายทอดสดของผู้ชมที่รับชมครบทั้ง 4 รายการด้วยแบบสอบถาม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป นำผลการวิจัยที่ได้มาสรุปผลอภิปรายผลและนำเสนอเชิงพรรณนา

6. การรับรองจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรองโครงการวิจัย SWUEC-672479

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนารูปถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬา

ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬา พบว่า รูปแบบ มี 2 ส่วนสำคัญ คือ

1.1 รูปแบบการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬามี 2 ส่วน

1.1.1 รูปแบบการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬา มีโครงสร้าง 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ส่วนนำ ประกอบด้วย ข้อมูลโปรแกรมการถ่ายทอดสด (Info Program) การนับถอยหลัง (Countdown) และไตเติ้ลโปรแกรมการถ่ายทอดสด (Title Program) 2) ส่วนดำเนินรายการถ่ายทอดสด ประกอบด้วย ส่วนนำ นำเสนอภาพรวมของตารางการแข่งขันและกล่าวคำขอบคุณต่อผู้สนับสนุน ส่วนเนื้อหา ดำเนินการถ่ายทอดสดพร้อมด้วยการบรรยายสดอย่างต่อเนื่อง โดยมีช่วงพักประชาสัมพันธ์ผู้สนับสนุนกิจกรรม และส่วนสรุปภาพรวมของโปรแกรมถ่ายทอดสดพร้อมแสดงความขอบคุณอย่างเป็นทางการต่อผู้สนับสนุน 3) ส่วนเครดิตทีมงานและผู้เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดสด

1.1.2 เทคนิคสำคัญในการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเพณีเกมกีฬา ประกอบด้วย กระบวนการที่เป็นระบบ ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์การถ่ายทอดสดล่วงหน้าโดยเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) การสร้างโพสต์ประกาศถ่ายทอดสดที่มีคำอธิบายการถ่ายทอดสดที่ชัดเจน เพื่อสร้างการรับรู้กับกลุ่มเป้าหมาย 3) การบรรยายประกอบการถ่ายทอดสดตลอดการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจแก่ผู้ชมในด้านบริบทรูปแบบกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้เล่น 4) ผู้ดำเนินรายการต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ชมเข้าใจได้อย่างชัดเจน 5) การสร้างปฏิสัมพันธ์กับด้วยการอ่านความคิดเห็นของผู้ชมและตอบคำถามอย่างเหมาะสมเป็นระยะ 6) การประเมินผลหลังการถ่ายทอดสด โดยจัดให้ผู้ชมแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์ เข้าถึงได้ผ่านลิงก์และรหัสคิวอาร์ (QR Code) ที่ปักหมุดไว้ในช่องแสดงความคิดเห็น และประเมินการตอบสนองของผู้ชมโดยพิจารณาจากข้อมูลเชิงสถิติที่ระบบบันทึกไว้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬา โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. โครงสร้างการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่	4.80	0.40	ดีมาก
2. เทคนิคการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่	4.60	0.48	ดีมาก
รวม	4.70	0.44	ดีมาก

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ด้านโครงสร้างการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ที่มีคุณภาพเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านเทคนิคการดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ตามลำดับ

1.2 รูปแบบระบบถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬามี 3 องค์ประกอบ

1.2.1 ระบบภาพ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 1) กล้องวิดีโอคุณภาพสูงแบบมืออาชีพ ทำหน้าที่รับและส่งสัญญาณภาพผ่านสาย HDMI แบบไฟเบอร์ออปติก (HDMI Fiber Optic) และ HDMI แบบไร้สาย (Wireless HDMI) รองรับระยะการส่งสัญญาณในระยะ 200 เมตร ในกรณีที่กล้องต้องเคลื่อนที่ตามกิจกรรม โดยส่งสัญญาณภาพไปยัง 2) เครื่องสลับภาพ (Video Switcher) โดยมี 3) การ์ดจับภาพ (Capture Card) ที่มีความละเอียด 1080p รองรับ 60 เฟรมต่อวินาที แปลงสัญญาณส่งไปยังระบบควบคุมการถ่ายทอดสด

1.2.2 ระบบเสียง ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 1) ไมโครโฟนชนิดไดนามิก (Dynamic Microphone) สำหรับรับเสียงบรรยายและส่งผ่านสายสัญญาณเสียงเข้าสู่ 2) เครื่องผสมสัญญาณเสียงแบบดิจิทัล (Digital Audio Mixer) ทำหน้าที่รวมและปรับแต่งเสียงจากหลายแหล่งก่อนส่งต่อ 3) เครื่องแปลงสัญญาณเสียง (Audio Interface) แปลงสัญญาณเสียงเพื่อส่งเข้าสู่ระบบควบคุมการถ่ายทอดสด นอกจากนี้ ยังมี 4) อุปกรณ์เสียงประกอบ ได้แก่ ดนตรีหรือเอฟเฟกต์ ซึ่งเชื่อมต่อเข้าสู่เครื่องผสมสัญญาณเสียง

1.2.3 ระบบควบคุมการถ่ายทอดสด ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 1) เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับส่งสัญญาณและควบคุมการถ่ายทอดสด 2) ซอฟต์แวร์ OBS Studio ทำหน้าที่รับสัญญาณภาพและเสียงเพื่อนำไปถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) 3) การนำเสนอข้อมูลเวลา สถิติ และผลการแข่งขัน โดยใช้ Scoreboard Plugin และเว็บไซต์ Scoreboard 4) ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่มีความเสถียร

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพระบบถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬาโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ระบบภาพการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.80	0.40	ดีมาก
2. ระบบเสียงการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.80	0.40	ดีมาก
3. ระบบควบคุมการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.40	0.35	ดี
4. ระบบการถ่ายทอดสดโดยรวม	4.66	0.38	ดีมาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินคุณภาพระบบถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระบบภาพการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีคุณภาพเป็น

อันดับแรก รองลงมา คือ ระบบเสียงการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และระบบควบคุมการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ตามลำดับ

2. ผลของรูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเภทเกมกีฬา ประกอบด้วย พฤติกรรมการรับชม การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ของผู้ชมต่อการถ่ายทอดสด

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 385 คน เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.54 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.46 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.94 มีผลประเมินพฤติกรรมการรับชม การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ดังนี้

ตารางที่ 3 ช่องทางการเปิดรับชมการถ่ายทอดสด

ช่องทางการเปิดรับชมการถ่ายทอดสด	จำนวน	ร้อยละ
1. โทรศัพท์มือถือ/สมาร์ทโฟน	227	58.96
2. แท็บเล็ต	125	32.46
3. คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook)	23	5.98
4. คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC)	10	2.60
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ชมมีช่องทางการเปิดรับชมการถ่ายทอดสดด้วยโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ทโฟน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.96 รองลงมา คือ แท็บเล็ต คิดเป็นร้อยละ 32.46 คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) คิดเป็นร้อยละ 5.98 คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) คิดเป็นร้อยละ 2.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ลักษณะการเปิดรับชมการถ่ายทอดสด

ระยะเวลาในการรับชมการถ่ายทอดสดแต่ละครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1. ตั้งใจรับชมตลอดรายการ	125	32.46
2. เปิดไว้ตลอดแต่ตั้งใจรับชมบ้างไม่ตั้งใจบ้าง	80	20.79
3. เปิดสลับเปลี่ยนไปมากับรายการอื่น	180	46.75
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ชมลักษณะการเปิดรับชมการถ่ายทอดสดโดยเปิดสลับเปลี่ยนไปมากับรายการอื่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมา คือ ตั้งใจรับชมตลอดรายการ คิดเป็นร้อยละ 32.46 เปิดไว้ตลอดแต่ตั้งใจรับชมบ้างไม่ตั้งใจบ้าง คิดเป็นร้อยละ 20.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ระยะเวลาในการรับชมการถ่ายทอดสดแต่ละครั้ง

ระยะเวลาในการรับชมการถ่ายทอดสดแต่ละครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	221	57.37
2. 1 - 2 ชั่วโมง	134	34.84
3. 2 - 3 ชั่วโมง	30	7.79
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ผู้ชมมีระยะเวลาในการรับชมการถ่ายทอดสดแต่ละครั้ง น้อยกว่า 1 ชั่วโมง อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.37 รองลงมา คือ 1 - 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 34.84 2 - 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 7.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 สถานที่ในการเข้าถึงเพื่อการรับชมการถ่ายทอดสด

สถานที่ในการเข้าถึง	จำนวน	ร้อยละ
1. ที่บ้าน/ที่พัก	230	59.75
2. ที่มหาวิทยาลัย	131	34.02
3. ห้างสรรพสินค้า	20	5.20
4. ร้านอาหาร	4	1.03
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า สถานที่ในการเข้าถึงเพื่อการรับชมการถ่ายทอดสด คือ ที่บ้าน/ที่พัก อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.75 รองลงมา คือ ที่มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 34.02 ห้างสรรพสินค้า คิดเป็นร้อยละ 5.20 ร้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 1.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาการถ่ายทอดสด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการใช้ประโยชน์
1. ด้านการได้รับข่าวสาร	4.31	0.47	มาก
2. ด้านการได้สร้างรูปแบบความเป็นตัวของตัวเอง	3.48	0.53	ปานกลาง
3. ด้านการสร้างการติดต่อสัมพันธ์ในสังคม	3.82	0.48	มาก
4. ด้านการให้ความบันเทิง	4.46	0.34	มาก
การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาการถ่ายทอดสดโดยรวม	4.01	0.45	มาก

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาการถ่ายทอดสด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.01 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้ความบันเทิงอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการได้รับข่าวสารอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างการติดต่อสัมพันธ์ในสังคมอยู่ในระดับมาก และด้านการได้สร้างรูปแบบความเป็นตัวของตัวเองอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ 8 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านระบบภาพและเสียงการถ่ายทอดสด	4.63	0.39	มากที่สุด
2. ด้านเทคนิคการนำเสนอและการถ่ายทอดสด	4.57	0.41	มากที่สุด
3. ด้านการดำเนินรายการถ่ายทอดสด	4.69	0.25	มากที่สุด
ความพึงพอใจโดยรวม	4.63	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า ผู้ชมมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.63 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านการดำเนินรายการถ่ายทอดสดมีความพึงพอใจเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านระบบภาพและเสียงการถ่ายทอดสด และด้านเทคนิคการนำเสนอและการถ่ายทอดสดตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬา มี 2 ส่วนสำคัญ คือ รูปแบบการดำเนินรายการและรูปแบบระบบถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมสนับสนุนการประเพณีเกมกีฬา จากการประเมินคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบทั้ง 2 ส่วน

มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นผลมาจากการพัฒนารูปแบบที่อ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดสอบถ่ายทอดสดจริงก่อนนำมาปรับใช้และประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ ชี หลัว และคณะ ที่พบว่าระบบการถ่ายทอดสดที่มีคุณภาพและยั่งยืน ต้องนำเสนอกรอบการออกแบบเชิงระบบ ครอบคลุมตั้งแต่ การวางแผนเนื้อหา การออกแบบการมีปฏิสัมพันธ์ ไปจนถึงข้อกำหนดด้านระบบและการวัดผล (Luo, X. et al., 2025) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับกิจกรรมการตระหนักรู้การใช้เวลาว่าง และมีผลการประเมินรูปแบบการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก (วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว, 2566)

2. การศึกษาผลของรูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการ ประเภทเกมกีฬา ผลการศึกษาพฤติกรรมการรับชม พบว่า ผู้ชมมีช่องทางการเปิดรับชมการถ่ายทอดสดด้วย โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน อยู่ในระดับมากที่สุด ลักษณะการเปิดรับชมการถ่ายทอดสดโดยเปิดสลับเปลี่ยนไป มากับรายการอื่นมากที่สุด ผู้ชมมีระยะเวลาในการรับชมการถ่ายทอดสดแต่ละครั้งน้อยกว่า 1 ชั่วโมง อยู่ในระดับ มากที่สุด และสถานที่ในการเข้าถึงเพื่อการรับชมการถ่ายทอดสด คือ ที่บ้านหรือที่พักมากที่สุดที่ ผลการวิจัย สะท้อนพฤติกรรมการรับชมในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษา ซึ่งนิยมรับชมผ่านอุปกรณ์ เคลื่อนที่ เช่น สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต ลักษณะการรับชมมักไม่ต่อเนื่อง มีการสลับรายการ และใช้เวลาใน การรับชมสั้นลง โดยเลือกชมเฉพาะเนื้อหาที่สนใจ ส่วนใหญ่รับชมในสถานที่ส่วนตัว เช่น ที่พัก ที่ทำงาน หรือ สถานศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของชลิตา จังวิจิตรกุล ที่พบว่า ผู้ชมการถ่ายทอดสดออนไลน์นิยมรับชม ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ โดยเฉลี่ย ครั้งละ 30 - 60 นาที วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อความบันเทิง และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับชมอย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความชื่นชอบในตัวบุคคลและความรู้สึก มีส่วนร่วมกับกลุ่ม ซึ่งความชื่นชอบในตัวบุคคลมีอิทธิพลมากที่สุด (ชลิตา จังวิจิตรกุล, 2560) นอกจากนี้ ยังสอดคล้อง กับงานวิจัยของ มนทวิส ศรีภูสิตโต ที่พบว่า กลุ่มผู้รับชมการสตรีมมิงทางแพลตฟอร์มทวิตซ์ เฉลี่ยวันละ 1 ชั่วโมง และรับรู้ถึงประโยชน์จากการรับชม (มนทวิส ศรีภูสิตโต, 2565)

ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาการถ่ายทอดสด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้ความบันเทิงอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการได้รับข่าวสารอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างการติดต่อสัมพันธ์ในสังคมอยู่ในระดับมาก และด้านการได้สร้างรูปแบบความเป็นตัวของตัวเองอยู่ใน ระดับปานกลาง ตามลำดับ เนื่องจากการออกแบบรายการถ่ายทอดสดผู้วิจัยได้ออกแบบตามหลักการและทฤษฎี ที่มุ่งเน้นให้สาระ ข้อมูลข่าวสารและความความบันเทิง และมุ่งเน้นสร้างปฏิสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิตา ยุวทองไท ที่พบว่า องค์ประกอบของผู้ดำเนินรายการ ความบันเทิง คุณภาพของข้อมูล ส่งผลต่อการเลือก รับชมของผู้บริโภคและยังส่งผลต่อเนื่องไปยังทัศนคติที่ผู้บริโภคมีอีกด้วย (สาธิตา ยุวทองไท, 2565)

ผลการศึกษาความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต พบว่า มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและรายด้าน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะการออกแบบรายการ ถ่ายทอดสดเน้นเนื้อหาที่ตรงประเด็น มีคุณค่า สร้างแรงจูงใจในการรับชม พร้อมทั้งให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร และปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล พันโน และคณะ ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ห้องเรียนสร้างสรรค์สนุกกันกับนันทนาการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์” ของกรมพลศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมากที่สุดทุกด้าน (ธนพล พันโน และคณะ, 2565) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว ที่ได้พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง โดยพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อการถ่ายทอดสดในระดับ มากที่สุด เช่นกัน (วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว, 2566)

```

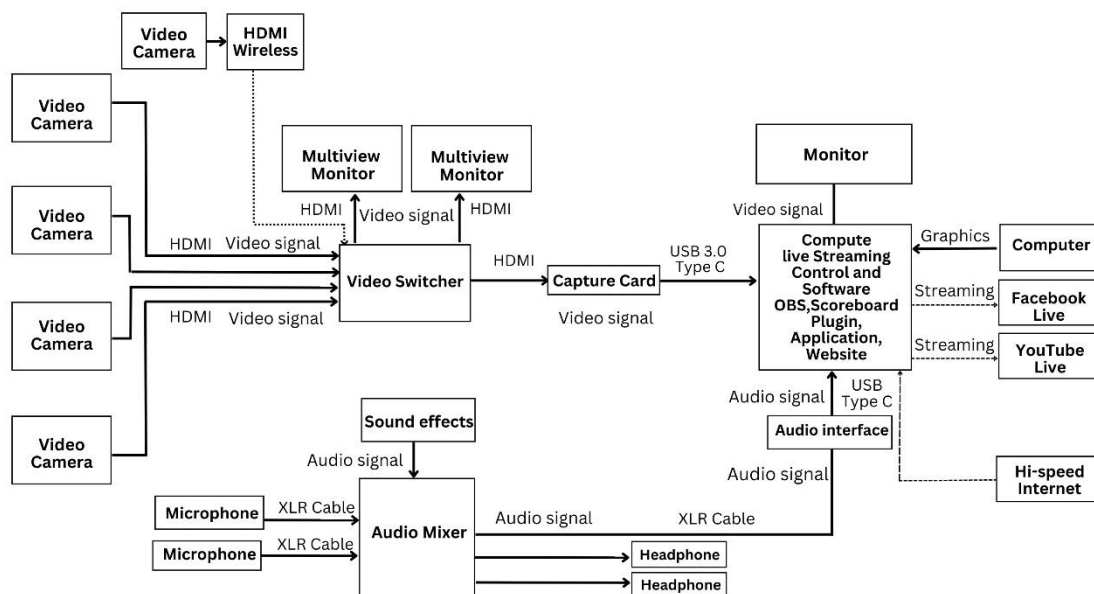
graph TD
    subgraph "ส่วนนำ  
การถ่ายทอดสด"
        A[ข้อมูลโปรแกรมถ่ายทอดสด  
(Info Program)] --> B[การนับถอยหลัง  
(Countdown)]
        B --> C[ไตเติ้ลโปรแกรม  
(Title Program)]
    end
    C --> D[ส่วนนำเนื้อหา]
    subgraph "ส่วนดำเนินการ  
การถ่ายทอดสด"
        D --> E[ส่วนเนื้อหา]
        E --> F[ส่วนสรุป]
    end
    F --> G[เครดิตทีมงานและผู้เกี่ยวข้อง]
    D -.-> H[นำเสนอภาพรวมของตารางการแข่งขัน  
และกล่าวขอบคุณอย่างเป็นทางการต่อผู้สนับสนุน]
    E -.-> I[ดำเนินการถ่ายทอดสด พร้อมด้วยการบรรยายสดอย่างต่อเนื่อง  
โดยมีช่วงพักสำหรับการประชาสัมพันธ์ผู้สนับสนุนกิจกรรม]
    F -.-> J[สรุปภาพรวมของโปรแกรมถ่ายทอดสด  
พร้อมแสดงความขอบคุณอย่างเป็นทางการต่อผู้สนับสนุน]
  
```

The flowchart illustrates the production process of a program, organized into three main sections:

- ส่วนนำ การถ่ายทอดสด (Introduction Live Broadcast):** This section includes the initial information (ข้อมูลโปรแกรมถ่ายทอดสด (Info Program)), a countdown (การนับถอยหลัง (Countdown)), and the program title (ไตเติ้ลโปรแกรม (Title Program)).
- ส่วนดำเนินการ การถ่ายทอดสด (Main Production Live Broadcast):** This section covers the core content, starting with the introduction of the content (ส่วนนำเนื้อหา), followed by the main content (ส่วนเนื้อหา), and concluding with a summary (ส่วนสรุป). Each of these steps is linked to specific broadcast activities:
 - ส่วนนำเนื้อหา:** Involves presenting the overall competition schedule and formally thanking sponsors.
 - ส่วนเนื้อหา:** Involves continuous live commentary and promotional breaks for sponsors.
 - ส่วนสรุป:** Involves summarizing the program and formally thanking the sponsors.
- ส่วนเครดิตส่งท้าย การถ่ายทอดสด (Closing Credits Live Broadcast):** This final section credits the production team and other relevant parties (เครดิตทีมงานและผู้เกี่ยวข้อง).

ภาพที่ 1 รูปแบบดำเนินรายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ต
สำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา

รูปแบบการดำเนินรายการถ่ายทอดสด ประกอบด้วย 3 ส่วน 1) ส่วนนำการถ่ายทอดสด เป็นการเปิดรายการแนะนำกิจกรรม เนื้อหา และสร้างความสนใจให้ผู้ชมตั้งแต่ต้น 2) ส่วนดำเนินการถ่ายทอดสด เป็นช่วงนำเสนอเนื้อหาหลักของรายการถ่ายทอดสดอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และดึงดูดความสนใจผู้ชม 3) ส่วนเครดิตการถ่ายทอดสด เป็นการปิดรายการ แสดงข้อมูลผู้จัดทำ ทีมงาน ผู้สนับสนุน และกล่าวขอบคุณผู้ชม ทั้งสามส่วนมีความสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์รับชมที่ครบถ้วน น่าสนใจ และเป็นมืออาชีพ

ภาพที่ 2 รูปแบบระบบถ่ายทอดสด

รูปแบบระบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา ประกอบด้วย 3 ส่วน 1) ระบบภาพที่ใช้ในการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ 2) ระบบเสียงสำหรับการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ 3) ระบบความคมชัดการถ่ายทอดสด ดังภาพที่ 2

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า รูปแบบการถ่ายทอดสดนอกสถานที่ทางอินเทอร์เน็ตสำหรับโปรแกรมนันทนาการประเภทเกมกีฬา ควรประกอบด้วย 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) รูปแบบการดำเนินรายการถ่ายทอดสด มี 3 ขั้นตอน คือ ส่วนนำเพื่อแนะนำและสร้างความสนใจ ส่วนดำเนินการเพื่อนำเสนอเนื้อหาหลักอย่างต่อเนื่องและชัดเจน และส่วนเครดิตเพื่อปิดรายการและสร้างความประทับใจ 2) รูปแบบระบบการถ่ายทอดสด ครอบคลุมระบบภาพ เสียง และการควบคุมการถ่ายทอดสด เพื่อให้การนำเสนอราบรื่นและมีคุณภาพ ข้อจำกัดที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความไม่เสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของภาพและเสียงในกระบวนการถ่ายทอดสด ทำให้ความคมชัดและความต่อเนื่องของเนื้อหาอาจลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง เพื่อยกระดับประสบการณ์ผู้ชมในการรับชมการถ่ายทอดสดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรขยายการศึกษาไปยังโปรแกรมนันทนาการประเภทอื่น รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ใหม่ ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชลิตา จังจิตรกุล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับชมการถ่ายทอดสดออนไลน์ (Live Streaming). ใน สารนิพนธ์จัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธนพล พันโน และคณะ. (2565). การศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าการใช้เวลาว่างและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมห้องเรียนสร้างสรรค์สนุกกันกับนันทนาการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ของกรมพลศึกษา. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาผู้นำนันทนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยัญชลีชา เจริญพูล. (2561). รูปแบบและวิธีการการถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊กของร้านขายสินค้าแฟชั่นออนไลน์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนทวัส ศรีภูสิตโต. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับชมการสตรีมมิ่งผ่านทางแพลตฟอร์มทวิตซ์ของผู้ชมในประเทศไทย. วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ, 8(2), 50-67.
- วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว. (2566). การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์สำหรับกิจกรรมการตระหนักรู้การใช้เวลาว่างของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 3(17), 31-43.
- วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว. (2568). เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อนันทนาการ. นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาธิตา ยุวทองไท. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรับชมไลฟ์สดผ่านช่องทาง Facebook ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติในตัวแบรนด์. ใน สารนิพนธ์จัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Luo, X. et al. (2025). Live streaming commerce: A review and research agenda. *Journal of Computer Information Systems*, 65(3), 376-399.
- Rossmann, J. R. & Schlatter, B. E. (2019). *Recreation programming: Designing, staging, and managing the delivery of leisure experiences*. (8th ed.). Champaign, Illinois: Sagamore Publishing.
- Wilson, R. et al. (2019). *Torkildsen's Sport and Leisure Management*. London: England: Routledge.

แนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน*
THE QUALITY ENHANCEMENT OF SMALL SCHOOLS APPROACHES UNDER
THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN ACCORDING TO
THE ROYAL AWARD CRITERIA

อดิศร กล้าหาญ*, สิริธร สินจินดาวงศ์, วราภรณ์ ไทยมา

Adisorn Klahan*, Sirinthorn Sinjindawong, Waraporn Thaima

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: adisorn.ceo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 3) พัฒนาและประเมินแนวทางการยกระดับคุณภาพ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ โดยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้บริหารและครู จำนวน 25 คน เลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระยะที่ 2 เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประชากร คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดศึกษาธิการภาคกลาง จำนวน 1,765 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง 317 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือ คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ IOC เท่ากับ 0.969 ค่าความเชื่อมั่น 0.986 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ด้วยการสนทนากลุ่ม เครื่องมือ คือ แบบบันทึกและแบบประเมิน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ดำเนินการครอบคลุม 5 ด้าน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 2) ความต้องการจำเป็นในการบริหารตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่ด้านความดีเด่นของสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำสุด 3) แนวทางที่พัฒนามีทั้งหมด 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติครอบคลุมตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานทั้ง 5 ด้าน ได้รับการประเมินความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: โรงเรียนขนาดเล็ก, การบริหารสถานศึกษา, คุณภาพการศึกษา, รางวัลพระราชทาน

Abstract

The objectives of this research were to 1) Examine the management practices of outstanding small primary schools that received the Royal Award for Excellence, 2) Identify the needs in management practices of small primary schools according to the Royal Award criteria, and 3) Develop and evaluate a management approach for enhancing the quality of small primary schools in alignment with the Royal Award criteria. A mixed-methods design was employed, consisting of three phases. Phase 1 utilized qualitative methods through semi-structured interviews with 25 purposively selected school administrators and teachers from awarded schools. Phase 2 employed quantitative methods to assess management needs. The population comprised administrators and teachers from 1,765 small primary schools under the Central Regional Education Office, with a stratified random sample of 317 participants. A questionnaire validated by three experts (IOC = 0.969) and tested for reliability (Cronbach's alpha = 0.986) was used. Data were analyzed using means, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI). Phase 3 involved the development and evaluation of the proposed approach through a focus group of seven purposively selected experts with relevant experience. Data were analyzed using descriptive statistics. The findings revealed that: 1) The outstanding school management practices covered all five domains of the Royal Award criteria, 2) The most critical need was in learner-centered instruction, while the lowest was in institutional distinction, and 3) The developed approach comprised 15 strategies and 38 practical guidelines aligned with all five domains. The approach was assessed as appropriate and feasible for application in the context of small primary schools.

Keywords: Small Schools, Educational Administration, Educational Quality, Royal School Award

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ข) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 รวมถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการและการกำหนดสถานะอำนาจหน้าที่ของ สพฐ. ในการรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน) ที่เน้นย้ำกรอบนโยบาย มาตรฐานและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในสังกัด สพฐ. (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ด้านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้ระบุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนและใช้เป็นกรอบมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาทุกแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ข) และด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจ สพฐ. (2567 - 2570) ของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้น “พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร” และ “จัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียน” สะท้อนภารกิจหลักด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางหนึ่งของภาครัฐที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ “ยุบ ควบรวม” ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งถือเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการที่มีความต่อเนื่องกันมาเกือบ

3 ทศวรรษ เริ่มตั้งแต่การประกาศอย่างเป็นทางการในปี 2536 มาจนถึงล่าสุด เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีหนังสือ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 ได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กไปยังเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นมาตรการในการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2562 ที่เห็นชอบตามมติคณะกรรมการการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) ให้ดำเนินการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ก) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว นโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก หรือนโยบาย ยุบ ควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2536 นั้น ได้มีการประกาศนโยบายอย่างเป็นทางการของกระทรวงศึกษาธิการในยุคนั้น และดำเนินงานกันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงในปี 2556 คณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ได้มีการประชุมพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบาย “การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก” และได้มีการกำหนดแนวทางในการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบนโยบายให้ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณายุบสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย และเสนอให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทกับการจัดการศึกษา แต่กลับกันนโยบายดังกล่าวยังถูกเสียงสะท้อนจากหลายภาคส่วนที่ไม่เห็นด้วย และต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการทบทวนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่ากับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทำให้กระแสของนโยบายการ ยุบ ควบรวมสถานศึกษาไม่ได้รับการตอบรับและค่อยๆ หายไปในช่วงเวลาดังกล่าว แต่แนวทางการควบรวมดังกล่าวก็ถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งในปี 2562 โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตดำเนินการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กในตำบลเดียวกันที่มีระยะห่างกันไม่เกิน 6 กม. ตามมติคณะรัฐมนตรีโดยให้เหตุผลคือ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และลดภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณบุคลากรและการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน และมุ่งเป้าไปที่กลุ่มสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 40 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ก)

รางวัลพระราชทานเป็นรางวัลที่สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการ การบริหารจัดการศึกษาและด้านอื่น ๆ ตามลักษณะเฉพาะและประเภทของสถานศึกษานั้น ๆ ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพนักเรียน 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ 3) การบริหารและการจัดการศึกษา 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 5) ความดีเด่นของสถานศึกษา ที่กำหนดในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ข) โดยผลที่เกิดจากการพัฒนาที่แสดงให้เห็นเด่นชัดและรักษาคุณภาพตามมาตรฐานนั้นให้ยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับ ขจรศักดิ์ เขียวน้อย สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานเป็นผลจากการกระทำความดีอย่างสม่ำเสมอ มีการพัฒนาที่เด่นชัดสมควรอย่างยิ่งที่จะดำรงรักษาภาพความดีงามนั้นให้ยั่งยืนตลอดไป (ขจรศักดิ์ เขียวน้อย, 2565) และ สุรพงศ์ โควงศ์ และคณะ ที่ระบุว่ารางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (สุรพงศ์ โควงศ์ และคณะ, 2564) สำหรับสถานศึกษาที่ยังไม่เคยได้รับรางวัลพระราชทาน ได้เห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน สร้างความร่วมมือร่วมใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกภาคส่วน โรงเรียนที่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเข้มแข็งจะมีการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ และโอกาสการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา ซึ่งประโยชน์ของการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานนั้นนอกจากความภาคภูมิใจสูงสุดแล้วนั้น ยังส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นโดยรวมสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการแก้ปัญหาจำนวนนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพเทียบเท่ากับสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน และเพื่อรองรับการขอรับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยรวมของสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นปัญหามายาวนานในด้านการพัฒนาคุณภาพต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน
2. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน
3. เพื่อพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน” ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยใช้รูปแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ (Sequential Exploratory) ซึ่งจะแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบงานบริหารใน 4 กลุ่ม กำหนดกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) คือ สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ประจำปีการศึกษา 2560 - 2565 ในเขตพื้นที่ส่วนภูมิภาคกลุ่มที่ 5 จำนวน 5 แห่ง ในระยะที่ 1 ของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case study) ศึกษาปรากฏการณ์ในบริบทจริง โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตและเอกสารร่องรอยการดำเนินงาน เพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายในการศึกษาลึกและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (In-depth understanding) ถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาดีเด่นตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018) ที่ระบุว่า การวิจัยเชิงคุณภาพอาจใช้กรณีศึกษาเพียง 1 - 10 กรณี แล้วแต่ความซับซ้อนของบริบท และความต้องการข้อมูลเชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แนวทางการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคำถาม หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ตรวจสอบคุณภาพในด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและข้อบกพร่องทางด้านภาษา ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการสถานศึกษาและการสนทนากลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานบริหาร 4 กลุ่มงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2 ชุด สำหรับผู้อำนวยการ และสำหรับรองผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบงานบริหาร ที่พัฒนาจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม ภายใต้คำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหาและภาษา ดำเนินการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ใช้คำถามกระตุ้น หลีกเลี่ยงการชี้นำ บันทึกเสียงควบคู่บันทึกภาคสนาม และยืนยันสาระสำคัญกับผู้ให้ข้อมูล ภายหลังการสัมภาษณ์ รวบรวมเอกสารประกอบ เก็บข้อมูลต่อเนื่องจนข้อมูลอิ่มตัว แล้วถอดความคำต่อคำ ตรวจสอบเทียบเสียง ลบข้อมูลระบุตัวตนและกำหนดรหัสแทน จัดทำร่องรอยการวิจัย ทั้งนี้การเก็บข้อมูลดำเนินภายใต้การขอความยินยอมอย่างรู้ข้อมูล เคารพสิทธิส่วนบุคคล และยึดหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอในรูปแบบตารางแยกเป็นสถานศึกษา นำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนาข้อมูลความเป็นจริงที่ได้รับจากการวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลที่ได้จะนำมาซึ่งแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการศึกษาในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายเฉพาะในสำนักงานศึกษาธิการภาคกลาง ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1,765 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาคกลาง จำนวน 317 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) โดยกำหนด ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นภูมิภาค ซึ่งหลักเกณฑ์ในการแบ่งตามภาค สอดคล้องกับการแบ่งภูมิภาคของสำนักงานศึกษาธิการภาค กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ก) 2) กำหนดศึกษาธิการภาค โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive selection) คือ ศึกษาธิการภาคกลาง 3) กำหนดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากศึกษาธิการภาคกลางที่มี 33 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) คือ แบ่งจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาออกเป็น 3 ระดับ สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 40 คน, 41 - 80 คน และ 81 - 119 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากทุกระดับ 4) กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารและครูที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก จากรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากทั้ง 3 ระดับ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 317 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามฉบับนี้ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1932) พัฒนาจากผลการสังเคราะห์ระยะที่ 1 ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และเกณฑ์รางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และคำนวณค่า IOC กำหนดเกณฑ์ยอมรับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น และปรับปรุงถ้อยคำก่อนให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์หรือฉบับกระดาษตามความเหมาะสม พร้อมคำชี้แจงและแบบยินยอม ใช้อีเมลป้องกันการตอบซ้ำ กำหนดกรอบเวลาตอบและติดตามอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่ได้รับถูกตรวจสอบความครบถ้วนและตรรกะ ตัดทิ้งคำตอบผิดปกติ เข้ารหัสและบันทึกในฐานข้อมูล พร้อมตรวจซ้ำอย่างน้อย 10% เพื่อควบคุมความคลาดเคลื่อน ก่อนวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาแยกสภาพปัจจุบัน (D) และสภาพพึงประสงค์ (I) และคำนวณค่าความต้องการจำเป็นด้วยสูตร $PNI_{modified}$ จัดลำดับความจำเป็นและ

สังเคราะห์ข้อค้นพบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้พัฒนาแนวทางบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษาพระราชทานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท นำเสนอผลในรูปแบบตารางสรุปรายด้านและรายตัวชี้วัด พร้อมตัวบ่งชี้เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อสะท้อนระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ นอกจากนี้ ใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อระบุลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนา โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยระดับที่พึงประสงค์ (I) เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) โดยค่าที่มากแสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาที่สูงกว่า จากนั้นจัดลำดับค่าดัชนีจากมากไปน้อยเพื่อใช้กำหนดประเด็นและลำดับการพัฒนาเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้ การประมวลผลสถิติดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยยึดหลักความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและการตรวจสอบความสอดคล้องของผลลัพธ์ก่อนนำเสนอ

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ประกอบด้วย 1) เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โดยดำรงตำแหน่ง ระดับชำนาญการพิเศษหรือเทียบเท่าขึ้นไป และ 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โดยดำรงตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษหรือเทียบเท่าขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ โดยผู้วิจัยขออนุญาตหน่วยงานและดำเนินการตามหลักจริยธรรม จากนั้นสังเคราะห์ผลจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ร่วมกับทฤษฎีและวรรณกรรมเพื่อจัดทำ “ร่างแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน” แล้วพัฒนาเครื่องมือขึ้นมา 2 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินแนวทางมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมมิติความเหมาะสม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (เกณฑ์ยอมรับ $IOC \geq 0.50$) แล้วปรับแก้ถ้อยคำให้ชัดเจน และทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ่อยเพื่อคำนวณความเชื่อมั่น (Cronbach's α เป้าหมาย ≥ 0.70) และทดสอบความชัดเจนของแบบฟอร์ม พร้อมปรับปรุงฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินด้วยการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอร่างแนวทาง และอภิปรายเชิงลึก พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม และหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างแนวทางรายบุคคลด้วยแบบประเมิน 4 มิติ นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาถอดความ จัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ประเด็น ในส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ร่วมกันพร้อมตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง จัดทำบันทึกสรุปรายการวิจัยก่อนนำไปใช้ปรับปรุงแนวทางฉบับสมบูรณ์สำหรับการประยุกต์ใช้จริงในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม ทั้ง 4 ส่วน บันทึกประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 4 ส่วนตามแบบบันทึกประเด็นการอภิปรายสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์และความครบถ้วนของข้อมูลของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา และเมื่อได้ข้อมูลครบตามจำนวน ผู้วิจัยนำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทาง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลดำเนินการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มมาสร้างแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสมตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 2) ด้านความสอดคล้องของสภาพปัญหา 3) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน มีผลการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ผ่านการวิเคราะห์และสรุปผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การบริหารหลักสูตรและวิชาการ ทางการบริหารสถานศึกษาที่ผสมผสานความรู้วิชาการเข้ากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner-centred)
- การบริหารสถานศึกษาตามแนวพระราชดำริที่เน้นความสมดุลระหว่างคุณภาพด้านวิชาการและคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มแข็ง

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยสรุปผลการศึกษาความต้องการจำเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ดังนี้

การวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 317 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 ส่วนใหญ่มีอายุ 36 - 45 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 72.9 มีตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 66.2 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

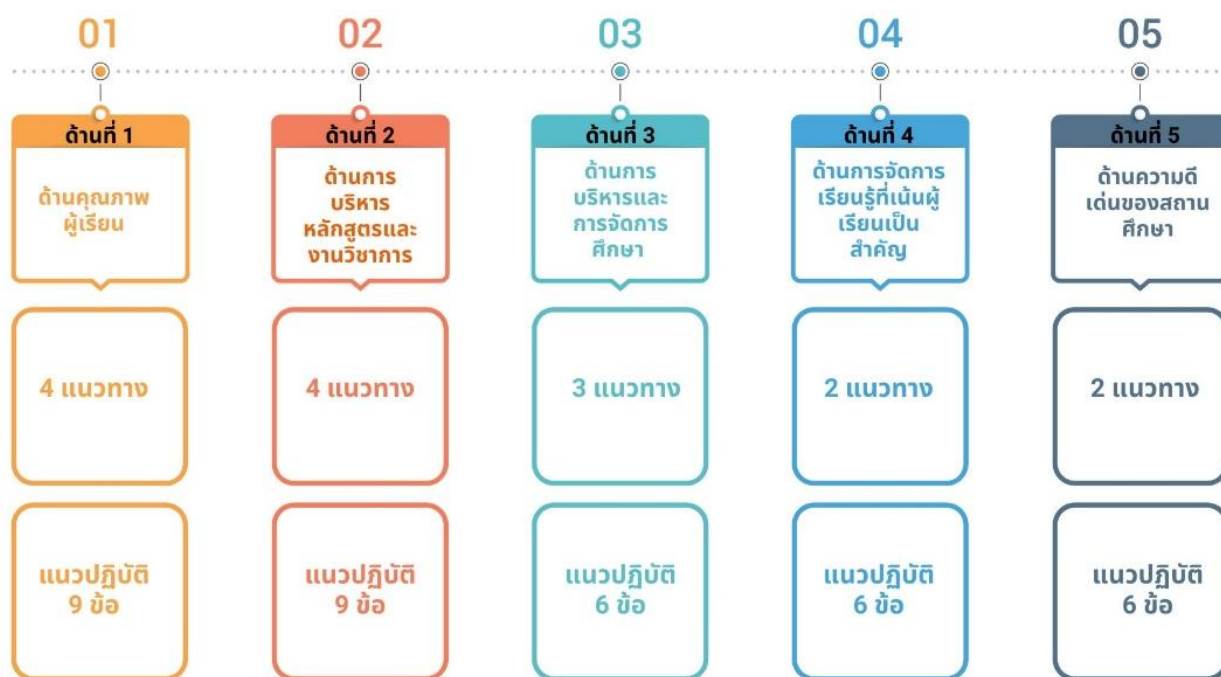
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน โดยภาพรวม

ภาพรวม	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI modified	ลำดับ
	M	S.D.	M	S.D.		
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.25	.56	4.36	.57	.03	2
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ	4.18	.59	4.41	.60	.02	4
3. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา	4.40	.57	4.51	.57	.02	2
4. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.38	.54	4.47	.54	.03	1
5. ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา	4.37	.54	4.44	.57	.02	5
ค่าเฉลี่ยรวม	4.32	.56	4.44	.57	.02	-

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กใน 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.32$) และระดับความคิดเห็นต่อสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.44$) โดยมี ค่าเฉลี่ยของความจำเป็น จำแนกตามค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.02 แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($PNI_{modified} = 0.03$) ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและประเมินผลที่หลากหลาย รองลงมา คือ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.02$ เท่ากัน) ขณะที่ ด้านที่มีความจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา ($PNI_{modified} = 0.02$) แสดงให้เห็นถึงจุดแข็งของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการเชื่อมโยงกับชุมชนและสร้างผลงานที่ได้รับการยอมรับ

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ผู้วิจัยได้ร่างแนวทางแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ทั้งหมด 5 ด้าน 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ โดยนำเสนอตามรูปภาพประกอบ และรายละเอียดของแต่ละด้านตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานพร้อมแนวทางและแนวปฏิบัติ

ภาพที่ 1 แนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

1. ด้านคุณภาพผู้เรียน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเท่าเทียม 3) การมีส่วนร่วม 4) การวัดและประเมินผลแบบองค์รวม และ 11 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก 2) การบูรณาการเนื้อหาชีวิตจริงและบริบทท้องถิ่น 3) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจน 4) การออกแบบนโยบายแบบไม่เลือกปฏิบัติ 5) มีมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง 6) การจัดสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน 7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ 8) เปิดพื้นที่สาธารณะให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานจริง 9) สื่อสารความก้าวหน้าของผู้เรียนกับทุกฝ่าย 10) ประเมินผลรอบด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะ 11) ใช้หลากหลายเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล

2. ด้านการบริหารหลักสูตรและงาน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบูรณาการความรู้กับคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ 2) การปรับหลักสูตรตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่น 3) การใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมจิตอาสาเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมการจัดการศึกษายืดหยุ่นและเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 9 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ออกแบบหลักสูตรบูรณาการความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม 2) จัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม 3) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 4) ออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม 5) พัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการจริง 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต 7) ผสมผสานสื่อดิจิทัลในกิจกรรมจิตอาสาและพัฒนาคุณลักษณะนิสัย 8) จัดกิจกรรมจิตอาสาในและนอกสถานศึกษา 9) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเส้นทางและวิธีการเรียนรู้ได้หลากหลาย

3. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 2) การพัฒนาครูและบุคลากรด้วย PLC และนวัตกรรมวิชาชีพ 3) การสรรค์สร้างหลักสูตรยืดหยุ่นสอดคล้องมาตรฐานสากลและบริบทท้องถิ่น และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนงานร่วมกัน 2) บริหารโดยเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ 3) จัดกิจกรรม PLC เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ส่งเสริมครูได้มีโค้ชชิ่งและพี่เลี้ยงช่วยพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี 5) ร่วมกับภาคีเครือข่ายกำหนดมาตรฐานและปรับหลักสูตร 6) พัฒนาหลักสูตรแบบยืดหยุ่นตามแนวทาง 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูและการวิจัยในชั้นเรียน 2) การบริหารงานบุคคลแบบมีบทบาทชัดเจนและสร้างทีมงานร่วมมือ และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน 2) จัดชั่วโมง PLC ประจำเดือน 3) สนับสนุนให้ครูทุกคนมี แผนวิจัยในชั้นเรียน 4) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูและบุคลากร อย่างชัดเจน และ 5) จัดประชุม Coaching ทุก 3 เดือน 6) ใช้ระบบประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา

5. ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรด้วยความโปร่งใสและประสิทธิภาพ และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กำหนดกิจกรรมทักษะชีวิตและจริยธรรมลงในกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) นำหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัว มาใช้กำหนดนโยบายและกระบวนการบริหาร 3) บริหารแบบมีส่วนร่วม 4) วางแผนงบประมาณอย่างรอบคอบ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการวางแผนและติดตามการใช้งบประมาณ และ 6) บำรุงรักษาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

โดยผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานมีระดับความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ “ดีมาก” ทุกด้าน โดยเฉลี่ยคะแนนภาพรวมทั้ง 4 มิติ ดังนี้ ด้านความเหมาะสม 4.38, ด้านความถูกต้อง 4.37, ด้านความเป็นไปได้ 4.42 และ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับสูง และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผล

การศึกษานี้แบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 3 ระยะ ตามขั้นตอนการดำเนินวิจัย เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของข้อมูลเชิงคุณภาพ - เชิงปริมาณ และกระบวนการพัฒนาแนวทางยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่น

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็กมีองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบ Active Learning, Project-Based Learning (PjBL) และ Problem-Based Learning (PBL) ช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bell, J. ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงมีผลอย่างยิ่งต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Bell, J., 2010) และงานวิจัยของ เลิศดาว กลิ่นศรีสุข ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับ “มากที่สุด” ทุกด้าน รวมถึงด้านการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและประยุกต์ใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (เลิศดาว กลิ่นศรีสุข, 2565) และได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยของ Freeman, S. et al. ซึ่งพบว่า Active Learning ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และลดอัตราการสอบตกอย่างมีนัยสำคัญ (Freeman, S. et al., 2014) ในขณะที่ Savery, J. R. เน้นว่าการเรียนรู้ผ่านปัญหา (PBL) ส่งเสริมความคิดเชิงวิพากษ์และทักษะการแก้ปัญหา (Savery, J. R., 2026) และการศึกษาของ Markula, A. E. & Aksela, M. พบว่า โครงการในบริบทชีวิตจริงช่วยให้นักเรียนเกิดการสะท้อนความรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Markula, A. E. & Aksela, M., 2022)

2. การบริหารหลักสูตรแบบบูรณาการ ที่ตอบสนองบริบทท้องถิ่น สนับสนุนแนวคิดของ Stenhouse ที่เสนอว่าหลักสูตรควรเป็นกระบวนการที่ปรับได้ตามบริบทและเนื้อหาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และปรับบริบทหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน พร้อมกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า เป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Tupthai, T. & Chansirisira, P., 2025); (Wattthanawara, N. et al., 2020)

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่ทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีบทบาทในการวางแผนและติดตามพัฒนาโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่หลากหลายของชุมชนมีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและความยั่งยืนของโรงเรียนในระดับพื้นที่บริการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลพัฒน์ ประภคฤติ และวรรณเคียร ดิเรก ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วม และมีรูปแบบที่เป็นระบบ ส่งผลให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากชุมชน (พูลพัฒน์ ประภคฤติ และวรรณเคียร ดิเรก, 2557) โดย Vescio, V. et al. ยืนยันว่า PLC ที่ได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบจะส่งผลในเชิงบวกต่อทั้งกระบวนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนขณะเดียวกัน การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลจากระบบประกันคุณภาพภายใน ก็เป็นอีกเครื่องมือสำคัญในการวางแผน ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม (Vescio, V. et al., 2008) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Robinson, V. M. et al. ที่ระบุว่า ผู้นำสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้ข้อมูลผ่าน PLC ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครู ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน (Robinson, V. M. et al., 2025)

4. การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยึดหลัก “พอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน” ในการบริหารทรัพยากรและจัดการเรียนรู้ ช่วยสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เน้นการศึกษาที่เน้นความยั่งยืน (sustainable education) และความเป็นธรรม (equity in education) (UNESCO, 2015) สอดคล้องกับ Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P. ที่พบว่า การนำหลักคุณธรรมความรอบคอบ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในระบบบริหารโรงเรียน สามารถมีผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน (Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P., 2018)

ระยะที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็น

จากการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 ด้านมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เฉลี่ยอยู่ที่ 0.022 แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการ

เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เท่ากับ 0.026 รองลงมา คือ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพผู้เรียน ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เท่ากับ 0.024 ขณะที่ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา มีค่าความจำเป็นต่ำที่สุด (PNI) เท่ากับ 0.016 สะท้อนว่าโรงเรียนมีจุดแข็งในด้านการสร้างความร่วมมือและผลงานที่โดดเด่นในสายตาชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ Hirantrakul, T. & Indusuta, S. ซึ่งระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (Hirantrakul, T. & Indusuta, S., 2025) ทั้งยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ OECD ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนในด้าน Active Learning และการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษานี้ (OECD, 2022) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่ชี้ว่าเมื่อโรงเรียนดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนที่มีคุณภาพ และชุมชนให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ซึ่งสนับสนุนด้วยแนวคิดของ OECD ที่เสนอให้เน้น การเรียนรู้ที่ออกแบบจากผู้เรียน และการใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการศึกษาอย่างมีระบบ (OECD, 2022)

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทาง

ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับ “ดี” มีระดับความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ “ดีมาก” โดยเฉลี่ยคะแนนภาพรวม ทั้ง 4 มิติ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความเหมาะสม 4.38, ด้านความถูกต้อง 4.37, ด้านความเป็นไปได้ 4.42 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 แสดงให้เห็นว่าแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ทั้ง 5 ด้าน 15 แนวทาง แนวปฏิบัติ 38 ข้อ สามารถนำไปใช้ได้และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ก่อให้เกิดกรอบแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ในระดับ ดีมาก และถูกทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 5 ด้าน ประกอบด้วย 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ ซึ่งบูรณาการคุณภาพวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้เช่นเดียวกัน ผลเชิงประจักษ์จากดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ชี้ว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นจุดที่ต้องเร่งพัฒนาสูงสุด ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) สูงกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินที่หลากหลาย ในขณะที่ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา เป็นจุดแข็งเชิงบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ต่ำสุด อันเกี่ยวเนื่องกับการเชื่อมโยงชุมชนและการยอมรับทางสังคม นอกจากนี้ในกระบวนการพัฒนาแนวทางแบบผสมผสานวิธีการจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาจาก ระยะที่ 1 และ 2 ร่วมกับการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากระยะที่ 3 ได้ให้วิธีดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน สามารถถ่ายทอดซ้ำได้ ประกอบด้วย เกณฑ์เชิงหลักฐานในการปรับปรุงแนวทาง และแนวปฏิบัติที่เป็นเครื่องมือในการทำกับติดตามคุณภาพการดำเนินงานในแต่ละแนวทาง ส่งผลให้เกิดการรวมกันเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ทั้งอธิบายได้ว่า “อะไรควรทำ” และ “ทำอย่างไร” สำหรับการยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กให้บรรลุตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

จากผลการศึกษาพบว่า การสังเคราะห์ผลในระยษะที่ 1 ชี้ให้เห็นองค์ประกอบการบริหารที่สอดคล้องกับความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและออกแบบกิจกรรมเชิงรุก (Active Learning) 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่บูรณาการความรู้กับคุณธรรมจริยธรรมและปรับใช้ตามบริบทท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ 4) การจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนการประเมินผลที่หลากหลายและสะท้อนสมรรถนะผู้เรียนรอบด้าน และ 5) การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวพระราชดำริมุ่งสมดุลคุณภาพวิชาการควบคู่คุณธรรม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความดีเด่นของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน จากผลการศึกษา พบว่า จากการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน โดยวิเคราะห์ภาพรวม 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.32$) และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.44$) โดย ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมเท่ากับ 0.02 สะท้อนความจำเป็นระดับปานกลาง เมื่อจัดลำดับรายด้าน พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความจำเป็นสูงสุด ($PNI_{Modified} = 0.03$) ซึ่งควรเร่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินที่หลากหลาย 2) การบริหารและการจัดการศึกษา และคุณภาพผู้เรียน อยู่ในลำดับรอง ($PNI_{Modified} = 0.02$ เท่ากัน) สะท้อนความจำเป็นด้านกลไกบริหาร การพัฒนาครู และผลลัพธ์ผู้เรียน 3) ความดีเด่นของสถานศึกษา ต่ำสุด ($PNI_{Modified} = 0.02$) สะท้อนจุดแข็งด้านความสัมพันธ์ชุมชนและสภาพลักษณะองค์กรที่พอใช้ได้ดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ขากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาสกัดประเด็นสำคัญตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานทั้ง 5 ด้าน ทำให้ ได้แนวทาง 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ ที่ครอบคลุมคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรและงานวิชาการ การบริหารและการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และความดีเด่นของสถานศึกษา โดยแนวทางได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า อยู่ในระดับ “ดีมาก” ทุกมิติ ได้แก่ ความเหมาะสม 4.38 ความถูกต้อง 4.37 ความเป็นไปได้ 4.42 และการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 สะท้อนความพร้อมเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติสำหรับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) การจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็น (PNI) เริ่มดำเนินการที่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อนเนื่องจากมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยกำหนดแนวทางและแนวปฏิบัติในการพัฒนา เช่น หลักสูตรอบรม Active Learning/Assessment for Learning, แผนวิจัยในชั้นเรียนรายครู และชั่วโมง PLC ประจำเดือน พร้อมตัวชี้วัดผลลัพธ์ 2.2) การยกระดับกลไกบริหารและบุคลากร โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการจัดเวทีตั้งเป้าหมายร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และแผนติดตามผลเป็นรอบไตรมาส ควบคู่กับการจัดระบบโค้ชซึ่งด้านเทคโนโลยีและวิธีสอนให้กับครูผู้สอน 2.3) การบูรณาการหลักสูตรกับบริบทพื้นที่ โดยนำการกระบวนการปรับหลักสูตรที่ยืดหยุ่นด้วยแนวปฏิบัติ “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” เชื่อมชุมชน ท้องถิ่น และงานจิตอาสาพร้อมผลงานสื่อดิจิทัล 2.4) การนำระบบประเมินผลรอบด้าน ใช้แนวทางการประเมินแบบองค์รวมและเครื่องมือหลากหลาย พร้อมทั้งเชื่อมผลกับการสื่อสารผู้ปกครองและชุมชน 2.5) การยึดกรอบเศรษฐกิจพอเพียงและธรรมาภิบาล กำหนดวางแผนงบประมาณบนฐานข้อมูลที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ เสริมความร่วมมือผู้ปกครองและชุมชนในการติดตาม 2.6) การนำเทคโนโลยีทุนการบริหาร โดยนำระบบข้อมูลโรงเรียน ไปใช้ในงานตารางสอนการติดตามผลผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และช่วยงานเอกสาร ลดภาระครู เพื่อคืนเวลาให้การสอน

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) การประเมินผลเชิงสาเหตุของแนวทาง โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลองหรือทดลองภาคสนาม เพื่อตรวจสอบผลกระทบต่อผลลัพธ์ผู้เรียนและคุณภาพการสอนในระยะสั้นและระยะยาว 3.2) การขยายพื้นที่และความหลากหลายของตัวอย่าง โดยศึกษาในภูมิภาคหรือบริบทโรงเรียนหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อทดสอบความทั่วไปใช้ได้ (generalizability) และความเหมาะสม

ต่อบริบทต่างกัน 3.3) การนำกลไกนวัตกรรมและ AI นำมาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยศึกษาวิจัยเชิงออกแบบ (design-based research) เพื่อต่อยอดโมดูล AI และดิจิทัลที่ช่วยยกระดับการสอน การประเมิน และการบริหารทรัพยากร

เอกสารอ้างอิง

- เลิศดาว กลิ่นศรีสุข. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham*, 6(1), 12-15.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2562ก). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2562ข). มติ ครม.ด้านการศึกษา: เห็นชอบจัดสรรอัตราว่างเกษียณอายุฯ และแนวทางควรวรรณโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ก). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ข). เปิดวิสัยทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2567 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.
- ขจรศักดิ์ เขียวน้อย. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อรับรางวัลพระราชทาน. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 35(1), 57-67.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1342-1354.
- พลพัฒน์ ประภุติ และวรรณเคียร ดิเรก. (2557). รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์สุนทรีย*, 8(1), 1-22.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). มาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุรพงศ์ ไควงค์ และคณะ. (2564). การศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน: กรณีศึกษาโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(4), 215-226.
- Bell, J. (2010). *Doing Your Research Project: A Guide for First-Time Researchers in Education, Health and Social Science*. (4th ed.). Berkshire: Open University Press.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (4th ed.). Newbury Park: SAGE Publications.

- Freeman, S. et al. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410-8415.
- Hirantrakul, T. & Indusuta, S. (2025). Collaborative school leadership and sustainable improvement in small primary schools. *Asia-Pacific Journal of Education*, 45(1), 1-17.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes (Doctoral dissertation, Columbia University). *Archives of Psychology*, 3(8), 1-55.
- Markula, A. E. & Aksela, M. (2022). The key characteristics of project-based learning: How teachers implement projects in K-12 science education. Retrieved March 15, 2024, from <https://diser.springeropen.com/articles/10.1186/s43031-021-00042-x>
- OECD. (2022). Improving rural education: Policy lessons for equity and quality. Retrieved March 15, 2023, from <https://url.in.th/reXrx>
- Robinson, V. M. et al. (2025). Leadership for student participation in data-use professional learning communities. *Education Sciences*, 15(5), 548. <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/5/548>
- Savery, J. R. (2026). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 1(1), 9-20.
- Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P. (2018). Empirical research on education for sustainable development in sufficiency-based schools. *European Journal of Sustainable Development*, 7(3), 205. <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/700>
- Tupthai, T. & Chansirisira, P. (2025). Needs assessment of participatory school management for academic effectiveness in Provincial Administrative Organization schools: A study of Northeast Thailand. *Journal of Education and Learning*, 14(5), 348. <https://url.in.th/eojfV>
- UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good? UNESCO. Retrieved March 19, 2023, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>
- Vescio, V. et al. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80-91.
- Watthanawara, N. et al. (2020). Strategy of local curriculum development by participatory action research: A case study in multiracial school, Chiang Mai Thailand. *Academy of Strategic Management Journal*, 19(2). 2. <https://url.in.th/mqvlx>

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล*

AN ANALYSIS OF THE BEHAVIOR OF APPLICANTS FOR BACHELOR'S DEGREES AT
THE FACULTY OF SCIENCE, NAKHON PHANOM UNIVERSITY,
USING DATA MINING TECHNIQUES

ปิ่นนทนา สิงห์ยะบุศย์, ณัฐชนันท์ ปลายนेत्र*

Pinantana Singyabutr, Natchanun Prainetr

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม นครพนม ประเทศไทย

Faculty of Science, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom, Thailand

*Corresponding author E-mail: nuchanun.p@npu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลด้วยกฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rules) วิธีอัลกอริทึมอพริออริ (Apriori Algorithm) การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลผู้สมัครทั้งหมด 1,788 รายการ ในระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 - 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกฎการหาความสัมพันธ์ วิธีอัลกอริทึมอพริออริ ในการค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ โดยกำหนดค่าสนับสนุนต่ำสุด (min-Support) เท่ากับ 0.03 ค่าความเชื่อมั่นต่ำสุด (Minimum Confidence) เท่ากับ 0.95 และค่าความสอดคล้อง (Lift) มากกว่า 1 เพื่อให้ได้กฎความสัมพันธ์ที่มีความน่าเชื่อถือสูง ผลการวิจัยพบว่า สามารถสร้างกฎความสัมพันธ์ที่สอดคล้องตามเงื่อนไขได้ทั้งหมด 15 กฎ โดยแต่ละกฎสามารถสะท้อนพฤติกรรมการเลือกสาขาวิชาที่แตกต่างกัน เช่น ผู้สมัครเพศหญิงที่มีผลการเรียนและมีคะแนนวิชาชีววิทยาที่ระดับสูงจะเลือกสมัครในสาขาชีววิทยาในรอบรับตรงร่วมกัน ผู้สมัครที่มีคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงมักเลือกสมัครในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ในรอบโควตา ผู้สมัครจากโรงเรียนในพื้นที่เขตชนบทที่มีผลการเรียนเฉลี่ยระดับสูง มักจะมีแนวโน้มเลือกสมัครในรอบโควตา และผู้ที่เลือกสาขาวิชาเคมีและสาขาวิชาฟิสิกส์มักจะเลือกสมัครในรอบรับตรงร่วมกัน หรือรอบรับตรงอิสระ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่แตกต่างกัน และผลการวิจัยนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์เชิงรุก ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับศักยภาพนักศึกษาและการวางนโยบายการรับนักศึกษาในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี, เทคนิคเหมืองข้อมูล, กฎความสัมพันธ์, อัลกอริทึมอพริออริ

Abstract

The objective of this research was to analyze the behavior of undergraduate applicants to the Faculty of Science, Nakhon Phanom University, by applying data mining techniques using

association rules through the Apriori Algorithm. This quantitative study employed a total of 1,788 applicant records from the Thai University Central Admission System (TCAS) during the academic years 2021 - 2024. The research tool was a statistical package that applied the Apriori Algorithm to identify association patterns in applicants' program choices. Parameters were set with a minimum support of 0.03, a minimum confidence of 0.95, and a lift greater than 1 to ensure highly reliable association rules. The findings revealed 15 association rules that met all specified conditions. Each rule clearly demonstrated distinctive behaviors in applicants' program selections. For example, female applicants with strong academic performance and high biology scores often applied for the Biology program in the Admission round. Applicants with high mathematics scores tended to choose the Mathematics program in the Quota round. Applicants from schools in the Sanuk area with high GPAs generally had a greater tendency to apply through the Quota round. Meanwhile, those applying to Chemistry and Physics programs often submitted their applications in the Admission or Direct Admission rounds. These behavioral patterns demonstrate the relationship between academic achievement, program selection, and admission rounds. This reflects the different behavioral patterns of applicants. The results of this research can serve as empirical evidence to support proactive recruitment strategies, curriculum improvement aligned with student potential, and effective policy design for future student admissions.

Keywords: Undergraduate Admissions Behavior, Data Mining, Association Rules, Apriori Algorithm

บทนำ

ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกำลังเผชิญกับสภาวะปัญหาสำคัญ คือ จำนวนนักศึกษาใหม่ลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหานี้กำลังกลายเป็นความท้าทายสำคัญทั้งในปัจจุบันและอนาคต ท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อให้มีจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น (สุรารัตน์ ขาวนาฟง, 2568) สถาบันการศึกษาเลือกที่จะเปิดหลักสูตรใหม่และเพิ่มจำนวนการรับนักศึกษาในแต่ละหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงจำนวนผู้สนใจเข้าศึกษาต่อในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศ (ตรีนุช ไพชยนต์วิจิตร และอัศรณัย ขวัญอยู่, 2564) นอกจากนี้ จำนวนประชากรเกิดใหม่ของประเทศไทยยังมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สัดส่วนประชากรวัยเรียนลดลง ทำให้ส่งผลโดยตรงต่อการวางแผนการรับนักศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ถือเป็นหนึ่งในสถาบันที่จัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยพบว่า คณะวิทยาศาสตร์มีจำนวนนักศึกษาใหม่ลดลงมาก จากข้อมูลในช่วง 4 ปีผ่านมา มีผู้สนใจยื่นใบสมัครเข้าศึกษาจำนวนมากแต่พบว่า มีผู้รายงานตัวเข้าศึกษาจริงร้อยละ 10.24 ของจำนวนผู้สมัครทั้งหมดเท่านั้น ส่งผลให้การรับนักศึกษาใหม่ไม่เป็นตามแผนการรับที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างที่สำคัญระหว่างจำนวนผู้สนใจสมัครเข้าศึกษากับผู้ที่ตัดสินใจเข้าศึกษาจริง

ขณะเดียวกันการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้เปลี่ยนจากระบบสอบคัดเลือกกลาง (Admissions) มาเป็นระบบการคัดเลือกกลางของมหาวิทยาลัยไทย (Thai University Central Admission System: TCAS) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นมา แบ่งเป็น 4 รอบหลัก ได้แก่ รอบที่ 1 เพิ่มสะสมผลงาน (Portfolio) รอบที่ 2 โควตา (Quota) รอบที่ 3 การรับตรงร่วมกัน (Admission) และรอบที่ 4 รับตรงอิสระ

(Direct Admission) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความยืดหยุ่นในการคัดเลือกนักศึกษา และเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเส้นทางการเข้าศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพและความถนัดของตนเอง (ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย, ทปอ.) สำหรับสถาบันอุดมศึกษา การได้มาซึ่งนักศึกษาใหม่ถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยการวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และแนะแนวการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้มีโอกาสได้จำนวนผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่มากขึ้น ดังนั้นการทำความเข้าใจพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าศึกษาต่อจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีการจัดเก็บข้อมูลผู้สมัครไว้ทุกปี หากนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถสร้างสารสนเทศที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล (Data Mining) เป็นเทคนิควิธีหนึ่งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในอดีต เพื่อทำนายแนวโน้ม และพฤติกรรมของข้อมูลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (รุจิโรจน์ อีโรเซ และคณะ, 2564) โดยใช้กฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rule) ด้วยวิธีอัลกอริทึมอปริโอรี (Apriori Algorithm) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลจำนวนมากที่มีความซับซ้อนและกระจัดกระจายให้เป็นความรู้ที่มีรูปแบบชัดเจนได้ (Bharadwaj, B. K. & Pal, S., 2011); (Adekitan, A. I. & Noma-Osaghae, E., 2019) การนำเทคนิคดังกล่าวมาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลสามารถเห็นถึงปัจจัย พฤติกรรม รูปแบบ และความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ เพื่อนำไปสู่การทำนายแนวโน้มที่สำคัญต่อการวางแผนและการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา (สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ, 2566) และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ การแนะแนว การรับสมัคร และเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลด้วยกฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rule) วิธีอัลกอริทึมอปริโอรี (Apriori Algorithm)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ในระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (Thai University Central Admission System: TCAS) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 - 2567 จำนวน 1,788 คน โดยใช้ข้อมูลของผู้สมัครทั้งหมดใน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต ซึ่งมี 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเคมี สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาฟิสิกส์ และสาขาวิชาคณิตศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งมี 2 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาฟิสิกส์ และสาขาวิชาชีววิทยา ในระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS) ซึ่งมีการรับสมัครจำนวน 4 รอบ ได้แก่ รอบที่ 1 แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) รอบที่ 2 โควตา (Quota) รอบที่ 3 รับตรงร่วมกัน (Admission) และรอบที่ 4 รับตรงอิสระ (Direct Admission) โดยในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทั้งหมดของประชากรโดยไม่มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือสูง ลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากการสุ่มตัวอย่าง และสะท้อนพฤติกรรมของผู้สมัครได้อย่างเป็นภาพรวมที่แท้จริง (งานทะเบียนและประมวลผลการศึกษามหาวิทยาลัยนครพนม, 2567)

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการทำเหมืองข้อมูลโดยใช้กฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rule) วิธีอัลกอริทึมอพริออริ (Apriori Algorithm) โดยใช้โปรแกรม WEKA (Waikato Environment for Knowledge Analysis) ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปประเภทฟรีแวร์

วิธีการวิจัย โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลการรับสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีจากกองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยนครพนม โดยมีข้อมูลคุณลักษณะที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลประเภทการสมัคร ข้อมูลเพศ ข้อมูลผลคะแนนเฉลี่ย ข้อมูลเขตพื้นที่โรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มสนุก (กลุ่มโรงเรียนที่อยู่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร) และกลุ่มโรงเรียนที่อยู่นอกกลุ่มสนุก (กลุ่มโรงเรียนทั้งหมดที่ไม่ได้อยู่ในจังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร) ข้อมูลเกรดเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ข้อมูลเกรดเฉลี่ยวิชาฟิสิกส์ ข้อมูลเกรดเฉลี่ยวิชาเคมี ข้อมูลเกรดเฉลี่ยวิชาชีววิทยา และสาขาวิชาที่เลือกสมัคร

2. การเตรียมข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมข้อมูลที่รวบรวมจากฐานข้อมูลให้เป็นข้อมูลเหมาะสมที่สามารถนำไปวิเคราะห์ และแปลงรูปแบบของตัวแปรนั้นอยู่ในรูปแบบที่พร้อมนำไปใช้ในการสร้างตัวแบบด้วยกฎการหาความสัมพันธ์ โดยกำหนดคุณลักษณะของตัวแปรที่จะใช้ในการวิเคราะห์ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวแปรจากคุณลักษณะและเกณฑ์เพื่อสร้างตัวแบบในการวิเคราะห์ด้วยกฎการหาความสัมพันธ์

ลำดับ	คุณลักษณะ	ข้อมูล	ข้อมูลตัวแปร
1	ประเภทการสมัคร (Type)	แบบที่ 1 แฟ้มสะสมผลงาน แบบที่ 2 โควตา แบบที่ 3 รับตรงร่วมกัน แบบที่ 4 รับตรงอิสระ	TCAS1 TCAS2 TCAS3 TCAS4
2	เพศ (SEX)	ชาย หญิง	M F
3	ผลคะแนนเฉลี่ย (GPA)	0.00 - 1.99 2.00 - 3.00 3.01 - 4.00	low mid high
4	สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน (School)	โรงเรียนในกลุ่มสนุก (นครพนม มุกดาหาร และ สกลนคร) โรงเรียนนอกกลุ่มสนุก	Y N
5	เกรดเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ (A_math)	0.00 - 1.99 2.00 - 3.00 3.01 - 4.00	low mid high
6	เกรดเฉลี่ยวิชาฟิสิกส์ (A_phy)	0.00 - 1.99 2.00 - 3.00 3.01 - 4.00	low mid high
7	เกรดเฉลี่ยวิชาเคมี (A_chem)	0.00 - 1.99 2.00 - 3.00 3.01 - 4.00	low mid high

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวแปรจากคุณลักษณะและเกณฑ์เพื่อสร้างตัวแบบในการวิเคราะห์ด้วยกฎการหาความสัมพันธ์ (ต่อ)

ลำดับ	คุณลักษณะ	ข้อมูล	ข้อมูลตัวแปร
8	เกรดเฉลี่ยวิชาชีววิทยา (A_bio)	0.00 - 1.99	low
		2.00 - 3.00	mid
		3.01 - 4.00	high
9	สาขาวิชา (Program)	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เคมี) วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ชีววิทยา) วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ฟิสิกส์) วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คณิตศาสตร์) ครุศาสตรบัณฑิต (ฟิสิกส์) ครุศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยา)	Sc.Chem Sc.Bio Sc.Phy Sc.Math Ed.Phy Ed.Bio

จากตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ได้แก่ ประเภทการสมัคร เพศ ผลคะแนนเฉลี่ย เขตพื้นที่โรงเรียนที่สำเร็จการศึกษา เกรดเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เกรดเฉลี่ยวิชาฟิสิกส์ เกรดเฉลี่ยวิชาเคมี เกรดเฉลี่ยวิชาชีววิทยา สาขาวิชาที่เลือกสมัคร และมีการกำหนดตัวแปรที่ใช้แทนคุณลักษณะเพื่อนำไปสร้างตัวแบบในการวิเคราะห์ด้วยกฎการหาความสัมพันธ์

ตารางที่ 2 ตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการแปลงรูปแบบของชุดข้อมูลสำหรับการสร้างตัวแบบด้วยกฎความสัมพันธ์

ID	Type	SEX	GPA	School	A_math	A_phy	A_chem	A_bio	Program
1	TCAS1	F	high	Y	high	high	high	high	Sc.Math
2	TCAS1	F	high	Y	high	high	mid	high	Sc.Math
3	TCAS1	F	high	N	high	high	mid	high	Sc.Math
4	TCAS1	M	high	N	mid	high	mid	high	Sc.Math
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
211	TCAS2	F	high	Y	high	mid	high	high	Ed.Bio
212	TCAS2	F	high	Y	high	mid	high	high	Ed.Bio
213	TCAS3	F	mid	Y	mid	mid	mid	high	Ed.Bio
214	TCAS3	F	high	Y	mid	mid	high	high	Ed.Bio
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
1784	TCAS4	M	mid	N	mid	high	mid	mid	Ed.Bio
1785	TCAS4	F	high	Y	high	high	mid	mid	Ed.Bio
1786	TCAS4	M	high	N	mid	high	mid	mid	Ed.Bio
1787	TCAS4	F	mid	N	mid	high	mid	high	Ed.Phy
1788	TCAS4	F	mid	N	high	high	mid	mid	Ed.Phy

หมายเหตุ: TCAS1 = รอบแฟ้มสะสมผลงาน TCAS2 = รอบโควตา TCAS3 = รอบรับตรงร่วมกัน TCAS4 = รอบรับตรงอิสระ
 M = ชาย F = หญิง Y = โรงเรียนกลุ่มสนุก (นครพนม/มุกดาหาร/สกลนคร) N = โรงเรียนนอกกลุ่มสนุก low = ช่วงคะแนน 0.00 - 1.99 mid = ช่วงคะแนน 2.00 - 3.00 high = ช่วงคะแนน 3.01 - 4.00 และ Sc.Chem = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เคมี)
 Sc.Bio = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ชีววิทยา) Sc.Phy = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ฟิสิกส์) Sc.Math = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คณิตศาสตร์)
 Ed.Phy = ครุศาสตรบัณฑิต (ฟิสิกส์) และ Ed.Bio = ครุศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยา)

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลตัวอย่างของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ผ่านการแปลงข้อมูลแล้วหลังการเตรียมและแปลงข้อมูลตามเกณฑ์ในตารางที่ 1 โดยมีตัวแปรเพื่อใช้สร้างกฎความสัมพันธ์ ดังนี้ Type = TCAS1–TCAS4, SEX = M/F GPA และ A_math, A_phy/A_chem/A_bio โดยมีการจัดช่วงคะแนนดังนี้ low (0.00 - 1.99) mid (2.00 - 3.00) high (3.01 - 4.00) School = Y (โรงเรียนในกลุ่มสนุก ได้แก่ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร) หรือ N (นอกกลุ่มสนุก) และ Program = Sc.Chem Sc.Bio Sc.Phy Sc.Math Ed.Bio Ed.Phy

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ใช้เทคนิคการหาความสัมพันธ์ (Association Rules) โดยใช้อัลกอริทึม อพริโอริ (Apriori Algorithm) ซึ่งเป็นหนึ่งในเทคนิคสำคัญของการทำเหมืองข้อมูลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในอีกหลายสาขา ซึ่งกฎความสัมพันธ์จัดอยู่ในกลุ่มการเรียนรู้แบบไม่มีผู้สอน (Unsupervised Learning) เนื่องจากเป็นการค้นหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ในข้อมูลขนาดใหญ่ (โอม ศรีนิล, 2556) การค้นหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ซ่อนอยู่ในข้อมูลโดยกฎการหาความสัมพันธ์ด้วยวิธี อัลกอริทึมอพริโอรินั้นมุ่งเน้นการค้นหารูปแบบย่อยที่ปรากฏซ้ำในชุดข้อมูลหลัก และนำไปสร้างเป็นกฎ (Rules) ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่เกิดร่วมกันบ่อยครั้ง (Agrawal, R. & Srikant, R., 1994); (Zaki, M. J. & Meira, W., Jr., 2014) กฎที่ได้จากการวิเคราะห์จะถูกประเมินด้วยตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ ค่าสนับสนุน (Support) ซึ่งแสดงถึงความถี่ในการเกิดร่วมกันของข้อมูล ค่าความเชื่อมั่น (Confidence) ซึ่งบ่งชี้ความน่าจะเป็นที่รายการหนึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีอีกหนึ่งรายการปรากฏ และค่าความสอดคล้อง (Lift) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสอดคล้องของความสัมพันธ์ที่ได้เมื่อเทียบกับความน่าจะเป็นที่เกิดขึ้น (Liu, B. et al., 1998)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าสนับสนุน (support)

คือ ค่าความน่าจะเป็นของจำนวนเหตุการณ์ A ที่เกิดขึ้นร่วมกับจำนวนเหตุการณ์ B มีความถี่ในการเกิดขึ้น มากน้อยเพียงใด สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{Support}(A \Rightarrow B) = P(A \cap B)$$

2. ค่าความเชื่อมั่น (Confidence)

คือ ค่าความน่าจะเป็นที่ใช้แสดงความเชื่อมั่นของการเกิดเหตุการณ์ A และ B เมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่ง (B) แล้วจะเกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา (A) สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{Confidence}(A \Rightarrow B) = P(B | A)$$

3. ค่าความสอดคล้อง (Lift)

คือ ค่าความน่าจะเป็นใช้แสดงความสัมพันธ์ที่จะเกิดเหตุการณ์ A และ B ว่ามีความสัมพันธ์กันมากหรือไม่ ถ้าค่าความสอดคล้อง (lift) มีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่าเหตุการณ์ A และเหตุการณ์ B ไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่ค่าความสอดคล้อง (lift) มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าเหตุการณ์ A และเหตุการณ์ B มีความสัมพันธ์กันหรือสอดคล้องกัน สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{Lift}(A \Rightarrow B) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)P(B)}$$

โดยที่ P(A) คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ A

P(B) คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ B

P(A|B) คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ A เมื่อเกิดเหตุการณ์ B ขึ้นก่อน

P(A∩B) คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ A และ B

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดค่าสนับสนุนต่ำสุด (min-Support) เท่ากับ 0.03 เนื่องจากเป็นค่าที่เหมาะสมในการค้นหาความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าดังกล่าวช่วยให้สามารถครอบคลุมรูปแบบที่เกิดขึ้นบ่อยในข้อมูลขนาดใหญ่โดยไม่ทำให้เกิดจำนวนกฎมากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลให้การตีความมีความซับซ้อนหรือลดทอนความสำคัญของกฎที่มีความหมาย ทั้งนี้การกำหนดค่าสนับสนุนต่ำสุดในช่วง 0.01 - 0.05 ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลด้านการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงที่สมดุลระหว่างการครอบคลุมกฎจำนวนมากและเพื่อค้นหาแบบที่มีความสำคัญเชิงนโยบายแต่ยังคงความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ (Liu, G. et al., 2011); (Romero, C. & Ventura, S., 2020) ผู้วิจัยกำหนดค่าความเชื่อมั่นต่ำสุด (Minimum Confidence) เท่ากับ 0.95 เพื่อให้ได้กฎที่มีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถนำไปใช้คาดการณ์หรือสนับสนุนการตัดสินใจได้จริง อีกทั้งการใช้ค่าความเชื่อมั่นสูงจะช่วยคัดกรองกฎที่ไม่แข็งแรงออก (Tan, P.-N., 2006) กำหนดค่าความสอดคล้อง (Lift) มากกว่า 1 เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากฎที่ได้สะท้อนความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีความหมายไม่ใช่เพียงความบังเอิญของการเกิดร่วมกัน (Brin, S. et al., 1997) และกำหนดกฎความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องไม่ซ้ำกันและไม่เกิน 20 กฎแรก โดยคัดเฉพาะกฎที่มีค่าน่าสนใจสูงสุดและสอดคล้องกับเงื่อนไขมาใช้ในการอธิบายผลลัพธ์เท่านั้น

ผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในการเลือกสาขาวิชาของคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม โดยมีข้อมูลคุณลักษณะที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลประเภทการสมัครข้อมูลเพศ ข้อมูลผลคะแนนเฉลี่ย ข้อมูลเขตพื้นที่โรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มสนุก (กลุ่มโรงเรียนที่อยู่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร) และกลุ่มโรงเรียนที่อยู่นอกกลุ่มสนุก (กลุ่มโรงเรียนทั้งหมดที่ไม่ได้อยู่ในจังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร) ข้อมูลเกรดเฉลี่ย รายวิชาคณิตศาสตร์ ข้อมูลเกรดเฉลี่ยรายวิชาฟิสิกส์ ข้อมูลเกรดเฉลี่ยรายวิชาเคมี ข้อมูลเกรดเฉลี่ยรายวิชาชีววิทยา และสาขาวิชาที่เลือกสมัคร จากการวิจัยโดยใช้เทคนิคกฎการหาความสัมพันธ์ โดยอัลกอริทึมอพริออริ พบว่าสามารถสร้างกฎความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งหมดจำนวน 15 กฎ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rule) ด้วยอัลกอริทึมอพริออริ (Apriori Algorithm)

ข้อที่	ข้ออ้างอิง (Premises)	ข้อสรุป (Conclusion)	ค่าสนับสนุน (Support)	ค่าความเชื่อมั่น (Confidence)	ค่าความ สอดคล้อง (Lift)
1	Program = Sc.Bio, Sex = F, A_bio = high, GPA = high	Type = TCAS3	0.0421	1.0000	2.6231
2	Program = Ed.Bio, School = Y, GPA = high	Type = TCAS2	0.0405	1.0000	2.7143
3	Program = Ed.Bio, School = N, A_bio = high	Type = TCAS3	0.0389	1.0000	2.6879
4	Program = Sc.Phy, GPA = high	Type = TCAS4	0.0383	0.9904	2.6913
5	Program = Sc.Bio, GPA = high	Type = TCAS4	0.0379	0.9844	2.7096
6	Program = Sc.Phy, School = N, A_math = high, A_phy = high	Type = TCAS4	0.0343	0.9816	2.5574
7	Program = Sc.Math, School = Y, A_math = high	Type = TCAS2	0.0794	0.9775	2.6296
8	Program = Ed.Phy, School = Y, A_math = high, A_phy = high	Type = TCAS2	0.0695	0.9731	2.6372

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กฎการหาความสัมพันธ์ (Association Rule) ด้วยอัลกอริทึม อพริโอริ (Apriori Algorithm) (ต่อ)

ข้อที่	ข้ออ้างอิง (Premises)	ข้อสรุป (Conclusion)	ค่าสนับสนุน (Support)	ค่าความเชื่อมั่น (Confidence)	ค่าความ สอดคล้อง (Lift)
9	Program = Sc.Chem, School = Y, A_chem = high	Type = TCAS2	0.0641	0.9728	2.6280
10	Program = Sc.Math, School = N, A_math = high, GPA = mid	Type = TCAS4	0.0632	0.9725	1.5354
11	Program = Sc.Chem, GPA = mid	Type = TCAS4	0.0547	0.9719	2.4794
12	Program = Ed.Bio, GPA = high	Type = TCAS3	0.0415	0.9711	2.4918
13	Program = Ed.Phy, School = Y, GPA = high	Type = TCAS1	0.0397	0.9708	2.5837
14	Program = Sc.Bio, School = Y, GPA = high	Type = TCAS2	0.0413	0.9665	1.5276
15	Program = Sc.Bio, School = N, A_chem = high, GPA = mid	Type = TCAS4	0.0474	0.9647	2.6324

หมายเหตุ: TCAS1 = รอบแพ้นสะสมผลงาน TCAS2 = รอบโควตา TCAS3 = รอบรับตรงร่วมกัน TCAS4 = รอบรับตรงอิสระ
M = ชาย F = หญิง Y = โรงเรียนกลุ่มสูง (นครพนม/มุกดาหาร/สกลนคร) N = โรงเรียนนอกกลุ่มสูง low = ช่วงคะแนน 0.00 -1.99 mid = ช่วงคะแนน 2.00 - 3.00 high = ช่วงคะแนน 3.01 - 4.00 และ Sc.Chem = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เคมี) Sc.Bio = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ชีววิทยา) Sc.Phy = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ฟิสิกส์) Sc.Math = วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คณิตศาสตร์) Ed.Phy = ครุศาสตรบัณฑิต (ฟิสิกส์) และ Ed.Bio = ครุศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยา)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎการหาความสัมพันธ์ ด้วยอัลกอริทึมอพริโอริ (Apriori Algorithm) พบว่า ได้กฎที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 15 กฎ โดยมีลักษณะเด่นและพฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีในแต่ละสาขาวิชาที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

กฎข้อที่ 1 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา เป็นเพศหญิง มีผลการเรียนในรายวิชาชีววิทยาอยู่ในระดับสูง และผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงร่วมกัน ด้วยความเชื่อมั่น 1.0000

กฎข้อที่ 2 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสูง และมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบโควตาด้วยความเชื่อมั่น 1.0000

กฎข้อที่ 3 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่นอกเขตสูง และมีผลการเรียนในรายวิชาชีววิทยาอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงร่วมกัน ด้วยความเชื่อมั่น 1.0000

กฎข้อที่ 4 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์ และเป็นผู้มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะเป็นผู้ที่สมัครในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9904

กฎข้อที่ 5 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา และมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9844

กฎข้อที่ 6 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่นอกเขตสูง มีผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูง และมีผลการเรียนในรายวิชาฟิสิกส์อยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครเข้าศึกษาในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9816

กฎข้อที่ 7 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสนุก และมีผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูง แล้วจะสมัครในรอบโควตา ด้วยความเชื่อมั่น 0.9775

กฎข้อที่ 8 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสนุก มีผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูง และมีผลการเรียนในรายวิชาฟิสิกส์อยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครเข้าศึกษาในรอบโควตา ด้วยความเชื่อมั่น 0.9731

กฎข้อที่ 9 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเคมี เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสนุก และเป็นผู้มีผลการเรียนในรายวิชาเคมีอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบโควตา ด้วยความเชื่อมั่น 0.9728

กฎข้อที่ 10 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ เป็นผู้จบสำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่นอกเขตสนุก มีผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูง และเป็นผู้มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9725

กฎข้อที่ 11 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเคมี และเป็นผู้มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9719

กฎข้อที่ 12 ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา และเป็นผู้มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงร่วมกัน ด้วยความเชื่อมั่น 0.9711

กฎข้อที่ 13 ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสนุก และมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบเพิ่มสะสมผลงานด้วยความเชื่อมั่น 0.9708

กฎข้อที่ 14 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตสนุก และมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แล้วมักจะสมัครในรอบโควตาด้วยความเชื่อมั่น 0.9665

กฎข้อที่ 15 ถ้าผู้สมัครเข้าศึกษาต่อที่เลือกสมัครในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่นอกเขตสนุก มีผลการเรียนในรายวิชาเคมีอยู่ในระดับสูง และมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แล้วมักจะสมัครในรอบรับตรงอิสระ ด้วยความเชื่อมั่น 0.9647

อภิปรายผล

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า ได้γκุความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งหมด 15 กฎ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งต่อการตัดสินใจ ได้แก่ เพศ ความถนัดเฉพาะรายวิชา ผลการเรียนเฉลี่ย และบริบทของโรงเรียน รวมถึงการเลือกประกอบการสมัครในระบบการคัดเลือกบุคคลเข้ามหาวิทยาลัยของประเทศไทย (TCAS) อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผู้สมัครเพศหญิงที่มีผลการเรียนในรายวิชาชีววิทยาและผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง มักสมัครในรอบรับตรงร่วมกันด้วยความเชื่อมั่นสูงสุด สะท้อนให้เห็นแนวโน้มว่าผู้หญิงนิยมเลือกสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมากกว่าสาขาที่มีลักษณะเชิงคำนวณหรือเชิงทฤษฎี พฤติกรรมนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังและการให้คุณค่า (Eccles, J. S. & Wigfield, A., 2002) ที่ผู้เรียนมักจะเลือกสาขาที่ตนมีความถนัดและเห็นคุณค่าในอนาคต และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, M. T. & Degol, J. L.; Ceci, S. J. et al ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาชีววิทยามากกว่าสาขาสะเต็ม (STEM) ที่เน้นการคำนวณ

(Wang, M. T. & Degol, J. L., 2013); (Ceci, S. J. et al., 2014)

2. ผู้สมัครจากโรงเรียนในเขตชนบทที่มีผลการเรียนเฉลี่ยระดับสูงมักเลือกใช้สมัครในรอบโควตามากกว่า การสมัครในรอบรับตรง สะท้อนว่าบริบทของพื้นที่และนโยบายการศึกษาในท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางเข้าศึกษาต่อโดยตรง พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบริบทของพื้นที่และนโยบายการศึกษาในท้องถิ่นมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางเข้าศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม (Coleman, J. S., 1988) ที่มองว่าทุนทางสังคมและเครือข่ายในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่

3. ผู้สมัครที่มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางแต่มีความถนัดเฉพาะรายวิชาอยู่ในระดับสูง เช่น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ หรือเคมี มักเลือกสมัครในรอบรับตรงอิสระ ซึ่งสะท้อนว่าผู้สมัครใช้กลยุทธ์ในการเลือกช่องทางที่เพิ่มโอกาสเข้าศึกษาต่อ โดยไม่พึ่งเพียงผลการเรียนเฉลี่ยรวม แต่ใช้ความเชื่อมั่นในศักยภาพเฉพาะด้านเป็นตัวกำหนด พฤติกรรม ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดอัตมโนทัศน์ตนเอง (Marsh, H. W. & Shavelson, R., 1985) และทฤษฎีความเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง (Bandura, A., 1997) ที่ผู้เรียนสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานความมั่นใจในความสามารถเฉพาะด้านของตนเองได้

4. ผู้สมัครในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์และสาขาวิชาชีววิทยา มักจะสมัครในรอบเพิ่มสะสม ผลงาน ซึ่งสะท้อนว่าผู้สมัครกลุ่มนี้ใช้ผลงานหรือความสามารถพิเศษของตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มโอกาสเข้าศึกษาต่อในการสร้างความได้เปรียบเชิงโอกาสทางการศึกษา

จากการอภิปรายนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเพศ ผลการเรียนเฉพาะวิชา บริบทของโรงเรียน และการเลือกรอบการสมัคร ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้สมัคร ข้อค้นพบนี้ไม่เพียงเน้นย้ำแนวคิดทางทฤษฎีด้านแรงจูงใจและทุนทางสังคม แต่ยังสะท้อนบริบทเฉพาะของระบบการคัดเลือกบุคคลเข้ามหาวิทยาลัยของประเทศไทยที่เอื้อต่อการใช้กลยุทธ์การสมัครที่หลากหลาย ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้นี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์เชิงนโยบาย ทั้งในการออกแบบกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของนักศึกษา และการกำหนดระบบการรับนักศึกษาในอนาคตให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สมัครเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยการใช้การหาความสัมพันธ์ ด้วยวิธีอัลกอริทึมอพริออริ พบว่า ความสัมพันธ์ที่ได้นี้ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้สมัครได้อย่างเป็นรูปธรรม และสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการตัดสินใจที่แตกต่างกันของผู้สมัคร ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนรับนักศึกษาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้สามารถระบุรูปแบบของกลุ่มผู้สมัครที่มีลักษณะพฤติกรรมใกล้เคียงกันได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการวางแผนรับนักศึกษาใหม่ในการออกแบบรูปแบบการประชาสัมพันธ์การแนะแนวการศึกษาได้ และยังสามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของนักศึกษาในอนาคตได้อย่างมีระบบและแม่นยำมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ผลการวิจัยสามารถนำข้อมูลอ้างอิงในการวางแผนรอบการรับสมัครและการจัดสรรทรัพยากรในการออกแบบหลักสูตร และสามารถใช้เป็นฐานในการออกแบบกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับความต้องการและลักษณะของผู้สมัคร เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่ผู้สมัครนิยมใช้ หรือการจัดกิจกรรมแนะแนวในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการดึงดูดผู้สมัครโดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook LINE TikTok เป็นต้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสามารถนำไปใช้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษา หน่วยงานแนะแนว หรือองค์กรในท้องถิ่น เพื่อให้การแนะแนวและการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ 2) จากข้อค้นพบ

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ผู้สมัครในแต่ละสาขา สามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงลึกสำหรับผู้บริหารในการกำหนดทิศทางการรับนักศึกษาใหม่ เช่น การกำหนดจำนวนรับในแต่ละสาขา การพิจารณาเปิดสาขาใหม่หรือการปรับนโยบายด้านทุนการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในอนาคต รวมทั้งช่วยให้สถาบันปรับเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน 3) ข้อมูลและกฎความสัมพันธ์ที่ได้นั้นสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงลึกในอนาคต เช่น การสร้างแบบจำลองทำนายแนวโน้มการสมัครเรียน การวิเคราะห์พฤติกรรมเรียนของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าเรียนแล้ว หรือการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลในสถาบันอื่น ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การจัดกลุ่ม (Clustering) การจำแนกประเภท (Classification) หรือการพยากรณ์ (Forecasting) มาเปรียบเทียบกับกฎความสัมพันธ์วิธีอัลกอริทึมอพริออริ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในหลายมิติและเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัย 2) ควรพิจารณาการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างคณะ/สาขาวิชาต่าง ๆ หรือระหว่างมหาวิทยาลัยอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบที่สามารถสะท้อนแนวโน้มภาพรวมในระดับกว้างและช่วยกำหนดกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ได้เหมาะสมและตรงกับกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- งานทะเบียนและประมวลผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม. (2567). รายงานข้อมูลการรับสมัครนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2567. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ตรีนุช ไพชยนต์วิจิตร และอักรณัย ขวัญอยู่. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์โควิด -19 ต่อหลักสูตรนานาชาติในระดับอุดมศึกษาของไทย. วารสารธรรมศาสตร์, 40(3), 114-13.
- รุจิโรจน์ ฮีโรเชะ และคณะ. (2564). การวิเคราะห์พฤติกรรมที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันมะพร้าวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล. Rattanakosin Journal of Science and Technology, 2(3), 26-46.
- สุธารัตน์ ขาวนาฟาง. (2568). การพยากรณ์แนวโน้มการเลือกสาขาของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล. Information Technology Journal KMUTNB, 21(1), 1-11.
- สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ. (2566). เหมืองข้อมูลกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา. Journal of Modern Learning Development, 8(8), 492-504.
- โอม ศรีนิล. (2556). การออกแบบและพัฒนาคลังข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก.
- Adekitan, A. I. & Noma-Osaghae, E. (2019). Data mining approach to predicting the performance of first year students in a university using the admission requirements. Education and Information Technologies, 24(2), 1527-1543.
- Agrawal, R. & Srikant, R. (1994). Fast algorithms for mining association rules. In Proceedings of the 20th International Conference on Very Large Data Bases (VLDB '94). Morgan Kaufmann.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W. H. Freeman.
- Bharadwaj, B. K. & Pal, S. (2011). Data mining: A prediction for performance improvement using classification. International Journal of Computer Science and Information Security (IJCSIS), 9(4), 136-140.
- Brin, S. et al. (1997). Dynamic itemset counting and implication rules for market- basket data analysis. ACM SIGMOD Record, 26(2), 255-264.

- Ceci, S. J. et al. (2014). Women in academic science: A changing landscape. *Psychological Science in the Public Interest*, 15(3), 75-141.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(S1), S95-S120.
- Eccles, J. S. & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109-132.
- Liu, B. et al. (1998). Integrating classification and association rule mining. In *Proceedings of the 4th International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining*. AAAI Press.
- Liu, G. et al. (2011). Controlling false positives in association rule mining. *Proceedings of the VLDB Endowment*, 5(2), 145-156.
- Marsh, H. W. & Shavelson, R. (1985). Self-concept: Its multifaceted, hierarchical structure. *Educational Psychologist*, 20(3), 107-123.
- Romero, C. & Ventura, S. (2020). Educational data mining and learning analytics: An updated survey. *WIREs Data Mining and Knowledge Discovery*, 10(3), e1355. DOI: <https://url.in.th/UFcBQ>
- Tan, P.-N. (2006). *Introduction to data mining*. Boston: Pearson Addison-Wesley.
- Wang, M. T. & Degol, J. L. (2013). Motivational pathways to STEM career choices: Using expectancy-value perspective. *Developmental Review*, 33(4), 304-340.
- Zaki, M. J. & Meira, W. Jr. (2014). *Data mining and analysis: Fundamental concepts and algorithms*. Cambridge: Cambridge University Press.

ศึกษาแนวทางการเลือกยุทธวิธีของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้
กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ*
STUDY THE POLICE'S TACTICAL APPROACH TO ENFORCING
THE PUBLIC ASSEMBLY ACT

ทัดดาว โฉมลักษณ์^{1*}, อารณ ลิ้มวิรัชพงษ์¹, ฤทธิชัย ช่างคำ²

Thatdaow Chomluk^{1*}, Aporn Limawirachapong¹, Ritthichai Changkham²

¹คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

¹Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

²สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน นครปฐม ประเทศไทย

²Institute for the Promotion of Investigations, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: thatdaow@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พัฒนาแนวทางการปฏิบัติตามยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลความสงบเรียบร้อยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาค่าที่เกดจากการบังคับใช้กฎหมายโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับบริหาร ระดับปฏิบัติการ ผู้นำชุมชน ฝ่ายปกครอง ผู้ชุมนุม ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม และจัดสนทนากลุ่มระดมความคิดเห็น เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ทนายความ นักการเมือง นักสิทธิมนุษยชน สื่อสารมวลชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประเด็นตรงด้านการควบคุมฝูงชน ผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลการชุมนุมสาธารณะ ส่วนแนวทางการเลือกใช้ยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลความสงบเรียบร้อยที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในคู่มือการดูแลการชุมนุมสาธารณะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในส่วนของผู้นุมัติในการใช้กำลังขั้นสุดท้าย ความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชา แนวทางการใช้หน่วยทางยุทธวิธี การเผชิญเหตุการณ์ชุมนุมของประชาชน แผนเผชิญเหตุอาวุธและระดับกำลังที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา เทคนิคการควบคุมฝูงชนและการสลายฝูงชนที่อนุญาตให้ใช้ได้ การจับกุม การสอบสวน การดำเนินคดี การบันทึกภาพและเสียง บันทึกเหตุการณ์ การฟื้นฟูและการช่วยเหลือเยียวยา การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติต่อสื่อมวลชน การรายงาน การฝึกอบรม ฝึกทบทวนกฎการใช้กำลังโดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะนั้น หากไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนในคู่มือการดูแลการชุมนุมสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพจะมีความเสี่ยงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คำสำคัญ: ยุทธวิธีควบคุมฝูงชน, การบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ, การรักษาความสงบเรียบร้อย

Abstract

This qualitative research investigated the problems and obstacles faced by police officers in enforcing public assembly laws, developed guidelines for selecting appropriate law enforcement

tactics to maintain peace and order, and proposed solutions to challenges arising from law enforcement practices. Data were collected through in-depth interviews with executive and operational police officers, community leaders, government officials, protesters, and affected individuals, as well as focus group discussions with police officers, lawyers, politicians, human rights activists, and media representatives. Content analysis was employed, drawing on direct experiences of crowd control. The findings confirmed those of Suthichai (2018) and highlighted the necessity of strictly adhering to the Royal Thai Police Public Assembly Manual. Key procedures include final authorization for the use of force, command structures, tactical unit deployment, incident response planning, permissible weapons and force levels, approved crowd control and dispersal techniques, arrest and investigation protocols, prosecution, audiovisual documentation, record-keeping, rehabilitation and assistance, strategic communication, engagement with the media, reporting, and training in the rules of force. The study concludes that failure to effectively implement these procedures risks undermining public confidence and damaging the institutional image of the Royal Thai Police.

Keywords: Crowd Control Tactics, Public Assembly Law Enforcement, Maintenance of Peace and Order

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม ส่งผลให้มีการชุมนุมเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้านหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของประชาชนหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยการชุมนุมเรียกร้องโดยสงบและปราศจากอาวุธ ถือเป็นเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ประชาชนทุกคนสามารถกระทำได้และรัฐจะจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมได้ก็โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายใต้สังคมประชาธิปไตยเพื่อดูแลการชุมนุมให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะอาดของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ได้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศที่ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีและให้สัตยาบันที่จะยอมรับความผูกพันดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา (พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ, 2558)

การชุมนุมที่ผ่านมาในประเทศไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้ความเดือดร้อนได้รับการแก้ไขและการชุมนุมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2553 เกิดเหตุการณ์การชุมนุมสาธารณะของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปช.) เกิดความรุนแรงในการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และเจ้าหน้าที่ทหาร มีการลอบทำร้ายด้วยอาวุธในพื้นที่ชุมนุมหรือระหว่างการเคลื่อนขบวนเกิดเหตุวินาศกรรมมีการทำลายทรัพย์สินและสินทรัพย์ของรัฐบาลและเอกชนถูกเผาทำลายมีผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิต 1,386 คน และผู้เสียชีวิต 87 ราย (ศูนย์บริการแพทย์ฉุกเฉินกรุงเทพมหานคร (ศูนย์เอร์วีน) และปี พ.ศ. 2556 - 2557 เกิดเหตุการณ์การชุมนุมสาธารณะของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และแนวร่วม และเจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปช.) มีการลอบทำร้ายด้วยอาวุธในพื้นที่ชุมนุมหรือระหว่างการเคลื่อนขบวน มีการลอบทำร้ายด้วยอาวุธในพื้นที่ชุมนุมหรือระหว่างการเคลื่อนขบวนเกิดเหตุวินาศกรรมมีผู้บาดเจ็บ 927* คน และเสียชีวิต 28* ราย (กระทรวงสาธารณสุข) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมากและ

ใช้เวลาในการชุมนุมค่อนข้างยาวนาน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและในบางครั้งได้มีการละเมิดต่อกฎหมาย ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย (สทส หอมจันทิก, 2560) ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้บังคับแก่การชุมนุมโดยมีการตราพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ออกมาใช้บังคับโดยเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีตลอดจนสุขอนามัยของประชาชนหรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น (กิตติพล บุตรโคตร, 2560)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยตรงจึงได้มีการกำหนดนโยบายและแนวทางการประยุกต์ใช้กับการจัดการเหตุชุมนุมเรียกร้องและการควบคุมฝูงชนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังกัด (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563) อีกทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นภายใต้กรอบของกฎหมายและแบบธรรมเนียมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขในแต่ละสถานการณ์ให้เหมาะสมกับการยอมรับของสังคมและประชาคมโลก เพื่อปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน สถาบันหลักของชาติและประเทศชาติโดยรวม ปัจจุบันแม้จะมี พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังต้องเผชิญปัญหาในการบังคับใช้จึงเป็นที่มาของการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อพัฒนาขั้นตอนการเลือกใช้ยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อการดูแลความสงบเรียบร้อยในสถานการณ์การชุมนุมสาธารณะที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
2. เพื่อพัฒนาขั้นตอนการเลือกใช้ยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ ผลงานวิจัย เอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่มีในโครงการรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการเพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัย และมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละระดับที่เคยมีประสบการณ์ในการควบคุมฝูงชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 ราย ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 5 ราย และระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 ราย

1.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 5 ราย กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 ราย เจ้าหน้าที่ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 5 ราย

1.3 กลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมชุมนุมสาธารณะในเขตเมืองและไม่ได้อยู่ในเขตเมืองไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง จำนวน 5 ราย

1.4 กลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมสาธารณะในเขตเมืองและไม่ได้อยู่ในเขตเมือง ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง จำนวน 5 ราย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยโดยการสัมภาษณ์ ข้อคำถามลักษณะกึ่งโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยเป็นผู้ถามคำถามและให้ผู้ให้ข้อมูลตอบ โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงการ และจดบันทึก เพื่อให้การสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นการสนทนาถามตอบ และนำมาถอดเทปคำสัมภาษณ์แบบละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็น ความจริงมากที่สุดกับ ผู้บัญชาการหรือผู้แทน ผู้บังคับการหรือผู้แทน และผู้ปฏิบัติการระดับผู้บังคับกองร้อย จากกองบัญชาการตำรวจนครบาล กองอารักขาและควบคุมฝูงชน และกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กรุงเทพมหานคร กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ อพปร. ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะ และประชาชนที่ได้รับ ผลกระทบจากการชุมนุมสาธารณะ ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนระดับ/สาขา ละ 1 ราย

ผู้บัญชาการหรือผู้แทน ผู้บังคับการหรือผู้แทน และผู้ปฏิบัติการระดับผู้บังคับกองร้อย จากกองบัญชาการ ตำรวจภูธรภาค 1 - 9 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ อพปร. ผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะ และประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมสาธารณะ ที่อยู่ในพื้นที่เป็นตัวแทนระดับ/สาขาละ 1 ราย

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้ครอบคลุมทุก พื้นที่ทั่วประเทศ เนื่องจากบริบทของการชุมนุมสาธารณะในแต่ละพื้นที่แต่ละภาคมีปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกใช้ยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะที่เหมาะสมและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก การบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามพระราชบัญญัติดังกล่าวในแต่ละภาคแต่ละ จังหวัด อาจได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

2.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ครั้งที่ 1 จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการควบคุมฝูงชน 5 ปีขึ้นไป ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนระดับ ผู้บังคับการ หรือผู้แทน ผู้กำกับการ รองผู้กำกับ สารวัตร ผู้บังคับกองร้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติการ หนายความ นักการเมือง นักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ สื่อสารมวลชน รวมจำนวน 12 ราย

ครั้งที่ 2 จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการควบคุมฝูงชน 5 ปีขึ้นไปในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3, 4 ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนระดับผู้บังคับการ หรือผู้แทน ผู้กำกับการ รองผู้กำกับ สารวัตร ผู้บังคับกองร้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติการ หนายความ นักการเมือง นักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ สื่อสารมวลชน รวมจำนวน 12 ราย

ครั้งที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการควบคุมฝูงชน 5 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5, 6 ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนระดับผู้บังคับการหรือผู้แทน ผู้กำกับการ รองผู้กำกับ สารวัตร ผู้บังคับกองร้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติการ หนายความ นักการเมือง นักสิทธิ มนุษยชน นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ สื่อสารมวลชน รวมจำนวน 12 ราย

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยว่าข้อคำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มีความเหมาะสม ชัดเจน และครอบคลุมในเนื้อหา ที่ต้องการศึกษาวิจัยเพียงพอหรือไม่

3.2 นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงแบบ สัมภาษณ์ให้เหมาะสมที่จะใช้กับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

3.3 เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เอกสารรับรองเลขที่ 660419-013

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ให้รหัสข้อมูลตีความจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการตอบคำถาม และการสัมภาษณ์ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation technique) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีประสิทธิภาพลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในการดูแลประชาชนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนี้

ด้านบริหารหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล ยานพาหนะ เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการควบคุมการชุมนุมไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ การดูแลขวัญกำลังใจไม่ทั่วถึง กฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่มีน้อย การส่งกำลังบำรุงไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องอาหาร ยารักษาโรค ที่พัก โดยตรง และมีปัญหาในส่วนงานประจำที่ค้างต้องกลับมาดำเนินการให้เสร็จสิ้น การบังคับใช้กฎหมายแก่กลุ่มบุคคลไม่เท่าเทียมกันทำให้เกิดความเสี่ยงแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ด้านนโยบาย พบนโยบายผู้บังคับบัญชาสั่งการให้ดูแลการชุมนุมสาธารณะตามสิทธิเสรีภาพ ไม่ให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่นให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด ปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมให้กระทำโดยละมุนละม่อม ให้ปฏิบัติตามขั้นตอน หากกำลังพลไม่เพียงพอให้ขอการสนับสนุนจากพื้นที่ใกล้เคียงมาช่วยแต่การสั่งการล่าช้า ไม่ชัดเจน ผู้อำนวยการเหตุการณ์ไม่อยู่สั่งการในพื้นที่ นโยบายสู่การปฏิบัติไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะให้เป็นมาตรฐานเดียวกันขึ้นกับสถานการณ์ นโยบายการแต่งตั้งโยกย้ายแต่ละปีมีผลต่อแผนการดำเนินงานในการควบคุมการชุมนุมสาธารณะ

ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติระดับผู้บังคับหมู่ไม่ค่อยเข้าใจความรู้หรือใส่ใจเรื่องกฎหมาย ไม่ค่อยเข้าใจในเนื้อหาของผู้ปฏิบัติในสถานการณ์จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับกองร้อยทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติติดขัดในการปฏิบัติ ต้องระวังตัวว่าสิ่งที่ทำนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ ต้องทำงานด้วยความกลัว เจ้าหน้าที่ยังไม่มั่นใจในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะหากผู้ชุมนุมฝ่าฝืนไม่ยอมหยุดการชุมนุม หรือไม่ยอมออกจากพื้นที่ควบคุม เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการใช้กำลังเข้าควบคุมตัวเหมือนฝ่าฝืนกฎหมายโดยทั่วไป

ด้านการปฏิบัติการ กรณีมีการชุมนุมผิดกฎหมายไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะนี้ บางเรื่องเป็นความผิดซึ่งหน้าแต่ไม่สามารถจับกุมได้ เจ้าหน้าที่งานที่ดูแลการชุมนุมให้มีการไปยื่นร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งให้ปิดการชุมนุม ซึ่งไม่ได้เขียนให้ชัดเจนว่าให้ศาลสั่งภายในเวลาเท่าใด ประกาศกำหนดเป็นพื้นที่ควบคุม กว่าจะทำตามขั้นตอนการชุมนุมก็เลิกแล้ว จากนั้นดำเนินคดีแกนนำในข้อหาเรื่องของไม่แจ้งการชุมนุม ซึ่งมีโทษปรับอย่างเดียวเป็นเรื่องของปรับเป็นพินัย คือ อัตราโทษเบา ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ควรให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความเกรงกลัว

ด้านงบประมาณ บางหน่วยงานไม่มีงบประมาณสนับสนุนเจ้าหน้าที่ ทำให้ขาดขวัญกำลังใจของกำลังพลที่ออกปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งด้านงบประมาณแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ส่วนที่สอง คือ เบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ หน่วยงานต้องสำรองงบประมาณเบี้ยเลี้ยงกำลังพล ค่าน้ำมัน ค่าอาหาร ไปก่อนไม่สามารถเบิกเงินในส่วนของการจัดดูแลการชุมนุมสาธารณะได้ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์

ด้านบุคลากร เรื่องกำลังพลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ปัญหา กำลังพลไม่เพียงพอ ต้องหมุนเวียนกันมาทุกกองบังคับการเพื่อเป็นกองร้อยสนับสนุน โดยเฉพาะการชุมนุมยืดเยื้อเป็นเวลานาน กำลังพลเกิดความเหนื่อยล้า การประกอบกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชนแต่ละสถานี มีสัดส่วนของสถานีที่ต้องส่งกำลังพลมารวมที่ตำรวจภูธรจังหวัด ทำให้สถานีต้องส่งเจ้าหน้าที่ที่มีอายุเกิน 45 ปี เข้ามาทำงานและมีเจ้าหน้าที่บางคนมีปัญหาด้านสุขภาพทำให้กำลังพลไม่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่บางรายยังไม่เข้าใจข้อกฎหมายชัดเจน มีการตีความพื้นที่การชุมนุม และลักษณะการชุมนุมของผู้ชุมนุมตาม พรบ.กำหนดให้ที่ถูกกฎหมาย เป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ชุมนุม หรือการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีขอบเขตเพียงใด

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง การทำงานหากไม่มีแผนที่ชัดเจน และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้เจ้าหน้าที่ตกอยู่ในสถานการณ์อันตรายโดยเฉพาะเป็นการชุมนุมที่อาจจะมี ความรุนแรง แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา จะมีปัญหาและอุปสรรคบางส่วน เช่น ประสานขอรถดับเพลิง รถยกสิ่งกีดขวาง รถพยาบาล การไฟฟ้า การประปา และสำนักงานกรุงเทพมหานคร ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปขอตามความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ เมื่อมีการเคลื่อนของผู้ชุมนุม จะมีปัญหาเรื่องพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ ทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ไขสถานการณ์ การประสานงานหรือความร่วมมือจากภาคประชาสังคม ฝ่ายปกครองส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา

ด้านผู้เข้าร่วมชุมนุมสาธารณะ ก่อนการชุมนุม มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลความสงบเรียบร้อยให้การดูแลผู้ร่วมชุมนุม มีการจัดพื้นที่ให้อยู่ในขอบเขตไม่กระทบกระเทือนต่อประชาชนที่เดินทางไปมาบนถนนและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณที่ชุมนุมก่อนการชุมนุมจะมีเจ้าหน้าที่แจ้งการชุมนุม และขออนุญาตจัดการชุมนุมสาธารณะต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพื้นที่ มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติตัว ขณะชุมนุม เจ้าหน้าที่ได้แนะนำขั้นตอนการปฏิบัติตัวของกลุ่มผู้ร่วมชุมนุมให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย มีการดูแลเรื่องสุขภาวะ หอมน้ำเคลื่อนที่ซึ่งขณะการชุมนุมเรียกร้องไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรง ทั้งในพื้นที่จังหวัดและขณะเดินทางไปร่วมชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจอำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้ชุมนุมเป็นอย่างดี ผู้ร่วมชุมนุม มีการแจกน้ำดื่ม อาหาร ขณะชุมนุม ภายหลังการชุมนุม เจ้าหน้าที่มีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางกลับ ได้ประกาศแนะนำเส้นทางในการเดินทางกลับบ้านเมื่อเลิกการชุมนุม มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาสำรวจความเสียหาย และผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมและผู้เข้าร่วมการชุมนุมมีความพึงพอใจ ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเหมาะสมกับเหตุการณ์ในการดูแลความสงบเรียบร้อยในการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ด้านประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ก่อนการชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีการปิดพื้นที่ โดยเฉพาะถนนบริเวณใกล้ที่ชุมนุมก่อนปิดถนนและพื้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการประกาศ และประชาสัมพันธ์แจ้งให้ประชาชนที่ใช้เส้นทางสัญจรไปมาทราบ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ส่วนมากจะใช้วิธีการเจรจากับแกนนำ ก่อนเนื่องจากแกนนำเป็นสื่อสำคัญ ส่วนมากจะเจรจาก่อนให้อยู่ในกรอบนั้น ขณะชุมนุม บางเหตุการณ์มีการปิดถนนอย่างกะทันหัน เมื่อมีกลุ่มผู้ชุมนุมจำนวนมาก และมีเหตุการณ์วุ่นวายเกิดขึ้น ก่อนการชุมนุมมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายหน่วยงานมาดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณที่ชุมนุม ได้ดูแลความสงบเรียบร้อยเป็นอย่างดีแต่เนื่องจากจำนวนผู้ร่วมชุมนุมมีจำนวนมากทำให้เจ้าหน้าที่จึงทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์ปะทะระหว่างผู้ร่วมชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ จะมีเจ้าหน้าที่มาดูแลกลุ่มผู้ไม่หวังดีหรือว่า ผู้มาก่อความไม่สงบ ยุแยงให้คนแตกกันได้เมื่อเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่จะมีปัญหาหลาย รูปแบบ หลังการชุมนุม ตำรวจได้แนะนำกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลัง แล้วมีเหตุให้ประชาชนที่เดินทางผ่าน หรือทำงานหรือพักอาศัยอยู่บริเวณใกล้ที่ชุมนุมไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ ประชาชนหลายคนที่ได้รับผลกระทบจึงไปแจ้งความลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจ โดยได้รับการบริการจากพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้ามาในสถานที่เกิดเหตุเพื่อเก็บพยานหลักฐาน

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อ 2 การเลือกใช้ยุทธวิธีการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีขั้นตอนการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะในการรักษาความสงบเรียบร้อยในเหตุชุมนุมสาธารณะ มีแนวทางดังต่อไปนี้

ผู้อนุมัติหรือเห็นชอบการใช้กำลังขั้นสุดท้าย ผู้อนุมัติหรือเห็นชอบการใช้กำลังขั้นสุดท้ายมีหลายระดับ ได้แก่ ผบ.ตร. หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจาก ผบ.ตร. ให้มีอำนาจสั่งการในเหตุการณ์นั้น ๆ เจ้าหน้าที่ ผู้เผชิญเหตุในขณะนั้นเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมอบหมายรองผู้บังคับการ ผู้กำกับการ ผู้บังคับกองร้อย ผบ.เหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติมีการบังคับใช้กฎหมายการใช้ยุทธวิธีที่ถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่มีอำนาจเด็ดขาดใช้ดุลพินิจแล้วสั่งการ

การวางแผนขั้นต้น มีการสำรวจพื้นที่ ประชุมวางแผน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ โดยจัดการประชุมระดับผู้บังคับกองร้อยจากนั้นจะนำมาถ่ายทอดผลการประชุมและข้อสั่งการของผู้บังคับบัญชาให้ผู้ปฏิบัติทราบทุกคน บางครั้งการสื่อสารและข้อสั่งการอาจเปลี่ยนแปลงในการอนุมัติใช้กำลัง เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีการกำหนดขั้นตอน และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมีการเขียนแผนเผชิญเหตุไว้แล้ว และมีการปรับเปลี่ยนใช้กำลังพลไปตามเหตุการณ์/ขนาดของผู้ร่วมชุมนุม วางแผนว่าจะใช้กำลังพลเท่าใด จะมีการวางแผนทุกครั้ง มีจัดกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชนไว้ประจำทุกกองบังคับการ ผีกซ้อม ทบทวน ตั้งศูนย์ปฏิบัติการส่วนหน้าส่วนหน้า เสมอ

ความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชา เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบทางการตามตำแหน่งอำนาจหน้าที่ โดยลำดับในการสั่งการระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้องผู้ปฏิบัติ ระดับปฏิบัติการ หรือระดับบังคับกองร้อยมีความสัมพันธ์กันดี คือ รู้จักกันหมด แต่ระดับสูงขึ้นไปค่อนข้างมีขั้นตอนมากขึ้นความสัมพันธ์ที่ดีมาจากการทำงานที่มีการวางแผน มอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนเด็ดขาดในการปฏิบัติการตาม พรบ.ชุมนุมฯ และระดับการใช้กำลังในสถานการณ์ เพื่อความคล่องตัวในการแก้ปัญหา เน้นการสั่งการไม่ซับซ้อน โดยมีฝ่ายกฎหมายเป็นฝ่ายสนับสนุนในการดำเนินคดีผู้กระทำความผิด และเป็นผู้ช่วยแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้องของกำลังพลผู้ปฏิบัติงาน และการทำงานอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ของผู้บังคับบัญชากับลูกน้องอยู่ด้วยกันคอยสั่งการตลอด

แนวทางใช้หน่วยทางยุทธวิธี แนวทางการใช้หน่วยทางยุทธวิธี ตามหลักจะดำเนินการโดยคำนึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของผู้ชุมนุมที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การคัดกรองอาวุธ แสดงกำลังรักษาการณ์พื้นที่ หากเกิดการกระทำที่รุนแรงของผู้ชุมนุมกรณีมีการกระทำความผิด ผู้ชุมนุมจะเข้ามาในพื้นที่ควบคุมจะต้องพิจารณาหลักดันไม่ให้ผู้ชุมนุมกระทำความผิดกฎหมาย กรณีผู้ชุมนุมไม่มีอาวุธให้พิจารณาใช้หน่วยกำลังจัดรูปขบวนในการป้องกันพื้นที่ผลักดัน ผู้ชุมนุม หรือใช้แนวทางตามหลักการใช้กำลังผลักดันผู้ชุมนุมออกไป กรณี ผู้ชุมนุมมีอาวุธให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ชุมนุม และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้จัดหน่วยที่มีศักยภาพในการใช้อาวุธเข้าควบคุมสถานการณ์

การเผชิญเหตุการณ์ชุมนุมของประชาชน แผนเผชิญเหตุขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของเหตุการณ์ การปฏิบัติใช้วิธีการเจรจากับผู้ร่วมชุมนุม หรือแกนนำผู้ชุมนุมก่อน การพูดใช้ถ้อยคำสุภาพเป็นทางการ การประกาศแจ้งเตือนผู้ชุมนุมผ่านเครื่องกระจายเสียงเป็นขั้นตอน และกำหนดระยะเวลาให้ออกจากพื้นที่ในเวลาที่เหมาะสม “ตำรวจไม่ใช่เป็นคู่กรณีอย่าไปเป็นคู่กรณีโดยเด็ดขาด” การปฏิบัติใช้วิธีการซึ่งถูกฝึกอบรมจะใช้ความอดทนอดกลั้น ไม่ทำตามสถานการณ์ที่ฝ่ายผู้ร่วมชุมนุมยั่ว

แผนเผชิญเหตุ ทุกหน่วย มีแผนเผชิญเหตุ และแผนปฏิบัติการอยู่แล้ว มีการกำหนดแผนเผชิญเหตุไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น ผู้ชุมนุม ก่อความวุ่นวาย หรือทำร้ายเจ้าหน้าที่ หรือทำลายทรัพย์สินของทางราชการ เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวผู้บังคับบัญชาผู้บริหารเหตุการณ์จะเป็นผู้ออกคำสั่งใช้กำลังในการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุได้ทันทีแผนเผชิญเหตุ มีการวางไว้ล่วงหน้าแล้ว มีการซ้อมกันถ้ากรณีหมู่มวลชนมาก ๆ จะอาศัยวิธีการเก็บภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว แล้วมาวิเคราะห์ว่าการกระทำของเขาเป็นความผิดหรือไม่

อาวุธและระดับกำลังที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาการชุมนุม อาวุธและระดับกำลังที่จะใช้ในการแก้ไข ปัญหาการชุมนุม ตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดเครื่องมืออุปกรณ์ควบคุมฝูงชนของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการแก้ปัญหา เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้เท่านั้น โดยคำนึงถึงสถานการณ์ ที่กฎหมายนี้ได้ให้อำนาจไว้เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ถ้าใช้อาวุธอื่นกฎหมายจะไม่คุ้มครอง ผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะนี้

เทคนิคการควบคุมฝูงชนและการสลายฝูงชนที่อนุญาตให้ใช้ได้ ต้องดำเนินการตามหลักยุทธวิธีตาม ความจำเป็นและหลักการใช้กำลัง การใช้เครื่องมือให้เป็นไปตามหลักสัดส่วน กรณีที่ผู้ชุมนุมฝ่าฝืนกฎหมาย หรือ เมื่อมีการประกาศให้มีการเลิกชุมนุม เจ้าหน้าที่ก็จะใช้กำลังเข้าควบคุมพื้นที่ตามคำสั่งศาลแพ่ง (มีคู่มือการปฏิบัติ และมีการอบรมอยู่แล้ว) กรณีผู้ชุมนุมไม่แจ้งการชุมนุมหรือกระทำการชุมนุมไม่เป็นไปตามข้อตกลง การชุมนุมเกิดความรุนแรง ละเมิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะนี้ ขอคำสั่งศาลให้ยุติการชุมนุมได้ โดยอาจ สั่งให้กำลังพลเข้าควบคุมพื้นที่โดยใช้อุปกรณ์ควบคุมฝูงชนตามที่กฎหมายกำหนด

การจับกุมและการสอบสวน หากมีการละเมิดกฎหมาย คนที่เข้ามาจับกุมจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจพื้นที่ ส่วนใหญ่ คือ ให้ออกหมายเรียกไป เพราะกลุ่มผู้ชุมนุมกระทำความผิดซึ่งหน้าในความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่จะเข้าทำการจับกุมตามสถานการณ์ที่พบเห็น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติที่ต้องมาให้การในฐานะที่เป็น พยานหรือเป็นผู้จับกุมปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมโดยไม่ได้ละเมิดสิทธิ

การดำเนินคดี ถ้าเป็นความผิดร้ายแรงจะออกหมายจับกุม แล้วติดตามจับกุมดำเนินคดีในการจับกุม ผู้ชุมนุมในการปฏิบัติของกองร้อยควบคุมฝูงชนต้องจัดเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่จับกุมโดยเฉพาะเนื่องจากต้องใช้ ความเชี่ยวชาญและแยกชุดจับกุมที่พกพาอาวุธในการใช้กำลังที่เหนือกว่าผู้ชุมนุม โดยจัดเตรียมสถานที่ควบคุมตัว และเคลื่อนย้ายตัวผู้ชุมนุมออกจากสถานที่ชุมนุมอย่างรวดเร็วเพื่อป้องกันมวลชนแย่งตัวผู้ชุมนุม การจัดทำบันทึก จับกุมให้มีพฤติการณ์สอดคล้องในแต่ละคดีพร้อมทำบันทึกจับกุม

การบันทึกภาพ บันทึกเสียง หรือบันทึกเหตุการณ์ การบันทึกภาพ บันทึกเสียง หรือบันทึกเหตุการณ์ มีความสำคัญและผู้ปฏิบัติตระหนักดี การทำงานควบคุมฝูงชนในปัจจุบันมีการถ่ายวิดีโอเป็นขั้นตอนในการจับกุม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยตลอดตามกฎหมาย ทำให้มีความโปร่งใสใน การทำงาน มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ประจำ บก.ร้อย และ บก.หมวด ประจำกองร้อยควบคุมฝูงชนเป็นช่างภาพประจำ หมวดและกองร้อย ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์การกระทำของผู้ชุมนุม ในการบันทึกภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว โดยเก็บ พยานหลักฐาน โดยการแต่งตั้งตัวปะปนบ้าง และต้องบันทึกเพราะว่าต้องมีการรายงานผู้บังคับบัญชา

การฟื้นฟู และการช่วยเหลือเยียวยา หลังจากเสร็จภารกิจการควบคุมฝูงชน เมื่อใช้กำลังกองร้อยควบคุม ฝูงชนเข้าควบคุมสถานการณ์ ให้ผู้ชุมนุมปฏิบัติตามกฎหมายหรือยุติการชุมนุมเนื่องจากผู้ชุมนุม ไม่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะให้ผู้ควบคุมกำลังตรวจสอบกำลังพลที่ได้รับบาดเจ็บหรือ สูญหาย ตลอดจน ตรวจสอบอุปกรณ์ควบคุมฝูงชนที่ชำรุดหรือสูญหายระหว่างปฏิบัติการ เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์สามารถเป็นพยานหลักฐาน ในการปฏิบัติตามหลักการใช้กำลังของกำลังพลควบคุมฝูงชนได้ และเมื่อกำลังพลได้รับบาดเจ็บต้องมีการฟื้นฟู กำลังใจของผู้ปฏิบัติงานโดยให้มีการพักผ่อน มีการสับเปลี่ยนกำลังเพื่อเป็นการฟื้นฟูขวัญกำลังใจกำลังพลให้พร้อม ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติต่อสื่อมวลชน การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติต่อ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่จะยึดหลักความปลอดภัยของสื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ โดยการจัดทำสัญลักษณ์บอก ฝ่ายของสื่อมวลชน มอบให้สื่อมวลชนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเครื่องหมายบอกฝ่ายนี้จัดทำเป็นความลับเพื่อกันให้ ผู้ไม่ประสงค์ดีปลอมตัวเป็นสื่อเพื่อมาสร้างสถานการณ์ โดยมีการสื่อสารทำงานกับสื่ออย่างใกล้ชิดเป็นแนวทาง เดียวกัน และสื่อสารโดยยึดหลักความจริง กระทำการทุกอย่างตามที่กฎหมายกำหนด โดยกำหนดผู้ให้ข่าวสารที่มา

สามารถตอบคำถามได้ และมีหน่วยงานให้ข่าวที่เป็นเอกภาพ ไม่สร้างความสับสนแก่ผู้รับข่าวสาร

การรายงาน มีการรายงานผลการปฏิบัติให้กับผู้ควบคุมสถานการณ์ เพื่อประเมินแนวทางการให้ข่าว พร้อมทั้งให้ฝ่ายกฎหมายตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมทั้งประเมินความเสี่ยงการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจในการทำงานที่ถูกต้องตามหลักการของกฎหมาย และให้ผู้ควบคุมเหตุการณ์ทำรายงานสรุปผลการปฏิบัติเพื่อสรุปบทเรียน ข้อบกพร่องเพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ก่อนปฏิบัติหน้าที่ ผบ.ร้อย จำต้องรายงานความพร้อมของกำลังพลและอุปกรณ์ ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจะต้องรายงานเป็นสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาเร่งรัดมาก

การฝึกอบรม ประเภทครูฝึก ครูฝึกควรได้รับการฝึกอบรมและทบทวนการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และมีจำนวนเพียงพอที่จะนำไปสู่การถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง ตรงตามระเบียบ กฎหมาย การฝึกอบรมในหลักสูตรทุกหลักสูตรจะต้องมีการอบรมวิธีการกับหน่วยอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เรียกว่าตรวจสอบการฝึกหลายพื้นที่มีครูฝึกและมีการจัดฝึกอบรมหลายแห่ง เปิดฝึกทบทวนเป็นประจำทุก ปัจจุบันแยกอบรมตามจังหวัด/ภาค ซึ่งครูฝึกมาจากส่วนกลางจะมาประเมินทุกปี ปีละหนึ่งครั้ง

ฝึกทบทวนกฎการใช้กำลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตร.ได้มีแผนทำการฝึกทบทวน โดยให้ทุก บก. ที่มีกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชน ทำการฝึกทบทวนประจำปี ๆ ละ 1 - 2 ครั้ง ให้ระดับ บช. เข้าตรวจสอบการฝึกครั้งละ 3-5 วัน (แต่การฝึกทบทวนอาจทำได้ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่) แต่ทุกสถานีมีการให้ฝึกซ้อมตลอด เช่น ฝึกการใช้โล่บัง ใช้กระบอง เป็นต้น ส่วนฝ่ายปกครองฝึกทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อ 3 แนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีข้อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ให้ชัดเจนและเมื่อมีการชุมนุมเจ้าหน้าที่สามารถบังคับใช้กฎหมายและวิธีการ ขั้นตอนที่ต้องตามหลักสากล
2. ควรมีการเสนอแก้ไขกฎหมาย และระเบียบในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้านงบประมาณ ควรจัดหาอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เพียงพอ และทันสมัย ด้านบุคลากรควรมีการรับสมัครและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน (อคฝ.) ประจำตำรวจภาค 1 - 9 และส่วนกลางให้เพียงพอ
3. สร้างชุดควบคุมฝูงชนขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะ จะสามารถแก้ปัญหาเรื่องการบริหารหน่วยงาน การบริหารบุคลากร งบประมาณ เป็นหน่วยโดยตรง บุคลากรจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน เป็นหน้าที่ให้ผู้บังคับบัญชาประสานงานกันให้เรียบร้อย มีความพร้อมหรือไม่ หากไม่พร้อมจะใช้กำลังพลที่ใด ใช้กำลังอย่างเหมาะสม
5. เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีการฝึกฝนโดยกำหนดสถานการณ์การทำผิดของผู้ชุมนุมต่าง ๆ และให้ฝ่ายกฎหมายมาให้ความรู้พร้อมนำคำพิพากษามาให้กำลังพลเพื่อให้มีความมั่นใจที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหา
6. การทำงานเกี่ยวกับการประสานเครือข่ายในการช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะมีเจ้าหน้าที่ธุรการของกองร้อยเป็นผู้ประสานงาน ฝ่ายปกครองควรทำความเข้าใจบทบาทของตนมากยิ่งขึ้น
7. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กร หน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องมีการติดต่อประสานงาน ได้แก่ หน่วยงานสิทธิมนุษยชน โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่กู้ภัยหรือดับเพลิง สำนักงานเขต ฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง การไฟฟ้า การประปา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมทางหลวง การทางพิเศษแห่งประเทศไทย อัยการ ศาลราชทัณฑ์ สถานพินิจและสำนักงบประมาณ ผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ขึ้นอยู่กับประเภท

ของการชุมนุมเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยต้องมีคู่เจรจาจะต้องประสานงานกับหน่วยงานสิทธิมนุษยชน เพื่อเข้ามาช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมและจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สื่อมวลชน และหน่วยพยาบาลเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องประสานงานไว้เพื่อเป็นตัวกลางของการชุมนุม

อภิปรายผล

ปัญหาอุปสรรคในระดับนโยบาย พบนโยบายผู้บังคับบัญชา สั่งการให้ดูแลการชุมนุมสาธารณะตามสิทธิเสรีภาพ ไม่ให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่นให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด ปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมให้กระทำโดยละมุนละม่อม ให้ปฏิบัติตามขั้นตอน หากกำลังพลไม่เพียงพอให้ขอจากพื้นที่ใกล้เคียงมาช่วย ซึ่งปัญหาในระดับนโยบายของบางพื้นที่ คือ การสั่งการล่าช้าไม่ชัดเจน ไม่ได้มาตรฐานเดียวกันได้ (แต่ขึ้นกับสถานการณ์) และนโยบายเรื่องการแต่งตั้งแต่ละปีมีผลต่อแผนการดำเนินงานกำลังควบคุมฝูงชน สอดคล้องกับ สุชาภัทร โสภิตเวศย์ มนตรี; ประภาดา ขอบชื่นชม ที่เห็นว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดความผิดและมาตรการทางอาญาบางประการยังมีความไม่ได้สัดส่วนกับความเป็นอันตราย (Harm) ของการกระทำความผิด และไม่สอดคล้องกับหลักการตาม มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นเหตุให้เสรีภาพการชุมนุมถูกระงับกระเทือน จึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ให้มีความเหมาะสมได้สัดส่วนกับความเป็นอันตรายของการกระทำความผิด อีกทั้งวิธีการสลายการชุมนุมที่ยังไม่มีการบัญญัติอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการ เป็นไปโดยความเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สุชาภัทร โสภิตเวศย์ มนตรี, 2564)

การดูแลการชุมนุมสาธารณะยังมีอุปสรรคหลายอย่าง ตำรวจยังขาดความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล ยานพาหนะ เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการควบคุมการชุมนุมไม่เพียงพอ การดูแลขวัญกำลังใจยังไม่ทั่วถึง การได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุม การบังคับใช้กฎหมายแก่กลุ่มบุคคลไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความเสี่ยงแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เมื่อมีภาพออกไปอาจทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายเสียหายได้สอดคล้องกับ สุทธิชัย รักจันทร์; สุกัญญา ตระกรุด ขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกับการชุมนุมไม่ชัดเจน ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ต้องตั้งอยู่บนดุลยพินิจภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ที่กดดัน การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบ และปัญหาการขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน จึงควรมีการวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าการกระทำเช่นใดเป็นการกระทำอันมีลักษณะรุนแรงให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ส่วนราชการยึดถือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจต่อหลักปฏิบัติ (สุทธิชัย รักจันทร์, 2561); (สุกัญญา ตระกรุด, 2560) และอัครเดช สีเหมือน (2561) เห็นว่าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการยุติการชุมนุมเอาไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องใช้กำลังเพื่อเข้ายุติการชุมนุมอาจไม่มีความเหมาะสมและไม่เป็นไปตามหลักสากล (อัครเดช สีเหมือน, 2561)

ปัญหาอุปสรรคในภาคปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติระดับผู้บังคับบัญชายังไม่มั่นใจเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องระวังตัวว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องหรือไม่ ต้องทำงานด้วยความกลัว การบังคับใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ยังสับสนว่า เจ้าหน้าที่มีอำนาจมากน้อยเพียงใด บังคับใช้กฎหมายอย่างไร เพราะหากผู้ชุมนุมฝ่าฝืนไม่ยอมยุติการชุมนุม หรือไม่ยอมออกจากพื้นที่ควบคุม เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการใช้กำลังเข้าควบคุมตัวเหมือนการฝ่าฝืนกฎหมายโดยทั่วไปสอดคล้องกับ กิตติพล บุตโคตร; กรภัทร นามรักษ์กิตติ ที่พบว่า ผู้จัดการชุมนุมที่มีคำวินิจฉัยข้อเท็จจริงว่าจะต้องจัดการชุมนุมโดยแท้จริงการกำหนดข้อห้ามชุมนุมในบางสถานที่อันทำให้ไม่อาจสะท้อนปัญหาของผู้ชุมนุมให้แก่หน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการแก้ไข ปัญหาได้ และมีได้วางหลักเกณฑ์การเดินขบวนสาธารณะไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้ได้ เห็นสมควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมสาธารณะเพื่อให้มีหลักเกณฑ์ที่มีความชัดเจนลดปัญหาในการบังคับใช้ (กิตติพล บุตโคตร, 2560); (กรภัทร นามรักษ์กิตติ, 2559)

ปัญหาเชิงปฏิบัติการ กรณีมีการชุมนุมผิดกฎหมายไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ นี้บางเรื่องเป็นความผิดซึ่งหน้าแต่ไม่สามารถจับกุมได้ เจ้าพนักงานที่ดูแลการชุมนุม ให้มีการไปยื่นร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งให้ปิดการชุมนุม ซึ่งไม่ชัดเจนว่าให้ศาลสั่งภายในเวลาใด ประกาศกำหนดเป็นพื้นที่ควบคุม กว่าจะทำตามขั้นตอนผู้ชุมนุมเลิกกันไปแล้ว จากนั้นก็ดำเนินคดีแกนนำในข้อหาเรื่องของการไม่แจ้งการชุมนุมซึ่งมีโทษปรับอย่างเดียวก็เป็นเรื่องของปรับเป็นพินัย คือ โทษเบา ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ต้องการให้มีการแก้ไขให้บทลงโทษที่หนักขึ้น และยังมีข้อถกเถียงเรื่องของการพื้นที่การชุมนุมตามมาตรา 7 และมาตรา 8 ปัญหาอยู่ที่การประชาสัมพันธ์แนวทางปฏิบัติการแจ้งการชุมนุมที่จะให้ผู้แจ้งการชุมนุมมาแจ้งเพื่อให้เป็นหลักฐาน และเมื่อได้ผลการรับแจ้งอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องมีเหตุผลของการรับแจ้งให้ผู้แจ้งได้ทราบด้วย สอดคล้องกับ สหส หอมจันทิก การแจ้งการชุมนุม ลักษณะชุมนุมและสถานที่ชุมนุมตามกฎหมาย การชุมนุมของประเทศไทยนั้น ได้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมบางประการของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ข้อเสนอแนะเห็นควรปรับแก้ไขพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวกับการแจ้งการชุมนุม ลักษณะชุมนุมประกอบสถานที่ชุมนุม ให้มีความเหมาะสม และควรกำหนดเวลาชุมนุม เพื่อไม่กระทบสิทธิของบุคคลอื่น (สหส หอมจันทิก, 2560) และสอดคล้องกับ ภาสันต์ เกาศุภธน ที่พบว่าสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมในที่สาธารณะของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้มีสาเหตุหลายประการ ทั้งในด้านขอบเขตของเนื้อหาของกฎหมาย ด้านผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม ด้านการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ และด้านบทบาทหน้าที่ของศาล รวมทั้งด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเห็นควรให้มีข้อเสนอแนะแนวทาง มาตรการ และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อพิจารณาป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นเนื่องมาจากการใช้บังคับกฎหมายดังกล่าวให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักการสากลและเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป (ภาสันต์ เกาศุภธน, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดความพร้อมด้านทรัพยากรในการบริหาร นโยบาย กฎหมาย ระเบียบการปฏิบัติ งบประมาณ บุคลากร และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมี ควรได้รับการสนับสนุนและการประสานงานอย่างต่อเนื่องในด้านการร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่วนการเลือกใช้อยุทธวิธีในการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนของผู้อนุมัติในการใช้กำลังขั้นสุดท้าย ความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชา แนวทางการใช้หน่วยทางยุทธวิธี การเผชิญเหตุการณ์ชุมนุมของประชาชน แผนเผชิญเหตุอาวุธและระดับกำลังที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา เทคนิคการควบคุมฝูงชนและการสลายฝูงชนที่อนุญาตให้ใช้ได้ การจับกุม การสอบสวน การดำเนินคดี การบันทึกภาพและเสียง บันทึกเหตุการณ์ การฟื้นฟูและการช่วยเหลือเยียวยา การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติต่อสื่อมวลชน การรายงาน การฝึกอบรม ฝึกทบทวนกฎการใช้กำลัง ได้มีการปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากขาดความพร้อมตามที่ได้พบสภาพปัญหาและอุปสรรคข้างต้น แนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรเร่งรัดการจัดโครงการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติและให้ความรู้เพื่อการทำงานได้อย่างมีความมั่นใจ ควรมีการชี้แจงให้ทราบถึงรายละเอียดในการเข้าดูแลควบคุมในการชุมนุมสาธารณะ ควรมีการจัดทำเอกสารคู่มือให้ความรู้ ขั้นตอนกระบวนการ และการปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่พื้นที่ ควรมีการพัฒนาในเรื่องขององค์ความรู้ความชำนาญโดยการฝึกอบรมจากหน่วยงานราชการ ส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจในการเข้าดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสถานการณ์ชุมนุมสาธารณะโดยการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทรัพยากรในการบริหารให้เพียงพอจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดูแลความสงบเรียบร้อยในการชุมนุมสาธารณะต่อไป ข้อเสนอแนะใน

การนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบาย 1) กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายที่ชัดเจนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงคมนาคมกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน มูลนิธิ ภาคเอกชนและภาคส่วนอื่น ๆ ให้การสนับสนุนภารกิจอย่างเต็มที่ เมื่อมีการร้องขอ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 2) เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนด สำนักงานกฤษฎีกากระทรวงการคลัง ฝ่ายบริหารควรสนับสนุนงบประมาณให้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการจัดหาเครื่องมือในการบันทึกภาพและเสียงในสถานการณ์ได้อย่างมีคุณภาพ จัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกคนซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องแสวงหาและการสนับสนุนภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการนำพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะไปบังคับใช้ เช่น ฝ่ายปกครองในต่างจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีการปฏิบัติงานร่วมกันในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำกับติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ร่วมแก้ไขปัญหและอุปสรรคให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการในการดำเนินงานตามนโยบายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์สูงสุด 5) กำหนดกลไกในการรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามลำดับชั้น รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ 1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทยต้องทำความเข้าใจในเรื่องสายการบังคับบัญชาของผู้ควบคุมสถานการณ์ เจ้าหน้าที่ควรมอบหมายการประสานงานให้กับผู้ควบคุมกำลัง หรือกำหนดให้ ผู้ควบคุมสถานการณ์เป็นผู้ว่าราชการหรือบุคคลใดที่มีส่วนรับผิดชอบในการประสานงานหน่วยงานอื่น เจ้าหน้าที่ตำรวจควรรับหน้าที่ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติการดูแลความสงบเรียบร้อยควรมีขั้นตอนในการอนุมัติให้รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ ไม่ควรมีลำดับการพิจารณาสั่งการหลายขั้นตอนมากเกินไป 3) สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในการสั่งการ ควรลงพื้นที่ไปประจำที่ ศปภ. ส่วนหน้า หรือมอบหมายผู้แทนไปเข้าร่วม เพื่อให้มีอำนาจสั่งการหรืออนุมัติให้ใช้กำลังขั้นสุดท้ายได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละช่วง 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติการดูแลความสงบเรียบร้อยต้องใช้แนวทางตามกฎการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามลำดับ ประกอบด้วย การแจ้งเตือน การควบคุมด้วยกายภาพ การตอบโต้อย่างรุนแรง การใช้อาวุธไม่ถึงตาย การใช้กำลังขั้นเด็ดขาดหรืออาวุธ โดยจะยึดหลักความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นหลัก 5) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรระบุเป็นกฎหมายหรือระเบียบอย่างชัดเจน ให้แยกควบคุม ผู้ชุมนุมจากผู้กระทำความผิดกฎหมายอื่น ที่ผ่านมาบางครั้งรวมบางครั้งแยก ตามโอกาสหรือผู้มีอำนาจสั่งการเป็นคราว ๆ ไป และให้มีคณะพนักงานสอบสวนเฉพาะเรื่องจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น 6) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมอาวุธ เครื่องมือให้ทันสมัยและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะไม่ทำให้ผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บมากหรือเสียชีวิตได้ 7) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีครูฝึกกลางที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศ ผู้รับการฝึกจะได้ลงฝึกในรูปแบบเดียวกัน โดยเน้นให้มีการแก้ไขสถานการณ์ จำลองเหตุการณ์ และฝึกให้แต่ละนายรู้หน้าที่เมื่อเกิดเหตุจะปฏิบัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลาและเพิ่มความเข้าใจกฎหมายพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ 8) แม้จะไม่เกิดมีการชุมนุมแต่หากมีการสร้างความสัมพันธ์สร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนในพื้นที่จะเป็นประโยชน์ในการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเพราะจะทำให้การสืบสวนหาข่าวได้รายละเอียดและได้ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรภัทร นามรักษ์กิตติ. (2559). ศึกษาเรื่องปัญหาการใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติพล บุตุโคตร. (2560). กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับสหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเกาหลีและเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภาดา ขอบชื่นชม. (2562). ศึกษาปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาและมาตรการในการสลายการชุมนุมตามกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 63 ก หน้า 49 (14 กรกฎาคม 2558).
- ภาสันต์ เกาศุภณ. (2559). การใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ ตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สหัส หอมจันทิก. (2560). มาตรการในการควบคุมการชุมนุมตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ศึกษากรณีการแจ้งการชุมนุมและสถานที่ชุมนุม. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 แผนการดูแลการชุมนุมสาธารณะ. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2563). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สุกัญญา ตระกูล. (2560). ศึกษาปัญหาการคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ ในกรณีที่ผู้ชุมนุมกระทำการในลักษณะรุนแรง. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุชาภักร์ โสภิตเวศย์มนตรี. (2564). ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมของการบังคับใช้มาตรการทางอาญา: การศึกษาพระราชบัญญัติการประชุมสาธารณะ 2558. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิชัย รักจันทร์. (2561). ศึกษากระบวนการผลักดันพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 255. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(1), 47-67.
- อัครเดช สีเหมือน. (2561). ศึกษาการใช้กำลังเข้ายุติการชุมนุมที่มีขอบด้วยกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักสากล: ศึกษากรณีพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว

โดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม*

A MANAGEMENT MODEL FOR COMMUNITY-BASED TOURISM NETWORKS ALONG THE COASTAL AREAS SURROUNDING HAT CHAO MAI NATIONAL PARK

ธรรมจักร เล็กบรรจง^{1*}, จิระนาถ รุ่งช่วง², อมรรัตน์ สุทธิธรรมานนท์¹

Tammachak Lakbanchong^{1*}, Jiranart Rongchoung², Amornrat Sutthithamnon¹

¹วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ตรัง ประเทศไทย

¹Collage of Hospitality and Tourism, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Trang, Thailand

²คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Faculty Agro-industry, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: tammachak.l@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม กับนักท่องเที่ยวทดลอง จำนวน 60 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แกนนำชุมชนต้นแบบ จำนวน 30 คน การประชุมกลุ่มย่อย การศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากกลุ่มแกนนำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 40 คน การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) บริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เน้นการนำทรัพยากรที่เป็นจุดเด่นมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการขับเคลื่อนของสมาชิกในชุมชน และการศึกษาเครือข่ายชุมชนต้นแบบ เป็นการนำทรัพยากรมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน 2) รูปแบบการจัดการเครือข่าย “CHAO-MAI Model” มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ C = Cooperation Network (เครือข่ายความร่วมมือ) H = Hospitality (การให้บริการ) A = AREA (การใช้พื้นที่ชุมชน) O = Owner (ความเป็นเจ้าของ) M = Managing (การจัดการ) A = กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) และ I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้) 3) ประเมินรูปแบบการจัดการเครือข่ายด้วยการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 พบว่า มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.21) และครั้งที่ 2 หลังจากปรับปรุงรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.39) โดยนำมาเปรียบเทียบกับมีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลสำเร็จของรูปแบบการจัดการเครือข่ายมาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จนสามารถจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, เครือข่ายการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชุมชนชายฝั่งรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

Abstract

This research aimed to obtain a management model for community-based tourism networks along the coastal communities surrounding Hat Chao Mai National Park. Quantitative data were collected using questionnaires with 60 trial tourists. Qualitative data were collected through key informants: 30 model community leaders, 40 local community leaders from focus group discussions, study visits, and knowledge exchange forums, and 30 focus group experts. Data were analyzed using a statistical package for the social sciences and content analysis. The research findings revealed that 1) The context of community-based tourism management along the coastal communities surrounding Hat Chao Mai National Park emphasized the utilization of distinctive local resources to organize tourism activities driven by community members. The study of the model community networks also demonstrated that the resources were creatively utilized to develop tourism activities through networking both within communities and between communities. 2) The "CHAO-MAI Model" network management model has the following main components: C = Cooperation Network, H = Hospitality, A = AREA, O = Owner, M = Managing, A = Activities, and I = Implementation. 3) The evaluation of the network management model through the first trial tour showed a moderate level of satisfaction ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.21), while the second tour, after improving the model, showed a high level of satisfaction ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.39). The comparison revealed a statistically significant difference of 0.05. 4) The success of the network management model stemmed from participation in tourism management by using resources meaningfully, leading to learning until being able to manage community-based tourism networks.

Keywords: Management Model, Tourism Networks, Community-Based Tourism, Coastal Communities Surrounding Hat Chao Mai National Park

บทนำ

กรอบและทิศทางในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันช่วงระยะที่ 3 พ.ศ. 2562 - 2565 เพื่อสนับสนุนเป้าหมาย “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน” ซึ่งมุ่งส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ เชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีความเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวในพื้นที่ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2559) ดังตัวอย่างการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ คือ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้นแบบอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีการนำทรัพยากรมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวสามารถนำมาสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยว เช่น การทำสปาโคลน พายเรือคายัคชมป่าโกงกาง เป็นต้น โดยมีการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน เน้นส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว (ปวิวรรตสมนึก, 2561)

โดยที่ผ่านมามีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ของจังหวัดตรัง เกิดขึ้นจากสองสถานการณ์ด้วยกัน คือ ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยว โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ และในอีกสถานการณ์หนึ่ง คือ งานวิจัยท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนให้ชุมชนจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมา (จุติมา บุญมี และ

คูลิกา ธนะเสวตร, 2562) อนึ่ง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านน้ำราบ ชุมชนเกาะมุก และชุมชนหาดปากเมง ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ที่เกิดขึ้นจากโครงการบริการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมทางการท่องเที่ยว ประกอบกับประกาศของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่สั่งการให้อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักทางทะเลของจังหวัดตรัง ดำเนินการปิดแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน ของทุกปี (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม, 2560) จึงเป็นโอกาสสำหรับชุมชนทั้ง 3 แห่ง ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวแทนแหล่งท่องเที่ยวหลักดังกล่าว อย่างไรก็ตามจากการติดตามผลการดำเนินงานของชุมชนดังกล่าว พบว่า ชุมชนยังมีการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่ต่อเนื่องมากนัก ชุมชนเพียงแค่ดำเนินการตามระยะเวลาที่หน่วยงานภายนอกมาให้การช่วยเหลือ และมีลักษณะแข่งขันกันระหว่างชุมชน ซึ่งมีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่เกี่ยวเนื่องกัน

จากสถานการณ์ข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม โดยเริ่มจากศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งทั้ง 3 แห่ง และวิเคราะห์ผลสำเร็จของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้นแบบ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นอกจากนี้ยังต้องประเมินและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

โดยหวังว่าการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างพลังของชุมชนการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกันให้เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่เอื้อผลประโยชน์ซึ่งกัน เป็นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสรุปผลการวิจัยในเชิงกระบวนการ ทั้งนี้ การที่จะทำให้รูปแบบเครือข่ายประสบความสำเร็จจะต้องมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีมาตรการในการดำเนินงานร่วมกันของแต่ละชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม (Burgos, A. & Mertens, F., 2017); (Phoochinda, W., 2018); (Dolezal, C. & Novelli, M., 2022) ผลที่คาดว่าจะได้รับก่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน และเป็นต้นแบบแก่ชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศของเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
3. เพื่อประเมินและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
4. เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดย ชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน (Gustiani, S., 2019) ได้แก่ 1) การวิจัย (Research: R1) เพื่อวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศของเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชนในพื้นที่ 40 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชนต้นแบบ 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา 2) การพัฒนา (Development: D1) กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่าง แกนนำชุมชนในพื้นที่ (40 คน กลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่ 1) ใช้การเลือกแบบเจาะจง ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้เป็นการประชุมสร้างเครือข่าย และการอบรมเชิงปฏิบัติการ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา 3) การวิจัย (Research: R2) เพื่อประเมินและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเครือข่าย โดยจัดดำเนินการทดลองนำเที่ยว 3 วัน 2 คืน จำนวน 2 ครั้ง กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนำร่อง จำนวน 60 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสถิติ t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มตัวอย่าง แกนนำชุมชนในพื้นที่ (40 คน กลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่ 1) ใช้การเลือกแบบเจาะจง ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้เป็นการศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา 4) การพัฒนา (Development: D2) เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม การรับรองรูปแบบเป็นการประเมินผลและถอดบทเรียนที่ได้โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง ด้วยการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นรายการคำถาม และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

โดยกลุ่มตัวอย่างในการประชุมกลุ่มย่อย การประชุมสร้างเครือข่าย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลุ่มเดียวกัน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 160 คน

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.85 และนำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.88 และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ทั้งนี้สามารถสรุปวิธีการดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารตำรา ที่เกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ผล
1. เพื่อวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศของเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. การประชุมกลุ่มย่อยแกนนำชุมชนในพื้นที่ 40 คน 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนต้นแบบ 30 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	การประชุมกลุ่มย่อยแกนนำชุมชนในพื้นที่ (40 คน กลุ่มเดียวกันกับวัตถุประสงค์ 1) ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	1. การประชุมสร้างเครือข่าย 2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ตารางที่ 1 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ผล
3. เพื่อประเมินและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	1. นักท่องเที่ยวนำร่องจำนวน 60 คน 2. การประชุมกลุ่มย่อยแกนนำชุมชนในพื้นที่ (40 คน กลุ่มเดียวกันกับวัตถุประสงค์ 1) ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	1. แบบสอบถาม 2. การศึกษาดูงานและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1. ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสถิติ t-test 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา
4. เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 30 คน - ภาครัฐ - ภาคเอกชน - ภาคประชาชน	รายการคำถาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศของเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม โดยยึดหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นโดยการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเล และวิถีประมงชายฝั่งมาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดย 1) ชุมชนบ้านน้ำราบเน้นกิจกรรมการล่องแพพายคายเลน และทานอาหารทะเล จากการริเริ่มการรวมกลุ่มประมงชายฝั่งเพื่อการอนุรักษ์ และการมอบให้ทุกฝ่ายมีการบริหารจัดการอย่างอิสระ 2) ชุมชนเกาะมุกเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวทะเลตรัง โดยมีประธานเป็นตัวแทนในการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในส่วนต่าง ๆ และ 3) ชุมชนหาดปากเมง เน้นกิจกรรมการพายเรือคายัค ล่องป่าชายเลน และมีสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างเข้มแข็ง การมอบให้ทุกฝ่ายมีการบริหารจัดการอย่างอิสระ โดยมีการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทชุมชน อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน มีลักษณะต่างฝ่ายต่างบริหารจัดการด้วยตนเอง เช่น ฝ่ายมัคคุเทศก์และต้อนรับ ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ ฝ่ายอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น ไม่มีการเชื่อมโยงผลประโยชน์ที่เอื้ออำนวยในการส่งต่อนักท่องเที่ยวด้วยกัน ในมุมมองกลับกัน มักจะมีการแข่งขันในการแย่งชิงนักท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ทำให้ภาพรวมของการจัดการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนยังไม่ต่อเนื่องมากนัก ซึ่งแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา คือ การพัฒนาเครือข่ายที่เอื้อผลประโยชน์ร่วมกัน

1.2 ผลการศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้นแบบอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เน้นการบริหารจัดการโดยยึดหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการเรียนรู้ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้สร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ มีลักษณะเฉพาะเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถนำมาสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยว เช่น สปาโคลน พายเรือคายัคป่าโกงกาง เป็นต้น และเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันแก่ชุมชน มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันจัดการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการการท่องเที่ยว โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน เน้นการอนุรักษ์วิถีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งได้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว สร้างประสบการณ์ในการสัมผัสวิถีชีวิตเกษตรกรรมและวิถีชีวิตชนบท โดยมีตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ ที่ส่วนใหญ่คิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

“...เรานำทรัพยากรที่มีจุดเด่นมาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น สปาโคลน มีการจัดการโดยการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เข้ามารับผิดชอบจัดการท่องเที่ยว และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้...” (เปื้อน เลขจิตร, 2563)

“...ทางเครือข่ายชุมชนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดการท่องเที่ยว จากการรวมกลุ่มอาชีพด้านเกษตร และสร้างเครือข่ายในชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อกำหนดกฎ กติการ่วมกัน และเน้นกิจกรรมเรียนรู้...” (เมตตา รอดสุข, 2563)

2. กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม คณะผู้วิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่และชุมชนต้นแบบ การประชุมสร้างเครือข่าย การอบรมเชิงปฏิบัติการ นำไปสู่การรวมกลุ่มของคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น และได้ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม (3 วัน 2 คืน) หลังจากนั้นจึงยกร่างรูปแบบที่คณะผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “CHAO-MAI Model” มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) C = Cooperation Network (เครือข่ายความร่วมมือ) 2) H = Hospitality (การให้บริการ) 3) A = AREA (การใช้พื้นที่ชุมชน) 4) O = Owner (ความเป็นเจ้าของร่วมกัน) 5) M = Managing (การจัดการ) 6) A = กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) และ 7) I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้) ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมที่ได้จากวรรณกรรมและงานวิจัย รวมถึงข้อมูลจากภาคสนาม ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของ 3 ชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 2 รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมต่อกันที่โดดเด่นหลากหลาย

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยเอื้อภายใน ได้แก่ ทุนเดิมด้านทรัพยากร การรวมกลุ่มการท่องเที่ยวของ 3 ชุมชน และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ ส่วนกลาง ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 การประชุมสร้างเครือข่าย และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. ประเมินและเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

3.1 การทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 (Pre - test) ประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.34) และซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.44) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.38) ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

3.2 การศึกษาดูงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว การศึกษาดูงานแกนนำเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ศึกษาดูงานเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล การบรรยายหัวข้อ “การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน” หลังจากศึกษาดูงานแกนนำเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายจากการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารจัดการ และด้าน的学习รู้ เครือข่ายได้นำแนวคิดในการบริหารจัดการไปปรับใช้กับการบริหารงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตนเอง แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถนำพาคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 การศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.3 การทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 2 (Post-test) ประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.48) ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.53) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.46) และด้าน的学习รู้ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

3.4 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ด้วย t-test แบบ dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติที่ พบว่า $t = -9.413$, Sig = 0.00 แสดงให้เห็นคะแนนก่อนและหลังการทดสอบเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ต่อรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

การนำเที่ยว	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	df	t	Sig
ครั้งที่ 1	60	3.27	0.21	ปานกลาง	59	-4.826	.000
ครั้งที่ 2	60	4.04	0.39	มาก			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และถอดบทเรียนตามลำดับ ดังนี้ 1) การดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น คือ ปี 2563 ถึงปัจจุบัน ได้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีกฎ กติการ่วมกัน เช่น ชุมชนต้องกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีความรับผิดชอบในหน้าที่แต่ละฝ่ายตั้งแต่การต้อนรับจนถึงการส่งนักท่องเที่ยวกลับ เป็นต้น นอกจากนี้ มีโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และปัจจุบันมีการพัฒนาศูนย์กลางจุดบริการนักท่องเที่ยว ได้ทราบข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้นแบบ และการศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชน 2) ผลที่เกิดขึ้นในความสำเร็จที่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพิ่มขึ้น การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดความตึงเครียดในการแข่งขัน ส่วนปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ อุปสรรคด้านบุคลากรที่ยังขาดประสบการณ์ และการส่งต่อนักท่องเที่ยวระหว่างชุมชนยังไม่ค่อยราบรื่นมากนัก 3) วิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มของ 3 ชุมชน และมีการต่อยอดให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสมาเรียนรู้ 4) สังเคราะห์ภูมิความรู้ที่ได้เรียนรู้ ได้แก่ การนำความรู้สู่การปฏิบัติงานสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้ไปศึกษาดูงานและมาปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น 5) ผลการดำเนินการ ได้แก่ การดำเนินการตามกระบวนการ และปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่ดีขึ้น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามามากขึ้นทำให้เกิดการกระจายรายได้ สร้างสัมพันธภาพและความสามัคคีของชุมชน และ 6) บทเรียนที่ได้รับ ได้แก่ การลงมือปฏิบัติ ได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ การทดลองต้อนรับนักท่องเที่ยว นำความรู้จากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุงให้ดีขึ้น ท้ายสุดผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม คือ ได้แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประสบการณ์นำไปสู่การต่อยอดในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างเข้มแข็ง โดยมีตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ส่วนใหญ่คิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

“...บทเรียนแห่งความสำเร็จชุมชนได้ลงมือจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง โดยมีงานวิจัยเป็นพี่เลี้ยงตั้งแต่การสร้างเครือข่าย การอบรม และศึกษาดูงาน กระทั่งสามารถให้การต้อนรับ และส่งนักท่องเที่ยวได้ ...” (ธนิษฐ์ สังขตวง, 2563)

“...ความสำเร็จได้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีกฎ กติการ่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวของทั้ง 3 ชุมชน และมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว...” (ณัฐวิธ ศศิธร, 2563)

อภิปรายผล

1. ผลวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และศึกษาต้นแบบแห่งความเป็นเลิศของเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมทั้ง 3 แห่ง เน้นการนำเอาทรัพยากรทางทะเล และวิถีประมงชายฝั่งที่เป็นจุดเด่นมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการที่ใกล้เคียงกันทุกชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การรวมกลุ่มประมงชายฝั่งเพื่อการอนุรักษ์บ้านน้ำราบ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชน

บ้านเกาะมุก และคณะกรรมการสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวหาดปากเมง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายมัคคุเทศก์และต้อนรับ ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ ฝ่ายอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกครั้ง เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการ สอดคล้อง กับ วิเชษฐ หลุดพา และคณะ พบว่า บริบทการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยนำทรัพยากร ประเพณีของท้องถิ่นและเทศกาล ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่มีด้านที่แตกต่างกับชุมชนที่ศึกษาวิจัย คือ ชุมชนจะเน้นการส่งเสริม ด้านการจัดการตลาดให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย (วิเชษฐ หลุดพา และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับ สักคยศ สังขพันธ์ ซึ่งให้เห็นว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวจะต้องสอดคล้อง และอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งจะต้องอาศัยกลไกทั้งภาครัฐและเอกชน โดยกระบวนการทั้งหมดจะต้องมีชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (สักคยศ สังขพันธ์, 2563) และยังสอดคล้องกับ Pangesti, D. & Budiarti, T. ที่กล่าวว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่จะพัฒนาเป็นชุมชนการท่องเที่ยว จากการสร้างความรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดของหมู่บ้านท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อแตกต่างจากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ชุมชนเน้นการประเมินความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยว ผลการดำเนินการชี้ให้เห็นว่าการเริ่มต้นที่ดีสู่ความยั่งยืน จำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (Pangesti, D. & Budiarti, T., 2020)

ในด้านชุมชนต้นแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้สร้างสรรค์ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน ส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน สอดคล้องกับ อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย พบว่า ความสำเร็จ ของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนตะเคียนเตี้ย บ้านเนิน และบ้านน้ำเขียว คือ ชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ที่มีส่วน ในการผลิตทรัพยากร และประเพณีท้องถิ่น ขณะเดียวกันชุมชนต้องทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว (อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย, 2564) และสอดคล้องกับ Vo, N. T. Q. พบว่า ในการเริ่มต้นการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวจะต้องกำหนดทรัพยากรการท่องเที่ยว ผ่านการมีส่วนร่วม ในการให้บริการการท่องเที่ยว และสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถกลายเป็นแรงจูงใจหลักสำหรับ นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ จากการศึกษาบริบท และเครือข่ายชุมชนต้นแบบคณะผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนด ประเด็นปัญหา และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการต่อยอดการวิจัยในกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่าย การท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมด้วย (Vo, N. T. Q., 2020)

2. ผลการศึกษาระบบการพัฒนาารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

คณะผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “CHAO-MAI Model” มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) C = Cooperation Network (เครือข่ายความร่วมมือ) 2) H = Hospitality (การให้บริการ) 3) A = AREA (การใช้พื้นที่ชุมชน) 4) O = Owner (ความเป็นเจ้าของร่วมกัน) 5) M = Managing (การจัดการ) 6) A = กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) และ 7) I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้) ซึ่งมีองค์ประกอบรวมที่ได้จากวรรณกรรมและงานวิจัย รวมถึง ข้อมูลจากภาคสนาม ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของ 3 ชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม องค์ประกอบที่ 2 รูปแบบการจัดการเครือข่าย การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อกันที่โดดเด่นหลากหลาย องค์ประกอบที่ 3

ปัจจัยเอื้อภายใน ได้แก่ ทุนเดิมด้านทรัพยากร การรวมกลุ่มการท่องเที่ยวของ 3 ชุมชน และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Giampiccoli, A. & Saayman, M. สรุปว่า การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการเกิดจากการรวมกลุ่ม และสร้างความเป็นเจ้าของโดยชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนจะเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบในการนำทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม (Giampiccoli, A. & Saayman, M., 2018) และสอดคล้องกับ ธรรมจักร เล็กบรรจง พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน Slow Tourism Model เกิดจากการขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกับแกนนำชุมชน การศึกษาดูงาน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การร่วมกันสร้างสรรค์โปรแกรมนำเที่ยว และเกิดการรวมกลุ่มในชุมชนขึ้น อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมที่ร่วมพัฒนาขึ้น โดยมีการกำหนดกฎระเบียบ และข้อควรปฏิบัติร่วมกัน ตลอดจนมีแนวทางการจัดการเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชนอย่างแท้จริง (ธรรมจักร เล็กบรรจง, 2562)

3. ผลการประเมินและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

การทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 (Pre-test) ประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.21) การศึกษาดูงานได้ศึกษาดูงานเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 2 (Post-test) ประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.39) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจการทดลองนำเที่ยวครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ด้วย t-test แบบ dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติที่ พบว่า $t = -9.413$, Sig = 0.00 สอดคล้องกับ ปิรวรรต สมนึก พบว่า การประเมินความเข้มแข็งของเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถทำได้โดยการทดลองนำนักท่องเที่ยวมาใช้บริการซึ่งผลการประเมินการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และให้ข้อเสนอแนะแก่สมาชิกของชุมชนเครือข่าย (ปิรวรรต สมนึก, 2561) และสอดคล้องกับ ศิวนิต อรรถวุฒิกุล และคณะ กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รูปแบบ “MADANA Model” จากการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้คะแนนก่อนการทดสอบในระดับปานกลาง และหลังการทดสอบในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ จากการประเมินความพึงพอใจข้างต้นคณะผู้วิจัยได้ใช้ผลการทดสอบทางสถิติ และข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม มาบูรณาการใช้ประกอบในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่าย รวมถึงนำไปใช้ต่อยอดเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป (ศิวนิต อรรถวุฒิกุล และคณะ, 2560)

4. รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

การถอดบทเรียน จากผลการดำเนินการวิจัยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีกฎ กติการ่วมกัน มีโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดความตึงเครียดในการแข่งขัน โดยเงื่อนไขและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การร่วมมือกันดำเนินการร่วมกลุ่มของ 3 ชุมชน ตามกระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม และนำความรู้จากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Burgos, A. & Mertens, F. ศึกษาชุมชนชายฝั่งทะเลในประเทศบราซิล พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนริเริ่มจากการมีส่วนร่วม มีการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกิจกรรมการสร้างรายได้ และอาชีพด้านการท่องเที่ยว และความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน (Burgos, A. & Mertens, F., 2017) และสอดคล้องกับ Giampiccoli, A. & Saayman, M. กล่าวว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว ประการแรก คือ การมีส่วนร่วม

และความสัมพันธ์ของกลุ่มสมาชิก เพื่อแสดงให้เห็นว่าชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ประการที่สอง ผลการวิจัยระบุว่า การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวต้องผ่านขั้นตอนการร่วมมือ โดยการดำเนินการตามกระบวนการ และปรับเปลี่ยนรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่าย (Giampiccoli, A. & Saayman, M., 2018) และยังสอดคล้องกับ สุชาติ นกหนู และคณะ และ Dolezal, C. & Novelli, M. พบว่า แนวทางการพัฒนาเครือข่าย ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ยังมีกระบวนการประเมินความพึงพอใจและปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าผลจากการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในลักษณะเดียวกันที่เคยศึกษาก่อนหน้านี้ และสามารถนำไปพัฒนาในการรองรับนักท่องเที่ยวได้จริง อีกทั้งสามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง (สุชาติ นกหนู และคณะ , 2563); (Dolezal, C. & Novelli, M., 2022)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้พัฒนา “CHAO-MAI Model” ซึ่งได้เป็นโมเดลรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ C = Cooperation Network (เครือข่ายความร่วมมือ) H = Hospitality (การให้บริการ) A = Area (การใช้พื้นที่ชุมชน) O = Owner (ความเป็นเจ้าของร่วมกัน) M = Managing (การจัดการ) A = Activities (กิจกรรมท่องเที่ยว) และ I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้) ซึ่งจะสะท้อนหลักการว่า การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จต้องเริ่มจากการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นทุน พัฒนารูปแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และมีการจัดการอย่างมีระบบ ผลลัพธ์คือสามารถเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ และเป็นต้นแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีภูมิกติการร่วมกัน มีโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เน้นการนำเอาทรัพยากรทางทะเล และวิถีประมงชายฝั่งที่เป็นจุดเด่นมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดความตึงเครียดในการแข่งขัน นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาดูงานเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ และการทดลองนำเที่ยวเพื่อประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ท้ายสุดนำมา ซึ่งการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และนำความรู้จากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายในการเข้ามาบริหารจัดการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรส่งเสริมให้สมาชิกในแต่ละชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน การจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังขาดความหลากหลายและต่อเนื่องของกิจกรรม ดังนั้น ควรเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทุกช่วงวัยเข้าร่วมได้ 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมด้านการเรียนรู้ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ต่ำที่สุด ดังนั้น ควรร่วมมือกันคิดสรรกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และ 4) รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนครั้งนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการพัฒนาจัดการท่องเที่ยว

ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) ภาครัฐ แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเห็นคุณค่าในเรื่องการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาท้องถิ่น และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะในการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ แก่บุคคลที่เข้ามาดำเนินงานให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และ 2) ภาครัฐ แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหรือภาคีร่วมกับองค์กรด้านการท่องเที่ยว และมีนโยบายจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ผ่านการสืบค้นทางสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในเรื่องการพัฒนา กลุ่มแกนนำเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ในด้านภาษาต่างประเทศ การเป็นผู้ให้บริการในการจัดการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานและนักท่องเที่ยวได้รับบริการที่พึงพอใจ รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube, TikTok, LINE และอื่น ๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) งบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนชายฝั่งในเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

เอกสารอ้างอิง

- เปื้อน เลขจิตร. (19 มิถุนายน 2563). บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ อ่าวลึก จังหวัดกระบี่. (ธรรมจักร เล็กบรรจง, ผู้สัมภาษณ์)
- เมตตา รอดสุข. (20 มิถุนายน 2563). บริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ อ่าวลึก จังหวัดกระบี่. (ธรรมจักร เล็กบรรจง, ผู้สัมภาษณ์)
- จุติมา บุญมี และศุภิกา ธนะเสวตร. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดตรัง สตูล และกระบี่. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 11(3), 491-503.
- ณัฐวิศ ศศิธร. (19 สิงหาคม 2563). ปัจจัยสู่ความสำเร็จรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่ง บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม. (ธรรมจักร เล็กบรรจง, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนินทร์ สังขดวง. (19 สิงหาคม 2563). ปัจจัยสู่ความสำเร็จรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายฝั่งบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม. (ธรรมจักร เล็กบรรจง, ผู้สัมภาษณ์)
- ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง. Veridian E-Journal, 12(1), 111-132.
- ปรีวรรต สมนึก. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารศิลปศาสตรมหาวิทยาลั อุบลราชธานี, 14(1), 70-112.
- วิเชษฐ หลุดพา และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนกลาง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(3), 106-121.

- ศิวานิต อรรถวุฒิกุล และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัดราชบุรี. *Veridian E-Journal*, 10(2), 2392-2409.
- ศักดิ์ยศ สังขพันธ์. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 7(8), 324-334.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2559). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน 2561 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://www.keophia.go.th/news2/doc_download/a_221118_140934.pdf
- สุชาติ นกหนู และคณะ. (2563). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบนวัตกรรมวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 7(4), 95-108.
- อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 250-262.
- อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม. (2560). ประกาศปิดอุทยาน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2563 จาก <https://www.gcc.go.th/2025/06/28/อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม/>
- Burgos, A. & Mertens, F. (2017). Participatory management of community-based tourism: A network perspective. *Community Development*, 48(4), 546-565.
- Dolezal, C. & Novelli, M. (2022). Power in community-based tourism: empowerment and partnership in Bali. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(10), 2352-2370.
- Giampiccoli, A. & Saayman, M. (2018). Community-based tourism development model and community participation. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(4), 1-27.
- Gustiani, S. (2019). Research and development (R&D) method as a model design in educational research and its alternatives. *Holistics (Hospitality and Linguistics)*, 11(2), 12-22.
- Pangesti, D. & Budiarti, T. (2020). Evaluation of Community-Based Tourism Village in Kaligono Village, Kaligesing District, Purworejo Regency. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 501(1), 1-9.
- Phoochinda, W. (2018). Development of community network for sustainable tourism based on the green economy concept. *Journal of Environmental Management and Tourism (JEMT)*, 9(6), 1236-1243.
- Vo, N. T. Q. (2020). Community-Based Tourism and Destination Attractiveness: From Theory to Practice. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 49(4), 24-36.

**การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย SCRATCH
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย
และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี***

**DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT WITH COMPUTER-ASSISTED
INSTRUCTION LESSONS IN THE SUBJECT OF COMPUTATIONAL SCIENCE:
SIMPLE PROGRAMMING WITH SCRATCH FOR GRADE 4 STUDENTS IN KHLONG NOI
SUBDISTRICT AND WAT PRADU SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE**

ปัทมา ช่วยพิทักษ์*, พงศ์ภณ ปิติสุข, ธวัช ศรีไทย, ฤทธิชัย น้อยนรินทร์, ชินรัตน์ สอนทอง

Pattama Chuaypitak*, Pongpon Pititsuk, Tawan Srithai, Ritthichai Noinarin, Chinnarat Sontong

คณะนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยตาปี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Digital Innovation Technology, Tapee University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: pattama@tapee.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 76 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรม Adobe Flash CS 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย เมนูหลัก 5 เมนู ได้แก่ การแนะนำสื่อการเรียนการสอน จุดประสงค์รายวิชา แบบทดสอบก่อนเรียน การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch และแบบทดสอบหลังเรียน ประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เท่ากับ 81.08/82.36 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, วิทยาการคำนวณ, โปรแกรม Scratch, ผลสัมฤทธิ์

Abstract

The research is developmental research have a purposes 1) To Develop of computer-assisted instruction lessons in the computational science on "Simple Programming with Scratch" for grade 4 students to efficiency according to the criteria of 80/80 2) To compare academic achievement pre-test and post-test studying with computer-assisted instruction lessons in the computational science on "Simple Programming with Scratch" for grade 4 students 3) To study the satisfaction of the students toward of computational science on "Simple Programming with Scratch" for grade 4 students. The simple group of grade 4 students of 76 in Khlong Noi Subdistrict and Wat Pradu Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province. The specific selected methods. The tools used to develop Adobe Flash CS6. The statistics used for data analysis were mean percentage standard deviation and Dependent Samples t-text. The research results were. 1) The developed a computer-assisted instruction lesson on computer science on "Simple Programming with Scratch" for grade 4 students consists of 5 main menus as follows introduction of teaching media, course objectives, Pre-test, "Simple Programming with Scratch" and Post-test. The efficiency according to the criteria of 81.08/82.36. 2) Academic achievement computer-assisted instruction lessons in the computational science on "Simple Programming with Scratch" for grade 4 students after study is higher than before study Statistically significant at the 0.05 level. 3) The satisfaction of the students toward the computer-assisted instruction lessons in the subject of computational science on "Simple Programming with Scratch" at the highest level.

Keywords: Computer Assisted Instruction Lessons, Computer Science, Scratch Program, Achievement

บทนำ

ด้วยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบมีจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละช่วงชั้นนั้น การได้นำรูปแบบของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสอนต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เด็กเล็กเน้นสื่อการเรียนรู้โดยไม่ต้องใช้คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ เป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการเล่นที่จับต้องได้ เช่น แบบฝึกหัด การ์ดคำสั่ง บอร์ดเกม และค้อยๆ ปรับสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ในการเขียนโปรแกรมอย่างง่ายผ่าน Scratch (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งโปรแกรม Scratch เป็นโปรแกรมที่ส่งเสริมทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และทักษะด้านไอซีที โดยจะเป็น

การปลูกฝังด้านกระบวนการ ทักษะในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ซึ่งจะนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หรือประดิษฐ์สิ่งคิดค้นที่แปลกใหม่ โดยใช้โปรแกรมภาษาที่ง่ายไม่ซับซ้อน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการในการเรียนวิชาโปรแกรมในขั้นสูงและเหมาะสำหรับการสร้างผลงานต่าง ๆ เช่น การทำแอนิเมชัน การจำลองทางวิทยาศาสตร์ เกม ดนตรี ศิลปะ การสร้างสื่อแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยมีวิธีการโปรแกรมที่ไม่ต้องมีการพิมพ์คำสั่งที่ยุ่งยากซับซ้อนเหมาะกับการสอนหลักการโปรแกรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีระบบ และการทำงานร่วมกันโดยการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผลงานผ่านทางเว็บไซต์ (รีนฤดี ศรีเกตุสุข และปณมาภรณ์ ไทยโพธิ์ศรี, 2565)

ปัจจุบันนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดสมหวัง โรงเรียนบ้านทอนหญ้าปล้อง โรงเรียนชุมชนวัดสุนทรนิवास ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น จำนวน 76 คน ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch ทั้ง 3 โรงเรียนพบกับปัญหาที่สามารถสรุปได้ คือ นักเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องของการเขียนโปรแกรม และไม่เคยผ่านการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวมาก่อน เมื่อเกิดข้อซักถาม หรือตามไม่ทันที่คุณครูสอน ไม่กล้าถามคุณครู ทำให้เรียนไม่ทัน ปฏิบัติไม่ได้ ตอบคำถามคุณครู ระหว่างเรียนไม่ได้นานหลาย ๆ ครั้ง ทำให้นักเรียนไม่อยากเรียน ไม่สนใจเรียน เมื่อมีการทดสอบคะแนนที่ได้อยู่ในระดับต่ำ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทของโรงเรียนและนักเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเกิดเป็นแนวคิดในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยบทเรียนดังกล่าวสามารถแสดงรูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ภาพกราฟิก วิดีทัศน์ได้พร้อม ๆ กัน ซึ่งจะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้ง่ายต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถลดปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียน นักเรียนสามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดสมหวัง จำนวน 60 คน โรงเรียนบ้านทอนหญ้าปล้อง จำนวน 7 คน โรงเรียนชุมชนวัดสุนทรนิवास จำนวน 9 คน รวม 76 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ ได้แก่ โรงเรียนวัดสมหวัง จำนวน 60 คน โรงเรียนบ้านทอนหญ้าปล้อง จำนวน 7 คน โรงเรียนชุมชนวัดสุนทรนิवास จำนวน 9 คน รวม 76 คน ในการเก็บข้อมูลวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973); (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2562) ได้จำนวน 64 คน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 76 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

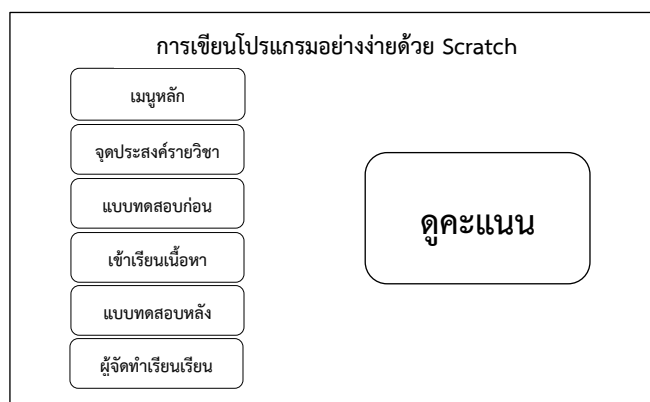
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ความต้องการของผู้ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Interview) เป้าหมายของครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 โรงเรียน ในตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการให้สื่อบทเรียนช่วยสอนสามารถใช้งานได้ดังนี้

- ต้องการให้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับโปรแกรม Scratch
- สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
- รูปแบบของสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต้องมีความง่ายต่อการใช้งาน

2.2 การออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Adobe Flash CS 6 เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการเขียนสื่อมัลติมีเดียที่ใช้ในการพัฒนา รองรับการทำงานของภาพแบบเวกเตอร์ และภาพแบบแรสเตอร์ สามารถเล่นเสียงและวิดีโอแบบสตรีมได้

โปรแกรม Adobe Photoshop ใช้ในการออกแบบระบบเพื่อให้เห็นส่วนประกอบของข้อมูล ที่มีอยู่ในสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การออกแบบหน้าแรกของสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ภาพที่ 1 แสดงการออกแบบหน้าแรกของสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะประกอบด้วยเมนูหลัก 5 เมนู ได้แก่ เมนูหลัก จุดประสงค์รายวิชา แบบทดสอบก่อนเรียน เข้าเรียนเนื้อหา แบบทดสอบหลังเรียน

ภาพที่ 2 การออกแบบหน้าจอบทเรียนของสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ภาพที่ 2 แสดงถึงหน้าจอของการออกแบบเนื้อหาของบทเรียนของสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งหลักจากที่ผู้เรียนเลือกเมนูเข้าเรียนเนื้อหาแล้ว จะปรากฏหน้าจอแสดงบทเรียน 2 บท ได้แก่ บทเรียนการใช้งานโปรแกรม Scratch และบทเรียนรู้จักโปรแกรม Scratch

3. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ข้อสอบอยู่ในรูปแบบของปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ก ข ค ง จำนวน 10 ข้อ หาค่าความยาก (P) ตั้งแต่ .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป พร้อมทั้งความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมด โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ริชาร์สัน (บุญซุช เมฆแก้ว, 2562) เพื่อนำไปใช้ทดลองจริง

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ, สังกัดโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง 2) ด้านรูปภาพ ตัวอักษร ภาษาและเทคนิคการนำเสนอ 3) ด้านพัฒนาการของนักเรียนในชั้นเรียน ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้มีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา ซึ่งเป็นครูสอนวิชาวิทยาการคำนวณ 4 ท่าน ที่มีคุณสมบัติ ความรู้ทางด้านเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาให้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด และเหมาะสมกับผู้เรียน และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นครูสอนวิชาคอมพิวเตอร์ 4 คน ซึ่งทำงานร่วมกับผู้ตรวจสอบด้านเนื้อหา เพื่อดูการทำงานของเครื่องมือสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การออกแบบสอดคล้องกับเนื้อหา และเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสามารถใช้งานได้สะดวก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ โดยใช้ตารางวิเคราะห์หลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดความคิดเห็น ดังนี้ (พิศิษฐ์ ตัณทวนิช และพนา จินดาศรี, 2561)

+1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าคำถามข้อนั้นวัดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้จริง
 0 = ไม่แน่ใจว่าคำถามข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงที่ระบุไว้จริง
 -1 = ไม่สอดคล้องหรือไม่แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง
 โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ R แทน คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณา

ถ้าค่า IOC ได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงกับจุดมุ่งหมายการวิจัย

ถ้าค่า IOC ได้น้อยกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายการวิจัย

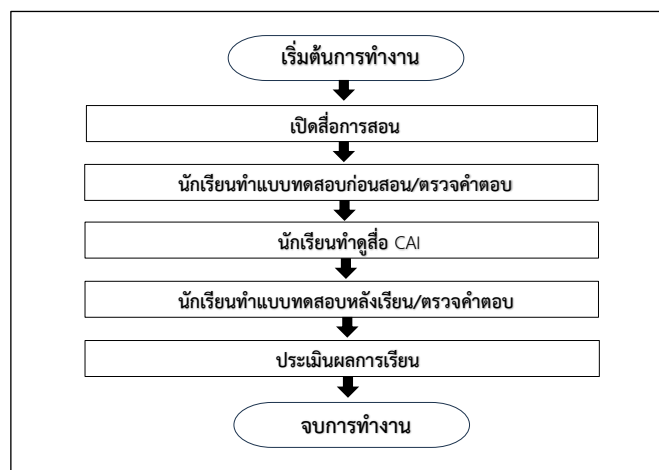
จากการหาค่าความเชื่อมั่นด้านเครื่องมือวิจัยจำนวน 4 คน ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.92 และด้านเนื้อหาจำนวน 4 คน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.00 ทำให้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้จริง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 76 คน จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวมาลงรหัสป้อนข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

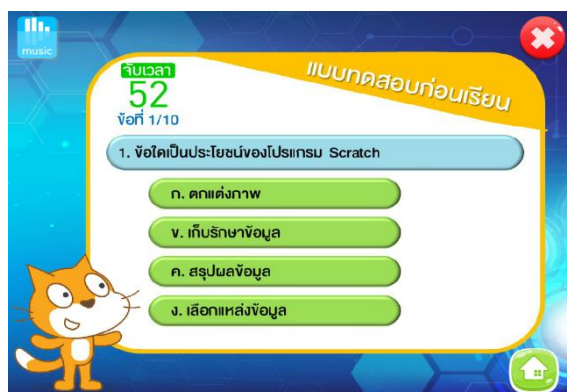
การวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย เมนูหลัก 5 เมนู ได้แก่ การแนะนำสื่อการเรียนการสอน จุดประสงค์รายวิชา แบบทดสอบก่อนเรียน การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch และแบบทดสอบหลังเรียน ผู้เรียนสามารถนำบทเรียนที่พัฒนาไปใช้ศึกษาด้วยตนเองทั้งในและนอกเวลาเรียน โดยสามารถแสดงโครงสร้างการทำงานอย่างง่ายสำหรับผู้เรียนตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพแสดงโครงสร้างการทำงานของการวิจัย

ส่วนของแบบทดสอบก่อนเรียน

ภาพที่ 4 แสดงหน้าจอแบบทดสอบก่อนเรียน

ส่วนของหน้าแรก

หน้าแรกของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงหน้าแรกของสื่อบทเรียนช่วยสอน

ส่วนของการเข้าสู่บทเรียน

ในส่วนของการเข้าสู่บทเรียน จะประกอบด้วย บทเรียน 2 บท ได้แก่ บทเรียนการใช้งานโปรแกรม Scratch และบทเรียนรู้จักโปรแกรม Scratch ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงหน้าจอการเข้าสู่บทเรียน

ส่วนของแบบทดสอบหลังเรียน

ภาพที่ 7 แสดงหน้าจอแสดงแบบทดสอบหลังเรียน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	76	4.07	1.20	24.83	.00
หลังเรียน	76	8.24	1.15		

จากตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.20 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 8.24$, S.D. = 1.15 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวม

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	4.51	0.34	มากที่สุด
ด้านการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและความสะดวกในการใช้งาน	4.68	0.25	มากที่สุด
ด้านการจัดการบทเรียน	4.61	0.29	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.60	0.29	มากที่สุด

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.29) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและความสะดวกในการใช้งาน นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.25) ด้านการจัดการบทเรียน ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.29) ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พัฒนาขึ้นโดยโปรแกรม Flash CS 6 โปรแกรม ประกอบด้วยเมนูหลัก 5 เมนู ได้แก่ การแนะนำสื่อการเรียนการสอน จุดประสงค์รายวิชา แบบทดสอบก่อนเรียน การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch และแบบทดสอบหลังเรียน โดยผู้เรียนต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้ จึงจะสามารถเข้าสู่บทเรียนการเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch ซึ่งประกอบด้วยบทเรียน 2 บท คือ บทเรียนการเข้าใช้งานโปรแกรม Scratch และบทเรียนรู้จักโปรแกรม Scratch เมื่อผู้เรียนเรียนครบ 2 บทแล้ว จะมีแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดความรู้อีกครั้งหลังจากเข้าสู่บทเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยประสิทธิภาพของสื่อเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 81.08/82.36 ทั้งนี้ ในการพัฒนาสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นไปตามกระบวนการวิเคราะห์และออกแบบอย่างเป็นระบบ มีการทดสอบ ปรับปรุงและติดตามผล เพื่อให้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด อีกทั้งได้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ และเนื้อหาในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ แก้วจรรย์ ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86/87 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (ศิริวรรณ แก้วจรรย์, 2561) เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุลาวัลย์ บุรีจันทร์ วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนการ พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.16/87.40 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีขั้นตอนการสร้าง พัฒนา และปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้งานได้จริง (สุลาวัลย์ บุรีจันทร์, 2564)

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.20) และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 8.24$, S.D. = 1.15) คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสื่อที่พัฒนามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียน ผ่านสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ส่งผลให้ผลการเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรพต วงศ์ทองเจริญ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเว็บ เรื่อง คอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน

31 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเว็บ เรื่อง คอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (บรรพต วงศ์ทองเจริญ, 2566)

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .29) โดยเฉพาะด้านการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและความสะดวกในการใช้งาน ซึ่งในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นผู้วิจัยได้ออกแบบโดยใช้สื่อที่มีการแสดงในรูปแบบของรูปภาพเคลื่อนไหว มีสีสัน เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้เรียน รวมไปถึงนักเรียนสามารถที่ใช้งานได้ง่ายและสะดวก ไม่ซับซ้อนต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ สนใจ และพึงพอใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ แก้วจรรย์ ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์เนื้อหา สารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าใจมากยิ่งขึ้น (ศิริวรรณ แก้วจรรย์, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 81.08/82.36 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมต่อการใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch นักเรียนสามารถนำบทเรียนดังกล่าวไปใช้ในเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองทั้งในและนอกเวลาเรียนตามอัธยาศัย และความเหมาะสม อีกทั้งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเสริมให้แก่ นักเรียนในกรณีขาดเรียนหรือเรียนไม่ทันเพื่อนได้ ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป การนำผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การเขียนโปรแกรมอย่างง่ายด้วย Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้อย และตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในเนื้อหาหรือรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เป็นอีกตัวเลือกหนึ่งในการศึกษานอกเหนือจากตำราเรียน อีกทั้งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนในแบบอื่น ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บรรพต วงศ์ทองเจริญ. (2566). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเว็บ เรื่องคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารสหวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(1), 69-76.
- บุญซัช เมฆแก้ว. (2562). การพัฒนาชุดช่วยวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบ(KR-20). ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิทยาลัยชุมชน.

- พิศิษฐ์ ตันทวนิช และพนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของค่า IOC. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 3-11.
- รีณฤดี ศรีเกตุสุข และปณมาภรณ์ ไทยโพธิ์ศรี. (2565). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การสร้างเกมด้วย Scratch ร่วมกับการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางลี่วิทยา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2562). การหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย: มายาคติในการใช้สูตรของทาโรยามาเน และเครทซี-มอร์แกน. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8(1), 11-28.
- ศิริวรรณ แก้วเจริญ. (2561). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). Unplugged Coding (ประถมต้น) ฉบับโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุลาวัลย์ บุรีจันทร์. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนชยการ. ใน รายการวิจัย. วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนชยการ.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา :
กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
MOTIVATIONAL FACTORS INFLUENCING EMPLOYEE PERFORMANCE IN
THE RUBBER INDUSTRY : A CASE STUDY OF
COMPANY IN KANCHANADIT DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

นรารัตน์ เกื้อทอง*, ไผพจน์ ปัจฉิม, กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์, กนกพร ขุนศรี, ทุตติยา ใจเปี่ยม

Nararat Kuehtong*, Vaiphot Patchim, Kittisak Sripiroj, Kanokporn Khunsri, Tutiya Jitrapirom

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยตาปี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Tapee University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: nararat@tapee.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา จำนวน 345 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมพนักงานมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มปัจจัยแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะของงาน กลุ่มปัจจัยค่าจ้าง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามเพศ ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนกปฏิบัติงาน และระยะเวลาการทำงานในองค์กรแตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ปัจจัยแรงจูงใจทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน โดยด้านความก้าวหน้าในงานมีอิทธิพลสูงสุด และกลุ่มปัจจัยค่าจ้าง ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการมีอิทธิพลสูงสุด ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน

คำสำคัญ: ปัจจัยแรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, อุตสาหกรรมผลิตยางพารา, อิทธิพล

Abstract

This research aimed to: 1) Study the level of opinions regarding motivational factors affecting employee performance in Kanchanadit District, Surat Thani Province, and 2) Compare the

opinions on motivational factors influencing employee performance based on personal factors in Kanchanadit District, Surat Thani Province, and 3) Investigate the motivational factors influencing employee performance in Kanchanadit District, Surat Thani Province. It was a quantitative research study. The sample group consisted of 345 employees from a rubber manufacturing company in Surat Thani Province. The instrument was a questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including t-test, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. The results revealed that: 1) Overall, employees expressed a high level of opinion about the motivating factors that influence work performance. The motivating factors group had the highest average value, which was the nature of the work. The supporting factors group had the highest average value, which was the compensation and benefits, 2) Comparing opinions classified by gender, no statistically significant differences were found, while age, education level, status, average monthly income, department of work, and length of employment in the organization differed, significantly affecting opinions about work motivation factors at the .05 level, and 3) All motivational factors had a positive correlation with and influence on work performance, with career advancement having the highest influence and compensation and welfare as the supporting factors. The results of this research can be used to develop human resource management policies in the same industry.

Keywords: Motivational Factors, Job Performance, Rubber Manufacturing Industry, Influencing

บทนำ

ในยุคที่สภาพเศรษฐกิจโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นเพิ่มขึ้นองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมซึ่งต้องพึ่งพา “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นกลไกหลักในการสร้างผลผลิตและรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการ (Dessler, G., 2020); (Noe, R. A. et al., 2021) งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า หนึ่งในปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร คือ “แรงจูงใจในการทำงาน” ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความพึงพอใจ ความทุ่มเท และความผูกพันต่อองค์กร (Ryan, R. M. & Deci, E. L., 2017); (Robbins, S. P. & Judge, T. A., 2019) ทั้งนี้ แรงจูงใจไม่ได้มีเพียงมิติด้านผลตอบแทนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคม เช่น การได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และโอกาสพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและทัศนคติของพนักงานต่อการทำงาน (Gagné, M. et al., 2022) การทำความเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบนโยบายและมาตรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ประเทศไทยยังคงเป็นผู้นำระดับโลกด้านการผลิตและส่งออกยางธรรมชาติ การผลิตยางทั้งประเทศคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 4.93 ล้านตัน ในปี 2025 โดยการผลิตเฉพาะในภาคใต้เติบโตประมาณ 4% ซึ่งคิดเป็น 2.82 ล้านตัน ในบริบทของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจัดเป็นแหล่งเพาะปลูกยางพาราที่สำคัญของภาคใต้โดยปี 2564 มีพื้นที่ปลูกยางประมาณ 3,800 ตารางกิโลเมตร หรือ 16.3% ของพื้นที่เพาะปลูกในภาคใต้ และคิดเป็น 9.65% ของพื้นที่ปลูกยางทั้งหมดในประเทศ ในปี พ.ศ. 2567 (2024) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตโดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา ซึ่งถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ พนักงานฝ่ายผลิตในภาคนี้มักทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เข้มงวด ทั้งภาระงานที่ซ้ำซ้อน เงื่อนไขด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย และแรงกดดันด้านปริมาณและคุณภาพผลลัพธ์ คือ ปัจจัยทางกายภาพ (เช่น สภาพแวดล้อม ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย) และปัจจัยทางจิตสังคม (เช่น ความยุติธรรมของค่าตอบแทน ความชัดเจนของบทบาท โอกาสพัฒนา) มีอิทธิพลสำคัญต่อแรงจูงใจของพนักงาน การออกแบบนโยบายทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพจึงควรครอบคลุมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน ระบบผลตอบแทนที่เป็นธรรม การส่งเสริมทักษะและเส้นทางก้าวหน้า รวมถึงรูปแบบการนำที่สนับสนุนความเป็นอิสระและการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อเพิ่มความผูกพันและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพาราแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมทั้งเปรียบเทียบความคิดเห็นดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดส่งผลต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ พนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา : กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งหมดจำนวน 2,509 คน (ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์, 2566) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดนใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane, T., 1967) เพื่อทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน ด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความเป็น (Non-probability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา (Content Scope) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีปัจจัยสองประการ (Two-Factor Theory) ของ Herzberg, F. ซึ่งแบ่งออกเป็น ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เช่น ด้านลักษณะงานที่ทำ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในสายงาน ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เช่น ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และใช้แนวคิด ผลการปฏิบัติงาน (Job Performance) (Campbell, J.P. et al., 1990)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาปรับใช้ในแบบสอบถามของวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนปฏิบัติงาน และระยะเวลาปฏิบัติงาน ลักษณะคำตอบแบบสำรวจรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพาราแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้แก่ ปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย ด้านลักษณะของงานที่ทำ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความก้าวหน้า ปัจจัยค้ำจุน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านนโยบาย และการบริหาร และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ การปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงาน วินัยในการทำงาน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาผลงาน

แบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ท โดยแบ่งค่าคะแนนระดับความคิดเห็น 5 ระดับ เรียงจากน้อยไปหามาก โดยระดับ 1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด และระดับ 5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.20 - 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.39 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.80 - 2.59 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.79 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อเสนอแนะของตนเองเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จำนวน 3 ท่าน ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) สรุปได้ค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ (Nunnally, J. C., 1978)

จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปคำนวณหาค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีของครอนบาค ซึ่งเกณฑ์ที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้คือ ระดับความเชื่อมั่นที่ $\alpha \geq 0.70$ ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ (Cronbach, L. J., 1984)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามในรูปแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตามจำนวนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ และความถูกต้องของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องของชุดข้อมูลแล้วทำการลงรหัส แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการลงรหัสไปทำการวิเคราะห์โดยการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้ ได้แก่ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพาราแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัจจัยแรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยจูงใจ			
ด้านลักษณะงานที่ทำ	4.06	0.50	มาก
ด้านการยอมรับนับถือ	3.95	0.52	มาก
ด้านความก้าวหน้าในงาน	3.94	0.60	มาก
ปัจจัยค่าจูง			
ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.94	0.52	มาก
ด้านนโยบายและการบริหาร	3.93	0.56	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	3.85	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.94	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านลักษณะของงานที่ทำ ซึ่งสะท้อนว่าพนักงานรู้สึกว่าการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ และทำให้เกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือการได้รับการยอมรับนับถือ ซึ่งบ่งบอกว่าพนักงานให้ความสำคัญกับการได้รับการยกย่อง ชื่นชม และการเห็นคุณค่าจากหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงาน ขณะที่ด้านความก้าวหน้าในงานก็ยังเป็นสิ่งที่พนักงานเห็นว่าเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงและโอกาสในการพัฒนาในอนาคต ส่วนปัจจัยค่าจูง พบว่า พนักงานให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและสวัสดิการเป็นลำดับแรก ซึ่งแสดงถึงความคาดหวังต่อความมั่นคงทางรายได้และสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม ด้านนโยบายและการบริหารก็มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากนโยบายที่ชัดเจนและการบริหารที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่วนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แม้จะได้รับการประเมินอยู่ในระดับมาก เช่นกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบแล้วถือว่าเป็นด้านที่พนักงานให้ความสำคัญน้อยที่สุดในบรรดาปัจจัยทั้งหมด ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจหลักของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพาราไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลตอบแทน แต่ยังรวมถึงความหมายและคุณค่าของงานที่ทำ การได้รับการยอมรับ รวมถึงโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยแรงจูงใจ		Sig	ผลการทดสอบ
	T	F		
เพศ	0.807		.420	ไม่แตกต่าง
อายุ		8.112	.000*	แตกต่าง

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยแรงจูงใจ		Sig	ผลการทดสอบ
	T	F		
ระดับการศึกษา		3.308	.038*	แตกต่างกัน
สถานภาพ		4.446	.003*	แตกต่างกัน
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		4.131	.017*	แตกต่างกัน
แผนปฏิบัติงาน		7.438	.000*	แตกต่างกัน
ระยะเวลาในการทำงานในองค์กร		8.112	.000*	แตกต่างกัน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนพนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนปฏิบัติงาน และระยะเวลาในการทำงานในองค์กร ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัจจัยแรงจูงใจ	การปฏิบัติงานของพนักงาน				
	Unstandardized Coefficients		standardized Coefficients	t	sig
	B	SEE	Beta		
ค่าคงที่	.273	.068		3.834	.003*
ปัจจัยจูงใจ					
ด้านลักษณะงานที่ทำ	.187	.023	.137	3.542	.002*
ด้านการยอมรับนับถือ	.254	.051	.284	5.257	.000*
ด้านความก้าวหน้าในงาน	.113	.037	.325		.001*
ปัจจัยค้ำจุน					
ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	.173	.043	.357	5.682	.000*
ด้านนโยบายและการบริหาร	.243	.033	.223	3.467	.003*
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	.157	.042	.239	5.323	.001*

$R^2 = .837$, adjusted $R^2 = .825$ $F = 568.352$, $P < .05$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่าศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษา ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษา บริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับความคิดเห็นมากในทุกด้าน ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก คือ ด้านลักษณะงานที่ทำ รองลงมา ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตามลำดับ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factor Theory) ของ Herzberg, F. ที่ระบุว่า ปัจจัยจูงใจเป็นแหล่งที่มาของความพึงพอใจในการทำงาน ในขณะที่ปัจจัยค้ำจุนจะเป็นเพียงตัวป้องกันความไม่พึงพอใจเท่านั้น ทั้งนี้ การที่ปัจจัยค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าอาจไม่ใช่เพราะไม่สำคัญ แต่สะท้อนว่าองค์กรได้จัดการปัจจัยเหล่านี้ในระดับที่เพียงพอแล้ว จึงไม่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ (Herzberg, F., 1959) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวิตา ชมภูประทีป และยุทธนาท บุนยะชัย; พชรินทร์ โพธิ์สวัสดิ์ และชัยอนันต์ สิริเบญจานนท์ ที่พบว่า พนักงานในอุตสาหกรรมมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ลำดับความสำคัญของปัจจัยแรงจูงใจ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของอุตสาหกรรมผลิตยางพารา (สุภาวิตา ชมภูประทีป และยุทธนาท บุนยะชัย, 2564); (พชรินทร์ โพธิ์สวัสดิ์ และชัยอนันต์ สิริเบญจานนท์, 2566)

2. จากวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาค้นพบว่า ปัจจัยด้านเพศ ไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมการทำงานในปัจจุบัน ที่ความแตกต่างทางเพศไม่ได้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการรับรู้หรือให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจอีกต่อไป แต่พนักงานให้ความสำคัญกับโอกาสในการพัฒนาและเงื่อนไขการทำงานที่เป็นธรรมมากกว่า อย่างไรก็ตาม ปัจจัยส่วนบุคคลอื่น เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการทำงานในองค์กร และแผนกที่ปฏิบัติงาน กลับมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนของความต้องการแรงจูงใจตามช่วงวัยและประสบการณ์การทำงาน ตัวอย่างเช่น พนักงานที่อายุน้อยหรือมีประสบการณ์ทำงานน้อยมักให้ความสำคัญกับความมั่นคงในการทำงาน การเรียนรู้ และโอกาสในการพัฒนา ขณะที่พนักงานที่มีอายุงานหรือประสบการณ์มากกว่ามักมุ่งเน้นไปที่ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับ และโอกาสในการสร้างคุณค่าในสายอาชีพซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ความต้องการของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามช่วงชีวิตและประสบการณ์ (Maslow, A. H., 1970) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมานันท์ สกลุติ; สมใจ ทองมาก ที่ระบุว่าปัจจัยส่วนบุคคลบางด้าน โดยเฉพาะอายุ การศึกษา รายได้ และระยะเวลาการทำงาน มีผลต่อแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เพศไม่ใช่ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจอย่างเด่นชัด กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนว่า องค์กรจำเป็นต้องกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มี ความยืดหยุ่นและเฉพาะกลุ่ม (Targeted HR Policy) เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการแรงจูงใจที่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของพนักงาน และสร้างความสมดุลในการบริหารจัดการแรงงานที่มีความหลากหลาย (สุมานันท์ สกลุติ, 2561); (สมใจ ทองมาก, 2561)

3. จากวัตถุประสงค์ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตยางพารา กรณีศึกษาบริษัทในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจทุกด้านมี

ความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน สอดคล้องกับแนวคิดของระบบการจูงใจแบบองค์รวม (Holistic Motivation System) ที่เน้นความสำคัญของการทำงานร่วมกันของปัจจัยต่าง ๆ มากกว่าการมองแต่ละปัจจัยแยกออกจากกัน (Irmohizam, I. & Norhasni, Z. A., 2024) ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg, F. ปัจจัยจูงใจ เช่น ลักษณะของงาน ความก้าวหน้า และการได้รับการยอมรับ เป็นตัวกระตุ้นที่สร้างแรงจูงใจเชิงบวกในระยะยาว ในขณะที่ปัจจัยค้ำจุน เช่น ค่าตอบแทนและสวัสดิการ หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีบทบาทในการป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Herzberg, F., 1959) หากปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงพอและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สินีนาถ ศุกลรัตน์เมธี ที่ย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบงานและระบบการยอมรับที่เป็นธรรม ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร โดยสรุป การที่ปัจจัยแรงจูงใจทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติงาน ชี้ให้เห็นว่า องค์กรในอุตสาหกรรมผลิตยางพาราจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ให้ความสำคัญทั้งปัจจัยค้ำจุนและปัจจัยจูงใจ โดยจัดให้มีเงื่อนไขพื้นฐานที่เพียงพอควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจเชิงคุณค่า เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการทำงานของพนักงานในระยะยาว (สินีนาถ ศุกลรัตน์เมธี, 2563) (สินีนาถ ศุกลรัตน์เมธี, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตยางพารา สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการที่สำคัญ โดยในด้านการบริหารจัดการ องค์กรควรให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจลักษณะและความต้องการของพนักงานในแต่ละช่วงวัย เพื่อออกแบบระบบแรงจูงใจและสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความแตกต่างอย่างเหมาะสม ตลอดจนจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่นเพื่อเสริมสร้างความผูกพันภายในองค์กร อีกทั้งควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานให้ชัดเจน สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร พร้อมพัฒนาระบบการประเมินผลและระบบการสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ อันจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความยุติธรรม และความร่วมมือในการทำงาน ขณะเดียวกัน ในด้านสังคมและชุมชนแรงงาน ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สะท้อนความเสมอภาคทางเพศและความหลากหลายทางบุคลากร ควบคู่ไปกับการพัฒนาสวัสดิการและมาตรการดูแลคุณภาพชีวิตทั้งด้านสุขภาพกายและใจ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกับชุมชน เช่น การฝึกอบรมทักษะอาชีพหรือการสนับสนุนงานเสริมเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางรายได้แก่พนักงานและครอบครัว ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน เสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงาน และสนับสนุนความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์. (2566). รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล.
- พัชรินทร์ โพธิ์สวัสดิ์ และชัยอนันต์ สิริเบญจสานนท์. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ฟอรัช เครน จำกัด. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 13-26.
- สมใจ ทองมาก. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ฝ่ายสินเชื่อ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สินีนาถ ศุกลรัตน์เมธี. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- สุภาวิตา ชมภูประทีป และยุทธนาท บุนยะชัย. (2564). แรงจูงใจในการทำงาน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 6(2), 66-76.

- สุมนันท์ สกลูดี. (2561). การศึกษาแรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 1909-1925.
- Campbell, J. P. et al. (1990). Modeling Job Performance in a Population of Jobs. *Personnel Psychology*, 43, 313-333. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1990.tb01561.x>
- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row.
- Dessler, G. (2020). *Human Resource Management*. (16th ed.). Indiana: Pearson.
- Gagné, M. et al. (2022). Understanding and shaping the future of work with self-determination theory. *Nature Reviews Psychology*, 1, 378-392. DOI: <https://www.nature.com/articles/s44159-022-00056-w>
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Irmohizam, I. & Norhasni, Z. A. (2024). Holistic Motivation System. *Edelweiss Applied Science and Technology*, 8(6), 3039-3047.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harpers and Row.
- Noe, R. A. et al. (2021). *Human Resource Management Gaining a Competitive Advantage*. (12th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2019). *Organizational Behavior*. (18th ed.). New York: Pearson Education.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย เพื่อเสริมสร้างทักษะนวัตกรรมในเด็ก*

DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR PRIVATE EARLY CHILDHOOD SCHOOLS TO ENHANCE INNOVATION SKILLS IN YOUNG

พิชญนันท์ วงษ์เนียม*, วราภรณ์ ไทมา, ภัทราวดี มากมี

Pitchayanan Vongneam*, Waraporn Thaima, Pattrawadee Makmee

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pitchayanan.icexy@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ที่ส่งเสริมทักษะนวัตกรรมในเด็ก และ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอยของรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi - Phase Mixed Methods Research) โดยการดำเนินการวิจัยแบ่ง ออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก พัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 14 คน ระยะที่สอง ประเมินรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มและตอบแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหาร ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยแต่ละด้านมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ย 4.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เนื้อหาสอดคล้องกับหลักวิชาการและแนวคิดการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยเพื่อเสริมสร้างทักษะนวัตกรรมอย่างครบถ้วน ด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 แบบมีความสอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 4.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 ศักยภาพของรูปแบบในการประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 ซึ่งสูงที่สุด รูปแบบนี้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหาร, เด็กปฐมวัย

Abstract

This research aimed to develop a management model for private early childhood schools that promotes innovative skills in children. The study also evaluated the appropriateness, validity,

feasibility, and utility of the developed model. A multi-phase mixed methods research approach was employed. The research was divided into two phases: the first phase involved developing the model through interviews with 14 experts. The second phase involved evaluating the model through focus group discussions and questionnaires from 12 experts. The results revealed that the management model comprised four main areas: academic administration, personnel administration, budget administration, and general administration. Each area plays a crucial role in developing the quality and efficiency of early childhood education. The results revealed that the experts' opinions were highly rated in all areas, with an average score of 4.72 for accuracy and a standard deviation of 0.41. The content was consistent with academic principles and concepts of private early childhood school management to foster innovative skills. The appropriateness score was 4.81 for suitability and a standard deviation of 0.37. The model is consistent with the operational context and can be applied in educational institutions. In terms of feasibility, the mean score was 4.78 and the standard deviation was 0.39. The potential of the model for effective application and the highest level of usefulness were 4.85 and the standard deviation was 0.35. This model can raise the quality of education management to be consistent with the needs and conditions of society in the present era. It is also a guideline that helps develop teachers and personnel to be ready for systematic learning management that emphasizes innovative skills. It can be applied in both private schools and schools under other organizations to raise the standards of early childhood education.

Keywords: Development, Administration, Early Childhood

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เนื่องจากการศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาต้องปรับเปลี่ยนอีกครั้ง เพื่อให้สามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป้าประสงค์ เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาถูกเพิ่มเติมในส่วนของทักษะการคิดที่ซับซ้อนทั้งคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และมีทักษะสังคม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการสร้างนวัตกรรมทั้งในรูปแบบสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการ รวมถึงตระหนักในคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลโลกที่ดีต่อสังคม ประกอบกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนให้มีความเป็นดิจิทัลเพื่อสอดคล้องกับ

สภาพสังคมและเศรษฐกิจ นวัตกรรมจึงถูกสร้างและเผยแพร่สู่สังคมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมหรือเป็นนวัตกรรมจึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะสำคัญสำหรับการศึกษาในอนาคต โดยการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะมุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียนอย่างตรงประเด็น เพื่อให้พร้อมสำหรับการศึกษาระดับที่สูงขึ้นหรือการพัฒนาทักษะระดับสูงเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพโดยหนึ่งในทักษะสำคัญเหล่านั้น คือ การสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Baker, S. et al., 2014)

โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติ จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงการพัฒนาและการปรับระบบโครงสร้างการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (ธัญพร มณีฉาย และคณะ, 2557) ในยุคโลกาภิวัตน์ การดำเนินกิจการใด ๆ รวมถึงการจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารมืออาชีพที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษา ซึ่งต้องการผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์และทักษะการบริหารจัดการที่รอบด้าน (ธีระ รุญเจริญ, 2557) ดังนั้น การกำหนด รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในโรงเรียนเอกชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของยุคสมัย การมีรูปแบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา และสร้างระบบการพัฒนาที่มั่นคงภายในสถานศึกษาได้ ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน แต่ยังสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนมีศักยภาพในการแข่งขันและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืน (ธัญพร มณีฉาย และคณะ, 2557)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัยในยุคปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะด้านความเป็นนวัตกรรมนั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นฝึกฝนตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิต หรือ “เด็กปฐมวัย” ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญในการวางรากฐานการเรียนรู้ การบ่มเพาะนวัตกรรมตัวน้อยจึงต้องเน้นการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม การสังเกต และการทดลอง (Sutaphan, S. & Yuenyong, C., 2023) ทั้งนี้ทักษะดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นพื้นฐานของการคิดเชิงนวัตกรรม แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการปรับตัว ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศในอนาคต (ศิริธร สุตตานนท์, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ข้อมูลจากการศึกษาเดิมจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในมิติของทักษะและสมรรถนะ แต่ยังไม่ได้สะท้อนให้ชัดเจนถึงรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงวัยดังกล่าว โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการบริหารที่สามารถนำแนวคิดการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมไปปรับใช้ในระบบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง การออกแบบรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนปฐมวัย จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนเอกชนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ที่ส่งเสริม ทักษะนวัตกรรมในเด็ก
2. เพื่อประเมินความ เหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอย ของรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 จำนวน 14 คน ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 2 ข้อ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา และ 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์การบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย

1. ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารสำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนเอกชน มาสร้างเป็นร่างแบบสัมภาษณ์ การบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย
2. นำร่างแบบสัมภาษณ์การบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมในการใช้ภาษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. นำข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบ สัมภาษณ์การบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกด้านการวัดผล การศึกษา และ 2) ดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไปในสาขาการวัดผลการศึกษา หรือ การวิจัยทางการศึกษา

พิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ ความถูกต้อง สำนวนภาษา ความเหมาะสม และความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เทคนิคหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) โดยได้เลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องมากกว่า .50 - 1.00 พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00

5. ปรับปรุงความถูกต้องของสำนวนภาษา ความเหมาะสม และความชัดเจนของข้อคำถามในแบบ สัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ ทั้งนี้ได้ตรวจสอบข้อคิดเห็นอีกครั้ง เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญให้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งอาจหมายความว่าไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนนี้

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 14 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

7. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน มาใช้ในการกำหนดการบริหารโรงเรียนเอกชน ของเด็กปฐมวัย แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์
2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา
3. ประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตหมายวันและเวลาสัมภาษณ์
4. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นได้นำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนนำเสนอร่างดังกล่าวต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

ระยะที่ 2 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เนื่องจากมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ รวมจำนวน 8 คน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ทั้ง 2 ข้อ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก 2) มีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 10 ปี

2. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 4 คน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ทั้ง 2 ข้อ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาปฐมวัย 2) มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งประยุกต์ใช้จากมาตรฐานการประเมินของ Joint Committee on Standards for Educational Evaluation ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ความถูกต้อง (ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 ความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ขั้นตอนการประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย

1. ผู้วิจัยนำรายละเอียดของร่างการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดทำเอกสารเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม

2. จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

3. นำรายละเอียดของการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาจัดทำเป็นข้อคำถามแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย

5. ผู้วิจัยนำร่างแบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา

6. ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7. ประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน

8. นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขร่างการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง และพัฒนาการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย ฉบับสมบูรณ์

การหาคุณภาพเครื่องมือ

พิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ ความถูกต้อง สำนวนภาษา ความเหมาะสม และความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เทคนิคหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องมากกว่า .50 - 1.00 พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดความเป็นวัตร โดยประเมิน ใน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมแนบโครงร่างวิทยานิพนธ์และร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา
3. เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณา แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกเกี่ยวกับร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างละเอียด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในร่างการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย โดยการถอดเนื้อความจากข้อเสนอแนะ วิเคราะห์เนื้อหา และนำมาปรับปรุงพัฒนาเป็นแบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent) ด้วยโปรแกรม SPSS

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารโรงเรียนเอกชนของเด็กปฐมวัยโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ถูกต้อง/เหมาะสม/เป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ถูกต้อง/เหมาะสม/เป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ถูกต้อง/เหมาะสม/เป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีถูกต้อง/เหมาะสม/เป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ถูกต้อง/เหมาะสม/เป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ที่ส่งเสริมทักษะนวัตกรรมในเด็ก พบว่า

ด้านการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 14 องค์ประกอบ สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์เป็นฐาน ที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560 บริบทนโยบาย และวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมุ่งเน้นทักษะความเป็นนวัตกรรม

และ 2) การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมศักยภาพรายบุคคล จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“ยึดหลักสูตรหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560 โดยบูรณาการเรื่องการคิดสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ และการสร้างเครือข่าย” “พัฒนาหลักสูตรด้วยนวัตกรรมการศึกษาที่สร้างขึ้นเองเพื่อขับเคลื่อนให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างมีศักยภาพและมีความเท่าเทียมกันบนความต่างทางวัฒนธรรม” (รองผู้อำนวยการฝ่ายนิเทศก์สัมพันธ์, 2568)

รายที่ 1 (ผู้อำนวยการโรงเรียน), วันเสาร์ที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ STEAM Design Process 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play base-learning) 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงด้วยกระบวนการ Plan-Do-Review (PDR) 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมสู่ประสบการณ์ใหม่โดยยึดหลัก 3R 5) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“จัดประสบการณ์ให้เด็กได้เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ ผ่านพื้นที่สำหรับนักสร้างสรรค์ ตามความสนใจและความถนัดเฉพาะด้านของตนเอง (Personalized Learning)” “จัดประสบการณ์ด้วยกระบวนการ “STEAM design process” เป็นต้น (ผู้อำนวยการโรงเรียน., 2568)

รายที่ 2 (รองผู้อำนวยการโรงเรียน), วันอังคารที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 การประเมินพัฒนาการ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) 2) การประเมินแบบพัฒนา (Formative Assessment) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1

“เน้นประเมินเพื่อดูพัฒนาการและสมรรถนะของเด็ก” “ใช้เครื่องมือประเมินที่เหมาะสมกับพัฒนาการและธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย” “ประเมินผลโดยอิงจากพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล” เป็นต้น (รองผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 3 (ผู้อำนวยการโรงเรียน), วันอังคารที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ออกแบบห้องเรียนให้กว้าง โล่ง โปร่ง เป็นสัดส่วนเน้นความเป็นธรรมชาติ เรียนรู้จากสิ่งที่ของจริง ตามหลักมอนเตสซอรี (Montessori) 2) สร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เด็ก (Learning Space) ทั้งที่เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน 3) ใช้สื่อที่มีความหลากหลายให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 4) ใช้สื่อ เทคโนโลยี ภายในและภายนอกห้องเรียน 5) การจัดแหล่งเรียนรู้โดยใช้แนวคิดพื้นที่สำหรับนักสร้างสรรค์ (Makerspace) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“จัดให้มีห้องปฏิบัติการที่ส่งเสริมการสร้างสิ่งประดิษฐ์ตามความสนใจได้” “จัดให้มีห้องปฏิบัติการที่ส่งเสริมการสร้างสิ่งประดิษฐ์ตามความสนใจได้” “ห้องต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้” เป็นต้น (ผู้อำนวยการโรงเรียน., 2568)

รายที่ 4 (รองผู้อำนวยการโรงเรียน), วันอังคารที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ด้านการบริหารบุคลากร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ การวางแผนอัตรากำลัง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังตามภาระงานของสถานศึกษา 2) การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคนก่อนนำไปปฏิบัติ

การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน 2) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“การวางแผนอัตรากำลังตามภาระงานของสถานศึกษา” “จัดมีการวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคนก่อนนำไปปฏิบัติ” “จัดระบบการบริหารบุคลากรให้ครูและอาจารย์สามารถเปลี่ยนสายงานได้” (รองผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 5 (ผู้อำนวยการโรงเรียน), วันพฤหัสบดีที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ การจัดทำงบประมาณ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดทำงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-based budgeting) 2) การจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based budgeting: PBB) และ 3) การจัดทำงบประมาณโดยให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“จัดทำงบประมาณโดยคำนึงถึงความจำเป็น และความเหมาะสมของสถานการณ์ในช่วงเวลานั้น” “การจัดทำงบประมาณโดยให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร” “การจัดทำแผนและงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-based budgeting)” เป็นต้น (ผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 6 (ผู้อำนวยการโรงเรียน), วันพฤหัสบดีที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 การจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดสรรงบประมาณแบบองค์รวม โดยมีการจัดสรรงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับทุกงานและทุกกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย 2) การจัดสรรงบประมาณแบบเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย และ 3) การจัดสรรงบประมาณส่งเสริมงานวิจัยของครูเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น (ผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

“การจัดสรรงบประมาณแบบเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย” “การสนับสนุนงบประมาณให้ครูไปพัฒนาตนเองไม่จำกัดเวลา และจำนวนครั้ง” “จัดสรรสวัสดิการครูด้านต่าง ๆ ทั้งด้านส่วนตัวและวิชาชีพ” เป็นต้น (ผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 7 (รองผู้อำนวยการโรงเรียน), วันอังคารที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2568 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การระดมทรัพยากรทางด้านความรู้เพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย และ 2) การระดมทรัพยากรทางด้านวัสดุ อุปกรณ์เพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและการจัดระบบสวัสดิการของสถานศึกษา” “การจัดทำข้อมูลทรัพยากรเพื่อการศึกษาการจัดหาเงินงบประมาณและการระดมทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา” “การระดมทรัพยากรด้านห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เป็นต้น (รองผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 8 (ผู้อำนวยการโรงเรียน), วันศุกร์ที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษา 2) การจัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน และ 3) การส่งต่อข้อมูลของเด็กกระหว่างระดับชั้นอย่างเป็นระบบ จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“การส่งต่อข้อมูลเด็กในระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ” “การจัดทำฐานข้อมูล และใช้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย” เป็นต้น (รองผู้อำนวยการโรงเรียน, 2568)

รายที่ 9 (รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ), วันอังคารที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2568 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย และ 2) การจัดนิทรรศการเครือข่ายเพื่อนำเสนอผลงาน

การแข่งขัน การประกวดนวัตกรรมของเด็กปฐมวัย จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 เช่น

“ประสานเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้” “จัดสรรและพัฒนากระบวนการและเครือข่ายสารสนเทศให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ” เป็นต้น (รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 2568)

รายชื่อ 10 (รองผู้อำนวยการฝ่ายนิเทศสัมพันธ์), วันอังคารที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2568

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอย ของรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน พบว่า รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ในทุกด้าน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

ด้านความถูกต้อง ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และมีความเชื่อมโยงกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านความเหมาะสม รูปแบบมีความเหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย สามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อีกทั้งยังมีความยืดหยุ่นให้ปรับใช้ตามสภาพพื้นที่และทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านความเป็นไป ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ารูปแบบมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และเวลา โดยไม่สร้างภาระเกินความสามารถของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านประโยชน์ใช้สอย รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะนวัตกรรมของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูและบุคลากรมีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน มีระบบติดตามและประเมินผลที่เอื้อต่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสามารถเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุป การประเมินทั้ง 4 ด้านนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสูง เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และสามารถเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะนวัตกรรมในเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ที่ส่งเสริม ทักษะนวัตกรรมในเด็ก พบว่า ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

ด้านการบริหารวิชาการ รูปแบบเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 บริบทนโยบาย และวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยบูรณาการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกระบวนการ STEAM Design Process การเรียนรู้ผ่านการเล่น การปฏิบัติจริงแบบ Plan-Do-Review การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมสู่ใหม่ด้วยหลัก 3R และการเรียนรู้แบบโครงการ ซึ่งช่วยเสริมสร้างการคิดเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิฑิตมา ญาณะวงษา และคณะ และเบญญาภา วิไลวรรณ ที่เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และใช้กิจกรรมหลากหลายเพื่อกระตุ้นทักษะนวัตกรรม (วิฑิตมา ญาณะวงษา และคณะ, 2564); (เบญญาภา วิไลวรรณ, 2566)

ด้านการบริหารบุคลากร มุ่งวางแผนอัตรากำลังตามภาระงานและการคาดการณ์ล่วงหน้า ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ ปาจารย์ นาคะประทีป และคณะ ที่ระบุว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชนควรครอบคลุมการวางแผน สรรหา พัฒนา ประเมินผล และสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นระบบ (ปาจารย์ นาคะประทีป และคณะ, 2564)

ด้านการบริหารงบประมาณ เน้นการจัดทำงบประมาณฐานศูนย์ การจัดทำแบบมุ่งเน้นผลงาน และการให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการจัดสรรงบประมาณแบบองค์รวม แบบมีส่วนร่วม และสนับสนุนงานวิจัยของครู ตลอดจนการระดมทรัพยากรทั้งด้านความรู้และวัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาทักษะนวัตกรรมของเด็ก ที่เสนอให้บริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ผลติดตามเพื่อพัฒนางานต่อเนื่อง

ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำทะเบียนข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการประสานเครือข่ายการศึกษาร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และจัดกิจกรรม เช่น นิทรรศการผลงานนวัตกรรมเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ ธรรมนูญ มณีนาย และคณะ ที่ชี้ว่าความสำเร็จของโรงเรียนขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกสังกัด (ธรรมนูญ มณีนาย และคณะ, 2557)

2. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอย ของรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น

ซึ่งเป็นผลการวิจัยในระยะที่ 2 โดยประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน พบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยด้านประโยชน์ใช้สอยได้รับการประเมินสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้อง สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วนทั้งเชิงเนื้อหาและความเป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้จริงในบริบทโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านประโยชน์ใช้สอยที่ได้รับการประเมินสูงสุด แสดงถึงการตอบสนองต่อความต้องการและสภาพการดำเนินงานจริงของสถานศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ญาณิศา บุญจิตร ที่ระบุว่า รูปแบบการบริหารที่มีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นประโยชน์ จะเอื้อต่อการพัฒนาสถานศึกษาในระดับปฐมวัยให้สามารถส่งเสริมทักษะนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ญาณิศา บุญจิตร, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยจากการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยเพื่อเสริมสร้างทักษะนวัตกรรมในเด็ก พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ จำนวน 14 องค์ประกอบ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างทักษะนวัตกรรม 2) การบริหารบุคลากร จำนวน 4 องค์ประกอบ เน้นการวางแผนอัตรากำลัง และการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) การบริหารงบประมาณ จำนวน 8 องค์ประกอบ ครอบคลุมการจัดทำงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และ 4) การบริหารทั่วไป จำนวน 4 องค์ประกอบ เน้นการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด แสดงว่ารูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วนทั้งเชิงเนื้อหาและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ ครูควรบูรณาการองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทักษะนวัตกรรม เช่น การคิดสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ และการสร้างเครือข่าย ลงในกระบวนการเรียนการสอน การประเมิน และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารควรใช้รูปแบบการบริหารนี้เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นนวัตกรรมในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อขยายการประยุกต์ใช้ 2) ศึกษาการนำรูปแบบการบริหารนี้ไปปรับใช้กับโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา 3) ศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบในโรงเรียนสังกัด สพฐ. เพื่อยกระดับทักษะนวัตกรรมของเด็กทั่วประเทศ และ 4) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินความเป็นนวัตกรรมของเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับองค์ประกอบในรูปแบบที่พัฒนาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ญาณิศา บุญจิตร. (2565). รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสริมสร้างความเป็นนวัตกรของผู้เรียน. วารสารรัชติภาคย์, 16(49), 114-129.
- ฐิติมา ญาณะวงษา และคณะ. (2564). หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์: ใหม่สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 15(2), 279-291.
- ธัญพร มณีฉาย และคณะ. (2557). การบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 751-764.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูป รอบ 2 และประเมินภายนอกกรอบ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่างจำกัด.
- เบญญาภา วิไลวรรณ. (2566). นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนอนุบาลตามแนวคิดทักษะของนวัตกร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริย์ นาคะประทีป และคณะ. (2564). การบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับโรงเรียนเอกชน. วารสารวิชาการ วิทยาลัยสันตพล, 7(2), 208-216.
- ผู้อำนวยการโรงเรียน. (29 พฤษภาคม 2568). ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1. (พิชญนันท์ วงษ์เนียม, ผู้สัมภาษณ์)
- รองผู้อำนวยการฝ่ายนิเทศก์สัมพันธ์. (10 มิถุนายน 2568). รองผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 1. (พิชญนันท์ วงษ์เนียม, ผู้สัมภาษณ์)
- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ. (9 มิถุนายน 2568). รองผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 1. (พิชญนันท์ วงษ์เนียม, ผู้สัมภาษณ์)
- รองผู้อำนวยการโรงเรียน. (20 พฤษภาคม 2568). รองผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 1. (พิชญนันท์ วงษ์เนียม, ผู้สัมภาษณ์)
- ศิริธร สุดตานนท์. (2566). นวัตกรรมตัวน้อย: ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์อย่างไรในวัยอนุบาล. วารสารชุมชนแห่ง การเรียนรู้วิชาชีพครู, 3(1), 1-15.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Baker, S. et al. (2014). Teaching Academic Content and Literacy to English Learners in Elementary and Middle School. Retrieved August 25, 2025, from <https://url.in.th/YtVRr>
- Sutaphan, S. & Yuenyong, C. (2023). Enhancing grade eight students' creative thinking in the waterstem education learning unit. Cakrawala Pendidikan: Jurnal Ilmiah Pendidikan, 42(1), Retrieved from <https://doi.org/10.21831/cp.v42i1.36621>

กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*

INTEGRATED CORPORATE COMMUNICATION STRATEGIES THROUGH DIGITAL
MEDIA ANFUIENCING UNDERGRADUATE ADMISSION DECISIONS TO THE FACULTY
OF MANAGEMENT SCIENCES, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

สุจินดา พรหมขำ*, สมภารณ์ นวลสุทธิ, จรุ ถิ่นพระบาท, เสกสรรค์ วีระสุข

Sujinda Promkum*, Samaporn Nualsut, Jaru Thinprabaht, Seksan Werasuk

คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นครราชสีมา ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Retail Business Program, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sujinda_pro@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์ และผู้บริหารจำนวนกลุ่มละ 5 คน รวมถึงนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) รวมถึงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การถดถอยพหุคูณแบบ Enter และการวิเคราะห์เชิงระบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาเรียนต่อได้แก่ กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร กลยุทธ์ด้านเนื้อหาของสาร กลยุทธ์การกำหนดช่องทางในการสื่อสาร และกลยุทธ์ผู้รับสาร 2) การวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อดิจิทัล พบว่า กลยุทธ์ทั้งสี่ด้านมีความสัมพันธ์และสามารถสร้างสมการได้ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน เช่น $Y' = 0.194 + 0.711 + 0.184 + 0.455 - 0.190$ $Z' = 0.678X_1 + 0.187X_2 + 0.72X_3 - 0.219X_4$ 3) แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาสื่อดิจิทัลให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การเก็บและใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสารองค์กร, สื่อดิจิทัล, การตัดสินใจเข้าศึกษา

Abstract

The objectives of this research report are to study 1) To study the integrated organizational communication strategies through digital media that affect the decision to pursue undergraduate

studies. 2) Analyze the influence of digital media on the decision to pursue a bachelor's degree and 3) Study the management approach of an integrated organizational communication strategy through digital media that affects the decision to pursue a bachelor's degree using a blended research model. The sample consisted of 5 experts, faculty members, and administrators in the group, including students in Nakhon Si Thammarat Province. In the 2024 school year, 320 students were surveyed using questionnaires and interviews to collect data and analyze them with descriptive statistics (standard mean of deviation), as well as an analysis of Pearson's correlation coefficient. It enters into multiple regressions and systematic analysis. The results of the study show that: 1) Integrated organizational communication strategies through digital media that affect the decision to pursue further studies, namely Messenger strategy, content strategy, 2) Analysis of the influence of digital media, shows that the four strategies are related to each other and can generate equations in the form of raw and standard scores, such as $Y' = 0.194 + 0.711 + 0.184 + 0.455 - 0.190 Z' = 0.678X_1 + 0.187X_2 + 0.72X_3 - 0.219X_4$ 3) Appropriate management approaches, including the development of digital media to be in line with the target audience and keep pace with the changes of the times. Effective data collection and use, including continuous monitoring and evaluation of digital media usage.

Keywords: Corporate Communication Strategy, Social Media, Educational Decision Making

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างแพร่หลายจำนวนมาก การแข่งขันในภาคการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้กลายเป็นสิ่งที่มีความท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะการดึงดูดนักเรียนนักศึกษาให้เข้าศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการสื่อสารและการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป การสื่อสารในรูปแบบการบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญ (สมชาย จันทรเจริญ และคณะ, 2566) ข้อมูลสถิติการใช้สื่อดิจิทัลในประเทศไทยปี 2567 พบว่า มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จำนวน 49.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.3 ของประชากรทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นจากปี 2566 จำนวน 1 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสื่อดิจิทัลในการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่ม Digital Native ที่มีพฤติกรรมการใช้งานสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย การสร้างกลยุทธ์การสื่อสารองค์การแบบบูรณาการเป็นแนวคิดที่เน้นการประสานการทำงานของเครื่องมือในการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการสื่อสารข้อมูลและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร (วิชญา เจริญสุข และคณะ, 2567) การนำเอาแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับสถาบันการศึกษาจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนและกลุ่มของผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายในการรับข้อมูลและตัดสินใจมากขึ้น

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะคณะวิทยาการจัดการซึ่งเป็นคณะที่มีความต้องการในการแข่งขันเพื่อดึงดูดนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับคณะวิทยาการจัดการ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ (อรุณ วงศ์สายัณห์ และคณะ, 2566) การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพในการส่งผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีการใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารการศึกษามีองค์ประกอบหลายด้านที่ต้องพิจารณา ได้แก่ การเลือกใช้ช่องทาง การสื่อที่เหมาะสม การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และการวัดผลประสิทธิภาพของการสื่อสาร (นันทนา

ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2567) ความซับซ้อนของกระบวนการนี้ทำให้จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงนอกจากนี้ ทางด้านการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลพบว่า กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่จะตัดสินใจเลือกศึกษาต่อซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ คำแนะนำจากเพื่อนและครอบครัว ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบัน รวมถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา (ชุดิมา ใจดี และคณะ, 2568) ดังนั้น การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสถาบันการศึกษา

ดังนั้น จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย เรื่องกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายกลยุทธ์และการพัฒนาการสื่อสารทางการตลาดที่สามารถสร้างคุณค่าความเป็นหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต และเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่เกิดการยอมรับและตัดสินใจศึกษาต่อในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งในการตอบคำถามวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารองค์กร คณาจารย์ผู้รับผิดชอบการสื่อสารองค์กร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ขอบเขตการศึกษาเอกสาร

1. เอกสารทางวิชาการด้านการสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ระหว่างปี 2563-2567
3. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจ
4. กรอบแนวคิดด้านการสื่อสารการตลาดดิจิทัลสำหรับสถานศึกษา
5. นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
6. แนวโน้มและพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของกลุ่มวัยรุ่นไทย

การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารองค์กร คณาจารย์ผู้รับผิดชอบการสื่อสารองค์กรของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารองค์กร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสื่อสารมวลชนหรือผลิตสื่อดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน และคณาจารย์ผู้รับผิดชอบการสื่อสารองค์กรของสาขาวิชาต่าง ๆ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารองค์กร จำนวน 5 คน เกณฑ์การคัดเลือก

1. มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสื่อสารมวลชนหรือผลิตสื่อดิจิทัลไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. มีประสบการณ์เฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล
4. ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านการสื่อสารองค์กร

กลุ่มที่ 2 : คณาจารย์ผู้รับผิดชอบการสื่อสารองค์กร จำนวน 5 คน เกณฑ์การคัดเลือก

1. เป็นอาจารย์ประจำในสาขาวิชาต่าง ๆ ของคณะวิทยาการจัดการ
2. มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารของสาขาวิชา
3. มีประสบการณ์ในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารไม่น้อยกว่า 2 ปี
4. สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารของแต่ละสาขาวิชา

วิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล:

1. ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. ประสานงานผ่านคณะวิทยาการจัดการเพื่อขอรายชื่อผู้เหมาะสม
3. ส่งหนังสือเชิญเข้าร่วมการวิจัยพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช”

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์

ประกอบด้วย คำถามหลัก 6 ด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรปัจจุบัน
2. การใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์
3. การบูรณาการสื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียน
5. ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่ใช้
5. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา
6. ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45 - 60 นาที

การหาคุณภาพเครื่องมือ:

ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity): นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารมวลชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา

การทดสอบเครื่องมือ (Pilot Test): ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มทดสอบ 2 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนของคำถาม

ความเชื่อมั่น (Reliability): ใช้วิธีการตรวจสอบโดยผู้วิจัยร่วม (Inter-rater Reliability)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสรุปผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงธีม (Thematic Content Analysis) ตามแนวทางของ Braun & Clarke (2006) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมข้อมูล (Data Preparation) ถอดเทปการสัมภาษณ์เป็นข้อความ (Transcription) ตรวจสอบความถูกต้องของการถอดเทป และจัดระบบข้อมูลตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarizing with Data) การอ่านข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อจับประเด็นหลัก และจดบันทึกประเด็นเบื้องต้นที่น่าสนใจ

3. การสร้างรหัส การกำหนดรหัสสำหรับข้อมูลที่สำคัญ โดยใช้ทั้งแนวทางแบบนิรนัยจากกรอบแนวคิด และแบบอุปนัยจากข้อมูล และการใช้โปรแกรม NVivo 12 ช่วยในการจัดระบบรหัส

4. การค้นหาธีม รวบรวมรหัสที่เกี่ยวข้องกันเป็นธีมหลัก และการสร้างแผนที่ธีม เพื่อแสดงความสัมพันธ์

5. การทบทวนธีม การตรวจสอบความสอดคล้องของธีมกับข้อมูลและการปรับปรุงและแก้ไขธีมให้มีความชัดเจน

6. การกำหนดชื่อธีม การตั้งชื่อธีมที่สะท้อนเนื้อหาและความหมาย และการเขียนคำอธิบายสำหรับแต่ละธีม

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility): ใช้วิธี Member Checking โดยส่งผลการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ

2. ความสามารถในการถ่ายทอด (Transferability): อธิบายบริบทการวิจัยอย่างละเอียด

3. ความมั่นคง (Dependability): มีผู้วิจัยร่วมตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์

4. ความยืนยัน (Confirmability): จัดทำ Audit Trail เพื่อแสดงกระบวนการตัดสินใจในการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาอิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะ

วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักศึกษา ในสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน

คุณสมบัติของกลุ่มประชากร

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี

2. นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

3. อายุระหว่าง 17 - 19 ปี

4. มีประสบการณ์ในการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์

5. ศึกษาในสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 28 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงตามเนื้อหา ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบ คำนวณค่า IOC โดยยอมรับข้อที่มีค่า IOC ≥ 0.5
2. ความเชื่อมั่น ทดสอบกับกลุ่มทดสอบ 30 คน คำนวณค่า Cronbach's Alpha โดยยอมรับค่า $\alpha \geq 0.7$
3. การทดสอบเครื่องมือ (Pilot Study) ทดสอบกับนักเรียน/นักศึกษา 30 คน นอกกลุ่มตัวอย่าง และปรับปรุงความชัดเจนและความเข้าใจของคำถาม

การวิเคราะห์ผล

1. การวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient: rxy)
3. การสร้างสมการพยากรณ์พฤติกรรมอาจารย์กับประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของอาจารย์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เป้าหมาย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 5 คน

คุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย

1. อธิการบดี จำนวน 1 คน ผู้บริหารสูงสุดที่กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์องค์กรโดยรวม
2. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
3. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบด้านการรับนักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษา
4. คณบดีคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับคณะที่เกี่ยวข้องโดยตรง
5. ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน: ผู้รับผิดชอบด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช”

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบ ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา (1 คน)
 - 1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารองค์กร (2 คน)
 - 1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ (1 คน)
 - 1.4 อดีตผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา (1 คน)
 - 1.5 ปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. ความเหมาะสมของภาษา (Face Validity) ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับผู้บริหารระดับสูงหลีกเลี่ยงคำศัพท์เทคนิคที่อาจสร้างความเข้าใจผิด และทดสอบความเข้าใจกับกลุ่มทดสอบ

3. การทดสอบเบื้องต้น (Pilot Test) ทดสอบกับผู้บริหารระดับกลาง 2 คน นอกกลุ่มตัวอย่างปรับปรุงลำดับและรูปแบบคำถามทดสอบระยะเวลาในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ผล

การสรุปผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนาเชิงอรรถประกอบ (Typological Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์อนุกรมวิธาน (Taxonomy Analysis) ตามแนวทางของ Spradley และ LeCompte & Preissle

รายละเอียดการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์แบบพรรณนาเชิงอรรถประกอบ (Typological Analysis) ได้แก่

วัตถุประสงค์ จำแนกข้อมูลตามประเภทและลักษณะของการบริหารจัดการ

ขั้นตอน การกำหนดประเภท (Types) ของกลยุทธ์การบริหาร การจัดกลุ่มข้อมูลตามลักษณะร่วมสร้างคำอธิบายสำหรับแต่ละประเภท

การใช้งาน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการบริหารจัดการ

2. การวิเคราะห์อนุกรมวิธาน (Taxonomy Analysis) ได้แก่

วัตถุประสงค์ สร้างระบบการจัดหมวดหมู่แบบลำดับชั้น

ขั้นตอน ระบุคำหลัก (Key Terms) จากการสัมภาษณ์ สร้างความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้น และพัฒนาแผนผังการจัดประเภท (Taxonomic Tree)

การใช้งาน เพื่อแสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จากการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารองค์กร และคณาจารย์ผู้รับผิดชอบการสื่อสารองค์กรของสาขาวิชาต่าง ๆ จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร เป็นการกำหนดผู้ส่งสารหรือผู้นำในด้านการส่งสารให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง จะต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมยังเป็นที่รู้จัก ตรงตามความต้องการ ความสนใจของกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดที่จะรับสารจากมหาวิทยาลัยไปสู่ผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารหรือผู้นำจะต้องมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน หรือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในระดับจังหวัด ภูมิภาค หรือระดับประเทศ เพื่อเป็นการสร้างความสนใจ และการสร้างแรงกระตุ้นต่อกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

กลยุทธ์ด้านเนื้อหาของสาร เป็นการจัดวางองค์ประกอบ ข้อความ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการในการออกแบบนั้น อาจจะเป็นการออกแบบประโยคที่จะใช้ สีสัน ตัวอักษร ตลอดจนภาพประกอบภายในสื่อ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ความแตกต่าง และการดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายสนใจสื่อที่สื่อสารออกไปจากองค์กร

กลยุทธ์การกำหนดช่องทางในการสื่อสาร เป็นการกำหนดช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสื่อที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เช่น Facebook Tik Tok และ Instagram เป็นต้น

กลยุทธ์ผู้รับสาร เป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติ คุณลักษณะ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้รับสาร เพื่อให้ผู้ส่งสารสามารถ วางแผนกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร และการกำหนดช่องทางในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาอิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จากการวิเคราะห์ของสื่อดิจิทัล ได้แก่ กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร (X_1) กลยุทธ์ด้านเนื้อหาของสาร (X_2) กลยุทธ์ด้านการกำหนดช่องทางในการสื่อสาร (X_3) และกลยุทธ์ด้านผู้รับสาร (X_4) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (Y) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่าง ๆ

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของสื่อดิจิทัล กับการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ตัวแปร	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	.804*	.783*	.876*	.928*
X_2		.944*	.794*	.900*
X_3			.904*	.849*
X_4				.859*

*มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .05 (2-Tailed)

จากตารางที่ 1 พบว่า อิทธิพลของสื่อดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับ ปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร (X_1) กลยุทธ์ด้านเนื้อหาของสาร (X_2) กลยุทธ์ด้านการกำหนดช่องทางในการสื่อสาร (X_3) และกลยุทธ์ด้านผู้รับสาร (X_4)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและตัวแปรพยากรณ์

Source of Variation	df	Sum of Squares	Mean Square	F	P
Regression	4	97.404	24.103	1119.09	0.00*
Residual	316	7.790	0.023		
รวม	320	105.194			

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระ (อิทธิพลของสื่อดิจิทัล) และตัวแปรตาม (การตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	Beta	t	p
Constant	0.194	0.065		2.827	0.005*
X_1	0.711	0.044	0.678	18.175	0.005*
X_2	0.184	0.050	0.187	3.663	0.005*
X_3	0.455	0.074	0.72	5.593	0.005*
X_4	-0.190	0.047	-0.219	-4.151	0.005*

* $p < .05$

$R = 0.98$ $R^2 = 0.95$ S.E.est = 0.17

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถร่วมกันทำนายอิทธิพลของสื่อดิจิทัลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร (X_1) กลยุทธ์ด้านเนื้อหาของสาร (X_2) กลยุทธ์ด้านการกำหนดช่องทางในการสื่อสาร (X_3) และกลยุทธ์ด้านผู้รับสาร (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พหุคูณ เท่ากับ 0.98 สามารถร่วมกันพยากรณ์การผันแปรของแรงจูงใจในการทำวิจัยโดยไม่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ ได้ร้อยละ 98.0 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ 0.17 ทั้งนี้ สามารถเขียนสมการในรูปความสัมพันธ์แบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$Y' = 0.194 + 0.711 + 0.184 + 0.455 - 0.190, Z' = 0.678X_1 + 0.187X_2 + 0.72X_3 - 0.219X_4$$

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้ข้อสรุป ดังนี้

การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยการจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ อย่างเป็นระบบจะช่วยให้การพัฒนาสื่อดิจิทัลในครั้งต่อไป มีข้อมูลประกอบการพัฒนาได้อย่างชัดเจน มีความสะดวก และรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ รวมถึงการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่ชัดเจนมากขึ้น

การพัฒนาสื่อดิจิทัลควรดำเนินการให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาสื่อดิจิทัลให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และช่องทางการนำเสนอ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดเก็บข้อมูลสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินการในขั้นตอนนั้นจะช่วยให้ คณะหรือมหาวิทยาลัยมีข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับบริบท

การติดตามผลการใช้สื่อดิจิทัล โดยการติดตามผลการใช้สื่อดิจิทัลจะช่วยให้คณะหรือมหาวิทยาลัยมีข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาสื่อให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น สามารถใช้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สื่อดิจิทัลที่พัฒนาสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

1. กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1.1 กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร เป็นการกำหนดผู้ส่งสารหรือผู้นำในการส่งสารให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้ส่งสารหรือผู้นำสารจะต้องมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ หรือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เพื่อสร้างความสนใจ และแรงกระตุ้นต่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น เป็นเพราะว่าในการจัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์สถานศึกษานั้นการเลือกผู้ส่งสารเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จัก จะช่วยสร้างแรงดึงดูดในการรับชมสื่อ แก่กลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น

อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงจูงใจการดำเนินชีวิตหรือศึกษาต่อ ตามบุคคลที่ตนเองชื่นชอบหรือยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ สอดคล้องกับ ภวินท์ ศรีเกษมสุข และธাত্রี ใต้ฟ้าพูล ที่ได้ดำเนินการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรในภาวะวิกฤตของรัฐบาลในในประเทศไทย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรในภาวะวิกฤตประกอบด้วย พฤติกรรมการสื่อสารและพฤติกรรมการโน้มน้าวใจ โดยพฤติกรรมการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมย่อย คือ พฤติกรรมผู้ส่งสาร พฤติกรรมสร้างสาร พฤติกรรมใช้สื่อ และพฤติกรรมการรับสาร โดยทั้ง 3 องค์ประกอบ มีพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรในภาวะวิกฤตที่ไม่แตกต่างกัน (ภวินท์ ศรีเกษมสุข และธাত্রี ใต้ฟ้าพูล, 2563)

1.2 พฤติกรรมด้านเนื้อหาของสาร เป็นการจัดวางองค์ประกอบ ข้อความ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมาย เป็นการออกแบบประโยคที่จะใช้ สีสัน ตัวอักษร ตลอดจน ภาพประกอบภายในสื่อ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ความแตกต่าง และการดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายได้สนใจสื่อที่สื่อสารออกไปจากองค์กร เป็นเพราะว่า สื่อดิจิทัลที่จะสามารถสร้างความสนใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้นั้นจะต้องมีความน่าสนใจ มีประโยชน์ ลักษณะตัวอักษร และสีสรรที่สร้างความสนใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาศึกษาเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อให้กลุ่มเป้าหมายต่อไป สอดคล้องกับ ฐณาพัชร วรพงศ์พัชรณัฐวัฒน์ และคณะ ที่ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจพฤติกรรมการตลาดดิจิทัลบนสื่อสังคมออนไลน์ และการพัฒนาตราสินค้าและฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ข้าวเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่เชิง จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการตลาดดิจิทัลแต่ละสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ฐณาพัชร วรพงศ์พัชรณัฐวัฒน์ และคณะ, 2566)

1.3 พฤติกรรมกำหนดช่องทางในการสื่อสาร เป็นการกำหนดช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสื่อที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เช่น Facebook TikTok และ Instagram เป็นต้น เป็นเพราะว่าการกำหนดช่องทางที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้ส่งสารสามารถส่งข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการวิเคราะห์ช่องทางที่เหมาะสมจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสในการพบเห็นสื่อเพื่อรับชมหรือศึกษาเรียนรู้ได้บ่อยครั้งมากขึ้น สอดคล้องกับ นริศร รักสุวรรณ และนภาพรรณ จันทร์เดือน ที่ได้กล่าวถึงเส้นทางการประสบความสำเร็จในการทำตลาดออนไลน์ว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสองถึงสามปีที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นการมาของการระบาดของโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พฤติกรรมของผู้บริโภคที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รูปแบบชีวิตของคนในสังคมมีการปรับตัว โดยเฉพาะการพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใกล้ชิดในการทำธุรกรรมต่าง ๆ (นริศร รักสุวรรณ และนภาพรรณ จันทร์เดือน, 2566)

1.4 พฤติกรรมผู้รับสาร เป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติ คุณลักษณะ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้รับสาร เพื่อให้ผู้ส่งสารสามารถวางแผนกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร และการกำหนดช่องทางในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารมากยิ่งขึ้น เป็นเพราะว่าในการดำเนินการใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ นั้น ผู้ที่ต้องการส่งสารควรมีการศึกษาข้อมูลและบริบทของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อจะได้สร้างและพัฒนาสื่อโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ วชิระ ทองสุข ที่ได้กล่าวถึง เทคนิคในการสร้างแผนการตลาดโซเชียลมีเดียให้ประสบความสำเร็จขั้นตอนหนึ่ง คือ ผู้สร้างสื่อจะต้องมีระบุเป้าหมายให้ชัดเจนก่อนจะเริ่มต้นกลยุทธ์โซเชียลมีเดียและมีการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อที่จะสามารถวัดผลหรือ พัฒนากลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการเป้าหมาย (วชิระ ทองสุข, 2565)

2. การศึกษาอิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่า ปัจจุบันสื่อดิจิทัลถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสังคมไทย และสังคมโลกในปัจจุบันโดยเฉพาะกับเยาวชน ดังนั้น

กลยุทธ์ในการพัฒนาสื่อดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน จึงมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจหรือ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของ ผู้เรียนได้ สอดคล้องกับ ญัตติฯ ราชกิจจานุเบกษา และสรุทธิ อุดมธนาวงศ์ ที่ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อดิจิทัลทาง การตลาด การรับรู้คุณค่า และความชื่นชอบในตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พบว่า การเข้าถึงบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์และเปิดรับข่าวสารด้านบันเทิง สำหรับด้าน การทดสอบสมมติฐานจากสมการเชิงโครงสร้าง พบว่า สื่อดิจิทัลทางการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่า ความเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และความชื่นชอบในตราสินค้าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน อีกทั้งการรับรู้คุณค่า ความเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และความชื่นชอบในตราสินค้าสถาบันอุดมศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจ เลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ญัตติฯ ราชกิจจานุเบกษา และสรุทธิ อุดมธนาวงศ์, 2566)

3. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3.1 การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยการจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ อย่างเป็นระบบจะช่วยให้ การพัฒนาสื่อดิจิทัลได้อย่างชัดเจน และรวดเร็วมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ มีการแยกหมวดหมู่ รวมถึงการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่ชัดเจน เป็นเพราะว่าการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบจะช่วยให้ มีฐานข้อมูลประกอบการพัฒนาสื่อฯ ได้อย่างชัดเจน มีความเป็นปัจจุบันมีเนื้อหาที่ถูกต้อง และเป็นระบบ เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ เพียงกมล เกิดสมศรี และปรีชา พันธุ์แน่น ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ “ตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น” ประเทศไทย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การสื่อสารที่ดีต้องมีความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ข่าวสารที่น่าเสนอด้านเนื้อหา มีความเชื่อมั่น มีความสม่ำเสมอ มีความเข้มข้นของเนื้อหา และต้องมีสร้างข้อมูลที่ดี เพื่อแข่งขันเช่นกัน (เพียงกมล เกิดสมศรี และปรีชา พันธุ์แน่น, 2563)

3.2 การพัฒนาสื่อดิจิทัลให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยการพัฒนาสื่อดิจิทัลประกอบการทำกิจกรรมต่าง ๆ มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการดำเนินการพัฒนาให้เป็นปัจจุบัน อย่างต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนข้อมูลใหม่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนั้น อีกทั้งต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น ประกอบการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะเทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มต่าง ๆ มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้ที่ต้องการใช้สื่อจะต้องมีการศึกษาหาความรู้และพัฒนาสื่อของตนเองให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถพัฒนาสื่อที่มีความเหมาะสมและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างกลยุทธ์โซเชียล มีเดียที่ดีจะต้องมีการหาแพลตฟอร์มที่กลุ่มเป้าหมายใช้งาน ทั้งนี้การหาแพลตฟอร์มที่จะใช้ในการทำกลยุทธ์โซเชียลมีเดียถือเป็นจุดที่สำคัญ เพราะหากเลือกได้ตรงตาม ที่กลุ่มเป้าหมายใช้งานก็จะช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างง่ายดายมากยิ่งขึ้น

3.3 การจัดเก็บข้อมูลผู้เรียนและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้จะช่วยให้ มหาวิทยาลัยฯ มีข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาดิจิทัลได้อย่าง เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของผู้สนใจหรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง เป็นเพราะว่าการเก็บรวบรวม ข้อมูลจะช่วยให้มหาวิทยาลัยฯ มีฐานข้อมูลประกอบการกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน และการพัฒนาสื่อดิจิทัล อย่างถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ จรินทร์ อุ่มไกร ที่กล่าวถึงการพัฒนาสื่อดิจิทัลออนไลน์ ร่วมกับวิธีการสอนแบบจิ๊กซอร์ ในรายวิชาเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนศรีธธาสมุทร พบว่า 1) สื่อดิจิทัลออนไลน์ร่วมกับวิธีการสอนแบบจิ๊กซอร์ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา และด้านเทคนิค การผลิตสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลออนไลน์ร่วมกับวิธีการสอนแบบจิ๊กซอร์ มีค่าเท่ากับ 71.89/72.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 70/70 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน

ด้วยการพัฒนาสื่อดิจิทัลออนไลน์ร่วมกับวิธีการสอนแบบจิ๊กซอร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) (จรินทร์ อุ่มไกร, 2567)

3.4 การติดตามผลการใช้สื่อดิจิทัล โดยการติดตามผลการใช้สื่อดิจิทัลจะช่วยให้ คณะวิทยาการจัดการ มีข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาสื่อให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สื่อดิจิทัลที่พัฒนาสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เป็นเพราะว่าการติดตามผลจะช่วยให้สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มีข้อมูลในการพัฒนาสื่อให้เหมาะสม ถูกต้อง และตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น การสร้างกลยุทธ์โซเชียลมีเดียที่ดีขึ้นตอนสุดท้ายผู้ใช้โซเชียลมีเดียจะต้องมีการติดตามผลลัพธ์ในสิ่งที่ทำว่าเป็นอย่างไร ผลตอบรับดีมากน้อยแค่ไหน มีจุดไหนบกพร่องบ้าง ควรแก้ไขในจุดไหน ทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดนั้นขึ้น นำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงในการทำกลยุทธ์โซเชียลมีเดียต่อไปในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช” พบว่า สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนในยุคปัจจุบัน การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบันการศึกษาที่ต้องการแข่งขันและสร้างความโดดเด่นในตลาดการศึกษา ดังนั้น จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ 1) ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ควรสร้างเครือข่ายผู้ส่งสาร ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ และการพัฒนาเนื้อหาที่โดดเด่น พัฒนาเนื้อหาที่แตกต่างมีความคิดสร้างสรรค์ และปรับตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมายแต่ละรุ่น เนื้อหาควรมีความเป็นเอกลักษณ์และสามารถสร้างความประทับใจที่ยั่งยืนได้ 2) ด้านอิทธิพลของสื่อดิจิทัล ควรการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ ควรใช้เครื่องมือการวิเคราะห์สื่อออนไลน์ เพื่อติดตามพฤติกรรมของผู้สนใจอย่างใกล้ชิด การวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยให้สามารถปรับกลยุทธ์ให้ตรงตามความต้องการและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) ด้านการบริหารจัดการกลยุทธ์ ควรมีการจัดการข้อมูลแบบปิกดาต้า จัดทำฐานข้อมูล Big Data ของนักเรียนในพื้นที่ เพื่อใช้วางกลยุทธ์เชิงรุก ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นปัจจุบันจะช่วยให้การวางแผนและการตัดสินใจมีความแม่นยำสูงขึ้น 4) ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ เพื่อใช้เป็นผู้ส่งสาร 5) ด้านการบริหารจัดการกลยุทธ์ ควรมีทีมงานเฉพาะด้านดูแลสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถปรับปรุงเนื้อหาได้ทันต่อสถานการณ์ และมีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน เช่น จำนวนผู้เข้าชม ปฏิสัมพันธ์ การแชร์ หรือการสมัครเรียนจริง

เอกสารอ้างอิง

- จรินทร์ อุ่มไกร. (2567). การพัฒนาสื่อดิจิทัลออนไลน์ร่วมกับวิธีการสอนแบบจิ๊กซอร์ในรายวิชาเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 14(2), 58-69.
- ชุตินา ใจดี และคณะ. (2568). อิทธิพลของสื่อดิจิทัลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารการศึกษาและสังคม, 15(2), 45-62.
- ณฐาพัชร วรพงศ์พัชรณัฐวัฒน์ และคณะ. (2566). การสำรวจกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลบนสื่อสังคมออนไลน์และการพัฒนาตราสินค้าและฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ข้าวเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่เชิงจังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการการตลาด, 8(2), 15-28.

- ณัฐนิชา โรจนศิริินทร์ และสุรสิทธิ์ อุดมธนวงศ์. (2566). อิทธิพลของสื่อดิจิทัลทางการตลาด การรับรู้คุณค่าและความชื่นชอบในตราสินค้าต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ. วารสารการตลาดและนวัตกรรม, 7(1), 10-22.
- นริศร รักษ์วรรณ และนภาพรรณ จันทร์เดือน. (2566). เส้นทางสู่ความสำเร็จในการทำตลาดออนไลน์. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 12(1), 44-55.
- นันทนา ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลสำหรับสถาบันอุดมศึกษา. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 22(3), 78-95.
- เพียงกมล เกิดสมศรี และปรีชา พันธุ์แน่น. (2563). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ “ตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น” ประเทศไทย. วารสารนิเทศศาสตร์, 11(3), 90-102.
- ภวินท์ ศรีเกษมสุข และชาตรี ใต้ฟ้าพล. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารภายในองค์กรในภาวะวิกฤตของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ, 13(1), 1-12.
- วชิระ ทองสุข. (2565). เทคนิคสร้างแผนการตลาดโซเชียลมีเดียให้ประสบความสำเร็จ. วารสารการสื่อสารธุรกิจ, 5(1), 67-74.
- วิชญา เจริญสุข และคณะ. (2567). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาสถาบันการศึกษา. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยี, 18(4), 112-128.
- สมชาย จันทร์เจริญ และคณะ. (2566). แนวโน้มการใช้สื่อดิจิทัลในการศึกษาไทย. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 25(1), 23-41.
- อรุณ วงศ์สายัณห์ และคณะ. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษาในยุคการแข่งขัน. วารสารการพัฒนการศึกษา, 12(3), 156-172.

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์*

DEVELOPMENT OF ART LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON LOOSE PARTS CONCEPT TO PROMOTE CREATIVE THINKING SKILLS FOR PRESCHOOLERS

จันทนา ชัยโอภาณนท์*, โสมฉาย บุญญานันต์

Jantana Chaiphanon*, Soamshine Boonyananta

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jchaiphanon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และเพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ เด็กอายุระหว่าง 5 - 6 ปี โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ 2) แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้เรียบเรียงแล้ว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ มีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ค่าเฉลี่ย 5.87 ± 3.65 เพิ่มขึ้นเป็น 9.75 ± 3.93 ในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 11.10 ± 1.46 ในทุก ๆ ด้าน 2) ผลการศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัย หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ มีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ครั้งที่ 1 6.79 ± 7.58 เพิ่มขึ้นเป็น 10.52 ± 7.41 และครั้งที่ 10 13.40 ± 1.22 ในทุก ๆ ด้าน ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรม สามารถส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้เป็นอย่างดีทั้งด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิด ประกอบด้วย การสำรวจ ความตั้งใจไม่ลดละ การมีส่วนร่วมและความเพลิดเพลิน และการสะท้อนด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ แสดงถึงความกระตือรือร้น แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะส่งผลด้านความสำเร็จในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์, การศึกษาปฐมวัย, รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์

Abstract

The objectives of this study were 1) To examine the developmental progress of creative behavior and 2) To investigate the development of creative thinking skills in early childhood through the use of art-based learning activities designed according to the Loose Parts approach. This study

employed a research and development design. The sample consisted of 15 children aged 5–6 years from Sacred Heart Convent School, selected through purposive sampling. The research instruments included 1) An observation form for creative behavior and 2) A creative thinking assessment form, both of which had been validated for content validity by experts. Data were analyzed using mean and standard deviation. The results revealed that: The development of creative behavior showed continuous improvement after the implementation of the Loose Parts art-based learning approach. The mean scores increased progressively from 5.87 ± 3.65 at the first assessment, to 9.75 ± 3.93 at the fifth assessment, and 11.10 ± 1.46 at the tenth assessment, across all aspects. The development of creative thinking skills also demonstrated a sequential increase, with mean scores rising from 6.79 ± 7.58 at the first assessment, to 10.52 ± 7.41 at the fifth assessment, and 13.40 ± 1.22 at the tenth assessment, in all dimensions. These findings indicate that the activity set effectively enhanced both creative behavior- including exploration, persistence, engagement and enjoyment, and reflection-and creative thinking skills, which comprised fluency, flexibility, originality, and elaboration. The results further suggest that children developed enthusiasm, learning motivation, and self-pride, which are fundamental for sustainable success in the future.

Keywords: Creative Thinking Development, Early Childhood Education, Loose Parts Art-Based Learning Model

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม สังคม เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อน และมีการแข่งขันสูง จึงส่งผลให้การดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก (สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, 2567) เกิดความคาดหวังทางการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครองในยุคปัจจุบันที่ต้องการเตรียมเส้นทางทางการศึกษาของลูกอย่างดีที่สุดและรวดเร็วที่สุด เร่งให้เด็กมีความพร้อมในการเรียน เขียน อ่าน และคำนวณก่อนวัยอันควร เพื่อเตรียมตัวสอบเลื่อนระดับขึ้นเรียนชั้นประถมศึกษา คำนึงถึงกล่าวส่งผลให้เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการที่ล่าช้าทั้งทางด้านสติปัญญา การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และการปรับตัว เกิดภาวะเครียด ขาดความกระตือรือร้น และแรงจูงใจในการเรียนรู้ จากการศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่นผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า กิจกรรมศิลปะเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการพัฒนาสมอง ช่วยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย ลดความกดดัน พัฒนาสมองส่วนอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา กระตุ้นให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นส่วนช่วยในการตั้งศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ จึงเกิดเป็นแนวคิดการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสปาร์ตส์ สร้างโอกาสให้เด็กได้สำรวจ กระตุ้นความสนใจต่อสิ่งรอบตัว เรียนรู้จากการเล่นกับวัสดุต่าง ๆ (Fix, A., 2021)

การจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสปาร์ตส์ (Loose Parts) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปลายเปิด จากวัสดุอุปกรณ์รอบตัวที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่สามารถหยิบจับ เคลื่อนย้ายตลอดจนนำมาผสมผสาน ประยุกต์ หรือออกแบบใหม่จนเกิดเป็นผลงานศิลปะของตนเองได้อย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ หรือความสนใจของตนเอง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะ 4C ที่เด็กพึงมีในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการทำงานร่วม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด จากการศึกษางานวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง (สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) พบว่า กิจกรรมการเล่นลูสพาร์ตส์เป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถใช้วัสดุได้หลากหลายวิธีและเปลี่ยนการเล่นได้อย่างอิสระ ช่วยกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์และทักษะด้านอื่นอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ส่งเสริมพัฒนาการ และทักษะในด้านต่าง ๆ (Davis J., 2015) จากการศึกษาบทความในต่างประเทศ Fix, A. ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะกับการเล่นลูสพาร์ตส์ว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมศิลปะ และการเล่นแบบปลายเปิด เด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ จากวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เป็นการสร้างสรรค์ผลงาน โดยไม่มีข้อบังคับสามารถกระตุ้นการมองเห็นของเด็กจากมุมมองต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงาน จะทำให้เด็กรู้จักสังเกตและได้สำรวจวัสดุในการทำงานส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคิด แก้ไขปัญหา (Fix, A., 2021) และการวางแผนความคิดในขณะปฏิบัติกิจกรรม (Early Excellence Inspirational Learning, 2022)

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการส่งเสริมตัวเด็กให้มีความสมบูรณ์ ทั้งการเป็นผู้มีอารมณ์สุนทรีย์ มองโลกในแง่ดี ใฝ่เรียนรู้ ชอบการค้นคว้าทดลอง มีความคิดริเริ่ม ภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเอง ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ (Creative Experience) จากผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัว ผู้วิจัยจึงมีความต้องการในการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะการคิดสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ เป็นกิจกรรมศิลปะที่แตกต่างไปจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยเป็นการให้เด็กได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุที่แตกต่างและหลากหลาย ผลงานของเด็กจะสามารถเคลื่อนย้าย ประกอบ ต่อเติมได้ เป็นผลงานที่สามารถนำกลับมาสร้างสรรค์ใหม่ได้ตลอดตามความต้องการจึงทำให้เกิดความท้าทายแก่เด็ก ให้มีทักษะและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ได้มุ่งเน้นให้เด็กเติบโตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต้องมีความพร้อมในการปรับตัวมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้วิธีการศึกษา ค้นคว้าอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ จำนวน 15 คน โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ โดยเลือกด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ครั้ง ประกอบไปด้วย

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมที่	หน่วยการเรียนรู้	ชื่อกิจกรรม
1	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ใบหน้าที่ฉัน
2	เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อม	บ้านสวยเราสร้างได้
3	สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	เมนูโปรด
4	สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	การเดินทางแสนสนุก
5	สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	ของเล่นมหัศจรรย์
6	ธรรมชาติรอบตัว	สัตว์เลี้ยงในฝัน
7	ธรรมชาติรอบตัว	สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ
8	ธรรมชาติรอบตัว	หุ่นน้อยรักธรรมชาติ
9	ธรรมชาติรอบตัว	สัตว์ใต้ทะเล
10	ธรรมชาติรอบตัว	โลกใต้ทะเล

2. แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่พัฒนาจากแนวคิดการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (ศัลลักษณ์ ขยันกิจ และบุษบง ต้นตึงศรี, 2562) มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่าเชิงบรรยาย 5 ระดับ (Rubric Scales) มีระดับการให้คะแนน ได้แก่ 0, 1, 2, 3, 4 และ 5 ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.87 ถึง 1.00 ทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความสอดคล้องและเหมาะสม การสร้างเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ การส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย รวมไปถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

1.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ฯ โดยกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรม 2 แผน

1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมและจุดประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ และการประเมิน จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำชี้แนะของผู้เชี่ยวชาญ และส่งตรวจสอบจริยธรรมในคนกลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ฯ ที่ปรับปรุงและผ่านการตรวจสอบจริยธรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรมแล้วจึงนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์

2. การสร้างแบบประเมินเพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์

2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินทางด้านความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือเพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์

2.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีข้อประเมินที่ครอบคลุมกับการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 3 ช่วง ได้แก่ ขั้นเริ่ม ขั้นสร้างสรรค์ และขั้นนำเสนอ และมีหัวข้อการสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ Exploration (การสำรวจ), Persistence (ความตั้งใจไม่ลดละ), Involvement and Enjoyment (การมีส่วนร่วมและความเพลิดเพลิน) และ Reflection (การสะท้อน) โดยแบบสังเกตใช้วิธีการนับความถี่ที่ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา โดยความถี่ 5 ครั้งขึ้นไป เท่ากับ 3 คะแนน ความถี่ 3 - 4 ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน ความถี่ 1 - 2 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน และหากเด็กไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลย เท่ากับ 0 คะแนน

2.3 สร้างแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ครอบคลุมพฤติกรรมที่แสดงถึงทักษะการคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ Fluency (ความคิดคล่องแคล่ว), Flexibility (ความคิดยืดหยุ่น), Originality (ความคิดริเริ่ม) และ Elaboration (ความละเอียดลออ) โดยแบบประเมินใช้วิธีการนับความถี่ที่ผู้เรียนได้แสดงถึงทักษะนั้น ๆ ออกมา โดยความถี่ 5 ครั้งขึ้นไป เท่ากับ 3 คะแนน ความถี่ 3 - 4 ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน ความถี่ 1 - 2 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน และหากเด็กไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลยเท่ากับ 0 คะแนน

2.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ (IOC: Index of Item Objective Congruence) และส่งตรวจสอบจริยธรรมในคน

2.5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงและผ่านการตรวจสอบจริยธรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรมแล้วจึงนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครูประจำชั้น และติดต่อประสานงานกับโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ เพื่อขอทำการเก็บข้อมูลกับเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

2. ดำเนินกิจกรรมและทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 45 - 60 นาที โดยแบ่งเป็นกิจกรรมแบบเดี่ยวครั้งที่ 1 - 5 และแบบกลุ่มครั้งที่ 6 - 10

3. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2. นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองทั้งหมด จำนวน 10 ครั้ง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล และนำเสนอผลการทดลอง โดยแบ่งออกเป็น ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด

ลู่สพารตส์ฯ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลู่สพารตส์

พฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์	ครั้งที่ 1 $\bar{X} \pm S.D.$	ครั้งที่ 5 $\bar{X} \pm S.D.$	ครั้งที่ 10 $\bar{X} \pm S.D.$
1. การสำรวจ (Exploration)	4.67 $\pm$ 0.82	7.67 $\pm$ 1.05	8.87 $\pm$ 0.35
2. ความตั้งใจไม่ลดละ (Persistence)	4.60 $\pm$ 0.74	7.87 $\pm$ 0.83	8.80 $\pm$ 0.41
3. การมีส่วนร่วมและความเพลิดเพลิน (Involvement and Enjoyment)	9.60 $\pm$ 1.35	15.93 $\pm$ 1.22	17.87 $\pm$ 0.35
4. การสะท้อนคิด (Reflection)	4.60 $\pm$ 0.74	7.53 $\pm$ 0.83	8.87 $\pm$ 0.35

จากตารางที่ 2 พบว่า แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในครั้งที่ 1 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 มีระดับนัยสำคัญ 0.05 มีข้อค้นพบ ดังนี้ ด้านการสำรวจ (Exploration) ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งที่ 1 ค่าเฉลี่ยที่ 4.67 $\pm$ 0.82 ครั้งที่ 5 ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 7.67 $\pm$ 1.05 และครั้งที่ 10 เพิ่มขึ้นเป็น 8.87 $\pm$ 0.35 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านการสำรวจในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 แตกต่างจากครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ด้านความตั้งใจไม่ลดละ (Persistence) พบว่า ค่าเฉลี่ยมีการเพิ่มขึ้นจาก 4.60 $\pm$ 0.74 เป็น 7.87 $\pm$ 0.83 ในครั้งที่ 5 และเป็น 8.80 $\pm$ 0.41 ในครั้งที่ 10 ผลการทดสอบทางสถิติแสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านความตั้งใจไม่ลดละในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากครั้งที่ 1 ($p < 0.05$) ด้านการมีส่วนร่วมและความเพลิดเพลิน (Involvement and Enjoyment) พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 9.60 $\pm$ 1.35 ในครั้งที่ 1 เป็น 15.93 $\pm$ 1.22 ในครั้งที่ 5 และ 17.87 $\pm$ 0.35 ในครั้งที่ 10 ซึ่งการเปรียบเทียบทางสถิติยืนยันว่าค่าเฉลี่ยในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากครั้งที่ 1 ($p < 0.05$) ด้านการสะท้อนคิด (Reflection) พบว่า ค่าเฉลี่ยมีการเพิ่มขึ้นจาก 4.60 $\pm$ 0.74 ในครั้งที่ 1 เป็น 7.53 $\pm$ 0.83 ในครั้งที่ 5 และ 8.87 $\pm$ 0.35 ในครั้งที่ 10 เช่นเดียวกับด้านอื่น ๆ ผลสรุป คือ การจัดการเรียนรู้ส่งผลให้พฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในทุกด้าน ทั้งในระยะสั้น (ครั้งที่ 5) และระยะยาว (ครั้งที่ 10) เมื่อเทียบกับช่วงเริ่มต้น (ครั้งที่ 1)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลู่สพารตส์ ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองทั้งหมด จำนวน 10 ครั้ง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล และนำเสนอผลการทดลองโดยแบ่งออกเป็น ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 เพื่อให้เห็นพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลู่สพารตส์ฯ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลู่สพารตส์

ทักษะการคิดสร้างสรรค์	ครั้งที่ 1 $\bar{X} \pm S.D.$	ครั้งที่ 5 $\bar{X} \pm S.D.$	ครั้งที่ 10 $\bar{X} \pm S.D.$
1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)	6.80 $\pm$ 2.01	11.27 $\pm$ 1.91	14.87 $\pm$ 0.35
2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)	5.27 $\pm$ 1.22	7.33 $\pm$ 1.11	8.93 $\pm$ 0.26
3. ความคิดริเริ่ม (Originality)	6.67 $\pm$ 1.50	9.53 $\pm$ 1.68	11.93 $\pm$ 0.26
4. ความละเอียดลออ (Elaboration)	8.40 $\pm$ 2.85	13.93 $\pm$ 2.71	17.87 $\pm$ 0.35

จากตารางที่ 3 พบว่า แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในครั้งที่ 1 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 เมื่อวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มีข้อค้นพบ ดังนี้ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ของเด็กปฐมวัย พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6.80 ± 2.01 ในครั้งที่ 1 เป็น 11.27 ± 1.91 ในครั้งที่ 5 และ 14.87 ± 0.35 ในครั้งที่ 10 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดคล่องแคล่วในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 แตกต่างจากครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า ค่าเฉลี่ยมีการเพิ่มขึ้นจาก 5.27 ± 1.22 ในครั้งที่ 1 เป็น 7.33 ± 1.11 ในครั้งที่ 5 และเพิ่มขึ้นเป็น 8.93 ± 0.26 ในครั้งที่ 10 ผลการทดสอบทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดยืดหยุ่นในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากครั้งที่ 1 ($p < 0.05$) ความคิดริเริ่ม (Originality) พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 6.67 ± 1.50 ในครั้งที่ 1 เป็น 9.53 ± 1.68 ในครั้งที่ 5 และ 11.93 ± 0.26 ในครั้งที่ 10 ซึ่งการเปรียบเทียบทางสถิติยืนยันว่า ค่าเฉลี่ยในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากครั้งที่ 1 ($p < 0.05$) ความละเอียดลออ (Elaboration) พบว่า ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 8.40 ± 2.85 ในครั้งที่ 1 เป็น 13.93 ± 2.71 ในครั้งที่ 5 และ 17.87 ± 0.35 ในครั้งที่ 10 เช่นเดียวกับด้านอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดละเอียดลออในครั้งที่ 5 และครั้งที่ 10 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากครั้งที่ 1 ($p < 0.05$)

อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด ลูสพาร์ตส์

1. พัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ พบว่า พัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ในครั้งแรกนั้นผลโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นระดับมากจนถึงดีมากอย่างเป็นลำดับหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ ครบทั้ง 10 ครั้ง ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมศิลปะแบบปลายเปิด จากวัสดุอุปกรณ์รอบตัวที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยได้ทำการออกแบบโดยเลือกใช้เป็นวัสดุธรรมชาติที่มีความแตกต่างกัน 7 ชนิด ในพื้นที่ภาคกลาง เป็นวัสดุที่สามารถหยิบ จับ ประกอบ เคลื่อนย้าย ไม่ว่าจะเป็นผักตบชวาตากแห้ง แก้วตปลา มะตูม ชะเอม ซึ่งเป็นวัสดุที่มีความหลากหลายทั้งเรื่องของ ขนาด พื้นผิว และกลิ่น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความคิด ความอยากรู้อยากลอง ให้เด็กรู้จักสังเกต สำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัว และด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีความยืดหยุ่นและเป็นอิสระ ส่งผลให้เด็กเกิดกระบวนการคิด แก้ไขปัญหา ลองผิด ลองถูก จากการทำงานได้อย่างมีความมั่นใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างเป็นลำดับขั้น สอดคล้องกับ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และคณะ ที่กล่าวว่า ผู้เรียนช่วงอายุ 3 - 6 ปี หรือระยะก่อนวัยเรียนว่าเป็นวัยที่เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นในวัยนี้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ทดลองทำทุกสิ่งด้วยตนเองโดยปราศจากความกลัวว่าจะทำถูกหรือทำผิดส่งผลให้เด็กมีจินตนาการที่ไร้ขอบเขต (ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และคณะ, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี ไตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ ที่กล่าวว่า ในวัยเด็กเราทุกคนต่างมีความคิดสร้างสรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดมีมากน้อยแตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาและสร้างให้เกิดขึ้นได้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การแก้ปัญหาแบบลองผิด ลองถูกด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทำอย่างสม่ำเสมอจนชำนาญ และกลายเป็นทักษะที่ติดตัวไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด ลูสพาร์ตส์ ยังเป็นชุดกิจกรรมศิลปะที่ช่วยให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียด เสริมสร้างสมาธิ

ปลดปล่อยจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง (ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ, 2564) สอดคล้องกับ กรรณสร อินทรบำรุง ที่กล่าวว่า ศิลปะจะช่วยพัฒนาพฤติกรรมการสร้างสรรคงานของเด็กให้พบคุณค่าให้เด็กได้ระบายออกซึ่งความเครียดภายในจิตใจความรู้สึกต้อยบางอย่างที่มีอยู่ และแสดงความรู้สึกความต้องการภายในให้ปรากฏขึ้น เป็นการลดหรือเปิดเผยภายในของเด็กแต่ละคน ซึ่งการแสดงออกทางอื่นไม่ว่าจะเป็นการเล่น การพูดคุย ไม่สามารถทำได้ดีเท่ากับการทำงานศิลปะ เนื่องจากศิลปะสามารถระบายการรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ช่วยพัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นการฝึกสมาธิในการทำงาน เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนานในการทำงาน และมีสมาธิจิตใจจดจ่ออยู่กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั่นเอง (กรรณสร อินทรบำรุง, 2563)

2. พัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ พบว่า พัฒนาการด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับขั้นเช่นเดียวกับพัฒนาการด้านพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ โดยพัฒนาจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงระดับปานกลาง และเพิ่มไปถึงระดับขั้นดีมากในการทำกิจกรรมครั้งสุดท้าย ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความละเอียดลออ (ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และบุษบง ต้นตวงค์, 2562) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบชุดกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 10 ครั้ง ประกอบไปด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก และธรรมชาติรอบตัวเด็ก โดยกิจกรรมจะเริ่มจากหัวข้อเรื่องราวที่ใกล้ตัวเด็กไปสู่เรื่องที่ไกลตัวเด็ก นอกจากนี้วัสดุในชุดกิจกรรมผู้วิจัยยังได้เลือกวัสดุที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันให้เด็กได้เรียนรู้ตามความคิดและจินตนาการ มีกระบวนการสอนที่อิสระ เปิดโอกาสให้เด็กสร้างสรรค์ด้วยตนเองโดยไม่มีถูกไม่มีผิด ให้เด็กรู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย และสร้างผลงานที่แปลกใหม่ในแบบของตนเองอย่างภาคภูมิใจ จะช่วยพัฒนาให้เด็กเกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ต่อไปได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ปัญญาญ วรวัฒนชัย ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อเห็นและเข้าใจ จะรวบรวมประสบการณ์และข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อแสวงหาวิธีใหม่ ๆ การที่เด็กได้เลือกอุปกรณ์อย่างอิสระและคิดรูปแบบของงาน การลงมือปฏิบัติ ค้นหาคำตอบด้วยตนเองนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติบ่อยครั้งจะทำให้ได้ผลงานที่แปลกใหม่ออกมา ดังนั้น ในการทำงานศิลปะสร้างสรรค์ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานตามจินตนาการ ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (ปัญญาญ วรวัฒนชัย, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปิ่นทอง นันทะลาด ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอุปสรรคสร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความภาคภูมิใจ ความสุนทรีย์ภาพ ความสนุกสนานและความพึงพอใจในชีวิตอย่างเป็นสุข ดังนั้น การเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลงานที่แปลกใหม่ หลากหลาย และเมื่อได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะเกิดเป็นความละเอียดลออและความคล่องแคล่วในการทำงาน ให้เด็กรู้จักการสังเกต การวางแผน การตัดสินใจ จนเกิดเป็นจินตนาการ และไปสู่การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ (ปิ่นทอง นันทะลาด, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสรุปผลการวิจัยได้ว่า ชุดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ สามารถพัฒนาพฤติกรรมสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี หลังจากการทดลองจำนวน 10 ครั้ง พิสูจน์ได้จากค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ครูผู้สอน โรงเรียน หรือผู้ปกครอง สามารถนำชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดลูสพาร์ตส์ไปบูรณาการร่วมกับสถานศึกษาได้อย่างหลากหลาย โดยปรับเปลี่ยนวัสดุให้สอดคล้อง

กับพื้นที่ในท้องถิ่นของตนเอง 2) การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอน หรือผู้ปกครอง จะต้องเตรียมขั้นตอนการสอนเป็นอย่างดี รวมทั้งเตรียมตัวในการแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า 3) ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้ปกครองสามารถกำหนดหรือยืดหยุ่นเวลาได้ตามหัวข้อของกิจกรรมหรือตามความยากง่ายของกิจกรรมนั้น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนในการทำกิจกรรมและการวิจัย ภายใต้โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- กรภัสสร อินทรบำรุง. (2563). ความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมอย่างไรในอนุบาล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(1), 9-30.
- ปัญจนาฏ วรวัฒน์ชัย. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์. วารสารครุศาสตร์สาร, 16(1), 15-31.
- ปิ่นทอง นันทะลาด. (2566). ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤษภาคม 2568 จาก <https://url.in.th/xFfgC>
- ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ. (2564). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์. วารสารละศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(1), 54-66.
- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และคณะ. (2561). มุมห้องเรียน: เลี้ยงเด็กให้รู้ต้องให้เด็กเล่น. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 371-386.
- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และบุษบง ต้นตึงค์. (2562). การประเมินอย่างใคร่ครวญต่อเด็กปฐมวัย: แนวคิดและการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. (2560). คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กตอนเด็กวัยอนุบาล 3 - 6 ปี. กรุงเทพมหานคร: ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.
- สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(2), 32-44.
- Davis J. (2015). Ocean Theme Transient Art Activity. Retrieved May 6, 2025, from <https://url.in.th/FEkUJ>
- Early Excellence Inspirational Learning. (2022). Transient Art and Loose Parts Play. Retrieved May 6, 2025, from <https://url.in.th/flned>
- Fix, A. (2021). Loose Parts Art Activity for Preschoolers. Retrieved May 6, 2025, from <https://url.in.th/NDjPr>

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

โดยพรรคการเมืองในยุคดิจิทัล*

INNOVATIVE COMMUNICATION FOR DRIVING SUSTAINABLE DEMOCRACY

BY POLITICAL PARTY IN DIGITAL ERA

ไพศาล เรืองฤทธิ์*, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ

Paisan Rueangrit*, Wittayatorn Tokeaw, Karn Boonsiri

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: 4661500118@stou.ac.th

บทคัดย่อ

นวัตกรรมการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยพรรคการเมืองสามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดนโยบาย วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานออนไลน์ และพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแม่นยำ ทำให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในยุคดิจิทัลสำหรับพรรคการเมืองสมัยใหม่ยังต้องเผชิญปัญหาสำคัญ ได้แก่ การบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอม การสร้างกระแสที่ผิดทิศทาง และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังต้อกย้าข้อมูลด้านเดียว ซึ่งอาจนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองและบั่นทอนความน่าเชื่อถือของพรรคการเมือง ในสายตาสาธารณะ นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบทก็ยังเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น พรรคการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่หลากหลายมาใช้ในการสื่อสารควบคู่กับการประยุกต์ใช้ระบบจัดการข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและคาดการณ์ความคิดเห็นของประชาชน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และนโยบายของพรรคให้ตรงจุด รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบข่าวสารที่ทันสมัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข่าวปลอมอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง พรรคการเมืองควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่บูรณาการหลายแพลตฟอร์ม ควบคู่กับกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้างและมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งวางกลยุทธ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่น เพื่อสร้างประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ ยั่งยืน และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตทางการเมืองได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: นวัตกรรมการสื่อสาร, ประชาธิปไตย, พรรคการเมือง, ยุคดิจิทัล

Abstract

Communication innovation plays a crucial role in driving democracy in Thai society, as political parties can utilize digital media to disseminate policies, analyze online user behavior, and develop strategies that accurately respond to citizens' needs. enabling more accessible, rapid, and interactive

political communication. However, communication in the digital age for modern political parties still faces significant challenges, including misinformation, fake news, manipulated trends, and digital algorithms that reinforce one-sided information, which may intensify political polarization and undermine the credibility of political parties in the public eye. Furthermore, the digital divide between urban and rural areas remains an obstacle preventing some groups from having equal access to political information. Therefore, political parties must adapt by employing a variety of online platforms in combination with big data systems and artificial intelligence to analyze behavior and predict public opinion. They must also establish a modern news verification system to concretely prevent and address fake news. Clearly defining target groups and delivering core messages that align with party ideology and key policies ensures that information reaches citizens effectively while fostering broad political participation. Modern political parties should therefore develop integrated communication models across multiple platforms, alongside open and responsible communication processes, and establish clear yet flexible strategies. Such approaches will strengthen the quality and sustainability of democracy and enable citizens to play an active role in shaping their political future.

Keywords: Innovative Communication, Democracy, Political Party, Digital Era

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อพรรคการเมือง ทั้งในด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดนโยบาย แนวคิด และกิจกรรมต่าง ๆ ไปถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (Alexandro, R. & Basrowi, B., 2024) ทำให้ประชาชนเข้าถึงประชาธิปไตยอย่างทั่วถึงอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การบริหารระบบสมาชิก การสื่อสาร ภายในและภายนอกองค์กร ไปจนถึงกระบวนการสร้างและพัฒนานโยบาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศ (Dommett, K. et. al., 2021)

ถึงแม้ว่าการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจะสร้างการเข้าถึงให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น แต่ยังมีผลกระทบทางอ้อมเนื่องจากเทคโนโลยีสื่อสารดิจิทัล ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบิดเบือนข้อมูล เช่น การเผยแพร่ข่าวปลอม (Fake News) หรือการจัดตั้งกลุ่มที่สร้างความเข้าใจผิดในช่วงการเลือกตั้ง การแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอาจส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ความน่าเชื่อถือของพรรคการเมืองตกอยู่ในความเสี่ยง (Esser, F. & Strömbäck, J., 2014) การนำเสนอข้อมูลของพรรคการเมืองที่ประชาชนต้องการนั้นควรก่อให้เกิดความโปร่งใสภายใต้การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่พรรคการเมือง ดังนั้น การนำเทคโนโลยีสื่อสารดิจิทัลมาใช้ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร นโยบาย และจุดยืนทางการเมือง จึงเปรียบเสมือนเป็นโอกาสและความท้าทายที่พรรคการเมืองสมัยใหม่ สามารถนำไปเลือกใช้ในการปรับกลยุทธ์ การสื่อสารให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (Fischli, R. & Muldoon, J., 2024) ทั้งในด้านความต้องการของประชาชน กระบวนการพัฒนาระบบ และแนวทางการกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนา การสื่อสารเพื่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษารูปแบบนวัตกรรมสื่อสารของพรรคการเมือง กลยุทธ์การสื่อสารในยุคดิจิทัลและเสนอแนวทางกระบวนการสื่อสารสำหรับพรรคการเมืองสมัยใหม่เพื่อการเมืองสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยไทยให้มีคุณภาพและยั่งยืน

ความสำคัญและความจำเป็นของนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง

หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การสื่อสารจึงเป็นกระบวนการที่เข้ามาช่วยในการกระจายข้อมูลข่าวสารทางการเมืองออกสู่ประชาชน ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ติดตามกิจกรรมทางการเมือง และสื่อสารกับนักการเมืองได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นการยกระดับประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน (Wimmer, M. A. et al., 2011) ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้สนับสนุน และสร้างความโปร่งใสในนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับและทุกขั้นตอนของกระบวนการทางการเมือง

นวัตกรรมการสื่อสารในยุคปัจจุบันภายใต้การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การสื่อสารก้าวหน้าก้าวไกลมากขึ้น ในอดีตการสื่อสารทางการเมืองจะเน้นการเข้าถึงประชาชนโดยตรงผ่านการหาเสียงกระจายข้อมูล แบบบอกต่อเสียงตามสาย การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยเน้นการเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด แต่ปัจจุบันการสื่อสารยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เรียกว่า การสื่อสารแบบดิจิทัลการสื่อสารในรูปแบบดิจิทัลนี้เป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพรวดเร็วและง่ายดายผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมการสื่อสารเหล่านี้จะสามารถช่วยให้กระบวนการทำงานในการส่งต่อข่าวสารทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็วและทันเหตุการณ์ สอดคล้องกับการใช้ชีวิต กระบวนการทำงาน และมุมมองความคิดของมนุษย์เปลี่ยนไปจากเดิมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม การสื่อสาร ที่ทำให้มนุษย์ติดต่อกันมากขึ้น ง่ายขึ้น และรวดเร็ว ผู้คนทุกช่วงชั้นอายุเริ่มเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้อย่างง่ายดายและอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคล ระหว่างบุคคลต่อหน่วยงาน และระหว่างหน่วยงานต่อหน่วยงาน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับยุคสมัย (ณัฐวุฒิ เอี่ยมเนตร และคณะ, 2567)

นวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองเป็นการนำกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานมาใช้กัน อย่างแพร่หลาย ทั้งการใช้แคมเปญโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การตลาดแบบทางตรงด้วยการอาศัยหาเสียง หรือ เดินพบปะประชาชนรวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ของพรรค (brand image) นั้น แสดงถึงบูรณาการทางการเมืองที่ได้มีการนำกลยุทธ์ทางการตลาดและสื่อหลาย ๆ แขนงมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองให้มากที่สุด ทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ พยายามนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น (อาลี คาน, 2566)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชน ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองต้องปรับเปลี่ยนไปตามพฤติกรรมและช่องทางการสื่อสารที่ประชาชน เพื่อให้เข้าถึงการสื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมาย พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเพื่อให้การถ่ายทอดนโยบายและแนวคิดเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับประชาชนให้แน่นแฟ้นขึ้นผ่านกลไกการสื่อสารที่โปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในเชิงโต้ตอบ การสื่อสารในลักษณะนี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความศรัทธาในพรรคการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสื่อสาร ยังช่วยเพิ่มศักยภาพให้พรรคการเมืองสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มได้อย่างแม่นยำมากขึ้น การใช้ข้อมูลเชิงลึกและเครื่องมือดิจิทัล จึงไม่เพียงช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการสื่อสาร แต่ยังสนับสนุนให้พรรคการเมืองสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในบริบททางการเมือง นวัตกรรมการสื่อสาร คือ การพัฒนาระบบการสื่อสารของพรรคการเมืองจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การสื่อสารดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและนโยบายของพรรคให้ถึงประชาชนอย่างรวดเร็วและทั่วถึง การสื่อสารดิจิทัลจึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับประชาชนรวมทั้งระหว่างประชาชนด้วยกันเอง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองใช้ช่องทางเหล่านี้ในการโน้มน้าวและสร้างการสนับสนุนต่อแนวนโยบายหรือผู้สมัครของตน อันเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้กระบวนการทางการเมืองสามารถขับเคลื่อนและดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง (บุญศรี ยีหะ, 2554)

รูปแบบการสื่อสารของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลที่เน้นพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การจัดทำนโยบายและนำเสนอผ่านสื่อดิจิทัลมุ่งเน้นเน้นให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว พรรคการเมืองจึงต้องพัฒนากระบวนการจัดทำนโยบาย การนำเสนอ และการเผยแพร่ไปยังสมาชิกและประชาชน โดยผสมผสานทั้งการลงพื้นที่และการใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางสำคัญ เพื่อให้ข้อมูลนโยบายกระจายได้กว้างสม่ำเสมอ และตรงต่อกลุ่มเป้าหมาย (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565)
2. การสร้างแบรนด์พรรคการเมืองมุ่งเน้นเน้นการสื่อสารนโยบาย วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพ ค่านิยม และจุดยืนทางการเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างชัดเจน กลยุทธ์การเล่าเรื่อง การใช้สื่อดิจิทัล และการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้สนับสนุน ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และไว้วางใจ อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างหลากหลาย และตรงจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (วิทย์ธร ท่อแก้ว, 2568)
3. การจัดทำฐานข้อมูลส่งเสริมงานนิติบัญญัติมุ่งเน้นการยกระดับบทบาทและภารกิจของสถาบันนิติบัญญัติให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานของรัฐอย่างทั่วถึง ส่งผลให้การบริการข้อมูลด้านนิติบัญญัติเป็นเรื่องใกล้ตัว เข้าถึงง่าย และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทางการเมือง
4. การรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนมุ่งเน้นการทำงานด้วยความโปร่งใส โดยเจ้าหน้าที่ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไขปัญหของประชาชนอย่างรอบด้าน ใช้ความรู้และประสบการณ์เพื่อจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบในวงกว้าง พร้อมทั้งนำเสนอข้อคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาและสั่งการ หรือในบางกรณีอาจให้คำแนะนำ ชี้แจง หรือส่งต่อเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการแก้ไขอย่างถูกต้องและรวดเร็ว
5. การปฏิบัติงานนิติบัญญัติมุ่งเน้นการจัดการข้อมูลและการตรวจสอบการทำงานของอำนาจนิติบัญญัติว่าเป็นของประชาชนโดยแท้จริง สะท้อนถึงความเข้มแข็ง ความสุจริต ยุติธรรม และความรวดเร็วในการทำงาน ทั้งยังช่วยรักษาผลประโยชน์ของรัฐและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อการใช้อำนาจปกครอง การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
6. การเผยแพร่ข่าวสารภายในองค์กรมีบทบาทในการส่งต่อข้อมูลและนโยบายของรัฐบาลไปสู่ประชาชน ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นทั้งช่องทางเผยแพร่และเครื่องมือรับฟังเสียงสะท้อนจากสังคม ขณะเดียวกันประชาชนก็สามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้สะดวกขึ้น และใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็นหรือยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้สู่สาธารณชนเป็นกระบวนการสร้างความนิยมและความเชื่อมั่นต่อผู้นำทางการเมือง โดยทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน ผ่านการนำเสนอข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สังคมรับรู้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความศรัทธาที่มีต่อพรรค การเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากเลือกใช้สื่อที่ไม่ตรงกับบริบทของผู้รับสาร เช่น ใช้วิทยุโทรทัศน์หาเสียงในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึง อาจทำให้สารไม่ถึงเป้าหมาย เกิดการสิ้นเปลืองทรัพยากรและลดประสิทธิภาพของการสื่อสารทางการเมืองโดยตรง

8. การเผยแพร่ข่าวสารสู่เครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลทางการเมืองจากพรรคสู่ประชาชนและสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการตรวจสอบ เพื่อที่สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและโปร่งใสต่อแนวทางการดำเนินงานของพรรค การสื่อสารต้องมีความรวดเร็ว ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สารถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงประเด็นและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อพรรคการเมือง

9. การสื่อสารระหว่างสมาชิกพรรคการเมืองเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและความเป็นเอกภาพภายในพรรคทำให้สมาชิกมีทัศนคติ ค่านิยม และสำนึกทางการเมืองที่สอดคล้องกัน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง เมื่อสมาชิกพรรคมีความเข้าใจตรงกันย่อมสามารถถ่ายทอดสารทางการเมืองไปสู่ประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างบทบาททางการเมืองที่เข้มแข็งและสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย

10. การรณรงค์ทางการเมืองเป็นการวางแผนกิจกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการรับรู้ โน้มน้าว และปรับเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการเมืองของพรรคการเมือง (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี และรชชพร โกมลเสวิน, 2552)

กระบวนการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง

กระบวนการสื่อสารทางการเมือง คือ การจัดการระบบการสื่อสารเพื่อส่งต่อข้อมูลข่าวสารจากพรรคการเมืองไปสู่ประชาชนอย่างเป็นทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งสะท้อนเสียงของประชาชนกลับสู่รัฐบาลเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ถือเป็นกลไกสำคัญที่สร้างปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันในสังคมการเมือง โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารเคลื่อนตัวรวดเร็ว พรรคการเมืองจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อยกระดับศักยภาพในการทำงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีคุณภาพ ผ่านการวางแผน พัฒนา ประยุกต์ใช้ และประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้นโยบายและแผนงานเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรงเป้าหมาย การจัดการที่เป็นระบบจึงเปรียบเสมือนกลไกหลักในการเชื่อมโยงแนวคิดทางการเมืองของพรรคกับสังคม โดยต้องบูรณาการเทคโนโลยีร่วมกับกลยุทธ์การสื่อสารและจิตวิทยาการโน้มน้าวเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งมีทีมงานที่มีทักษะด้านดิจิทัลสูง สามารถทำหน้าที่ทั้งผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และผู้ประเมินสารได้ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองได้อย่างทันทั่วถึง ซึ่งกระบวนการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Schork, N. J. & Goetz, L. H., 2025)

1. การกำหนดข้อกำหนดระบบการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication Requirement Specification) ถือเป็นขั้นตอนแรกของการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารในพรรคการเมือง มีเป้าหมายเพื่อวางทิศทางและขอบเขตการสื่อสารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของพรรค โดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์หลัก เช่น การสร้างการรับรู้ (Awareness) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Engagement) หรือการฟื้นฟูภาพลักษณ์ พร้อมทั้งการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในเชิงประชากรศาสตร์ พฤติกรรม และจิตสังคม เพื่อออกแบบสารให้ตรงกับความต้องการของประชาชน ลดความเสี่ยงในการสื่อสารคลาดเคลื่อน ซึ่งพรรคต้องเลือกแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เหมาะสมกับ

กลุ่มเป้าหมาย เช่น TikTok และ Instagram สำหรับคนรุ่นใหม่ Facebook และ YouTube สำหรับวัยทำงาน และ LINE หรือโทรศัพท์สำหรับผู้สูงอายุ ควบคู่กับการกำหนดสารหลัก (Core Message) ที่สะท้อนนโยบายสำคัญและจุดยืนในประเด็นสาธารณะร่วมสมัย เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา การต่อต้านคอร์รัปชัน หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยทั้งหมดต้องสอดคล้องกับอุดมการณ์พรรคและนำเสนออย่างเป็นทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและมั่นคงในสายตาประชาชน

ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดทิศทางการสื่อสารทางการเมือง ช่วยให้พรรคสามารถเลือกใช้เครื่องมือ ช่องทาง และรูปแบบเนื้อหาที่สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสมและตรงจุด ช่วยให้พรรคการเมืองได้สื่อสารอุดมการณ์ นโยบายสำคัญ และจุดยืนทางการเมืองของพรรคอย่างชัดเจน เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดภาพลักษณ์ที่ชัดเจน และเสริมสร้างความไว้วางใจจากสาธารณชนในระยะยาว

2. การออกแบบระบบการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication System Design) เป็นขั้นตอนสำคัญที่ต่อเนื่องจากการกำหนดเป้าหมายการสื่อสาร โดยมุ่งแปลงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของพรรคให้เป็นโครงสร้างที่ปฏิบัติได้จริงในโลกดิจิทัล ไม่ได้หมายถึงเพียงการผลิตสื่อ แต่รวมถึงการจัดระบบเนื้อหา การเลือกภาษาและโทนที่เหมาะสม การสร้างอัตลักษณ์ของแบรนด์พรรค และการเชื่อมโยงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ให้ทำงานสอดคล้องกัน เนื้อหาที่นำเสนอควรมีความชัดเจน สอดคล้องกับจุดยืนของพรรค พรรคควรออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้งานให้เข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้ มีข้อมูลอัปเดตสม่ำเสมอ เชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ และเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น สมัครสมาชิก หรือเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยตรง ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การออกแบบระบบนี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างทีมสื่อสาร นักวิเคราะห์ข้อมูล และผู้นำพรรคที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เพื่อให้การสื่อสารของพรรคสอดคล้องกับทิศทางและยุทธศาสตร์โดยรวมของพรรค (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2562)

ทั้งนี้ พรรคการเมืองควรออกแบบระบบการสื่อสารดิจิทัลให้มีเอกภาพ ใช้งานง่าย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้จริง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความผูกพันที่ระหว่างพรรคกับประชาชน การสื่อสารจึงไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล แต่เป็นการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยเสริมความเชื่อมั่นและการสนับสนุนพรรคให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองยุคดิจิทัล

3. การจัดทำต้นแบบการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication Prototyping) เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้ทดลองระบบการสื่อสารกับประชาชนในรูปแบบจำลองผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้จริง เพื่อทดสอบการทำงาน ความเข้าใจ และการตอบสนองของกลุ่มเป้าหมาย ผลการทดลองช่วยประเมินประสิทธิภาพ พร้อมทั้งบ่งบอกถึงการระบุข้อบกพร่องด้านภาษา เนื้อหา หรือความซับซ้อนของระบบ เพื่อนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม อีกทั้งยังเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำให้การสื่อสารมีความเป็นประชาธิปไตย โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (พรณี จุฑารัตน์, 2560)

ทั้งนี้ พรรคการเมืองควรใช้กระบวนการต้นแบบเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของการสื่อสารภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการออกแบบการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความผูกพันระหว่างพรรคกับประชาชน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารให้ตรงประเด็นและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างต่อเนื่องในยุคดิจิทัล

4. การประเมินผลและปรับปรุงการสื่อสารดิจิทัล (Evaluation and Strategic Improvement) เป็นขั้นตอนสำคัญที่พรรคการเมืองต้องใช้ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น อัตราการเข้าชมเว็บไซต์ จำนวนการกดถูกใจ การแชร์ การแสดงความคิดเห็น หรือการเติบโตของผู้ติดตาม และข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย การสำรวจความคิดเห็น และการประเมินผล

กระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพรรคในระยะยาว เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลเพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจแก่สาธารณะมากยิ่งขึ้น (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2562)

ทั้งนี้ พรรคการเมืองควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลและปรับปรุงการสื่อสารดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การใช้ข้อมูลเชิงสถิติและเชิงคุณภาพควบคู่กันจะช่วยให้พรรคเข้าใจทั้งพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่แม่นยำ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ และความผูกพันระหว่างพรรคกับประชาชนอย่างยั่งยืน

โดยรวม กระบวนการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองควรเริ่มต้นจากการวางแผนระบบการสื่อสารดิจิทัลให้ตรงตามเป้าหมาย และสร้างสารหลักหรือเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอของพรรคอย่างชัดเจน ก่อนจะก้าวเข้าสู่การออกแบบระบบการสื่อสารดิจิทัลที่แปลงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของพรรคที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้จริง จากนั้นพรรคจะต้องจัดทำต้นแบบการสื่อสารดิจิทัลเพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนสะท้อนความคิดเห็น เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริงในวงกว้าง และในขั้นสุดท้าย คือ การประเมินผลและปรับปรุงการสื่อสารดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารให้ทันสมัย โปร่งใส และใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น

กลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง

กลยุทธ์การสื่อสารกับประชาชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนพรรคให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารในพรรคการเมือง จึงเป็นการผสมผสานระหว่างกลยุทธ์การตลาดทางการเมือง การบริหารข้อมูล และการใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งพรรคการเมืองในประเทศไทยต่างก็ปรับใช้ตามบริบทของตน ทั้งพรรคขนาดใหญ่ พรรคขนาดกลาง และพรรคขนาดเล็ก ล้วนแต่ใช้วิธีที่แตกต่างกันตามทรัพยากร อุดมการณ์ และฐานเสียง ซึ่งกลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองสามารถจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองขนาดต่าง ๆ

กลยุทธ์การสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 มีลักษณะการกำหนดแนวทางที่แตกต่างกันไปตามขนาดของพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่ มุ่งเน้นการขยายฐานเสียงทั่วประเทศผ่านการค้นหาผู้สมัครที่เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมในแต่ละพื้นที่ พร้อมออกแบบสารสื่อสารที่เน้นอุดมการณ์ นโยบาย และภาพลักษณ์ของผู้นำพรรค โดยใช้แคนดิเดตนายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้าพรรคเป็นตัวกลางสำคัญในการสื่อสารกับสาธารณชน ขณะที่พรรคการเมืองขนาดกลางให้ความสำคัญกับการรักษาฐานเสียงดั้งเดิม โดยเน้นสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อย่างตรงจุดผ่านทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ และกลุ่มที่ยกย้ายออกไปทำงานนอกภูมิลำเนา สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กมุ่งเน้นสร้างความแตกต่างโดยใช้อุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน หัวหน้าพรรคหรือบุคคลที่มีอิทธิพลในพรรคถูกใช้เป็นแกนนำในการสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพและความตั้งใจของพรรค โดยเน้นใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก

2. แพลตฟอร์ม เนื้อหา และวิธีการสื่อสาร

กลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลสะท้อนถึงความจำเป็นในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง โดย Facebook และ Line มักถูกใช้เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรม เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้หลากหลายวัย ขณะที่ YouTube ถูกใช้ในการนำเสนอวิดีโอสารคดีหรือการถ่ายทอดสดเพื่อตอกย้ำความต่อเนื่องของสารทางการเมือง

ส่วน Twitter (X) ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สร้างกระแสและการมีส่วนร่วมในเชิงประเด็นที่ทันต่อสถานการณ์ ในขณะที่ TikTok และ Instagram กลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ด้วยการนำเสนอเนื้อหาสั้นที่ดึงดูดและเล่าเรื่องได้อย่างกระชับ เนื้อหาที่เลือกใช้โดยทั่วไปผสมผสานทั้งสารเชิงข้อมูล เช่น การนำเสนอโยบายและแนวทางแก้ปัญหาสื่อสาร และสารเชิงอารมณ์ เช่น การเน้นภาพลักษณ์ของผู้นำหรือการเชื่อมโยงกับอารมณ์ของสังคม ในช่วงวิกฤติ นอกจากนี้ วิธีการสื่อสารยังครอบคลุมตั้งแต่การสื่อสารทางตรงอย่างการไลฟ์สด การตอบโต้คอมเมนต์ ไปจนถึงการใช้เทคนิคทางการตลาดดิจิทัล ควบคู่กับการออกแบบสารที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. กลยุทธ์การเข้าถึงตลาดการเมือง (Political Market)

กลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเข้าถึงตลาดการเมืองอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารกับประชาชน กลยุทธ์นี้มีลักษณะแตกต่างกันไปตามขนาดของพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีศักยภาพในการลงทุนด้านเทคโนโลยีและบุคลากร จึงสามารถออกแบบสารการสื่อสารที่เหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, YouTube และ Twitter โดยเนื้อหาจะต้องกระชับ ชัดเจน และสร้างอารมณ์ร่วม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือ engagement ที่สูง จนสามารถสร้างกระแสในโลกออนไลน์และมีอิทธิพลต่อพื้นที่ในสื่อมวลชนหลัก ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางจะเน้นการรักษาฐานเสียงเดิมเป็นหลัก โดยใช้กลยุทธ์ผสมผสานระหว่างการสื่อสารผ่านหัวหน้าคณะในพื้นที่ย่อยและการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้สนับสนุนที่ย้ายถิ่นฐานหรืออยู่ในต่างพื้นที่ ทั้งนี้ยังคงพึ่งพาสื่อท้องถิ่นแบบเดิมควบคู่กันไป สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็ก การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญที่ใช้ต้นทุนน้อย แต่สามารถเข้าถึงผู้คนได้จำนวนมาก กลยุทธ์จึงมุ่งสร้างภาพลักษณ์ผู้นำพรรคให้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ และสร้างความแตกต่างจากพรรคอื่นผ่านสารที่โดดเด่น เช่น การนำเสนออุดมการณ์ใหม่ นโยบายที่เรียบง่าย หรือการใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดช่วยกระจายสาร พรรคเล็กจึงต้องเน้นการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสร้างฐานสนับสนุนและขยายอิทธิพลทางการเมืองในวงกว้าง ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองในไทยนั้นได้ขึ้นอยู่กับขนาดพรรคเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว สร้างกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์สื่อยุคใหม่ และเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การใช้ข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลในการกำหนดกลยุทธ์

พรรคการเมืองไทยต่างตระหนักถึงความสำคัญของการนำนวัตกรรมทางข้อมูลมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง โดยเฉพาะการใช้เครื่องมืออย่างวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและออกแบบสาร (Message) ที่มีประสิทธิภาพ พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรเพียงพอสามารถจัดตั้งทีมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ ทั้งในแง่การระบุกลุ่มเป้าหมาย ช่องทางการสื่อสาร และประเภทเนื้อหาที่ตอบโจทย์การมีส่วนร่วม ขณะที่พรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร จำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ และการติดตามกระแสสังคม (social listening) เพื่อใช้ในการปรับปรุงเนื้อหาและกลยุทธ์ให้ทันต่อสถานการณ์ การใช้ Big Data ยังช่วยให้พรรคเข้าใจแนวโน้มทางสังคม การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม และการตอบสนองต่อประเด็นนโยบายต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถออกแบบสารที่กระชับ ตรงประเด็น และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ สารเหล่านี้ยังสามารถถูกออกแบบให้สร้างแรงกระตุ้นให้เกิด engagement สูงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook หรือ TikTok ซึ่งทำให้เกิดการบอกต่อในวงกว้าง พรรคการเมืองที่สามารถนำข้อมูลมาใช้ขับเคลื่อนนโยบายและสื่อสารได้ตรงเป้าหมาย จึงมีแนวโน้มที่จะได้รับการสนับสนุนทางการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในระบบประชาธิปไตยยุคใหม่

ปัจจัยที่ท้าทายความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง

ปัจจัยที่ท้าทายความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารนำมาประยุกต์ใช้ในการเมือง เพื่อส่งต่อข่าวสาร นโยบาย และแผนการดำเนินงานของพรรคการเมืองสู่ประชาชน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่ดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Source) ประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มแรก คือ แหล่งข่าว ซึ่งอาจจะเป็นรัฐบาลเจ้าหน้าที่รัฐพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดันฝ่ายประชาชน ฯลฯ และอีกกลุ่มหนึ่งคือ สื่อมวลชน ในบางกรณีสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นเพียงช่องทางนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่แหล่งข่าวส่งมาให้ แต่ในหลายกรณีสื่อมวลชนเองก็สามารถจะแสดงบทบาทเป็นผู้ส่งข่าวสารทางการเมืองได้ เช่น ในรูปแบบของบทวิเคราะห์ทางการเมืองการตั้งฉายานาม เป็นต้น ผู้ส่งสารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจของสารทางการเมือง โดยสามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มแหล่งข่าวทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง รัฐบาล หน่วยงานรัฐ หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และกลุ่มผู้ส่งสารในฐานะสื่อมวลชน ซึ่งในหลายกรณีสื่อมวลชนมิได้เป็นเพียงตัวกลางรับส่งข้อมูล แต่ยังสามารถมีบทบาทเป็นผู้ผลิตสารโดยตรง เช่น การเขียนบทบรรณาธิการ การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการตั้งฉายานักการเมือง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้มีผลอย่างมากต่อการรับรู้และการตีความของประชาชน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2553)

2. เนื้อหาของข่าวสาร (Message) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในความหมายของการจัดสรร การต่อสู้แย่งชิงปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของเนื้อหาทางการเมือง คือ เป็นเรื่องราวที่อยู่ในปริมณฑลของสาธารณะ (PublicAffairs) เช่น เรื่องการเลือกตั้ง การแก้ไขกฎหมาย การทำงานของหน่วยงานของรัฐ ฯลฯ ตัวบุคคลที่อยู่ในข่าวสารจึงเป็นบุคคลสาธารณะและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม เนื้อหาของข่าวสารทางการเมืองเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนทั่วไป จึงต้องมีการจัดการเนื้อหาให้มีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับบริบททางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับพรรคการเมือง เพราะหากเนื้อหาถูกตีความผิดหรือถูกบิดเบือน ก็อาจส่งผลในทางลบต่อภาพลักษณ์ของพรรคได้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2561)

3. ช่องทางการเผยแพร่ (Channel) ช่องทางสำหรับการได้มาซึ่งข่าวสารและการเผยแพร่ข่าวสาร มีรูปแบบที่เป็นแบบฉบับเป็นทางการ เช่น พรรคการเมืองเปิดแถลงข่าวนายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์ ฯลฯ รวมทั้งรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งสื่อมวลชนสามารถควบคุมช่องทางได้มากขึ้น เช่น การเจาะข่าวด้วยการค้นคว้าเอกสารหรือเลือกสัมภาษณ์ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเหตุการณ์ เป็นต้น ช่องทางการเผยแพร่สารการเมืองในยุคปัจจุบันมีความหลากหลาย ตั้งแต่สื่อมวลชนกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ไปจนถึงแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ และแอปพลิเคชันอื่น ๆ การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะของเนื้อหา และเจตนารมณ์ของผู้ส่งสาร พรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการจัดการช่องทางการสื่อสารมักจะเข้าถึงกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ครอบคลุมและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อสามารถใช้ Big Data และเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมออนไลน์เข้าช่วยในการปรับเนื้อหาให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย (นพพร พรหมชาติ, 2564)

ปัจจัยที่ท้าทายความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง เกี่ยวข้องกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์การสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและความต้องการของประชาชนในแต่ละยุคสมัย โดยองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จจากการสื่อสารดิจิทัลช่วยสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของนักการเมือง ผู้นำพรรค ชื่อเสียงพรรคการเมืองทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่นำเสนอผ่านการสื่อสารดิจิทัลสามารถสะท้อนแนวโน้มนโยบายไปยังประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันหากการนำเสนอข้อมูลผ่านการสื่อสารดิจิทัลขาดประสิทธิภาพก่อให้เกิดผลกระทบ

ในเชิงลบ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลผิด (Disinformation) ที่บิดเบือนข้อเท็จจริง และทำลายความน่าเชื่อถือของพรรค ความเสี่ยงจากปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ผิดพลาดอาจสร้างความเข้าใจผิดในสังคม หรือในบางครั้งความแตกต่างในการเข้าถึงข้อมูลนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี (Digital Divide) ที่ทำให้บางกลุ่มประชาชนถูกกีดกันจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างเท่าเทียม ปัจจัยเหล่านี้เมื่อผสมผสานกัน ย่อมทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถสร้างความไว้วางใจจากสาธารณะ และไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวทีการเมืองยุคดิจิทัล

ปัจจัยที่ถือเป็นอุปสรรคในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมือง แบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้

1. ขาดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการสื่อสารทางการเมืองถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องใช้ความสามารถในการกลั่นกรองข้อมูลก่อนนำเสนอออกสู่สาธารณะ อีกทั้งยังต้องมีการคัดกรองข้อมูลสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอเพื่อให้การส่งต่อข้อมูลสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายบางส่วนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของการสื่อสารได้โดยตรงจำเป็นต้องมีการแปลความหมายให้เป็นข้อความที่เข้าใจง่าย เช่น การสื่อสารนโยบายพรรคการเมืองสู่ประชาชน เป็นต้น

2. ข้อมูลทางการเมืองมีความหลากหลาย เนื่องจากการดำเนินงานของพรรคการเมืองที่เป็นศูนย์รวมของการบริหารจัดการทุกรูปแบบจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการข้อมูลให้เชื่อมโยงกันก่อนที่จะนำเสนอออกสู่ประชาชน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม โดยช่องทางการสื่อสารดิจิทัลมีหลากหลายช่องทาง เช่น Facebook, YouTube และ Twitter เป็นต้น พรรคการเมืองต้องเลือกช่องทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสารที่ต้องการส่งและเป้าหมาย

3. ขาดกลไกการรับฟังความคิดเห็นและช่องทางการติดต่อสื่อสารตอบกลับ การสื่อสารทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องทำให้ผู้รับสารเข้าใจในสิ่งที่พรรคการเมืองต้องการนำเสนอจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของประชาชนจึงจำเป็นต้องมีช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและการตอบกลับจากประชาชนภายหลังการรับทราบข้อมูลการสื่อสารของพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถนำคำแนะนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของพรรคอย่างเหมาะสม

4. โครงสร้างองค์กรแบบลำดับขั้นสูง พรรคการเมืองส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรแบบลำดับขั้น โดยการส่งต่อถ่ายทอดข่าวสารของพรรคการเมืองต้องผ่านการพิจารณาถึงกรองข้อมูลตามลำดับขั้น ตั้งแต่หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค ตามลำดับ จนถึงสมาชิกพรรค ส่งผลให้ขั้นตอนการพิจารณาข่าวสารที่สามารถส่งออกสู่สาธารณะต้องใช้เวลาในการดำเนินงานที่ยาวนานกว่าพรรคการเมืองสมัยใหม่ที่มีรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการ มีความยืดหยุ่นในการสื่อสารกับประชาชน โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติที่ต้องการการสื่อสารอย่างทันทั่วถึง การสื่อสารที่ต้องผ่านหลายชั้นอาจทำให้เนื้อหาล่าช้าหรือไม่ทันต่อสถานการณ์

5. อุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม หากพรรคการเมืองต้องการสื่อสารกับกลุ่มประชากรหลากหลาย เช่น ชชาติพันธุ์หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ การใช้ภาษาทางการมากเกินไป หรือไม่คำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม อาจทำให้การสื่อสารไม่เข้าถึง และเกิดการตีความผิดพลาด

6. บทบาทและหน้าที่ที่ไม่ชัดเจนในการจัดการทีมสื่อสารดิจิทัล หากไม่มีการกำหนดว่าใครเป็นผู้ผลิตเนื้อหา ใครเป็นผู้ควบคุมคุณภาพ หรือใครรับผิดชอบตอบกลับประชาชนอย่างชัดเจน อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือหลุดการควบคุมสารที่เผยแพร่ได้

7. ความต้านทานการเปลี่ยนแปลงบางพรรคยังมีความลังเลในการปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัล เช่น ไม่ยอมใช้โซเชียลมีเดีย หรือยังยึดติดกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม การต่อต้านการนำเทคโนโลยีใหม่มาปรับใช้ ส่งผลให้พรรคเสียโอกาสในการเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่ และล้าหลังคู่แข่งที่ใช้กลยุทธ์ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

8. การแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลผิดในสื่อดิจิทัลสร้างอุปสรรคสำคัญต่อการสื่อสารทางการเมือง เพราะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่บิดเบือน สับสน อาจเข้าใจผิดในประเด็นสำคัญ ส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของพรรคการเมือง อีกทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกโจมตีทางการเมืองและการสร้างกระแสลบที่ยากจะควบคุม

9. การนำปัญญาประดิษฐ์และระบบการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการประเมินพฤติกรรมและแนวโน้มความคิดเห็นของประชาชนช่วยให้พรรคการเมืองสามารถออกแบบกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง หากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความเอนเอียงหรือไม่รอบด้าน อาจทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ผิดเพี้ยนและถูกนำไปใช้ในการสื่อสารอย่างไม่ถูกต้อง การนำเสนอสารที่สะท้อนเพียงมุมมองด้านเดียวไม่เพียงทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด แต่ยังส่งผลให้พรรคการเมืองถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าใช้เทคโนโลยีอย่างไม่โปร่งใสและไม่เป็นธรรม

10. ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี ประชาชนจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึงหรือประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกลที่ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์สื่อสารสมัยใหม่ ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำนี้ทำให้ประชาชนบางกลุ่มถูกกีดกันจากการรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งผลให้พรรคการเมืองไม่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ครบถ้วนทุกกลุ่มเป้าหมาย และลดทอนพลังของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุปว่า อุปสรรคในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองเกิดจากหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ เช่น การขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ความซับซ้อนของข้อมูลทางการเมือง การขาดกลไกการรับฟังความคิดเห็น รวมถึงโครงสร้างองค์กรแบบลำดับขั้นที่ทำให้การสื่อสารล่าช้า ตลอดจนปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น อุปสรรคทางภาษาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม บทบาทของทิมสื่อสารที่ไม่ชัดเจน และความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่โลกดิจิทัล ในอีกด้านหนึ่ง อุปสรรคที่เกิดจากเทคโนโลยีก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ได้แก่ การแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลผิด ความเสี่ยงจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์และระบบวิเคราะห์ข้อมูลที่เอนเอียง และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองจำเป็นต้องปรับตัว พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่โปร่งใส ยืดหยุ่น และครอบคลุม เพื่อก้าวข้ามอุปสรรคและเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

แนวทางการจัดการเพื่อลดอุปสรรคและเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารของพรรคการเมืองเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดและอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น พรรคการเมืองจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการนวัตกรรมสื่อสารอย่างรอบด้าน โดยเน้นการบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีจริยธรรม มีการคัดกรองตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนอให้ประชาชนอย่างเข้มงวด มีมาตรการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และไม่นำข้อมูลไปใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการเมืองโดยไม่เป็นธรรม ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรในพรรค ทั้งในด้านการผลิตสื่อ การจัดการข้อมูล และการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังควรส่งเสริมพื้นที่เสรีภาพในการสื่อสารทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และวิพากษ์วิจารณ์ต่อพรรคการเมืองได้อย่างอิสระ อันจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใสทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และพรรคการเมืองควรสร้างระบบตรวจสอบข่าวสารและป้องกันข่าวปลอม ผ่านการทำงานร่วมกับหน่วยงานตรวจสอบอิสระ นักวิชาการ และภาคประชาชน เพื่อกรองข้อมูลที่ถูกต้องและเผยแพร่ข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว ลดความเสียหายจากข้อมูลบิดเบือนและเสริมสร้างสังคมการเมืองที่มีคุณภาพ

สรุป

ในบริบทของโลกยุคดิจิทัลที่การสื่อสารไร้พรมแดน พรรคการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวโดยนำนวัตกรรมด้านการสื่อสารเข้ามาใช้เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, TikTok หรือการใช้ระบบจัดการข้อมูล (Big Data) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพยากรณ์แนวโน้มความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้พรรคสามารถกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสม เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด และสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวงกว้าง การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ต้องควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมในการจัดการข้อมูล พรรคการเมืองไม่ควรใช้เทคโนโลยีเพียงเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เพราะอาจบั่นทอนความไว้วางใจจากประชาชนและนำไปสู่ความเสื่อมถอยของประชาธิปไตย หลักการสำคัญในการกำหนดนโยบายเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างกลไกกำกับดูแลและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองอย่างโปร่งใสและยั่งยืน เน้นการดำเนินงานของพรรคการเมืองในการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลข้อมูลการสื่อสารทางการเมืองอย่างจริงจัง เพื่อควบคุมและตรวจสอบการใช้ข้อมูลดิจิทัลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสม ตลอดจนกำหนดกฎจริยธรรมที่พรรคการเมืองต้องยึดถือ เช่น การห้ามนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้เพื่อหวังผลทางการเมือง การห้ามสร้างหรือเผยแพร่สื่อบิดเบือน สื่อปลอมแปลงที่บ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการประชาธิปไตย นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังควรจัดให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลของสมาชิกพรรคอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่และปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบ ตลอดจนทักษะการตรวจสอบและรับมือกับข่าวปลอม เพื่อยกระดับศักยภาพการสื่อสารในยุคดิจิทัลควบคู่ไปกับการสร้างระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีประสิทธิภาพ โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานอิสระ นักวิชาการ และภาคประชาชน เพื่อกรองและเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องอย่างรวดเร็ว แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงช่วยป้องกันผลกระทบจากข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน แต่ยังเป็นการวางรากฐานเชิงนโยบายที่สำคัญในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2553). บทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง: ความน่าเชื่อถือและผลกระทบต่อสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2561). การจัดการเนื้อหาข่าวสารทางการเมืองในยุคข้อมูลข่าวสาร: ความชัดเจน คุณภาพ และผลกระทบต่อภาพลักษณ์พรรคการเมือง. วารสารรัฐศาสตร์, 12(2), 45-67.
- ณัฐภูมิ เอี่ยมเนตร และคณะ. (2567). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการองค์การภาครัฐและภาคเอกชนในยุคดิจิทัล. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 292-301.
- นพพร พรหมชาติ. (2564). บทบาทช่องทางสื่อสารในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของพรรคการเมือง ยุคโซเชียลมีเดีย: การวิเคราะห์ผ่าน Big Data และพฤติกรรมออนไลน์. วารสารการสื่อสารทางการเมือง, 3(1), 23-45.
- บุญอรียีหะมะ. (2554). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี จุฑารัตน์. (2560). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารดิจิทัลในภาคการเมือง: การทดลองและการประเมินผลต้นแบบ. วารสารการสื่อสารการเมือง, 12(2), 45-68.
- วิทยธร ท่อแก้ว. (2568). แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวหน้าพรรคการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(2), 176-188.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2562). การออกแบบระบบการสื่อสารดิจิทัลของพรรคการเมือง: แนวทางการใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

- สุเมธ ตั๊ตประเสริฐ. (2565). กลไกสำหรับเพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา และ
สถานบริการอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าในอาคาร เพื่อส่งเสริมนโยบายในการสร้างความเป็น
กลางทางคาร์บอนและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์. ใน *คุชณินพนธ์ปรัชญาคุชณินบัณฑิต สาขา
วิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี และรชงพร โกมลเสวิน. (2552). รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(4), 41-53.
- อาลี คาน. (2566). นวัตกรรมการสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองวิถีใหม่. *วารสาร มจร เลย์ ปริทัศน์*, 4(2), 43-53.
- Alexandro, R. & Basrowi, B. (2024). Measuring the effectiveness of smart digital organizations on
digital technology adoption: An empirical study of educational organizations in Indonesia.
International Journal of Data and Network Science, 8(1), 139-150.
- Dommett, K. et. al. (2021). The digital ecosystem: The new politics of party organization in parliamentary
democracies. *Party Politics*, 27(5), 847-857.
- Esser, F. & Strömbäck, J. (2014). *Mediatization of politics: Understanding the transformation of
Western democracies.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Fischli, R. & Muldoon, J. (2024). Empowering digital democracy. *Perspectives on Politics*, 22(3), 819-835.
- Schork, N. J. & Goetz, L. H. (2025). From precision interventions to precision health. *Nature
Communications*, 16(1), Article 5024. <https://doi.org/10.1038/s41467-025-60395-z>
- Wimmer, M. A. et al. (2011). Electronic participation: Third IFIP WG 8.5 International Conference,
ePart 2011, Delft, The Netherlands, August 29-September 1, 2011. In *Proceedings (Lecture
Notes in Computer Science, Vol. 6847).* Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-23333-3>

สภาพเศรษฐกิจของสตรีไทยในประเทศนอร์เวย์*

THE ECONOMIC CONDITIONS OF THAI WOMEN IN NORWAY

ดารา ชนะกุล จาคอบเซน*,ธีรวุฒิ เอกะกุล

Dara Chanakul Jakobsen*, Theerawut Akakul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand

*Corresponding author E-mail: nchanakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ หญิงไทยที่สมรสกับชาวนอร์เวย์ จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ ในด้านต่าง ๆ คือ 1) แรงจูงใจในการย้ายถิ่นมีลักษณะเป็นพหุปัจจัย เป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับชีวิตที่ผจญกับความจำเป็น ความฝัน และความหวังเข้าไว้ด้วยกัน 2) การเข้าสู่ตลาดแรงงานและกระบวนการปรับตัว เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทาย มีเงื่อนไข คือ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและภาระหนี้สินที่มีอยู่ในประเทศไทย 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคต เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจไปสู่การเป็นผู้กำหนดอนาคตตนเองอย่างมีวิสัยทัศน์ 4) การส่งเงินกลับบ้าน เป็นการแสดงถึงความรัก ความรับผิดชอบ และทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างรอบด้าน 5) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐ ขึ้นอยู่กับภูมิหลังส่วนบุคคล ระดับการปรับตัวและความเข้าใจต่อระบบราชการ 6) ข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อหญิงไทยที่มีความตั้งใจย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต ไม่ควรมองผ่านเพียงมิติของโอกาสทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงส่วนบุคคล ควรพิจารณา ด้านทุนมนุษย์ ทุนทางจิตใจ และโครงสร้างครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ: สภาพเศรษฐกิจ, สตรีไทยในประเทศนอร์เวย์, การย้ายถิ่น, สวัสดิการรัฐ, การสมรสข้ามชาติ

Abstract

This study aims to explore the economic adaptation experiences and access to welfare among Thai women who migrated to Norway through cross-cultural marriage. Adopting a qualitative research approach, the key informants comprised 20 Thai women married to Norwegian men, selected through purposive sampling. Data were collected using in-depth interviews and focus group discussions and analyzed with ATLAS.ti software. The findings reveal that the economic adaptation and welfare access experiences of Thai women who migrated to Norway through cross-cultural marriage can be described in six dimensions: 1) Motivation for migration is multifactorial, serving as a life

management strategy that integrates necessity, dreams, and aspirations; 2) Entry into the labor market and adaptation processes are complex and challenging, shaped by responsibilities toward family and pre-existing debts in Thailand; 3) Economic management and future planning represent a transition across economic, social, and psychological domains toward becoming visionary decision-makers of their own futures; 4) Remittances reflect love, responsibility, and comprehensive resource management skills; 5) Experiences in accessing and utilizing state welfare vary according to individual background, adaptation level, and understanding of bureaucratic systems; and 6) Recommendations from Thai women in Norway for those intending to migrate abroad highlight that migration should not be viewed solely through the lens of economic opportunity or personal security, but should also consider human capital, psychological resources, and family and social structures.

Keywords: Economic Conditions, Thai Women in Norway, Migration, State Welfare, Cross-Cultural Marriage

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีระบบรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็ง เช่น ประเทศนอร์เวย์ หญิงไทยจำนวนมากได้ย้ายถิ่นเข้าสู่สโนว์เวย์ผ่านการแต่งงานข้ามชาติ โดยมีแรงผลักดันจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและความปรารถนาในการแสวงหาโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นและมั่นคง ระบบรัฐสวัสดิการของนอร์เวย์มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสนับสนุนการปรับตัวของหญิงไทย โดยให้ความช่วยเหลือในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ การสนับสนุนด้านการหางานและการให้เงินช่วยเหลือกรณีเจ็บป่วยหรือว่างงาน ตลอดจนการได้รับเงินเกษียณเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ

จากสถิติในปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีชาวไทยพำนักรอยู่ในประเทศนอร์เวย์มากกว่า 22,665 คน เป็นหญิง 18,994 คน และเป็นชาย 3,671 คน ซึ่งเป็นผู้ย้ายถิ่นฐานในลำดับที่ 12 ของจำนวนผู้อพยพย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศนอร์เวย์จาก 223 ประเทศในนอร์เวย์ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 76.4 ของหญิงไทยที่อยู่ในวัยทำงานมีงานทำ (มีอายุระหว่าง 20 - 66 ปี) การมีงานทำของหญิงไทยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้อพยพหญิงจากประเทศในเอเชียซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 60.9 และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแรงงานหญิงที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในนอร์เวย์ทั้งหมด ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 64.4 (Franca, C. et al, 2016) ข้อมูลเชิงปริมาณเหล่านี้สะท้อนถึงความสำเร็จของหญิงไทยในการปรับตัวและการเข้าสู่ตลาดแรงงานของนอร์เวย์ แต่หญิงไทยจำนวนไม่น้อยยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลากหลายประการ อาทิ อุปสรรคด้านภาษา ความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะที่มีกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนความยากลำบากในการนำวุฒิการศึกษาและประสบการณ์จากประเทศต้นทางมาใช้ในประเทศปลายทาง (Straiton, M. et al, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานข้ามชาติของผู้หญิงไทย ทั้งในประเทศไทยและในหลายประเทศ เช่น สวีเดน ออสเตรเลีย นอร์เวย์ เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ และเดนมาร์ก พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาสภาพเศรษฐกิจของหญิงไทยอย่างลึกซึ้งนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด ส่วนใหญ่เน้นประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่า ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจของหญิงไทยในนอร์เวย์ โดยมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการรายได้และค่าใช้จ่าย ประสบการณ์ในตลาดแรงงาน เช่น ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน บทบาทของหญิงไทยในฐานะผู้สนับสนุนเศรษฐกิจทั้งในประเทศต้นทางโดยการส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) และรวมถึงการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐในนอร์เวย์ งานวิจัยนี้ยังให้ความสำคัญกับความท้าทายที่หญิงไทยเผชิญ เช่น การเข้าถึงงานที่มีรายได้มั่นคง การพัฒนาทักษะในอาชีพ และการรับมือกับวัฒนธรรมองค์กรในบริบทของสังคมการทำงานนอร์เวย์

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง สภาพเศรษฐกิจของสตรีไทย ในประเทศนอร์เวย์ เพื่อศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ ทั้งยังให้ความสำคัญกับความท้าทายที่หญิงไทยเผชิญ เช่น การเข้าถึงงานที่มีรายได้มั่นคง การพัฒนาทักษะเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และการรับมือกับวัฒนธรรมองค์กรในบริบทของสังคมการทำงานนอร์เวย์ อีกทั้งงานวิจัยนี้ยังได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อผู้หญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศ ให้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การลดแรงกดดันจากการย้ายถิ่น และเพื่อช่วยเตรียมความพร้อมในการปรับตัวและประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) แรงจูงใจและบริบทเบื้องต้นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของหญิงไทย 2) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและการปรับตัวในตลาดแรงงานของประเทศนอร์เวย์ 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคต 4) การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) ของหญิงไทยในประเทศนอร์เวย์ 5) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐในประเทศนอร์เวย์ และ 6) ข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อผู้หญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยาแนวการตีความ (Interpretive Phenomenology) เพื่อมุ่งศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมประเด็นหลัก ได้แก่ 1) แรงจูงใจและบริบทเบื้องต้นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของหญิงไทย 2) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การปรับตัวในตลาดแรงงานของประเทศนอร์เวย์ 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคต 4) การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) ของหญิงไทยในประเทศนอร์เวย์ 5) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐในประเทศนอร์เวย์ และ 6) ข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อผู้หญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ หญิงไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมหรือสมรสข้ามชาติกับชายชาวนอร์วีเจียน และย้ายถิ่นฐานเข้ามาพำนักในประเทศนอร์เวย์เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20 - 66 ปี โดยมีประสบการณ์ทำงานหรือเคยทำงานในประเทศนอร์เวย์ไม่น้อยกว่า 6 ปี ภายในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทำการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หญิงไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมหรือสมรสข้ามชาติกับชายชาวนอร์วีเจียน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยต้องมีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบคำถามในการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาแนวคำถามโดยอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ด้าน ได้แก่ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาแนวการตีความ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีทุนมนุษย์ เพื่อตรวจสอบปัจจัยด้านประสบการณ์ แรงจูงใจ ความต้องการ และศักยภาพของหญิงไทยในนอร์เวย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และปรับแก้จนมี

ความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองในนอร์เวย์ และมีการจัดการสนทนากลุ่ม ณ วัดป่าโพธิธรรม เมืองลาร์วิก

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้แนวคิดเชิงทฤษฎีในการวิจัย (Theoretical Framework) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่หลากหลายเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจของหญิงไทยในประเทศนอร์เวย์อย่างครอบคลุม โดยอ้างอิงจาก 4 ทฤษฎีหลัก ได้แก่ 1) ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาแนวการตีความ (Interpretive Phenomenology) 2) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น (New Economics of Migration) 3) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) 4) ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) การบูรณาการทั้งสี่ทฤษฎีเข้าด้วยกันช่วยให้สามารถวิเคราะห์ประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจของหญิงไทยในนอร์เวย์ได้ทั้งในมิติของประสบการณ์ส่วนบุคคล แรงจูงใจภายใน และบริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีระบบและลุ่มลึก

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการย้ายถิ่นของหญิงไทยในนอร์เวย์มีลักษณะเป็น “พหุปัจจัย” เป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับชีวิตที่ผจญกับความจำเป็น ความฝัน และความหวังเข้าไว้ด้วยกัน ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“ถึงแม้จะมีงานทำที่ไทยแต่รายได้มันไม่พอใช้ ค่าใช้จ่าย ค่าเช่าบ้าน ค่าวดรถ ค่ากินอยู่ จิปาถะ มีลูก 2 คน ก็เลยมาคิดใคร่ครวญดูว่าถ้าเราอยู่อย่างไม่มีอนาคตอย่างนี้แล้วลูก ๆ จะมีอนาคตได้ยังงัย จะส่งเสียให้เขาเรียนได้ยังงัย เงินเดือนที่มีก็ไม่พอใช้ ใช้ชีวิตอยู่ไปให้รอดในแต่ละเดือน มันรู้สึกเสียเวลา”

หรือผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งกล่าวว่า

“คิดว่าอยู่เมืองไทยมันไม่มีอนาคต หาเงินมาได้ก็จ่ายหนี้ไปยืมมาหมุนใหม่อย่างนี้ตลอด คิดว่าถ้าเป็นอย่างนี้ไม่ไหวแล้ว มันไม่มีทางออก คิดมากจนอยากจะฆ่าตัวตายให้รู้แล้วรู้รอด”

2. การเข้าสู่ตลาดแรงงานและกระบวนการปรับตัวของหญิงไทยในนอร์เวย์ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทาย ที่มี “เงื่อนไขเบื้องต้น” คือ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและภาระหนี้สินที่มีอยู่ในประเทศไทย เป็นแรงผลักดันให้เข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างรวดเร็ว จึงเข้าถึงงานที่มีคุณภาพน้อยในระยะแรก ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“เราจะเลือกงานไม่ได้หรอกเพราะเราต้องการเงิน ภาษาก็ยังไม่ได้ ที่สำคัญเราคิดแล้วว่าเราจะทำงานอะไรก็ได้ที่เราได้มีเงินกลับไปเยี่ยมลูกที่เมืองไทยให้ได้บ่อยที่สุดเท่าที่เราต้องการ”

และข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งที่ว่า

“ผ่านมาทุกงาน ทำความสะอาด รับจ๊อบทำอาหาร... ทำงานโรงงาน ... เราเลือกไม่ได้เลยว่าเราอยากทำหรือไม่อยากทำ เพราะเรามีภาระที่ต้องรับผิดชอบ”

ในส่วนของ “กระบวนการปรับตัว” จะเกิดขึ้นหลังจากนั้นแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่าน “การเรียนรู้จากการทำงานจริง” (learning-by-doing) ควบคู่กับการเรียนภาษาเยอรมันและการเพิ่มพูนทักษะทางวิชาชีพในที่ทำงาน โดยมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม คือ ความความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการพึ่งพาตนเอง เป็น “ทุนแฝง”

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคตของหญิงไทยในนอร์เวย์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจจากผู้ย้ายถิ่นที่เริ่มต้นด้วยภาวะจำเป็นทางการเงินไปสู่การเป็น “ผู้กำหนดอนาคตของตนเอง” อย่างมีวิสัยทัศน์ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“หนูไม่ได้มีทางเลือกที่เมืองไทย หนูมาที่นั้มันก็ดีกว่าอยู่แล้ว... หนูใช้การแต่งงานกับฝรั่งเป็นทางเลือก เพื่อที่จะมาหาเงิน ตัวหนูขอให้ได้มา มาแล้วเราก็ตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงาน เราต้องทำของเราเอง เราต้องมีเป้าหมายว่าเราจะไปอย่างไร”

4. การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) ของหญิงไทยในประเทศนอร์เวย์ เป็น “เครื่องมือ” ที่แสดงถึงความรัก ความรับผิดชอบ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“สำหรับหนูไม่เคยคิดว่าการส่งเงินให้กับพ่อแม่เป็นเรื่องที่ทำให้หนูทุกข์ใจ แต่ถ้าไม่ได้ส่งหรือส่งน้อยนี้แหละจะทำให้หนูทุกข์ใจมากกว่า ... ถ้าเราไม่ส่งเงินให้ที่บ้าน เราอาจจะไม่มีเงินไปทำในส่วนที่เราอยากทำ ... แต่เราก็เลือกที่จะส่ง”

การส่งเงินกลับบ้านยังเป็นทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างรอบด้าน โดยเป็นกลไกสนับสนุนครอบครัว และเครื่องมือสร้างเสถียรภาพในชีวิตของตนเอง เป็นการบริหารเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ภายใต้บริบทในต่างแดน ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“คิดว่ามีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากทีเดียว เพราะมีเงินก็ซื้อที่ดิน สร้างบ้าน ซื้อตึก ซื้อสวน ตอนนั้ก็เริ่มทำสวนทุเรียนไว้ค่ะ”

5. ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและได้ใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐในประเทศนอร์เวย์ มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังส่วนบุคคล ระดับการปรับตัว และความเข้าใจต่อระบบราชการ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดสำคัญ คือ ด้านภาษา และการเข้าใช้ระบบที่มีความยุ่งยาก ทำให้ต้องพึ่งพาผู้สมรสชาวนอร์เวย์ ในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของหญิงไทย ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“... มีปัญหาด้านภาษา ทำอะไรยื่นเอกสารอะไรก็ต้องให้สามีช่วย ถ้าไม่มีสามีคอยช่วยเหลือจะลำบากมาก การไปหาหมอ การยื่นคำร้องขอสวัสดิการต่าง ๆ หรือแม้แต่ยื่นขอพำนักอาศัยถาวร ยื่นขอวีซ่าอย่างนั้ มันเป็นปัญหาทั้งหมดเลย แม้กระทั่งเปิดบัญชีธนาคารก็เถอะ หรือการประชุมกับครูที่โรงเรียนลูกอะไรอย่างนั้”

6. การรวบรวมข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อหญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต พบว่า การย้ายถิ่นของหญิงไทยไปยังต่างประเทศไม่ควรมองผ่านเพียงมิติของโอกาสทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ควรพิจารณาทั้งด้านทุนมนุษย์ ทุนทางจิตใจ และโครงสร้างครอบครัวและสังคมอย่างเป็นองค์รวมอย่างรอบด้าน ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ว่า

“ถ้าชีวิตคุณดีอยู่แล้วที่เมืองไทยคุณก็ควรคิดให้ดีก่อนตัดสินใจมา บางคนเขาไม่ได้คิด ทิ้งมาแล้วก็มาเริ่มต้นใหม่อย่างนี้ มันต้องคิดให้ดีก่อน”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ มุ่งนำเสนอการตีความผลการศึกษาเชิงลึก โดยเชื่อมโยงข้อมูลภาคสนามกับกรอบแนวคิดสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น (New Economics of Labour Migration: NELM) ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) แนวคิดลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) (Maslow, A. H., 1954) และแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวการตีความ (Interpretive Phenomenology) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงมิติของความหมาย ประสบการณ์ และกลยุทธ์ชีวิตที่หญิงไทยสร้างขึ้นท่ามกลางโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างไปจากถิ่นฐานเดิม เนื้อหาในส่วนนี้จะอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละประเด็นตามลำดับวัตถุประสงค์ย่อยทั้ง 6 ข้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัวทางเศรษฐกิจที่มีพลวัต และอิทธิพลของบริบททางโครงสร้างและปัจเจกบุคคลที่หลอมรวมกันในการกำหนดเส้นทางชีวิตของผู้หญิงกลุ่มนี้อย่างลุ่มลึก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการย้ายถิ่นของหญิงไทยในนอร์เวย์มีลักษณะเป็น “พหุปัจจัย” เป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับชีวิตที่ผจญกับความจำเป็น ความฝัน และความหวังเข้าไว้ด้วยกัน โดยเกิดจากแรงผลักดันทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศต้นทางควบคู่กับแรงดึงดูดจากโอกาสที่ดีกว่าในประเทศปลายทาง ซึ่งทั้งสองปัจจัยหลอมรวมกันเป็นกลยุทธ์ชีวิตที่หญิงไทยใช้ในการจัดการกับข้อจำกัดและแสวงหาอนาคตที่มั่นคงให้กับตนเองและครอบครัว การแต่งงานข้ามชาตินับเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้หญิงไทยสามารถเข้าสู่สังคมและตลาดแรงงานในนอร์เวย์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีแรงจูงใจหลัก คือ ความต้องการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tschirhart, N. et al และนักวิจัยไทยหลายคนที่ยืนยันว่าปัจจัยเศรษฐกิจในประเทศต้นทาง เช่น ความไม่มั่นคงทางรายได้และภาระครอบครัว เป็นตัวผลักดันสำคัญ (Tschirhart, N. et al, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น (NELM) ที่มองว่าการย้ายถิ่นเป็นการตัดสินใจของครัวเรือน ไม่ใช่ปัจเจกเพียงลำพัง โดยมีเป้าหมายเพื่อกระจายความเสี่ยงและเพิ่มโอกาสทางการเงินในระยะยาว การแต่งงานข้ามชาติจึงไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนสถานะทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์เศรษฐกิจที่มีเป้าหมายชัดเจน ดังนั้นแรงจูงใจในการย้ายถิ่นของหญิงไทยควรถูกมองว่าเป็นผลจากกระบวนการตัดสินใจที่ซับซ้อนและมีมิติมากกว่าทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงความหวัง ความสัมพันธ์ และความฝันในชีวิตใหม่ที่มีความหมาย และสะท้อนถึงศักยภาพในการฟันฝ่าข้ามพรมแดนเพื่อสร้างชีวิตที่มั่นคงและมีคุณค่า

2. การเข้าสู่ตลาดแรงงานและกระบวนการปรับตัวของหญิงไทยในนอร์เวย์ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทาย ที่มี “เงื่อนไขเบื้องต้น” คือ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและภาระหนี้สินที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นแรงผลักดันให้เข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างรวดเร็ว จึงเข้าถึงงานที่มีคุณภาพน้อยในระยะแรก และ “กระบวนการปรับตัว”

จะเกิดขึ้นหลังจากนั้นแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่าน “การเรียนรู้จากการทำงานจริง” (learning-by-doing) ควบคู่กับการเรียนภาษาออร์ชและการเพิ่มพูนทักษะทางวิชาชีพในที่ทำงาน โดยมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม คือ ความความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการพึ่งพาตนเอง เป็น “ทุนแฝง” หญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังนอร์เวย์ต้องเผชิญกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เต็มไปด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจ เช่น ภาระในการดูแลครอบครัวในประเทศไทย การส่งเสียบุตรเรียน หรือการชำระหนี้สินที่ติดตัวมาจากประเทศต้นทาง ซึ่งทำให้หลายคนต้องเร่งหางานทำทันที แม้จะยังขาดทักษะด้านภาษาและทักษะวิชาชีพ ส่งผลให้การเข้าถึงงานที่มีคุณภาพเป็นเรื่องยากในระยะแรกของการย้ายถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของทุนมนุษย์ในบริบทแรงงานย้ายถิ่นในนอร์เวย์ อย่างไรก็ตาม แม้ต้องเผชิญข้อจำกัดดังกล่าว หญิงไทยจำนวนมากกลับแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัว โดยใช้กลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น เช่น การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงาน (learning by doing), การฝึกอบรมเพื่อสอบวุฒิปริญญาตรีวิชาชีพ (Fagbrev) และการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Becker ที่มองว่าทุนมนุษย์เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และแรงจูงใจ ไม่ใช่เพียงจากระบบการศึกษาเท่านั้น ที่สำคัญ นายจ้างในนอร์เวย์ให้คุณค่ากับ “ทุนเชิงพฤติกรรม” อย่างความขยัน อดทน ความตรงต่อเวลา และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งแม้จะไม่สามารถวัดได้เป็นตัวเลข แต่กลับส่งผลต่อการรักษางานและความก้าวหน้าในอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ หญิงไทยยังแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมในที่ทำงาน การสร้างความไว้วางใจ และการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมในที่ทำงาน ซึ่งนำไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่มีผลต่อการยืนหยัดในตลาดแรงงานระยะยาว แนวโน้มการประกอบอาชีพอิสระ เช่น การเปิดร้านอาหาร ร้านนวดไทย หรือทำงานเป็นล่าม ยังสะท้อนความสามารถในการเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมของตนให้กลายเป็นทุนเศรษฐกิจในต่างแดน ภายใต้บริบทที่ท้าทาย หญิงไทยจึงมิใช่เพียงแรงงานเปราะบาง หากแต่เป็นผู้ที่สามารถลงทุนในตนเอง พัฒนาศักยภาพ และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้อย่างมีพลัง การปรับตัวของหญิงไทยในตลาดแรงงานนอร์เวย์จึงเป็นผลจากการหลอมรวมของทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนวัฒนธรรม ท่ามกลางแรงกดดันเชิงโครงสร้างในตลาดแรงงานของนอร์เวย์ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ European Migration Network (EMN) ที่ชี้ว่าผู้อพยพจำนวนมากเข้ามาผ่านการรวมครอบครัว และมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจของนอร์เวย์ รวมถึงการสนับสนุนของครอบครัวในประเทศไทยผ่านการส่งเงินกลับบ้านอย่างต่อเนื่อง (European Migration Network (EMN), 2014)

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคตของหญิงไทยในนอร์เวย์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจจากผู้ย้ายถิ่นที่เริ่มต้นด้วยภาวะจำเป็นทางการเงิน ไปสู่การเป็น “ผู้กำหนดอนาคตของตนเอง” อย่างมีวิสัยทัศน์ เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากการมุ่งเน้นการอยู่รอดในระดับพื้นฐาน เช่น การหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพและส่งเงินกลับบ้าน จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการวางแผนอนาคตในระยะยาว ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเป้าหมาย เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ จะเห็นว่าหญิงไทยตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน (physiological และ safety needs) ก่อนจะก้าวสู่ระดับสูงขึ้น เช่น ความรัก ความผูกพัน (belongingness), การยอมรับตนเอง (esteem) และการเติมเต็มศักยภาพ (self-actualization) ผ่านการออม การลงทุน การเปิดกิจการ และการมีส่วนร่วมในชุมชนทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ซึ่งแสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและการสร้างคุณค่าในตนเอง แนวโน้มดังกล่าวยังสัมพันธ์กับค่านิยมของชุมชนชนบท ที่เปิดรับการแต่งงานข้ามชาติเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเดิมมากขึ้น ตามที่งานวิจัยของ พระพรหมวิสุทธิ์ ฉันทมโม (พิศแสนสุวรรณ) และคณะ; Lapanun, P. ระบุไว้ การแต่งงานกับชาวต่างชาติไม่เพียงเปลี่ยนชีวิตหญิงไทย แต่ยังส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในระดับกว้าง เช่น การเลื่อนชนชั้นและการยอมรับวิถีชีวิตแบบโลกาภิวัตน์ (พระพรหมวิสุทธิ์ ฉันทมโม (พิศแสนสุวรรณ) และคณะ, 2561); (Lapanun, P., 2022) ดังนั้น การจัดการเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคตของหญิงไทยที่แต่งงานข้ามชาติจึงไม่ใช่เพียงการจัดการรายได้หรือความอยู่รอดในต่างแดนเท่านั้น หากแต่

เป็นภาพสะท้อนของการปรับตัวทั้งเชิงปัจเจกและเชิงสังคม ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความหวัง และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของชุมชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์

4. การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) ของหญิงไทยในประเทศนอร์เวย์ เป็น “เครื่องมือ” ที่แสดงถึงความรัก ความรับผิดชอบ และทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างรอบด้าน โดยเป็นกลไกสนับสนุนครอบครัวและเครื่องมือสร้างเสถียรภาพในชีวิตของตนเอง เป็นการบริหารเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ภายใต้บริบทในต่างแดน การส่งเงินกลับบ้านของหญิงไทยในนอร์เวย์มีความหมายมากกว่าการเคลื่อนย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว สื่อสารความรัก ความกตัญญู และเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนชีวิตทั้งในประเทศต้นทางและปลายทาง เมื่อวิเคราะห์ภายใต้กรอบ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ ว่าด้วยการย้ายถิ่น (NELM) การส่งเงินกลับบ้านถือเป็นผลจากกลยุทธ์ร่วมของครัวเรือนในการกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในบริบทที่ประเทศต้นทางขาดระบบประกันรายได้หรือสวัสดิการที่มั่นคง หญิงไทยจึงรับบทบาทเป็น “เสาหลักทางเศรษฐกิจของครอบครัว” ซึ่งนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในการทำหน้าที่ของลูกหรือของแม่ และในทางกลับกันอาจนำไปสู่ความกดดันและความคาดหวังจากครอบครัว อันอาจส่งผลต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์กับคู่สมรสในนอร์เวย์ หากไม่มีการจัดการทรัพยากรและความสัมพันธ์อย่างสมดุล จากมุมมองของทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ การส่งเงินกลับบ้านถือเป็นการตอบสนองความต้องการในหลายระดับ ตั้งแต่ความอยู่รอดทางกายภาพ ไปจนถึงความภาคภูมิใจในตนเองและการเติมเต็มคุณค่าชีวิต โดยเฉพาะการได้ดูแลพ่อแม่หรือสนับสนุนการศึกษาของลูกหลาน ซึ่งสะท้อนบทบาทเชิงคุณค่าของหญิงไทยในครอบครัว นอกจากนี้ การส่งเงินยังสามารถตีความได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุนในทุนมนุษย์ ตามแนวคิดของ Becker, M. H. โดยหญิงไทยหลายคนเลือกส่งเงินเพื่อสร้างบ้าน ซื้อที่ดิน หรือสนับสนุนการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแม้จะไม่ได้ให้ผลตอบแทนในทันที แต่ถือเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในระดับครัวเรือนในระยะยาว (Becker, M. H., 1974) ดังนั้น การส่งเงินกลับบ้านของหญิงไทยในนอร์เวย์ไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างแรงจูงใจส่วนบุคคล ความรับผิดชอบ และการบริหารจัดการทุนในหลายมิติ ซึ่งตอกย้ำว่าหญิงไทยเหล่านี้ คือ “ผู้จัดการระบบเศรษฐกิจครัวเรือนข้ามชาติ” ที่มีบทบาทสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมอย่างยั่งยืน

5. ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐในประเทศนอร์เวย์ มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังส่วนบุคคล ระดับการปรับตัว และความเข้าใจต่อระบบราชการ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดสำคัญ คือ ด้านภาษา และการเข้าใช้ระบบที่มีความยุ่งยาก ทำให้ต้องพึ่งพาคู่สมรสชาวนอร์เวย์ในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของหญิงไทย ระบบรัฐสวัสดิการของนอร์เวย์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นผ่านการแต่งงานข้ามชาติ โดยเฉพาะในช่วงที่เผชิญภาวะเปราะบาง เช่น ว่างาน คลอดบุตร หรือเจ็บป่วย สวัสดิการ เช่น เงินช่วยเหลือการว่างงาน เงินอุดหนุนบุตร และการประกันสุขภาพ ถือเป็น “ทุนทางโครงสร้าง” ที่ช่วยลดการพึ่งพาคู่สมรสและเปิดโอกาสให้หญิงไทยวางแผนชีวิตระยะยาวได้อย่างมั่นคง แม้ระบบสวัสดิการจะมีหลักการ universalism ซึ่งหมายความว่า สวัสดิการเป็นสิทธิที่ประชาชนและผู้พำนักอาศัยในประเทศพึงได้รับโดยไม่จำกัดเชื้อชาติหรือภูมิหลังทางสังคม อย่างไรก็ตามแม้ระบบจะเปิดกว้างในทางนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติ หญิงไทยจำนวนหนึ่งยังประสบกับข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิเหล่านี้ โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐาน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าอุปสรรคหลักมักอยู่ที่ทักษะทางภาษา ความไม่เข้าใจในระบบราชการ และการพึ่งพาคู่สมรสมากเกินไป ทำให้หญิงไทยบางคนเข้าไม่ถึงสิทธิที่ตนควรได้รับอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การเรียนภาษา การเรียนรู้ระบบราชการ และการมีรายได้ของตนเอง ช่วยให้สถานะของหญิงไทยค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่การเป็น “ผู้ใช้สิทธิโดยตรง” ซึ่งสะท้อนกระบวนการ เสริมพลัง (empowerment) ที่เกิดจากการพัฒนาทุนมนุษย์ควบคู่กับทุนทางสังคม ดังนั้น การเข้าถึง

สวัสดิการจึงไม่ใช่แค่ "การมีสิทธิ" แต่รวมถึง "การรู้จักสิทธิ" และ "การใช้สิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ" การส่งเสริมศักยภาพของหญิงไทย เช่น การออกแบบหลักสูตรภาษาที่สอดคล้องกับระบบราชการ การให้คำปรึกษาผ่านกลุ่มชุมชน หรือการมีผู้ช่วยบริการสำหรับผู้อพยพ (service mediators) จะช่วยให้สวัสดิการรัฐมีความหมายและสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ระบบรัฐสวัสดิการของนอร์เวย์เป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของหญิงไทย แต่ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากระบบดังกล่าวยังต้องอาศัยการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในมิติของทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และสถานะทางครอบครัว เพื่อให้หญิงไทยสามารถเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาคในบริบทข้ามวัฒนธรรม

6. การรวบรวมข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อหญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต ซึ่งการย้ายถิ่นของหญิงไทยไปยังต่างประเทศ ไม่ควรมองผ่านเพียงมิติของโอกาสทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ควรพิจารณาทั้งด้านทุนมนุษย์ ทุนทางจิตใจ และโครงสร้างครอบครัวและสังคมอย่างเป็นองค์รวมอย่างรอบด้าน พบข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักในนอร์เวย์ต่อผู้หญิงไทยที่มีแผนจะย้ายถิ่นในอนาคต เน้นย้ำความสำคัญของการวางแผนชีวิต การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเตรียมความพร้อมทั้งด้านภาษา ทักษะอาชีพที่อยากจะทำ และการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ที่สนับสนุนการลงทุนในตนเอง เช่น การเรียนภาษา การฝึกอาชีพ และการทำความเข้าใจระบบราชการและสวัสดิการในประเทศปลายทาง เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงงานที่มั่นคง รายได้ที่ดี และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ข้อเสนอแนะต่างๆ ยังสะท้อน “มุมมองเชิงพัฒนาตน” ตามแนวคิด ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) โดยหญิงไทยตระหนักว่าความมั่นคงทางการเงิน คือ รากฐานสำคัญที่นำไปสู่การมีคุณค่าในตนเอง และการวางแผนชีวิตอย่างมีเป้าหมาย เช่น การช่วยเหลือครอบครัว การออมเงิน และการเตรียมตัวเกษียณ มีการแนะนำว่า “อย่าฝากความหวังไว้กับสามีเพียงอย่างเดียว” หรือ “ต้องนึกถึงตัวเองก่อน” สะท้อนการเติบโตของอัตลักษณ์และความสามารถในการตัดสินใจที่อิงกับคุณค่าในตนเอง อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยหลายผลงาน พบว่า หญิงไทยจำนวนหนึ่งต้องเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวจากคู่สมรสชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ ความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เช่น การถูกควบคุมทางการเงิน ขาดอิสระในการใช้จ่าย หรือการไม่ได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรส ซึ่งทำให้พวกเธอตกอยู่ในสถานะเปราะบาง หากความสัมพันธ์ล้มเหลว การไม่มีทรัพยากรทางการเงินเป็นของตนเองอาจทำให้พวกเธอเผชิญกับความลำบากยิ่งขึ้น (Pongthippat, W. et al, 2018) และจากงานวิจัยของ Butratana, K. & Trupp, A. ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเพศ ชนชั้น และความขัดแย้งกันของการย้ายถิ่นฐานผ่านการแต่งงานข้ามชาติของคนไทยในออสเตรเลีย พบว่า บางคนได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสและสามารถมีชีวิตที่สะดวกสบายขึ้น ในขณะที่บางคนสูญเสียอิสรภาพทางเศรษฐกิจ กลายเป็นผู้พึ่งพาครอบครัวและไม่สามารถประกอบอาชีพที่ตรงกับศักยภาพของตนได้ (Butratana, K. & Trupp, A. , 2011) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการแต่งงานข้ามชาติไม่ใช่ทางออกทางเศรษฐกิจที่รับประกันความสำเร็จเสมอไป แต่กลับแฝงไปด้วยความไม่แน่นอนและมีความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจอยู่ด้วยเช่นกัน

โดยสรุป การวางแผนด้านเศรษฐกิจและข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จในการย้ายถิ่นผ่านการแต่งงานข้ามชาติ สะท้อนการใช้ทุนมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาไปสู่ขั้นความต้องการที่สูงขึ้นตามลำดับขั้นของ Maslow, A. H. อย่างเป็นพลวัต แนวโน้มดังกล่าวยืนยันว่าการย้ายถิ่นไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นกระบวนการสร้างและลงทุนใน “ชีวิตใหม่” ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ การวางแผน และการเสริมพลังจากภายในตนเองอย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาประสบการณ์การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศนอร์เวย์ผ่านการสมรสข้ามชาติในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) แรงจูงใจในการย้ายถิ่นมีลักษณะเป็น “พหุปัจจัย” เป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับชีวิตที่ผจญกับความจำเป็น ความฝัน และความหวังเข้าไว้ด้วยกัน 2) การเข้าสู่ตลาดแรงงานและกระบวนการปรับตัว เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทาย ที่มี “เงื่อนไขเบื้องต้น” คือ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและภาระหนี้สินที่มีอยู่ในประเทศไทย 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการวางแผนอนาคต เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจจากผู้ย้ายถิ่นที่เริ่มต้นด้วยภาวะจำเป็นทางการเงิน ไปสู่การเป็น “ผู้กำหนดอนาคตของตนเอง” อย่างมีวิสัยทัศน์ 4) การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) เป็น “เครื่องมือ” ที่แสดงถึงความรัก ความรับผิดชอบ และทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างรอบด้าน 5) ประสบการณ์ของหญิงไทยในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการของรัฐ มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังส่วนบุคคล ระดับการปรับตัว และความเข้าใจต่อระบบราชการ 6) ข้อเสนอแนะจากหญิงไทยที่พำนักอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ต่อหญิงไทยที่มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศในอนาคต ไม่ควรมองผ่านเพียงมิติของโอกาสทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงส่วนบุคคล แต่ควรพิจารณาด้านทุนมนุษย์ ทุนทางจิตใจ และโครงสร้างครอบครัวและสังคมอย่างเป็นองค์รวมอย่างรอบด้าน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวทางเศรษฐกิจของหญิงไทยในนอร์เวย์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและทรงพลัง เริ่มจากการเร่งเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว ไปจนถึงการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เช่น การเรียนภาษา และการฝึกทักษะวิชาชีพ ซึ่งช่วยให้หญิงไทยสามารถยกระดับสถานะตนเอง การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน หญิงไทยแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญด้านพฤติกรรม เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ และการพึ่งพาตนเอง ซึ่งถือเป็นทุนมนุษย์เชิงพฤติกรรมที่ส่งเสริมการปรับตัวในสังคมใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐไม่ได้เกิดจากสถานะทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการลงทุนในตนเองและการเรียนรู้ระบบสังคมนอร์เวย์อย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ของหญิงไทยจึงสะท้อนถึงกระบวนการเติบโตที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และอัตลักษณ์ โดยสามารถเปลี่ยนบริบทที่ต่างวัฒนธรรมให้กลายเป็น “พื้นที่แห่งโอกาส” ผ่านการวางแผน การเรียนรู้ และการเสริมพลังตนเองอย่างมีคุณค่า จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงออสโล ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิแรงงาน สวัสดิการ และการปรับตัวแก่หญิงไทยที่เพิ่งย้ายถิ่น ควรจัดทำ “คู่มือเตรียมตัวย้ายถิ่น” ครอบคลุมข้อมูลสำคัญ เช่น ภาษา กฎหมายแรงงาน และวัฒนธรรมนอร์เวย์ และควรพัฒนาไกด์ไลน์คำปรึกษาเชิงป้องกันสำหรับผู้หญิงที่เผชิญปัญหาครอบครัวหรือสิทธิในต่างแดน 2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ประเทศไทย) ควรร่วมมือกับภาคประชาสังคมและภาคการศึกษา เพื่อจัดอบรมเบื้องต้นให้แก่หญิงไทยที่มีแนวโน้มย้ายถิ่น เช่น ด้านภาษา อาชีพ และการเงิน 3) หน่วยงานของนอร์เวย์ เช่น NAV ควรส่งเสริมการเข้าถึงโครงการฝึกอาชีพ (Fagbrev) อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะสำหรับผู้ย้ายถิ่นที่มีข้อจำกัดด้านภาษา และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณหรือวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อประเมินระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงสวัสดิการของหญิงไทยอย่างเป็นระบบ 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศ เช่น สวีเดน เยอรมนี และนอร์เวย์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบรัฐสวัสดิการและการปรับตัวของหญิงไทยในบริบทยุโรป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมวิสุทธี ฉันทธมฺโม (พิศแสนสุวรรณ) และคณะ. (2561). ค่านิยมของผู้หญิงไทยชาวอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม. รมยสาร, 16(2), 55-68.
- Becker, M. H. (1974). The health belief model and sick role behavior. In M. H. Becker (Ed.), The health belief model and personal health behavior (pp. 82-92). Thorofare, New Jersey: Charles B. Slack.
- Butratana, K. & Trupp, A. (2011). Thai communities in Vienna. ASEAS - Austrian Journal of South-East Asian Studies, 4(1), 183-190.
- European Migration Network (EMN). (2014). Migration and Home Affairs. Retrieved February 28, 2025, from <https://url.in.th/sLVXB>
- Franca, C. et al. (2016). The Proportion of Sexual Offenders Who Are Female Is Higher Than Thought: A Meta-Analysis. Criminal Justice and Behavior, 44(2), 1-18.
- Lapanun, P. (2022). Transnational intimacies and marriages: Gender and social class complexities in two northeastern Thai villages. Advances in Southeast Asian Studies, 15(2), 159-175.
- Maslow, A. H. (1954). Motivational and Personality. New York: Harper and Brother.
- Pongthipatt, W. et al. (2018). Broken dreams of a better life in Sweden: Thai women's lived experiences of intimate partner violence by Swedish men in international marriages. Glob Health Action, 11(1), 1-10.
- Straiton, M. et al. (2019). Perceived discrimination, health and mental health among immigrants in Norway: The role of moderating factors. BMC Public Health, 19(1), 1-13 .
- Tschirhart, N. et al. (2019). "Living like I am in Thailand": Stress and coping strategies among Thai migrant masseuses in Oslo, Norway: 2. BMC Women's Health, 19(139). DOI: <https://doi.org/10.1186/s12905-019-0836-9>

การพัฒนาชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*

DEVELOPMENT OF BURIRAM LOCAL WISDOM STORY SERIES TO PROMOTE EARLY CHILDHOOD LEARNING

วิภารัตน์ อิมรัมย์, กัลยา พวงมะลิ, เบญจพร วรณูปถัมภ์*, วิไลวรรณ ศิริเมฆา
Wiparat Imram, Kanlaya Paungmali, Benchaporn Wannupatam*, Wilaiwan Sirimeka

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ ประเทศไทย

Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Buriram, Thailand

*Corresponding author E-mail: benjaphorn.wn@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิตินอนพาราเมตริก ใช้วิธีทดสอบแบบ Wilcoxon Signed Rank Test ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดนิทานมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17/83.00 2) เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 4) ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยหลังการเรียนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดนิทาน, ภูมิปัญญาของดีบุรีรัมย์, เด็กปฐมวัย, การเรียนรู้

Abstract

The primary objectives of this research were: 1) To develop and evaluate the efficiency of the Buriram Local Wisdom Storybook Set to Promote Early Childhood Learning based on the 75/75 criterion; 2) To compare the learning ability of preschool children before and after participating in storytelling activities using the Buriram Local Wisdom Storybook Set, 3) To compare preschool children's

post-learning abilities, after participating in storytelling activities with the Buriram Local Wisdom Storybook Set to Promote Early Childhood Learning, against the 75% benchmark; and 4) To investigate preschool children's satisfaction with the Buriram Local Wisdom Storybook Set to Promote Early Childhood Learning. The research sample comprised 30 kindergarten level 3 students at the Demonstration School of Buriram Rajabhat University in the academic year 2024, selected through simple random sampling using a lottery method. The research instruments included: a quality assessment form of the Buriram Local Wisdom Storybook Set to Promote Early Childhood Learning, a learning ability test for preschool children, the storybook set itself, storytelling activity plans, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and non-parametric statistics, specifically the Wilcoxon Signed Rank Test. The findings revealed that: 1) The storybook set was highly appropriate and demonstrated an efficiency of 79.17/83.00; 2) Preschool children's learning abilities after instruction were significantly higher than before instruction at the .05 level; 3) Preschool children's post-learning abilities exceeded the 75% benchmark; and 4) The overall satisfaction of preschool children toward the storybook set was at a high level.

Keywords: Storybook Set, Buriram Local Wisdom, Early Childhood, Learning

บทนำ

ทักษะทางสังคมมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิต เนื่องจาก ทักษะสังคมทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุขการมีทักษะทางสังคมที่ดีจะทำให้การแสดงออกทางด้าน พฤติกรรมและอารมณ์เป็นไปอย่างเหมาะสมสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให การดำเนินชีวิต เป็นไปอย่างปกติสุขและก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) และพระครูสิริภุญญิต (ฐิตสฤโค ดิขสวรค์), 2567) และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ที่ทำให้การดำเนินชีวิตของเด็กเปลี่ยนไป ทั้งการใช้ชีวิตประจำวันและการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของ เด็กที่ต้องหันมาใช้เทคโนโลยีมากยิ่งขึ้นประกอบกับพ่อ - แม่ ผู้ปกครองเองก็มีภาระในการทำงาน ต้องอาศัยสื่อ เทคโนโลยีช่วยแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดู ทำให้เด็กเก่งทางด้านเทคโนโลยีและสามารถใช้โซเชียลได้คล่องแคล่ว มากขึ้น แต่ขณะเดียวกันเด็กจำนวนมากก็ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นทักษะชีวิตอย่างหนึ่ง เนื่องจากเด็กต้องเรียนออนไลน์และ ไม่มีโอกาสได้ไปพบปะกับบุคคลอื่น ๆ ภายนอกครอบครัว (ปญญวีร์ จิโรภาสวรพงษ์, 2565) ผลสำรวจ สานดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต สำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง เด็กไทย 2022 ในสายตาประชาชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,064 คน สักรวระหว่างวันที่ 3 - 6 มกราคม 2565 พบว่า สิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ การเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นว่า ร้อยละ 84.77 สิ่งที่กระทบต่อการพัฒนา เด็กไทย คือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ร้อยละ 69.80 ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ร้อยละ 68.49 และโควิด-19 ส่งผลให้เด็กต้องกักตัว เรียนออนไลน์ ร้อยละ 79.83 ปีนี้เป็นอีกปีที่วันเด็กแห่งชาติอยู่ในช่วงโควิด-19 ผลสำรวจ ตอกย้ำเห็นว่าโควิด-19 กระทบต่อการพัฒนาของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและด้านสังคม ถึงแม้เด็ก สมัยใหม่ จะมีความมั่นใจ กล้าคิดกล้าทำ กล้าตัดสินใจ ฉลาดรอบรู้ในทุก ๆ ด้าน แต่ทักษะทางสังคม (Social Skill) ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องใช้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนบุตร หลานให้ได้มีโอกาสในการพัฒนาตามสิ่งที่เด็กมีความถนัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นเด็กที่มีคุณภาพใน ศตวรรษที่ 21 และนอกจากนี้พัฒนาการของเด็กปฐมวัยไทยมีแนวโน้มล่าช้าทุกด้าน มีสาเหตุมาจากเด็กขาดโอกาส การได้รับการกระตุ้น หรือส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล และจากสภาพสังคม

และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การปล่อยให้เด็กเล่นตามลำพังกับสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตเป็นเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวันเป็นหนึ่งในสาเหตุนั้นด้วย การเล่นในเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เพราะการเล่นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็กในอนาคต ดังนั้น พ่อแม่ และผู้ปกครอง ต้องเข้าใจและสามารถ นำของเล่นหรือกิจกรรมการเล่นไปใช้กับเด็กได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาได้เหมาะสมกับวัย (กุสุมาลี โพธิ์ปัสสา, 2562)

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้กำหนดหลักการในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน โดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลายได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุขสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

นอกจากนี้ผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนา เตรียมความพร้อมให้กับเด็กนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เช่น ครูผู้สอน สถานศึกษา ชุมชนก็เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก การร่วมมือผนึกกำลังที่จะพัฒนาอนาคตของชาติ ตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเด็กปฐมวัยเป็นวัยแรกเริ่มของชีวิต ซึ่งควรที่จะปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ให้กับเด็ก ซึ่งบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเด็ก ก็คือ ครูผู้สอนที่จะคอยออกแบบกิจกรรม และออกแบบสื่อ การเรียนรู้ ที่สร้างแรงจูงใจให้กับเด็กเกิดความสนใจที่จะพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สื่อที่เหมาะสมประหยัดมากที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย คือ นิทาน ซึ่ง ชูติมา ประจวบสุข ได้กล่าวไว้ว่า นิทานเป็นสื่อที่ดีในการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมและการเรียนรู้ของเด็ก หัวใจสำคัญของนิทานสำหรับเด็ก คือ ภาพประกอบจะช่วยสร้างความน่าสนใจ ทำให้เด็กอยากดู อยากอ่าน รวมทั้งให้ความรู้ และสร้างจินตนาการให้กับทั้งผู้อ่านและผู้ฟัง (ชูติมา ประจวบสุข, 2556) นอกจากนี้ หากเด็กได้เรียนรู้นิทานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นยิ่งจะทำให้เด็กปฐมวัยเกิดเรียนรู้ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและท้องถิ่นของตน อรุณี หรดาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่เป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นแหล่งความรู้และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาและเด็กมากที่สุด ขณะที่สื่อพื้นบ้านสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้านมาใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัยจึงมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ ที่เรียนรู้ผ่านการเล่น การมีประสบการณ์ตรง และการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งการที่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงทำให้เด็กได้เรียนรู้บริบทในการดำเนินชีวิตประจำวันและวิถีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (อรุณี หรดาล, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและเป็นหน่วยงานในการผลิตพัฒนาครูและบุคลากรด้านการศึกษาศุติปัญญา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนิทาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงได้พัฒนาการพัฒนาชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานการเรียนรู้และชีวิตที่ดีงามของเด็กต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม เล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยการดำเนินงานมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบความเหมาะสม ของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการใช้ภาษาไทย จำนวน 1 คน ด้านการผลิตสื่อการสอนระดับปฐมวัย จำนวน 1 คน ด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 1 คน และด้านการสอนระดับปฐมวัย จำนวน 1 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก ของชุดนิทานตามเกณฑ์ 75/75 ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 ใช้นักเรียนที่เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน จำนวน 3 คน 3) ผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มกลาง ของชุดนิทานตามเกณฑ์ 75/75 ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 ใช้นักเรียนที่เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน จำนวน 9 คน 4) ผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนามของชุดนิทานตามเกณฑ์ 75/75 ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 ใช้นักเรียนที่เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 10 คน จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินคุณภาพนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.80 - 1.00

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.60 - 0.88 และนำไปตรวจสอบความเที่ยง ความยากและความเหมาะสมกับเวลา และภาษาที่ใช้ โดยมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.25 - 0.71 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.29 - 0.64 ความค่าเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ มีค่า 0.92

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Rating Scales) คือ 😊 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 😐 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง และ ☹ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.60 - 1.00

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาชุดนิทาน จำนวน 8 เล่ม สำหรับเด็กปฐมวัย ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย และจัดทำร่างชุดนิทานเบื้องต้น จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องเชิงวัตถุประสงค์ (IOC) เป็นเกณฑ์ ก่อนนำชุดนิทานไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 กลุ่มเล็ก กลุ่มกลาง และกลุ่มภาคสนาม เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 และปรับปรุงจนได้ชุดนิทานที่สมบูรณ์พร้อมใช้งานจริง

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ชุดนิทาน

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเล่นตามแผน พร้อมทดสอบก่อนและหลังเรียน เพื่อประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสรุประดับความพึงพอใจของเด็กต่อชุดนิทาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิตินอนพารามตริก แบบ Wilcoxon Signed Rank Test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75

1.1 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

นิทาน เล่มที่	รายการประเมิน								รวม		ระดับความ เหมาะสม
	ด้านรูปเล่ม		ด้านการจัด ภาพ		ด้านเนื้อหา		ด้านภาษา				
	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	
1	4.56	0.36	4.25	0.19	4.22	0.39	3.82	0.2	4.21	0.29	มาก
2	4.56	0.36	4.47	0.26	4.55	0.14	4.27	0.33	4.46	0.27	มาก
3	4.88	0.11	4.38	0.35	4.43	0.48	4.32	0.31	4.50	0.31	มากที่สุด
4	4.52	0.3	4.46	0.36	4.59	0.32	4.27	0.37	4.46	0.34	มาก
5	4.52	0.3	4.28	0.25	4.49	0.38	4.27	0.37	4.39	0.33	มาก
6	4.64	0.26	4.39	0.34	4.21	0.37	4.16	0.48	4.35	0.36	มาก
7	4.56	0.36	4.37	0.39	4.29	0.36	4.17	0.47	4.35	0.40	มาก
8	4.56	0.36	4.43	0.44	4.53	0.15	4.49	0.05	4.50	0.25	มากที่สุด
ผลรวม รายด้าน	4.60	0.30	4.38	0.32	4.41	0.32	4.22	0.32	4.40	0.32	มาก
ระดับความ เหมาะสม	มากที่สุด		มาก		มาก		มาก		มาก		

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 8 เล่ม โดยรวมมีความเหมาะสมมาก ($M = 4.40$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปเล่ม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($M = 4.60$) รองลงมา ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมมาก ($M = 4.41$) และด้านการจัดภาพ มีความเหมาะสมมาก ($M = 4.38$) ตามลำดับ นอกจากนี้หากพิจารณาความเหมาะสมของชุดนิทานทั้ง 8 ชุด พบว่า ทุกชุดมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ ชุดนิทานเล่มที่ 3 เรื่องหมีย่าของดีอำเภอกะสัง มีความเหมาะสมมากที่สุด ($M = 4.50$) และชุดนิทานเล่มที่ 8 การชุดเรืออีโปงของดีอำเภอสตึก มีความเหมาะสมมากที่สุด ($M = 4.50$) ตามลำดับ

2.2 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มภาคสนาม ของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์ 75/75 กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน พบว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษาที่เกิดในระหว่างการใช้ จำนวน 8 ครั้ง คะแนนเต็ม 40 คะแนน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 79.17 และประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษาที่เกิดภายหลังการใช้สิ้นสุดลง (E_2) เท่ากับ 83.00 แสดงว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ในด้านกระบวนการหรือระหว่างดำเนินการใช้ชุดนิทานมีประสิทธิภาพ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ($n = 30$)

การทดสอบ	M	S.D.	Z	Sig. (2-tailed)
ก่อนเรียน	5.46	1.59	-4.796	.000
หลังเรียน	16.60	1.71		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดลองก่อนเรียนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.45 และ 16.60 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างหลังเรียน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 (15 คะแนน) ($n = 30$)

การทดสอบ	M	S.D.	Z	Sig. (2-tailed)
หลังเรียน	16.60	1.71	-4.796	.000

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.00 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า คะแนนความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ผลการประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ($n = 30$)

รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. นักเรียนสนุกสนาน และเพลิดเพลินในการเรียนรู้โดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์	2.77	0.43	มาก
2. นักเรียนสนใจ และชอบฟังนิทานจากชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์	2.93	0.25	มาก
3. ภาษา และรูปภาพที่ใช้ในการเล่นเหมาะสม ฟังแล้วเข้าใจ	2.87	0.35	มาก
4. นักเรียนเข้าใจคำถาม และตอบคำถามในนิทานได้	2.67	0.48	มาก
5. ชุดนิทานส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์	2.60	0.50	มาก
รวม	2.77	0.40	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.77 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจระดับมาก คือ สนใจ และชอบฟังนิทานจากชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 รองลงมา คือ ภาษา และรูปภาพที่ใช้ในการเล่านิทานเหมาะสม ฟังแล้วเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75

1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ ทั้ง 8 เล่ม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.40$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุดนิทานนี้มีคุณภาพสูงและเหมาะสมต่อการใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย การที่ด้านรูปเล่มได้รับคะแนนสูงสุด ($M = 4.60$) แสดงให้เห็นว่าการออกแบบทางกายภาพของหนังสือนิทาน ทั้งรูปเล่ม ขนาด และวัสดุที่ใช้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ Piaget, J. ที่ระบุว่า เด็กวัยนี้เรียนรู้ผ่านการสำรวจและสัมผัสวัตถุจริง ด้านเนื้อหาและการจัดภาพได้รับคะแนนสูง ($M = 4.41$ และ $M = 4.38$ ตามลำดับ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้วิจัยสามารถบูรณาการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของทั้ง 8 อำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ มาสังเคราะห์และถ่ายทอดเป็นเรื่องราวที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน (Piaget, J., 1962) โดยมีภาพประกอบที่ดึงดูดความสนใจและช่วยเสริมสร้างความเข้าใจได้ชัดเจน ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb, D. A. ที่ชี้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเด็กมีส่วนร่วมกับสื่อและกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การพิจารณาความเหมาะสมของแต่ละเล่ม พบว่า ชุดนิทานเล่มที่ 3 เรื่อง “หมีย่าของดีอำเภอกะสัง” และเล่มที่ 8 เรื่อง “การขุดเรือโปงของดีอำเภอสตึก” มีคะแนนสูงที่สุด ($M = 4.50$) ซึ่งอาจสะท้อนถึงความน่าสนใจของเนื้อหา ความชัดเจนของภาพประกอบ และความสามารถในการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้าใจง่ายสำหรับเด็กปฐมวัย (Kolb, D. A., 1984) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky, L. S. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อมีสื่อที่เหมาะสม และเด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่คุ้นเคย ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์จึงไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านและการฟังเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เด็กเข้าใจคุณค่าและวิถีชีวิตของชุมชน ส่งเสริมความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาทักษะคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในบริบทที่เด็กสามารถเชื่อมโยงได้ สรุปได้ว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์มีความเหมาะสมและสามารถเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านรูปเล่ม เนื้อหา การจัดภาพ และภาษา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และสามารถสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ให้กับเด็กได้อย่างชัดเจน (Vygotsky, L. S., 1978)

1.2 การตรวจสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มภาคสนามของชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดีบุรีรัมย์ในด้านกระบวนการหรือระหว่างดำเนินการใช้ชุดนิทาน มีประสิทธิภาพ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากชุดนิทานสามารถดึงดูดความสนใจของเด็กและเหมาะสมกับพัฒนาการวัยเด็ก อีกทั้งชุดนิทานมีคุณค่า สามารถปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักและหวงแหนในภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์ นักวิชาการต่างประเทศระบุว่า หนังสือนิทานสำหรับเด็กควรช่วยกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ (Nikolajeva, M. & Scott, C., 2021) และภาพประกอบควรช่วยเสริมการเรียนรู้และดึงดูดความสนใจของเด็ก (Gambrell, L. B., 2020) ชุดนิทานภูมิปัญญา

ท้องถิ่นของตีปรีร์มีตอบโจทย์แนวคิดเหล่านี้อย่างครบถ้วน เพราะเรื่องราวสั้น กระชับ มีจุดเด่นเพียงเรื่องเดียว และภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา นอกจากนี้ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้เด็กเกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ชูตินานนี้ยังสนับสนุนแนวคิด Constructivism ของ Dubiel, J. และ Vygotsky, L. S. ที่เน้นให้เด็กสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง โดยการให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครในนิทานหรือทำกิจกรรมตามเรื่องราว ซึ่งช่วยให้เด็กเรียนรู้และเชื่อมโยงเนื้อหาในนิทานกับชีวิตจริง แสดงว่า (Piaget, J., 1962); (Vygotsky, L. S., 1978)

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตีปรีร์มี พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากนิทานภูมิปัญญาที่สร้างขึ้นได้ถูกออกแบบมาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยมีโครงสร้างเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ใช้คำศัพท์ง่ายต่อการเข้าใจ และผู้สอนยังใช้น้ำเสียง น้ำหนักถ้อยคำ และลีลาการเล่าที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กสามารถจดจ่อกับเนื้อเรื่อง จินตนาการตาม และเข้าใจความหมายของคำหรือประโยคสั้น ๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของเด็กในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การพูด การตอบคำถาม การเล่าซ้ำบางตอนด้วยตนเอง การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง และประดิษฐ์ชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับนิทาน ช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ธอร์นไคค์ ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ด้านภาษา การอ่าน และการเขียน หากมีการฝึกฝนและทบทวนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะได้ดียิ่งขึ้น (วีรภัทร์ ดาวเรือง, 2564) นอกจากนี้ ผู้สอนได้นำสื่อของจริงที่สอดคล้องกับเนื้อหาในนิทานมาใช้ประกอบการเล่า ส่งผลให้เกิดความสนใจ มีสมาธิในการฟัง เข้าใจเรื่องราวได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกและพัฒนาจินตนาการ ซึ่งช่วยให้เด็กปฐมวัยสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubiel, J. อธิบายว่า การเล่นโดยใช้สื่อประกอบช่วยเพิ่มความน่าสนใจของการเล่า และส่งเสริมให้เด็กสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาในนิทานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Dubiel, J., 2024) และสอดคล้องกับ ญาณิ ช่อสูงเนิน ที่กล่าวว่า นิทานเป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่สร้างความสนใจ สนุกสนาน และเพลิดเพลินให้กับเด็กแต่ละเรื่องของนิทานจัดเป็นสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่สุดในการฝึกทักษะการคิดของเด็ก เนื่องจากเนื้อเรื่องที่ครูเล่า พร้อมกับการตั้งคำถาม จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ทบทวนความเข้าใจของตนเอง และพยายามหาคำตอบเพื่อตอบคำถามของครู นอกจากนี้ การใช้คำถามยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสอน เป็นวิธีที่ดีในการสื่อสารกับผู้เรียนและจุดประกายไปสู่คำถามอื่น ๆ หรือสร้างความสนใจในการค้นคว้าหาคำตอบที่ถูกต้อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติตามความคิดของตนเอง จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการเล่นนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (ญาณิ ช่อสูงเนิน, 2567)

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยระหว่างหลังเรียน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า คะแนนความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตีปรีร์มี ทำให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีส่วนร่วมในการสังเกตภาพประกอบ ตอบคำถาม และเล่าซ้ำเรื่องราว ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผลลัพธ์สอดคล้องกับแนวคิดของ Bonwell, C. C. et al. ที่ชี้ว่า การเรียนรู้จะเกิดประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านการลงมือทำ การทดลอง หรืออภิปราย (Bonwell, C. C. et al., 1991) รวมถึง Social Learning ของ Bandura, A. ที่ระบุว่า เด็กเรียนรู้จากการสังเกต เลียนแบบ และมีปฏิสัมพันธ์กับครู และเพื่อน (Bandura, A., 1977) และแนวคิด Constructivism ของ Piaget, J. และ Vygotsky, L. S. ที่เน้นให้เด็กสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น กิจกรรม “เล่าตามภาพ” ที่ให้เด็ก

จับคู่ภาพประกอบกับประโยค หรือกิจกรรม “สร้างเรื่องราวต่อจากนิทาน” ที่เด็กคิดเรื่องราวต่อเนื่องและเล่าให้เพื่อนฟัง ทำให้เด็กพัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์เนื้อหา แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีส่วนช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องราวที่เด็กได้รับจากนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดิบุรีรัมย์ นอกจากนี้ กิจกรรมยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์เนื้อหา รวมถึงเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กได้ดียิ่งขึ้น (Piaget, J., 1972); (Vygotsky, L. S., 1978)

4. การประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดิบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ความพึงพอใจของเด็กอยู่ในระดับมาก ($M = 2.77$, $S.D. = 0.40$) ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานโดยใช้ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดิบุรีรัมย์นั้น มีเนื้อหาใจความสำคัญที่ชวนติดตาม และน่าสนใจ มีการใช้ภาษาและคำศัพท์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทดลองปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาในนิทาน จึงทำให้เด็กชื่นชอบและตั้งใจฟังนิทานซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยดีขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่ออกแบบสอดคล้องกับ Active Learning, Constructivism และ Social Learning เพราะเด็กได้ลงมือทำ สร้างความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ผ่านการสังเกตและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Gambrell, L. B. ที่ชี้ว่า การเลือกเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วม ทำให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลและสร้างแรงจูงใจ (Gambrell, L. B., 2020) สอดคล้องกับการวิจัยของ เกตนันนิภา ฮาดคันทุง ซึ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดประสบการณ์โดยการเล่นนิทานด้วยเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมทักษะด้านการฟังและการพูดสำหรับเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ พบว่า จากการศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยผ่านการสัมภาษณ์ เด็กมีความพึงพอใจต่อการเรียน มีความสุขและสนุกสนานในการฟังนิทาน ชื่นชอบการใช้สื่อที่หลากหลาย และมีความสนใจในการเล่นนิทานหรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนและครูฟัง (เกตนันนิภา ฮาดคันทุง, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ชุดนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นของดิบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งได้รับความพึงพอใจจากเด็กปฐมวัยในระดับสูง ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำชุดนิทานไปใช้ในบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมบูรณาการร่วมกับการสอนแบบสร้างสรรค์ การพัฒนาชุดนิทานเพิ่มเติมในหัวข้อภูมิปัญญาอื่น ๆ เช่น ประเพณี และศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ครบทุกมิติ รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เช่น การวาดภาพ ประดิษฐ์ และเล่นบทบาทตามเนื้อหานิทาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์ การจัดการตนเอง และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การนำชุดนิทานไปใช้ควรปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและระดับความสามารถของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสร้างความสนใจต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนาแนวทางการใช้ชุดนิทานในรูปแบบบูรณาการกับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดีย หรือการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคตให้กับเด็กปฐมวัย และควรขยายการศึกษาสู่กลุ่มเด็กในระดับอื่น เช่น ระดับประถมศึกษา หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของชุดนิทานในบริบทที่หลากหลาย พร้อมทั้งเป็นต้นแบบสำหรับการสร้างสื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย และสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่สนับสนุนด้านวิชาการและทรัพยากรตลอดกระบวนการวิจัย จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. สำนักวิชาการและมาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุสุมาลี โพธิ์ปัสสา. (2562). การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารโรงพยาบาล สกลนคร, 22(3), 115-116.
- เกตนันนิภา ฮาดคันทุง. (2561). การพัฒนาการจัดประสบการณ์โดยการเล่านิทานด้วยเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมทักษะทางด้านการฟังและการพูดสำหรับเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชุติมา ประจวบสุข. (2556). การศึกษาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดกิจกรรมนิทาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ญาณิ์ ช่อสูงเนิน. (2567). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบ ศิลปประดิษฐ์. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 9(1), 56-64.
- ปณณยวีร์ จิโรภาสวรพงษ์. (2565). เด็กไทย 2022 ในสายตาประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2567 จาก <https://url.in.th/YEarF>
- พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) และพระครูสิริภุญญิต (ฐิตสกลโค ดิษสวรค์). (2567). การพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(1), 353-370.
- วีรภัทร์ ดาวเรือง. (2564). ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก <https://pubhtml5.com/acbc/uagh/basic>
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรุณี หรดาล. (2555). ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้านกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Bonwell, C. C. et al. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. Washington, District of Columbia: George Washington University.
- Dubiel, J. (2024). The crucial role of storytelling in early childhood education. Retrieved August 25, 2025, from <https://www.youtube.com/watch?v=yJ9mVVgTGVU>
- Gambrell, L. B. (2020). Creating lifelong readers: The role of motivation and engagement in reading. The Reading Teacher, 73(1), 7-16.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Nikolajeva, M. & Scott, C. (2021). How picturebooks work. (3rd ed.). Oxfordshire: Routledge.

- Piaget, J. (1962). The language and thought of the child. London: Routledge & Kegan Paul.
- _____. (1972). The psychology of the child. Basic Books. Retrieved August 25, 2025, from <https://url.in.th/MrbZY>
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Massachusetts: Harvard University Press.

การสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566* POLITICAL COMMUNICATION OF THE MOVE FORWARD PARTY'S DECENTRALIZATION POLICY IN THE 2023 THAI GENERAL ELECTION

ชนะทัศน์ นาคจัน^{1*}, กานต์ บุญศิริ¹, วิทยาธร ท่อแก้ว¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²

Chanatus Nakjan^{1*}, Karn Boonsiri¹, Wittayathorn Thokeaw¹, Kuntida Thamwipat²

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chanatus.n@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจ วิธีการและสื่อที่ใช้ในการนำเสนอโยบาย ตรวจสอบระดับการรับรู้ของประชาชน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับประสิทธิภาพการสื่อสารทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารพรรคก้าวไกลและนักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกลมุ่งยุติระบอบการรวมศูนย์ โดยเสนอให้ท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการให้บริการสาธารณะผ่าน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ งาน เงิน คน และผู้ว่าเลือกตั้ง โดยอิงแนวคิด Negative List และส่งเสริมการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น วิธีการและสื่อที่ใช้ประกอบด้วย สื่อดั้งเดิม (ป้ายหาเสียง โทรทัศน์) สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, YouTube, Twitter) สื่อกิจกรรม (การลงพื้นที่ ปราชญ์ เวทีดีเบต) และสื่อบุคคล ระดับการรับรู้นโยบายอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.91 นโยบายที่มีระดับการรับรู้สูงสุด คือ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดค่าเฉลี่ย 3.29 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของนโยบายพบว่า ประชาชนมีระดับความคิดเห็นในระดับสูงต่อประเด็นความโปร่งใสของท้องถิ่นค่าเฉลี่ย 3.83 ลักษณะประชากรอายุ การศึกษา และอาชีพ มีผลต่อระดับการรับรู้นโยบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศและรายได้ไม่มีผลต่อระดับการรับรู้ ช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับการรับรู้ของประชาชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การปฏิรูประบอบราชการและกฎหมายให้อำนาจการกระจายอำนาจ การกำหนดสถานะข้าราชการท้องถิ่นให้เทียบเท่าข้าราชการพลเรือน ข้อเสนอเชิงปฏิบัติเน้นการออกแบบเนื้อหา นโยบายที่กระชับ ใช้ภาษาง่าย เลือกสื่อให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย และมีระบบประเมินผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: นโยบายการกระจายอำนาจ, การวิเคราะห์ทางการเมือง, การใช้สื่อในการสื่อสารนโยบาย

Abstract

This study aims to analyze the decentralization policy of the Move Forward Party (MFP), examine the communication methods and media employed, assess public awareness, and propose strategies for enhancing policy communication. A mixed-methods approach was applied, combining

survey data with in-depth interviews with MFP executives and academic experts. Findings indicate that the MFP's decentralization policy seeks to dismantle centralized bureaucracy by empowering local administrations to provide public services based on four core components: responsibilities, finance, personnel, and the direct election of provincial governors. Guided by the "Negative List" approach, the policy promotes greater local decision-making autonomy. The party communicated the policy through multiple channels, including traditional media (billboards, television), social media (Facebook, YouTube, Twitter), event-based platforms (campaign rallies, debates), and interpersonal interactions. Public awareness was moderate (mean = 2.91), with the highest recognition for the policy on gubernatorial elections (mean = 3.29). Citizens expressed strong agreement regarding the importance of local transparency (mean = 3.83). Demographic factors such as age, education, and occupation significantly affected awareness, while gender and income did not. Communication channels were also found to influence awareness levels. Policy recommendations emphasize reforming bureaucratic and legal frameworks to facilitate decentralization and elevating the status of local officials to be equivalent to civil servants. Practical recommendations include designing concise and accessible content, tailoring communication to target groups, and establishing continuous evaluation mechanisms. The study contributes to political communication scholarship and provides practical insights for enhancing the effectiveness of policy communication and future public policy development.

Keywords: Decentralization Policy, Political Analysis, Media Use in Policy Communication

บทนำ

ในบริบทการเมืองร่วมสมัยการสื่อสารนโยบายของพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจและแรงสนับสนุนจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับ “การกระจายอำนาจ” ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูประบบราชการและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างทั่วถึง หลักการกระจายอำนาจปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 78 ซึ่งบัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ดังนั้นการสื่อสารนโยบายในเรื่องนี้ จึงมีนัยสำคัญต่อกระบวนการประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า แต่ในทางปฏิบัติประเทศไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดของระบบราชการแบบรวมศูนย์ และการขาดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างรัฐกับประชาชน

ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 เป็นปรากฏการณ์ที่หลายพรรคการเมืองได้นำประเด็น “การกระจายอำนาจ” มาเป็นหัวใจของนโยบาย โดยเฉพาะพรรคก้าวไกลซึ่งได้สื่อสารนโยบายในประเด็นนี้ผ่านโครงสร้าง “9 เสานโยบาย” โดยมุ่งเน้น “จังหวัดจัดการตนเอง” เป็นสำคัญ การสื่อสารเชิงรุกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การลงพื้นที่ และการใช้บุคคลสำคัญของพรรคในการอธิบายนโยบายล้วนส่งผลต่อระดับการรับรู้ของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Castells, M. ที่ชี้ว่าระบบสื่อสารดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ในกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ศึกษาได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2566 จำนวนกว่า 52 ล้านคน พบว่า มีความหลากหลายในเรื่องอายุ อาชีพ การศึกษา และการเข้าถึงสื่อ ทำให้ระดับของการรับรู้ต่อเนื้อหานโยบายการกระจายอำนาจยังแตกต่างกันอย่างชัดเจน (Castells, M., 2000) โดยเฉพาะในกลุ่ม “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก” มีประมาณร้อยละ 2 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจน

ผ่านปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น “ด้อมสั้ม” ที่แสดงความสนใจและมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไปประมาณร้อยละ 23.51 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรืออาศัยในพื้นที่ชนบทยังคงเข้าถึงข้อมูลได้จำกัด จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเชิงลึกว่าการสื่อสารของพรรคก้าวไกลสามารถครอบคลุมและส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างไร และอย่างไรถึงเพียงใด

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566” จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์ทั้งในเชิงเนื้อหา นโยบาย ช่องทางการสื่อสารและระดับการรับรู้ของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทการเมืองใหม่ที่ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดอนาคตของตนเอง ผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์การสื่อสารนโยบายของพรรคก้าวไกล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับพรรคการเมืองอื่นหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการออกแบบนโยบายและการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา นโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล
2. เพื่อศึกษาวิธีการใช้สื่อในนำเสนอ นโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล
3. เพื่อตรวจสอบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อนโยบายการกระจายของพรรคก้าวไกล
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือระหว่างกันได้ การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสื่อสารนโยบายของพรรคก้าวไกล ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย การออกแบบการวิจัยอ้างอิงทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (McNair, B., 1995) และแบบจำลองการสื่อสาร (Berlo, D. K., 1960) เพื่อตรวจสอบกระบวนการสื่อสาร ช่องทาง และการรับรู้ของประชาชนต่อนโยบายของพรรคการเมือง

ประชากรในงานวิจัย แบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการสื่อสารของพรรคก้าวไกล เช่น ผู้กำหนดนโยบาย นักยุทธศาสตร์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสาร และนักวิชาการ
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 52,287,045 คน โดยใช้สูตรของ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ซึ่งตามหลักสถิติ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรทั้งหมดโดยตรง หากขึ้นอยู่กับระดับความเชื่อมั่น (Confidence Level) และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (Margin of Error) ส่งผลให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสมอยู่ที่ 400 คน ถือว่าเพียงพอตามหลักสถิติในการสะท้อนความคิดเห็นของประชากรขนาดใหญ่ นอกจากนี้ หลักการสุ่มอย่างเป็นระบบทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีโอกาสเท่ากันที่จะถูกเลือกเข้ามาอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง ช่วยลดอคติ (bias) และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย อีกทั้งจำนวน 400 คนยังถือว่าเป็น “ขนาดมาตรฐาน” ที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในงานวิจัยทางสังคมและการเมือง เพราะสามารถสร้างความหลากหลายทางด้านอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพได้ในระดับที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนมุมมองของประชาชนทั้งประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการออกแบบคำถามอย่างเป็นระบบครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การออกแบบเนื้อหาสาระสำคัญของนโยบายการกระจายอำนาจ การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งรูปแบบออนไลน์และออนไลน์ การประเมินความสำเร็จของการใช้สื่อ และการประเมินการรับรู้ของประชาชน โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้งาน

2. แบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์ ความคิดเห็นต่อผลกระทบของนโยบาย ช่องทางการรับรู้ ระดับการรับรู้ ความเห็นต่อนโยบาย และความคาดหวังในนโยบาย โดยใช้มาตราส่วน Likert 5 ระดับ แบบสอบถามนี้ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธี Index of item objective congruence (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ถือว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์โดยเก็บข้อมูลผ่านการบันทึกเสียงและการจดบันทึกภายใต้การอนุญาตอย่างเป็นทางการจากผู้ให้สัมภาษณ์

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมผ่านสองช่องทาง ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์และแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form โดยประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่ม Facebook และ Line ที่เกี่ยวข้องกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม - ตุลาคม 2567 พื้นที่การเก็บข้อมูลออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนแบบสอบถามออนไลน์ไม่ได้จำกัดพื้นที่แต่มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการตอบซ้ำและจำกัดสิทธิ์การตอบแบบสอบถามเพียงหนึ่งครั้งต่อหนึ่งบัญชี และมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ เช่นการคัดกรองคำตอบที่ไม่ครบถ้วนหรือผิดเงื่อนไข

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive content analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อหลัก ได้แก่ เนื้อหานโยบาย ช่องทางการสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ Independent t-test และ One-way ANOVA เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของระดับการรับรู้ตามปัจจัยประชากรศาสตร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

นอกจากนี้ในส่วนของคำถามเกี่ยวกับความเห็นจะเก็บข้อมูลด้วยการใช้ Likert Scale ในการสอบถาม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ไม่ทราบ ระดับที่ 2 ทราบน้อย ระดับที่ 3 ทราบปานกลาง ระดับที่ 4 ทราบมาก และระดับที่ 5 ทราบมากที่สุด และนำมาหาค่าเฉลี่ย โดยแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย ใช้วิธีการแบ่งช่วงคะแนนเท่า ๆ กัน (Equal Interval Classification) ตามแนวปฏิบัติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลงผลระดับค่าเฉลี่ย

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 2.33	ระดับการรับรู้ต่ำ
2.34 - 3.66	ระดับการรับรู้ปานกลาง
3.67 - 5.00	ระดับการรับรู้สูง

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหานโยบายการกระจายอำนาจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารพรรคก้าวไกลและผู้เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าเนื้อหานโยบายการกระจายอำนาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อยุติระบบราชการรวมศูนย์และเพิ่ม

บทบาทของท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศ โดยเนื้อหา นโยบายแบ่งออกเป็น 4 แกนหลัก ได้แก่ 1) งาน เปลี่ยนแนวทางการมอบอำนาจจากระบบ “Positive List” เป็น “Negative List” เพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระในการจัดบริการสาธารณะ ยกเว้นภารกิจด้านความมั่นคง 2) เงิน เพิ่มสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นจาก 29% เป็น 35% ของรายได้รัฐภายใน 4 ปี พร้อมปลดล็อกให้ท้องถิ่นสามารถกู้เงิน ออกพันธบัตร และเวนคืนที่ดินได้ 3) คน ยกเลิกข้อจำกัดด้านการจัดสรรบุคลากร พร้อมส่งเสริม Career Path และศักดิ์ศรีของข้าราชการท้องถิ่นให้เทียบเท่ากับส่วนกลาง 4) ผู้ว่าเลือกตั้ง ผลักดันให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดพร้อมลดบทบาท “ราชการส่วนภูมิภาค” ให้ท้องถิ่นเป็นผู้นำในการพัฒนาแทน โดยสรุปแล้วเนื้อหาของนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกลเป็นการนำแนวคิดจากประเทศต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วทำให้เกิดการพัฒนาในระดับท้องถิ่นโดยตรงเพื่อให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น โดยมองว่าท้องถิ่นจะเข้าใจความต้องการบริการสาธารณะของท้องถิ่นได้ดีกว่า และสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็วกว่าการบริหารจากส่วนกลาง รวมถึงการปรับเรื่องสัดส่วนของงบประมาณ การจ้างบุคลากร การให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรที่ทำงานในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่ากับข้าราชการส่วนกลาง ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งพรรคก้าวไกลได้ใช้นโยบายการกระจายอำนาจเป็นนโยบายหลักในการเข้าถึงประชาชนในระดับท้องถิ่น

2. วิธีการใช้สื่อในนำเสนอนโยบายการกระจายอำนาจ พบว่า พรรคก้าวไกลมีการใช้สื่อผสมผสานอย่างหลากหลายทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ และสื่อบุคคล โดยแยกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้ 1) สื่อดั้งเดิม เช่น ป้ายหาเสียง โทรทัศน์ วิทู และสิ่งพิมพ์ ใช้เพื่อเป็นการกระจายข้อมูลให้ประชาชนบางส่วนที่อยู่ในบางพื้นที่และบางกลุ่มช่วงอายุ ได้รับรู้ข่าวสารและนโยบาย รวมถึงข้อมูลผู้สมัครของพรรคฯ สื่อกลุ่มนี้จะเป็นการส่งสารให้กับประชาชนเพียงฝ่ายเดียวถือว่าเป็นสื่อที่ยังคงใช้ได้ผลและสื่อได้ทั่วถึง 2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านสื่อ Facebook, Twitter/X, YouTube, Instagram และ Website ของพรรคก้าวไกล เพื่อเป็นการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ และกลุ่มวัยทำงานเป็นหลัก นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้รับสารหรือประชาชนได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงสามารถสะท้อนความสนใจได้จากยอดการเข้าถึง การแชร์ การตอบโต้ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นสื่อหลักที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของพรรคก้าวไกล 3) การใช้สื่อกิจกรรมผ่านการจัดปราศรัย การลงพื้นที่ของสมาชิกพรรคในแต่ละพื้นที่ การเข้าร่วมเวทีดีเบตและเวทีเสวนาในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการเน้นการรับรู้ของประชาชนเป็นหลัก นอกจากนี้การลงพื้นที่ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจสามารถรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนได้โดยตรง 4) การใช้สื่อบุคคล หัวหน้าพรรค แกนนำพรรค สมาชิกระดับผู้บริหารในพรรคฯ สื่อสารในภาพรวมของนโยบาย และส.ส. ในพื้นที่สำหรับการสื่อสารนโยบายเฉพาะพื้นที่ ผลการศึกษาในส่วนเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้นโยบายผ่านสื่อต่าง ๆ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละการรับรู้นโยบายผ่านสื่อ

สื่อ	จำนวน	ร้อยละ	สื่อ	จำนวน	ร้อยละ
สื่อดั้งเดิม			สื่อกิจกรรม		
ป้ายหาเสียง	243	60.75	ปราศรัย	82	20.50
วิทู	39	9.75	ลงพื้นที่	158	39.50
โทรทัศน์	229	57.25	เวทีดีเบต	92	23.00
สิ่งพิมพ์	75	18.75	เวทีเสวนา	48	12.00
สื่อสังคมออนไลน์			สื่อบุคคล		
Website	71	17.75	หัวหน้าพรรค	75	18.75
Facebook	252	63.00	เลขาธิการพรรค	19	4.75
Twitter/X	86	21.50	แกนนำพรรค	62	15.50
YouTube	112	28.00			

เมื่อรวมทุกช่องทางการสื่อสารแล้ว สื่อที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลนโยบายมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 Facebook ร้อยละ 63% อันดับ 2 ป้ายหาเสียง ร้อยละ 60.75% อันดับ 3 โทรทัศน์ ร้อยละ 57.25% อันดับ 4 การลงพื้นที่ ร้อยละ 39.50% และอันดับ 5 YouTube ร้อยละ 28.00%

3. ตรวจสอบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อนโยบายการกระจายอำนาจ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยรวม = 2.91 จาก 5 คะแนน โดยนโยบายที่ประชาชนรับรู้มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดค่าเฉลี่ย 3.29 2) มีการเลือกตั้งนายกเทศทุกเขตในกทม. 3.07 3) ท้องถิ่นโปร่งใส เปิดเผยงบประมาณและจัดซื้อจัดจ้าง 3.00 4) ประชาชนเข้าชื่อออนไลน์เพื่อเสนอโครงการหรือถอดถอนท้องถิ่น 3.00 5) เพิ่มงบท้องถิ่น 2.98

ผู้วิจัยได้เลือกนโยบายการกระจายอำนาจ 5 นโยบายที่มีค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้สูงที่สุด 5 อันดับมาจำแนกตามลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยนำค่าเฉลี่ยการรับรู้ของประชาชนต่อนโยบายการกระจายอำนาจไปทดสอบสมมติฐานว่า ปัจจัยด้านลักษณะประชากรมีผลต่อระดับการรับรู้ของนโยบายการกระจายอำนาจหรือไม่ การวิเคราะห์ใช้ ANOVA ในการทดสอบว่าค่าเฉลี่ยของลักษณะประชากรที่นำมาเปรียบเทียบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยตั้งสมมติฐานว่าปัจจัยด้านประชากรมีระดับการรับรู้ของนโยบายการกระจายอำนาจไม่แตกต่างผลการทดสอบดังนี้ เพศ และรายได้ มีผลต่อระดับการรับรู้นโยบายการกระจายอำนาจไม่แตกต่างกัน ส่วน อายุ การศึกษา และอาชีพ มีผลต่อระดับการรับรู้นโยบายการกระจายอำนาจแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบ ANOVA ของลักษณะประชากร

ลักษณะประชากร	SS (Sum of Squares)	MS (Mean Square)	F (F-ratio)	P-value
เพศ	0.01369	0.01369	0.5987	0.4613
อายุ	16.8165	1.6817	15.3126	2.6879E-11
การศึกษา	12.9393	2.5879	15.7013	6.83E-07
อาชีพ	3.6084	0.3608	2.9237	0.0068
รายได้	1.1277	0.1611	1.2801	0.2913

ระดับของการรับรู้เรื่องนโยบายการกระจายอำนาจผ่านช่องทางการรับรู้ที่เป็นสื่อดั้งเดิมอย่างโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Twitter, YouTube สื่อกิจกรรม ได้แก่ การปราศรัย การลงพื้นที่ เวทีดีเบต และสื่อที่เป็นบุคคลอย่างหัวหน้าพรรคการเมือง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกลมีการเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย และผู้รับสารเองก็มีการเลือกรับสารในช่องทางต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โดยผสมทั้งสื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ สื่อกิจกรรม และสื่อบุคคล เนื่องจากช่องทางการสื่อสารมีผลต่อระดับการรับรู้ของนโยบายการกระจายอำนาจแตกต่างกัน

4. เสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายของพรรคก้าวไกล จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวทางการพัฒนาใน 3 มิติได้แก่ มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา นโยบาย เนื้อหา นโยบายมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ 1) การออกแบบเนื้อหาให้มีความเข้าใจง่าย เนื่องจากกลุ่มผู้รับสารมีความหลากหลาย ระดับความเข้าใจในเนื้อหาจะมีความแตกต่างกัน จึงต้องมีการย่อเนื้อหาให้สั้น กระชับ ใช้เวลาในการสื่อสารช่วงสั้น ๆ ได้ 2) เน้นจุดแข็งของนโยบาย การออกแบบเนื้อหาจะต้องสามารถทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่า นโยบายนี้มีจุดแข็งหรือมีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ 3) ปรับเนื้อหาตามสถานการณ์ เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่ผู้รับสารสามารถตอบสนองกับสื่อได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงต้องมีการวิเคราะห์ติดตามทิศทางของสื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน มิติที่ 2 ช่องทางสื่อสาร แยกการใช้สื่อเป็นกลุ่ม “On Ground” (เวทีปราศรัย - ลงพื้นที่) และ “On Air” (Facebook, TikTok) พัฒนาเนื้อหาใน TikTok

และ Line OA ให้กลายเป็น Storytelling ที่เข้าใจง่ายและมีอารมณ์ร่วม 3) ด้านการประเมินผลรับรู้ของประชาชน ใช้กลุ่มหัวคะแนนธรรมชาติและ Engagement บนแพลตฟอร์มโซเชียลเป็นดัชนีชี้วัดติดตามความสนใจแต่ละนโยบายและนำมาปรับเนื้อหา มิติที่ 3 การใช้สื่อในการนำเสนอ นโยบาย การสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกลมีรูปแบบการสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ On Ground และ On Air 1) การสื่อสารแบบ On Ground เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับนโยบายกับประชาชนโดยตรง การจัดเวทีเสวนากับข้าราชการท้องถิ่น นายกท้องถิ่น การสื่อสารในรูปแบบนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประจำเขตพื้นที่จะต้องเป็นผู้สื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจเหล่านี้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และต้องมีการรับฟังปัญหาของท้องถิ่นควบคู่กันไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นข้อดีเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีความคุ้นเคยกับประชาชนในพื้นที่ดังนั้นการสื่อสารพูดคุยสามารถทำได้ง่าย และสามารถยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับท้องถิ่นนั้น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น รวมถึงสามารถเก็บข้อมูลที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการมาออกแบบนโยบายการกระจายอำนาจเมื่อได้รับการเลือกตั้ง หรือสามารถใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบนโยบายสำหรับการเลือกตั้งในครั้งถัดไป ดังนั้น ก่อนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไปสื่อสารกับประชาชนได้ พรรคต้องมีการสื่อสารกับสมาชิกของพรรคเพื่อให้สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดสื่อสารไปยังประชาชนทั่วไปให้เข้าใจได้ 2) การสื่อสารแบบ On Air ตัวอย่างเช่น Facebook, TikTok, Twitter (X) สื่อลักษณะนี้จะต้องมีการเคลื่อนไหวของข้อมูลตลอดเวลา และเป็นช่องทางที่สามารถตอบโต้ได้กับผู้รับสาร โดยสามารถประเมินผลของการสื่อสารได้จากยอดการเข้าชม ยอดการกดถูกใจ รวมถึงยอดการพูดคุยใน Platform การพัฒนาช่องทางการสื่อสารนี้จะต้องใช้ Admin ในการดูแลเนื้อหาสำหรับการโพสต์บนสื่อ Social media เพราะฉะนั้นสื่อในรูปแบบ On Air ต้องมีการ Update ข้อมูลตลอดเวลา โดยกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะเหมาะกับการสื่อสารนี้ คือ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน

การรับรู้ของประชาชนต่อนโยบาย การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสาร (พรรคการเมือง) กับผู้รับสาร (ประชาชน) เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เกิดการรับรู้ของประชาชน พรรคต้องมีการวางระบบการสื่อสารที่ดี ตั้งแต่การเลือกผู้ส่งสาร การออกแบบเนื้อหา ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงผู้รับสารแต่ละกลุ่ม รวมทั้งต้องมีการติดตามประเมินการรับรู้ของประชาชนหรือผู้รับสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของประชาชน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการศึกษาที่สามารถต่อยอดเป็นรูปแบบโมเดลการสื่อสารทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. เนื้อหานโยบายการกระจายอำนาจของพรรคก้าวไกล พรรคก้าวไกลให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ งาน เงิน คน และผู้ว่าเลือกตั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของการกระจายอำนาจในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเยอรมนี ซึ่งมีระบบการบริหารท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระมาก ส่งผลให้ท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณและอำนาจการตัดสินใจของท้องถิ่น ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของ Ostrom, E. ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดของ “การบริหารร่วม” หรือ Co-Governance ที่เน้นให้ประชาชนและภาครัฐร่วมกันบริหารทรัพยากร การให้บริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นแนวทางที่หลายประเทศนำมาใช้ในการกระจายอำนาจเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย มักเผชิญปัญหาการพัฒนาแบบไม่ทั่วถึง เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับงบประมาณและโอกาสในการพัฒนาน้อยกว่าศูนย์กลาง ฉะนั้นการให้อำนาจในการวางแผน

พัฒนาท้องถิ่น เช่น แผนพัฒนาเทศบาลอาจช่วยสร้างความเป็นธรรมมากขึ้นในระดับพื้นที่ โดยประชาชนมีสิทธิร่วมกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน (Ostrom, E., 1990) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Oates, W. E. ที่เสนอว่าการกระจายอำนาจจะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อท้องถิ่นมีอำนาจบริหารเอง (Oates, W. E., 1972)

2. การใช้สื่อในการนำเสนอนโยบายการกระจายอำนาจ สามารถสรุปแบบผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้ว่า การเลือกใช้สื่อในการสื่อสารนโยบายต้องคำนึงถึงพฤติกรรมการบริโภคสื่อของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงอายุ และระดับการศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มวัยรุ่น (18 - 22 ปี) และกลุ่มวัยทำงาน (28 - 32 ปี) นิยมใช้ Facebook, TikTok และ YouTube เป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูล ซึ่งเป็นพฤติกรรมการบริโภคสื่อออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นตามทฤษฎี Network Society ของ Castells, M. ในขณะที่กลุ่มผู้มีอายุ 43 - 47 ปี มีแนวโน้มใช้สื่อดั้งเดิมมากกว่า โดยนิยมรับรู้ข้อมูลจากโทรทัศน์และป้ายหาเสียง ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุจะรับรู้ข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ เวทีปราศรัย และแผ่นพับเป็นหลัก (Castells, M., 2000) อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ซึ่งพบว่า แม้ปัจจุบันสื่อออนไลน์จะได้รับความนิยม แต่สื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ และป้ายหาเสียง ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารกับประชาชนกลุ่มที่ไม่ได้เปิดรับสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท นอกจากนี้ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารของพรรคก้าวไกล ยังสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยพรรคเลือกใช้สื่อที่หลากหลายทั้ง On Ground และ On Air เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สนับสนุนการใช้ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสาน เช่น ธนัตถ์พันธ์ อธิธิพันธ์นอก เปรียบเทียบแนวทางการหาเสียงของพรรคพลังประชารัฐและพรรคอนาคตใหม่ พบว่า ทั้ง 2 พรรคมีการเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมือนกัน คือ มีการลงพื้นที่ การปราศรัย การใช้สื่อสังคมออนไลน์ แบบผสมผสานกัน แตกต่างกันเพียงสัดส่วนการเลือกใช้สื่อที่แตกต่างกัน เช่น พรรคอนาคตใหม่ให้ความสำคัญกับการหาเสียงรูปแบบออนไลน์มากกว่าพรรคพลังประชารัฐ (ธนัตถ์พันธ์ อธิธิพันธ์นอก, 2563) งานศึกษาของ ปริญญญา เจริญถ่องแท้ และผกาภาวดี สุพรรณจิตวนา มีผลการศึกษาที่แตกต่างออกไป คือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการสื่อสารกับการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร จังหวัดจันทบุรี พบว่า รูปแบบของสื่อและช่องทางการรับสื่อที่ต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ส่งสารที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต่างกัน (ปริญญญา เจริญถ่องแท้ และผกาภาวดี สุพรรณจิตวนา, 2567)

3. การรับรู้ของประชาชนต่อนโยบายการกระจายอำนาจ พบว่า ระดับการรับรู้ต่อนโยบายการกระจายอำนาจยังอยู่ในระดับที่ยังไม่ลึกซึ้งหรือเข้าใจนโยบายอย่างแท้จริง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการรับรู้ คือ อายุ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Information Processing ของ McGuire, W. J. ที่กล่าวว่าลักษณะเฉพาะของผู้รับสาร เช่น ประสบการณ์เดิม ความรู้ การศึกษา และความสนใจส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการรับรู้และการจดจำข้อมูล ซึ่งในบริบทนี้คือ นโยบายการกระจายอำนาจ (McGuire, W. J., 1985) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับ SMCR Model ของ Berlo, D. K. ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ส่งสาร เนื้อหา ช่องทาง และผู้รับสาร ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ สื่อที่มีเนื้อหาชัดเจน กระชับ และตรงกับประสบการณ์ของประชาชน เช่น Facebook หรือวิดีโอสั้น มีแนวโน้มเพิ่มการรับรู้ได้ดีกว่าสื่อทางการ เช่น เอกสารราชการ (Berlo, D. K., 1960)

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจ ได้แก่ 1) การออกแบบเนื้อหาให้เข้าใจง่าย (Content design) ตามระดับความสามารถในการรับสารของผู้รับสาร สื่อสารเล่าเรื่องให้เข้าใจง่ายจะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร รวมถึงการใช้ภาษา การถ่ายทอดให้สั้น กระชับ เน้นจุดแข็งของนโยบาย รวมไปถึงผลกระทบด้านบวกที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน นอกจากนี้กระปรเมนการรับรู้เพื่อรับเนื้อหาให้ตอบสนองกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแนวทางนี้มีผลการศึกษาที่สนับสนุน คือ (McGuire, W. J., 1985)

ที่เห็นว่าผู้รับสารหรือผู้ฟังที่ได้รับข้อมูลผ่านข้อความจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกิดแรงจูงใจได้ รวมถึงปริมาณของข้อความ หรือแม้แต่การโต้ตอบกับเนื้อหาข้อความ ก็ล้วนเป็นสิ่งที่กระตุ้นความสนใจของผู้รับสาร 2) การเลือกช่องทางที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (Channel strategy) โดยเน้นไปที่การพัฒนาการสื่อสารแบบ On Air เช่น Facebook, TikTok, X/Twitter ตามการศึกษาของ Ndavula, J. O. & Mueni, J. ได้วิเคราะห์ถึงเครื่องมือโซเชียลมีเดีย (Facebook, Twitter/X) เป็นสื่อที่เปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้กับนักการเมืองในการมีส่วนร่วมกับประชาชน รวมถึงให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการตอบโต้ผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้เกิดพลังแห่งการสื่อสารที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น และจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการใช้สื่อ On Air ของพรรคก้าวไกล คือ การที่สื่อสารได้เปลี่ยนให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสารสามารถมีบทบาทในการผลิตสารหรือการตอบโต้ ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็น ถือว่าเป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมืองมากขึ้น (Ndavula, J. O. & Mueni, J., 2014)

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอรูปแบบโมเดลการสื่อสารนโยบายการกระจายอำนาจของพรรคการเมืองในบริบทไทย คือ “4C Model of political communication for decentralization” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1) Content เนื้อหานโยบายที่ย่อยง่าย สื่อสารอย่างตรงประเด็น และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 2) Channel ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ และกิจกรรมภาคสนาม เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม 3) Credibility ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร เช่น หัวหน้าพรรค แกนนำ หรือผู้แทนในพื้นที่ ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น 4) Community Feedback กลไกตอบรับจากประชาชน ผ่าน Engagement, Poll หรือเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการ โมเดลนี้มีความโดดเด่นในการออกแบบให้พรรคการเมืองสามารถเชื่อมโยงเนื้อหา นโยบายกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการรับรู้ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา นโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ 1) ความสอดคล้องของเนื้อหา นโยบายกับความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ มุ่งลดการรวมศูนย์และเพิ่มบทบาทท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะ โดยยึดหลัก Negative List ให้ท้องถิ่นทำได้ทุกอย่างยกเว้นที่ห้ามชัดเจน เสนอการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น 2) การเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงานควรสร้างสื่อในรูปแบบ Storytelling ที่เข้าใจง่าย รวมถึงการใช้ TikTok และ Line OA ให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ติดตามการเมืองอย่างใกล้ชิด 3) การรับรู้ของประชาชน บทบาทของพรรคการเมืองในการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสื่อสาร ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า แม้ประชาชนจำนวนมากจะมีความคาดหวังต่อนโยบายการกระจายอำนาจในระดับสูง แต่ระดับการรับรู้ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาเนื้อหาและกลยุทธ์การสื่อสารให้ชัดเจน เข้าถึงง่าย และต่อเนื่องยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การปฏิรูปกฎหมายเพื่อเปลี่ยนระบบราชการจาก Positive List ไปสู่ Negative List จะช่วยให้ท้องถิ่นมีอิสระและความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยควรจัดทำ “บัญชีข้อห้าม” ที่ชัดเจนและมีกลไกกำกับดูแลเพื่อลดความซ้ำซ้อนกับส่วนกลาง ควบคู่กับการกระจายงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม โดยเพิ่มสัดส่วนงบรายจ่ายท้องถิ่นและโอนงบฝากให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเอง อีกทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์บุคลากรที่ยืดหยุ่น ให้สถานะข้าราชการท้องถิ่นเทียบเท่าพลเรือน และผลักดันการเลือกตั้งผู้บริหารระดับจังหวัดเพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อประชาชน 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ด้านการสื่อสาร พรรคการเมืองควรพัฒนาเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่ายและใช้เครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งออนไลน์และดั้งเดิม โดยปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย เช่น คลิปสั้น อินโฟกราฟิก หรือ Storytelling ผ่านสื่อ

สังคมออนไลน์ ควบคู่กับภัยความเสี่ยงโทรทัศน์ และการลงพื้นที่ นอกจากนี้ควรอบรมบุคลากรให้สื่อสารนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ และมีระบบติดตามประเมินผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มและสร้างความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- ธนต์พัทธ์ อธิพัทธ์อเนก. (2563). การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการหาเสียงของพรรคพลังประชารัฐและพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริญญา เจริญถ่องแท้ และผกาวิ สุพรรณจิตวนา. (2567). การสื่อสารกับการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2567 จาก <https://url.in.th/MYPBG>
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2563). ทฤษฎีการสื่อสาร: แนวคิดและพัฒนาการทางความคิดทางด้านการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Berlo, D. K. (1960). The process of communication: An introduction to theory and practice. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Castells, M. (2000). The rise of the network society. Oxford, United Kingdom: Wiley-Blackwell.
- McGuire, W. J. (1985). Attitudes and attitude change. In G. Lindzey & E. Aronson. New York: Random House.
- McNair, B. (1995). An introduction to political communication. London: Routledge.
- Ndavula, J. O. & Mueni, J. (2014). New media and political marketing in Kenya: The case of 2013 general elections. International Journal of Arts and Commerce, 3(6), 69-84.
- Oates, W. E. (1972). Fiscal federalism. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Ostrom, E. (1990). Governing the commons: The evolution of institutions for collective action. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper & Row.

รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี*

A BUDDHIST-INTEGRATED MODEL FOR BUILDING RESILIENCE IN UNDERPRIVILEGED CHILDREN IN THONG PHA PHUM DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

พระครูสิริวรรณโสภิต (วริต ปสนโน), พระเจริญพงษ์ วิชัย*, พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ

Phrakru Sirivansophit (Warit Passanno), Phra Jaroenphong Wichai, Phramaha Suphawat Thanawuttho

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College of Sri Dvaravati, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: warit.tabtaing@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์พลังทางสังคมในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส 2) ส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพ และ 3) ขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการในพื้นที่จริง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมปฏิบัติการ รวม 38 คน คัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า พลังสำคัญอยู่ที่การรวมตัวของวัด โรงเรียน ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชนในการผลักดันให้เด็กด้อยโอกาสมีพื้นที่แห่งการพัฒนารูปแบบเป็นรูปธรรม วัดเป็นศูนย์กลางศรัทธา โรงเรียน และท้องถิ่นเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เด็กเริ่มได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น กิจกรรมหลัก 3 ด้าน ได้แก่ “ล้มได้ ลุกเป็น”, “ฟาร์มนี้มีอนาคต” และ “ของมีธรรมสร้างฝัน” ช่วยฝึกทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการบริหารรายได้ เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด พฤติกรรม และทัศนคติ โดยบูรณาการหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 วิริยารัมภะ และสัมมาอาชีวะ เด็กสามารถสร้างรายได้จริงเฉลี่ยวันละ 800 - 1,200 บาท พร้อมวางแผนชีวิตอย่างมีเป้าหมาย องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ คือ “พุทธธรรมเชิงโครงสร้าง” (Buddhist Structural Model) ซึ่งยกระดับพุทธธรรมจาก Soft Power สู่ Core System ในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ โดยออกแบบเป็น 5D Model ได้แก่ Dhamma, Drive, Development, Discipline และ Destination เสริมด้วยแนวคิด “การบ่มเพาะภาวะผู้นำภายใน” (Inner Leadership Cultivation) เพื่อจุดประกายพลังตื่นรู้และศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็กอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, เด็กด้อยโอกาส, ภูมิคุ้มกันชีวิต, การพัฒนาศักยภาพ, พลังทางสังคม

Abstract

This research aimed to: 1) Analyze the social forces that contribute to strengthening life immunity among underprivileged children; 2) Promote Buddhist-integrated activities in enhancing their potential; and 3) Implement a Buddhist-integrated model in real community contexts. A qualitative research design combined with participatory action research (PAR) was employed. The

research instruments consisted of in-depth interviews, focus group discussions, and observation records. The key informants and action participants totaled 38 individuals, selected through purposive sampling. Data were analyzed inductively through categorical analysis and comparative analysis. The findings revealed that the most significant driving force lies in the collective engagement of temples, schools, local administrative bodies, community leaders, and local residents in creating tangible developmental spaces for underprivileged children. Temples function as centers of spiritual faith, while schools and local institutions provide life-skills training. Consequently, children gradually gained wider social recognition. Three core activities “Fall and Rise,” “Farms of the Future,” and “Virtues as Dreams”-effectively fostered life skills, vocational skills, and income management. The children demonstrated transformations in cognition, behavior, and attitudes through the integration of Buddhist principles such as the Four Bases of Success (Iddhipāda), diligent effort (Vīriyārambha), and Right Livelihood (Sammā-ājīva). They were able to generate a real income averaging 800 - 1,200 THB per day and began to plan their lives with clearer goals. A new body of knowledge identified in this study is the “Buddhist Structural Model,” which elevates Buddhist principles from a form of Soft Power to a Core System for human potential development. The model is designed as the 5D Model: Dhamma, Drive, Development, Discipline, and Destination, complemented by the concept of Inner Leadership Cultivation to inspire awakening energy and sustainable inner potential in children.

Keywords: Buddhist Integration, Underprivileged Children, Life Immunity, Potential Development, Social Forces

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและถือเป็นอนาคตของชาติ การพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม เด็กจำนวนหนึ่งกลับอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า “เด็กด้อยโอกาส” ซึ่งหมายถึงเด็กที่ประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางการศึกษา การได้รับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสม สิทธิในการได้รับการดูแลจากครอบครัว และสิทธิในการมีชีวิตที่ปลอดภัยและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (UNICEF, 2019) เด็กด้อยโอกาสมักเผชิญกับความยากจน ครอบครัวแตกแยก ขาดการสนับสนุนทางสังคม และบางครั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ทำให้พวกเขาถูกทิ้งไว้ข้างหลังในกระบวนการพัฒนาของประเทศ ในบริบทของสังคมไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานว่ามีเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ห่างไกล เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มสูงที่จะออกจากระบบการศึกษา ก่อนวัยอันควร และขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ผลกระทบจากความไม่เท่าเทียมดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนถึงการขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต สภาพแวดล้อมทางสังคม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

ปัญหาที่เด็กด้อยโอกาสต้องเผชิญมีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดน เช่น อำเภอดงเจริญ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาและห่างไกล เด็กจำนวนมากเป็นบุตรของแรงงานต่างด้าวและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการของรัฐ ส่งผลให้เด็กเหล่านี้ มีความเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้ง การขาดการศึกษา และการทำงานหนักเกินวัย (มูลนิธิสร้างสุขภาคใต้, 2564) นอกจากนี้ เด็กด้อยโอกาสยังต้องเผชิญกับอิทธิพลเชิงลบจากสื่อสมัยใหม่

ไม่ว่าจะเป็นการเสฟสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม การล่อลวงเข้าสู่พฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้สารเสพติด การพนันออนไลน์ หรือแม้แต่การถูกคุกคามทางเพศผ่านระบบดิจิทัล ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการขาดภูมิคุ้มกันทางจิตใจและปัญญา ทำให้เด็กไม่สามารถต้านทานแรงกดดันทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็ก แต่ยังส่งผลต่อสังคมในระยะยาวในฐานะปัญหาเชิงโครงสร้าง

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมและการศึกษาไทยมาแต่โบราณ พระธรรมคำสอนมิได้เป็นเพียงข้อปฏิบัติทางศาสนา แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเหมาะสมต่อการนำมาปรับใช้กับกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในยุคปัจจุบัน หลักธรรมสำคัญ เช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ช่วยปลูกฝังความรัก ความเมตตา และความเข้าใจซึ่งกันและกัน อิทธิบาท 4 ช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจและความเพียรในการเรียนรู้ สติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องมือในการฝึกจิตและกำกับพฤติกรรม ขณะที่ อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นกรอบแนวทางการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ (ที.ม. 14/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้าสู่การจัดกิจกรรม เช่น การเรียนรู้เชิงพุทธ การปฏิบัติสมาธิและสติในชีวิตประจำวัน การอบรมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการใช้สื่อสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนา จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและจิตใจแก่เด็กด้อยโอกาส ช่วยให้พวกเขามีทักษะชีวิต สามารถควบคุมตนเอง รับมือกับความยากลำบาก และพัฒนาศักยภาพให้เป็นกำลังสำคัญของสังคมได้ในอนาคต (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2565)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความตระหนักว่าการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และคุณธรรมจริยธรรมเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน การใช้รูปแบบพุทธบูรณาการเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อปัญหานี้ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชนและโรงเรียน ตลอดจนเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พลังในการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมเพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย ชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตอย่างยั่งยืนให้แก่เด็กด้อยโอกาส

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) เด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 คน 2) พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย เด็กด้อยโอกาส จำนวน 20 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 18 คน รวมทั้งหมด 38 คน โดยคัดเลือกตามความเหมาะสมต่อบทบาทและบริบท

การดำเนินงาน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากเด็กที่มีคุณลักษณะด้อยโอกาสในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กในพื้นที่

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Checklist) และแบบบันทึกการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และทดลองใช้ในพื้นที่นำร่องก่อนลงพื้นที่จริง เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลหลายรูปแบบ (Triangulation) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การบันทึกผลสะท้อนจากกิจกรรมในแต่ละรอบ และการเก็บข้อมูลดำเนินต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาของโครงการ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยมีการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็น สังเคราะห์ความหมาย และสร้างรูปแบบแนวโน้มจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ทักษะ และปฏิสัมพันธ์ภายในกิจกรรม รวมถึงการใช้เทคนิค Narrative Analysis เพื่อให้เล่าเรื่อง การเปลี่ยนแปลงอย่างมีชีวิตจากมุมมองของเด็กและผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พลังในการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมเพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

สรุปผลการวิเคราะห์ พลังในการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคม สำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยแยกเป็น 3 มิติหลัก (พลังทางสังคม - พลังของชุมชน - พลังโรงเรียนและเครือข่ายภาคี) พร้อมจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

พลังทางสังคม

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางสังคมในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ พบว่า พลังทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะรากฐานทางวัฒนธรรมและค่านิยมไทย - พุทธที่ยังคงมีความเข้มแข็ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับศาสนกิจ การทำบุญตักบาตร และประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งกลายเป็นทุนทางสังคมที่สามารถถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนในฐานะเครื่องมือในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม จุดแข็งนี้ถือเป็นศักยภาพที่สำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ เนื่องจากทำให้เด็กด้อยโอกาสได้ซึมซับเอาบรรยากาศของการเกื้อกูล ความเอื้ออาทร และความเป็นชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนก็ถือเป็นอีกหนึ่งศักยภาพที่ค้นพบ ตัวอย่างเช่น โครงการทุนการศึกษา การสนับสนุนอาหารกลางวัน รวมถึงการเข้ามาช่วยเหลือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขและองค์กรการกุศล ทำให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการดูแลด้านปัจจัยพื้นฐานในระดับหนึ่ง การมีเครือข่ายความช่วยเหลือเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง “พลังทางสังคมเชิงบวก” ที่ยังคงหล่อเลี้ยงการพัฒนาเด็ก แม้ว่าพื้นที่ทองผาภูมิจะอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของ

จังหวัดก็ตาม อย่างไรก็ตาม การศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดที่เป็น “จุดด้อย” ของพลังทางสังคมในพื้นที่ โดยเฉพาะโครงสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานอย่างเท่าเทียม เช่น เด็กไร้สัญชาติและเด็กในครอบครัวแรงงานต่างด้าวมักถูกกีดกันออกจากระบบสวัสดิการที่รัฐจัดให้ การคุ้มครองสิทธิเด็กยังขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมเพียงพอ ขณะเดียวกัน กระแสสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์และเกมออนไลน์ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็กอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและการเสพติดสื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพลังทางสังคมแม้จะมีศักยภาพ แต่ก็ยังต้องเผชิญกับแรงท้าทายที่กีดกร่อนภูมิคุ้มกันของเด็กด้อยโอกาสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า พลังทางสังคมในอำเภอทองผาภูมิเป็นทั้ง “พลังเสริม” และ “ข้อจำกัด” ในเวลาเดียวกัน หากสามารถเสริมสร้างและบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมไทย - พุทธเข้ากับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมกับพัฒนาแนวทางในการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำและการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม พลังทางสังคมนี้จะสามารถพัฒนาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสได้อย่างยั่งยืน

พลังของชุมชน

จากการศึกษา พบว่า “พลังของชุมชน” ในอำเภอทองผาภูมิถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาส เพราะชุมชนเป็นพื้นที่ใกล้ชิดที่สุดในการดูแล ปกป้อง และส่งเสริมให้การพัฒนาเด็ก จุดแข็งที่ปรากฏชัด คือ โครงสร้างของทางสังคมที่ยังคงมีลักษณะ เครือญาติที่เหนียวแน่น และความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แม้ครอบครัวบางส่วนจะมีรายได้จำกัดหรือแตกแยก แต่ยังคงมี “เครือข่ายเครือญาติ” และเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือ เช่น การแบ่งปันอาหาร การดูแลเด็กแทนพ่อแม่ที่ต้องไปทำงาน และการร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรมชุมชน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยประคับประคองเด็กด้อยโอกาสไม่ให้หลุดออกจากระบบสังคมโดยสิ้นเชิง อีกทั้งยังมีผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ ซึ่งได้รับการยอมรับและศรัทธาในพื้นที่ โดยเฉพาะวัดซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและพื้นที่จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ค่ายคุณธรรม กิจกรรมบวชสามเณรภาคฤดูร้อน หรือการฝึกสมาธิ ล้วนช่วยปลูกฝังวินัย ความอดทน และความกตัญญูแก่เด็กด้อยโอกาสอย่างเป็นรูปธรรม การมีวัดและพระสงฆ์เป็นแกนกลาง ทำให้ชุมชนสามารถถ่ายทอดคุณค่าทางศีลธรรมและจิตวิญญาณไปสู่เด็กได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ชุมชนยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนวัฒนธรรม ที่สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาเด็ก เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นเมือง งานหัตถกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ปัจจัยเหล่านี้หากได้รับการบูรณาการอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้เด็กด้อยโอกาสได้เรียนรู้ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต และสร้างภูมิคุ้มกันเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ที่พบ “ข้อจำกัด” หรือ จุดด้อยของพลังชุมชน ที่สำคัญ กล่าวคือ ความยากจนในระดับครัวเรือนยังคงเป็นปัจจัยกีดทับที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่ บางครอบครัวต้องพึ่งพาแรงงานเด็กเพื่อหารายได้เสริม ขณะที่เด็กจำนวนหนึ่งขาดการดูแลที่เพียงพอเนื่องจากพ่อแม่ต้องอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่ นอกจากนี้ ความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมในบางชุมชนยังคงจำกัดโอกาสของเด็ก โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง และเด็กต่างชาติพันธุ์ ที่บางครั้งถูกมองว่าเป็น “คนนอก” หรือไม่ได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม อีกปัญหาที่ปรากฏชัด คือ การจัดการความรู้ในชุมชนที่ไม่เป็นระบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากยังคงถูกถ่ายทอดแบบปากต่อปาก และขาดการบันทึกหรือพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ทำให้เสี่ยงต่อการสูญหายไปตามกาลเวลา ส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาแก่เด็กด้อยโอกาสไม่ได้รับการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า พลังของชุมชนในอำเภอทองผาภูมิเป็นทั้ง “พลังเสริม” ที่ช่วยเกื้อกูลและปกป้องเด็กด้อยโอกาส ผ่านเครือญาติ ผู้นำทางศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ก็ยังมี “พลังจำกัด” จากความยากจน ทัศนคติที่ตีกรอบ และการจัดการความรู้ที่ไม่เป็นระบบ หากสามารถเสริมสร้างกลไกการ

มีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการเรียนรู้เชิงพุทธ และลดทอนข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและค่านิยมที่เป็นอุปสรรคได้ ชุมชนจะสามารถเป็นฐานพลังที่มั่นคงในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

พลังของโรงเรียนและเครือข่ายภาคี

โรงเรียนถือเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่มากที่สุดรองจากครอบครัว และยังเป็น “พื้นที่ปลอดภัย” (Safe Space) ที่ช่วยปกป้องเด็กจากความเสี่ยงทางสังคมต่าง ๆ การศึกษาภาคสนามในอำเภอทองผาภูมิ พบว่า โรงเรียนจำนวนมากมีความพยายามในการดูแลเด็กด้อยโอกาสทั้งในเชิงวิชาการและด้านจิตสังคม ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม การสวดมนต์ นั่งสมาธิในช่วงเช้า หรือการจัดค่ายคุณธรรมและกิจกรรมจิตอาสา สิ่งเหล่านี้ทำให้โรงเรียนไม่ใช่เพียงแหล่งเรียนรู้วิชาความรู้ แต่ยังเป็น “สถาบันทางคุณธรรม” ที่ช่วยหล่อหลอมภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่เด็กอีกด้วย จุดแข็งที่ค้นพบ คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในหลายโรงเรียนมีความมุ่งมั่นและเสียสละสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ครูทำหน้าที่เกินกว่าบทบาททางวิชาชีพ คือ เป็นทั้งผู้สอน ผู้ปกครอง และที่ปรึกษาในชีวิตประจำวันของเด็ก ครูจำนวนหนึ่งยังเป็นผู้เชื่อมโยงเครือข่ายความช่วยเหลือจากภายนอก เช่น การติดต่อทุนการศึกษา การประสานกับหน่วยงานท้องถิ่น และการจัดโครงการร่วมกับวัดหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้โรงเรียนสามารถเป็นกลไกกลางในการรวบรวมพลังจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ในด้าน เครือข่ายภาคี การวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นวัดที่จัดค่ายอบรมคุณธรรม หน่วยงานท้องถิ่นที่สนับสนุนงบประมาณ องค์กรเอกชนที่มอบอุปกรณ์การเรียน และมหาวิทยาลัยที่เข้ามาช่วยด้านวิชาการและการฝึกอบรม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพลังของโรงเรียนไม่ได้จำกัดอยู่ภายใน แต่สามารถเชื่อมโยงออกไปยังเครือข่ายกว้างขวางเพื่อสร้างเกราะคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กได้

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ยังพบข้อจำกัดหรือ จุดด้อยของพลังโรงเรียนและเครือข่ายภาคี ที่ควรพิจารณาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลของทองผาภูมิยังขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ อาคารเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน รวมถึงบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวและจิตวิทยาเด็ก การดูแลเด็กด้อยโอกาสจึงยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นระบบ อีกทั้งการบูรณาการกับเครือข่ายภาคีหลายครั้งยังเป็นเพียง “กิจกรรมระยะสั้น” ที่ขาดความต่อเนื่องและกลไกติดตามผล ทำให้ไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้ นอกจากนี้ เด็กด้อยโอกาสจำนวนหนึ่งยังเผชิญกับอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติหรือชาติพันธุ์ ทำให้การเรียนรู้ในโรงเรียนหลักสูตรกลางไม่สอดคล้องกับพื้นฐานทางภาษาและวิถีชีวิตของพวกเขา ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนแม้จะมีบทบาทเชิงบวก แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของเด็กได้อย่างเท่าเทียม สรุปได้ว่า “พลังของโรงเรียนและเครือข่ายภาคี” ในอำเภอทองผาภูมิ มีศักยภาพสูงในการเป็นกลไกกลางในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กด้อยโอกาส ผ่านการเรียนการสอนที่เน้นคุณธรรม ความทุ่มเทของครู การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก แต่ในขณะเดียวกันยังเผชิญข้อจำกัดเรื่องทรัพยากร ความต่อเนื่องของโครงการ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม หากสามารถแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ พร้อมกับเสริมสร้างการบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โรงเรียนและเครือข่ายภาคีจะสามารถเป็นพลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยออกแบบกิจกรรมเป็น 3 สนามชีวิตหลัก ได้แก่

สนามมวยชีวิต "ล้มได้ ลุกเป็น..."

ใช้ศิลปะมวยไทยบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 และสัมมาอาชีวะ พัฒนาให้เด็กมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยง มีความมั่นใจ และเริ่มวางเป้าหมายชีวิตสู่การเป็นนักมวยหรือครูมวยในอนาคต

ผลลัพธ์สำคัญ

- เด็กมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น
- ลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น หนีเรียน เกเร ทะเลาะวิวาท
- เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มั่นใจ กล้าตั้งเป้าหมายชีวิต
- เห็นอาชีพนักมวย/ครูมวยเป็นทางเลือกที่ภาคภูมิใจ
- ซึมซับหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 อย่างเป็นรูปธรรม

ฟาร์มเลี้ยงไก่ "ฟาร์มนี้มีอนาคต"

กิจกรรมฝึกอาชีพจริงผ่านการทำฟาร์มไก่ไข่ สร้างรายได้จริงให้เด็กได้ฝึกทักษะการวางแผน การบริหารจัดการ และเรียนรู้หลักสัมมาอาชีวะและสังคหวัตถุ 4 เด็กได้เรียนรู้ความรับผิดชอบ ความอดทน และเข้าใจวงจรเศรษฐกิจพอเพียง ต่อยอดสู่การพึ่งพาตนเอง

ผลลัพธ์สำคัญ

- เด็กมีทักษะการทำงานจริง รับผิดชอบหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
- เรียนรู้การวางแผน บัญชี คัดต้นทุน-กำไร
- มีรายได้จริงเฉลี่ย 1,500 - 2,000 บาท/สัปดาห์
- เกิดความภูมิใจในความสามารถและรายได้จากแรงตนเอง
- ซึมซับหลักสัมมาอาชีวะ สังคหวัตถุ 4 และวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ตลาดชีวิต "ของมีธรรม...สร้างฝันเด็กด้อยโอกาส"

เปิดพื้นที่ฝึกค้าขายจากของเหลือใช้ ฝึกให้เด็กรู้จักการสื่อสาร การบริหารต้นทุน-กำไร และเข้าใจหลักสัมมาอาชีวะและสังคหวัตถุ 4 เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก และภาคภูมิใจในรายได้จากน้ำพักน้ำแรงของตนเอง

ผลลัพธ์สำคัญ

- เด็กกล้าพูด กล้าแสดงออก เจริญต่อรองได้จริง
- มีทักษะตั้งราคา บริหารรายได้ และทำบัญชี
- รายได้จริงเฉลี่ย 1,000 - 1,500 บาท/วัน นำเข้ากองทุนกลุ่ม
- เข้าใจและใช้หลักสัมมาอาชีวะ สังคหวัตถุ 4 ในการค้า
- ภูมิใจในตนเอง มองเห็นศักยภาพและอนาคตของตน

ข้อค้นพบสำคัญ กระบวนการทั้งหมดสามารถปลูกพลังภายในของเด็กด้อยโอกาส ให้ลุกขึ้นมาพัฒนาศักยภาพตนเอง เด็กมีพัฒนาการเชิงพฤติกรรม ทักษะชีวิตอย่างชัดเจน หลักพุทธธรรมสามารถบูรณาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงชีวิตเด็กได้จริง เด็กไม่เพียงแต่เรียนรู้การประกอบอาชีพสุจริต แต่ยังเข้าใจความหมายของการ “เป็นผู้ให้” และ “เป็นพลังของสังคม”

บทสรุป การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในครั้งนี้ไม่ได้เป็นเพียงการฝึกทักษะชีวิตหรืออาชีพให้กับเด็กด้อยโอกาส แต่คือ กระบวนการสร้าง “คน” ให้เติบโตอย่างมีศักดิ์ศรีบนฐานของหลักพุทธธรรม เด็กสามารถพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองและเติบโตเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมไทยต่อไป

3. ผลการขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ว่า

พลังสำคัญ 5 ประการของรูปแบบ

การขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาสเกิดพลังสำคัญ 5 ประการ ที่เป็นแกนหลักของความสำเร็จ ได้แก่ พลังของการลงมือทำจริง ที่ทำให้เด็กได้เผชิญสถานการณ์จริงในชีวิต พลังของการพึ่งพาตนเอง ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจและศักยภาพในการดูแลตนเอง พลังของเครือข่ายชุมชนที่รวมพลังทุกภาคส่วนเข้ามาหนุนเสริม พลังของพุทธธรรมที่ซึมลึกสู่พฤติกรรมจริง และพลังแห่งความยั่งยืนที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว โดยทั้งหมดส่งผลให้เด็กก้าวข้ามข้อจำกัดและสามารถกำหนดชีวิตตนเองได้

กระบวนการพุทธบูรณาการนี้พิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบและยั่งยืน เด็กไม่ได้เรียนรู้แค่ในเชิงทฤษฎี แต่ได้ลงมือทำจริง ฝึกอาชีพจริงและเผชิญชีวิตจริง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและความคิด โดยมีพุทธธรรมเป็นฐานรากหล่อหลอมควบคู่กับพลังของชุมชนและเครือข่าย กระบวนการนี้จึงมิใช่เพียงกิจกรรมชั่วคราว หากแต่เป็นกลไกสร้างการเปลี่ยนแปลงชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างแท้จริง

ผลด้านการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและทัศนคติอย่างชัดเจน จากเดิมที่ขาดความมั่นใจและไม่กล้าแสดงออก กลายเป็นเด็กที่กล้าคิด กล้าทำ และกล้าเผชิญหน้ากับโลกภายนอก เด็กหลายคนค้นพบศักยภาพของตนเอง มองเห็นคุณค่าและความสามารถภายใน จนเริ่มวางแผนอนาคตและเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถสร้างชีวิตใหม่ด้วยสองมือของตนเองได้อย่างแท้จริง

ผลด้านการนำพุทธธรรมสู่การปฏิบัติจริง

พุทธธรรมที่ถูกบูรณาการในกระบวนการอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เด็กสามารถนำหลักธรรมไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักสัจมาอาชีวะ วิริยะ และสังคหวัตถุ 4 เด็กเรียนรู้ที่จะทำงานอย่างสุจริต อดทนต่ออุปสรรค และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างมีเมตตาและกรุณา พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการท่องจำ แต่เป็นผลจากการลงมือทำจริงและสัมผัสผลลัพธ์จริง ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างลึกซึ้ง

ผลด้านการเสริมสร้างพลังเครือข่ายและความร่วมมือในชุมชน

กระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม วัด โรงเรียน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาเด็ก กลายเป็นพลังบวรที่สมบูรณ์แบบ ชุมชน ไม่ได้เป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่กลายเป็นเจ้าของร่วมของกระบวนการพัฒนาเด็ก สร้างสายสัมพันธ์ใหม่ที่เข้มแข็งและพร้อมสานต่อการดูแลเด็กด้อยโอกาสในระยะยาว

ผลด้านความยั่งยืนและการต่อยอดในอนาคต

รูปแบบพุทธบูรณาการนี้วางรากฐานให้เด็กสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง เด็กมีทักษะชีวิต มีอาชีพ และมีความคิดที่เป็นระบบ พร้อมจะต่อยอดประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง ขณะเดียวกัน ชุมชนและเครือข่ายก็พร้อมจะขยายผลและพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้จึงเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้จริง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพให้กับสังคมในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ การยกระดับ พุทธธรรม จากเพียงหลักจริยธรรมหรือ Soft Power สู่โครงสร้างหลักเชิงระบบ (Buddhist Structural Model) ที่ได้สามารถออกแบบเป็นกลไกพัฒนาศักยภาพมนุษย์ได้จริง โดยพุทธธรรมทำหน้าที่เป็น Core System ควบคุมทิศทาง วิธีการ และผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า พุทธธรรม ไม่ใช่เพียงสิ่งปลูกฝัง แต่สามารถออกแบบให้เป็น สนามฝึกชีวิต ที่นำเด็กจาก “ผู้รับ” สู่ “ผู้สร้างชีวิต” ได้จริง พร้อมสร้าง กลไกชุมชน เป็น Active Dhamma Mechanism ขับเคลื่อน และหนุนเสริมอย่างมีพลัง สุดท้าย งานวิจัยได้เสนอ 5D Model ซึ่งเป็นระบบพัฒนามนุษย์เชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย D1 Dhamma: พุทธธรรมเป็นฐานรากชีวิต D2 Drive: พุทธธรรมขับเคลื่อนชีวิต D3 Development: พัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ D4 Discipline: วางกรอบวินัยและความรับผิดชอบ D5 Destination: พาเด็กสู่เป้าหมาย การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ชุดนี้สามารถต่อยอดใช้ได้จริงในพื้นที่อื่น และเป็นต้นแบบระบบพุทธธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลวิเคราะห์พลังในการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมเพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

จากผลการวิจัยพบว่า พลังสำคัญของสังคมในการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้เด็กด้อยโอกาส คือ “พลังบวร” ซึ่งประกอบด้วย วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และเครือข่ายประชาชน ที่ตระหนักร่วมกัน ถึงความจำเป็นในการพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ให้มีศักยภาพและพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต โดยวัดมีบทบาทสำคัญเป็น ศูนย์กลางทางศรัทธาและพื้นที่ในการพัฒนา ขณะที่โรงเรียนและองค์กรท้องถิ่นทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรม การเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชูติพร เหล็กคำ ซึ่งเน้นกลยุทธ์พัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาสผ่านการบริหารเชิงระบบ (ชูติพร เหล็กคำ, 2564) และกฤตพร แซ่แง ที่เสนอการสร้างอาชีพเสริมเพื่อเสริมความมั่นคงให้ครอบครัว พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาผ่านพลังทางสังคมและเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง (กฤตพร แซ่แง สายจันทร์, 2556) ผลการวิเคราะห์ ยืนยันว่า เมื่อสังคมเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของปัญหาและเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส อย่างจริงจัง จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืน ชุมชนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่กลายเป็น “Active Dhamma Mechanism” หรือกลไกธรรมะมีชีวิต ที่ร่วมกันสร้างโอกาสและเสริมพลังให้เกิดเกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม พลังทางสังคมในพื้นที่ทองผาภูมิแห่งนี้จึงมิใช่แค่กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่ทำงาน แยกส่วน แต่เป็นเครือข่ายบูรณาการที่สามารถสร้างระบบดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสได้จริง เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและต่อยอดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ในผลการวิจัย ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุเทพ คำเมฆ และคณะ วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการสวัสดิการชุมชน เชิงบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเปราะบางทางสังคมของเทศบาลตำบลสามง่าม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร พบว่า การทำงานแบบประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคเอกชน เกิดการบูรณาการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ ที่นำไปสู่การดำเนินงานที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมที่สมาชิกทุกกลุ่มมีโอกาสได้รับสิทธิ ประโยชน์ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตายได้อย่างยั่งยืน (สุเทพ คำเมฆ และปฎิมาพร เคลือซอน, 2565)

2. อภิปรายผลการส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

จากผลการดำเนินงาน พบว่า การพัฒนากิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการผ่าน 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ สนามมวย ชีวิต ฟาร์มเลี้ยงไก่สร้างอาชีพ และตลาดชีวิต เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างพื้นที่ให้เด็กด้อยโอกาสได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยกิจกรรมแต่ละฐานไม่เพียงมุ่งเน้นการฝึกทักษะอาชีพ แต่ยัง สอดแทรกการฝึกทักษะชีวิต เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิเคราะห์ วางแผน และการบริหารจัดการเวลา และทรัพยากร เด็กด้อยโอกาสที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงชัดเจนในเชิงพฤติกรรม ทักษะ และทัศนคติ

เริ่มกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น โดยเฉพาะการมีโอกาสได้สร้างรายได้จริงจากกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง ซึ่งเป็นการปลดล็อกกรอบความคิดที่เคยตีค่าตนเองต่ำ และนำไปสู่การมองเห็นเส้นทางอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ จุดเด่นของกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ คือ การนำหลักพุทธธรรมสำคัญ เช่น วิริยะ อธิธิบาท 4 และสัมมาอาชีวะ ผสานเข้าในทุกกระบวนการ โดยไม่ได้สอนแบบท่องจำ แต่ให้เด็กได้ “ลงมือทำ” และซึมซับหลักธรรมผ่านการปฏิบัติจริง เช่น การค้าขายด้วยความซื่อสัตย์ อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในฟาร์มเลี้ยงไก่ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ วรพล ฐิติจันทร์; กฤตพร แซ่แง สายจันทร์ ที่พัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสผ่านการศึกษาและอาชีพ พบว่า กิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในงานวิจัยนี้มีความโดดเด่นตรงที่ไม่ใช่แค่การพัฒนาความรู้หรือทักษะทางกายภาพ แต่เป็นการพัฒนาเชิงลึกทางจิตใจและความคิด ให้เด็ก “รู้จักตนเอง” และ “เห็นศักยภาพตนเอง” ผ่านสนามชีวิตจริงสรุปได้ว่า การออกแบบกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการในงานวิจัยนี้ เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ทั้งในมิติทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการวางแผนอนาคต สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน (วรพล ฐิติจันทร์, 2562); (กฤตพร แซ่แง สายจันทร์, 2556)

3. อภิปรายผลการขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่จริง

ผลการขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการในพื้นที่จริงสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อกระบวนการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสไม่ได้จำกัดอยู่แค่การอบรมหรือฝึกอาชีพ แต่เป็นการลงมือทำจริงในสนามชีวิต ผลลัพธ์จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ทั้งในระดับความคิด พฤติกรรม และการวางแผนเป้าหมายชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิพร เหล็กคำ ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาสด้วยแผนกลยุทธ์ที่เน้นให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพทุกด้านทั้งร่างกาย วิชาการ จิตใจ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งในการขับเคลื่อนจริงตามงานวิจัยนี้ เด็กไม่เพียงแคได้ฝึกทักษะอาชีพและสร้างรายได้ แต่ยังเริ่มวางแผนอนาคต เห็นเส้นทางชีวิต และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์สำคัญที่สะท้อนว่า “เด็กเปลี่ยนได้จริง” (ชุดิพร เหล็กคำ, 2564) ขณะเดียวกัน การขับเคลื่อนรูปแบบนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของกฤตพร แซ่แง ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาสผ่านกระบวนการ Shop-Sure-Share-Show ซึ่งในกรณีของงานวิจัยนี้ เด็กได้รับโอกาสในการฝึกจริง ขายของจริง และนำเสนอศักยภาพตัวเองในตลาดชีวิต สร้างความภาคภูมิใจ และเกิดการยอมรับจากสังคมรอบข้าง (กฤตพร แซ่แง สายจันทร์, 2556) นอกจากนี้ งานวิจัยของพระครูสุชัยพัชรมงคล ยังเน้นย้ำว่าการพัฒนาเยาวชนด้วยพุทธธรรมต้องนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง (พระครูสุชัยพัชรมงคล, 2564) ซึ่งงานวิจัยนี้ก็ทำได้อย่างชัดเจน เด็กเริ่มสามารถเลี้ยงชีพได้จากรายได้จริง และเห็นภาพอนาคตทางอาชีพของตนเอง สอดคล้องกับพงศกร กาวิชัย และคณะ วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้และบทเรียนหนุนเสริมทางวิชาการสำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะกลุ่มแรงงานนอกระบบและด้อยโอกาส ภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้และบทเรียนหนุนเสริมทางวิชาการสำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะกลุ่มแรงงานนอกระบบและด้อยโอกาส ประกอบด้วย 1) การพัฒนาอาชีพบนฐานชุมชน 2) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) กลไกการจัดการโดยชุมชน 4) การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาส (พงศกร กาวิชัย และคณะ, 2567) และอีกประเด็นที่สำคัญ คือ การสร้างพลังเครือข่ายชุมชน ก็เป็นอีกผลลัพธ์เด่นที่สอดคล้องกับ แนวคิดการมีส่วนร่วมใน Deming Cycle จากงานของชุดิพร เหล็กคำ ชุมชนเกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ มีบทบาทช่วยเหลือและต่อยอดผลลัพธ์ของเด็กอย่างต่อเนื่อง เกิดพลังบวกที่เป็นจริงในพื้นที่ โดยรวม การขับเคลื่อนรูปแบบพุทธบูรณาการในพื้นที่จริงจึงพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่เพียงสร้างความเปลี่ยนแปลงเฉพาะเด็ก แต่ยังสร้างระบบและพลังเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมขยายผลสู่การพัฒนาเด็กด้อยโอกาสในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากกระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญได้จำกัดอยู่เพียงผลลัพธ์เชิงกิจกรรมหรือความเปลี่ยนแปลงเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาส แต่เป็น การค้นพบแนวทางใหม่ในการนำพุทธธรรมมาใช้ในฐานะ “โครงสร้างหลักเชิงระบบ” (Buddhist Structural Model) สำหรับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า พุทธธรรมสามารถทำหน้าที่ มากกว่า หลักคำสอนเชิงจริยธรรม หรือปลงหนุ่ทางความคิด หากแต่สามารถออกแบบให้ทำหน้าที่ เป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนา (Core System) ที่กำหนดทิศทาง วิธีการ และผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เห็นภาพองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างชัดเจนจากแนวคิดดั้งเดิมในแวดวงพัฒนา ผู้วิจัยขอสรุปเปรียบเทียบตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดจากการวิจัย

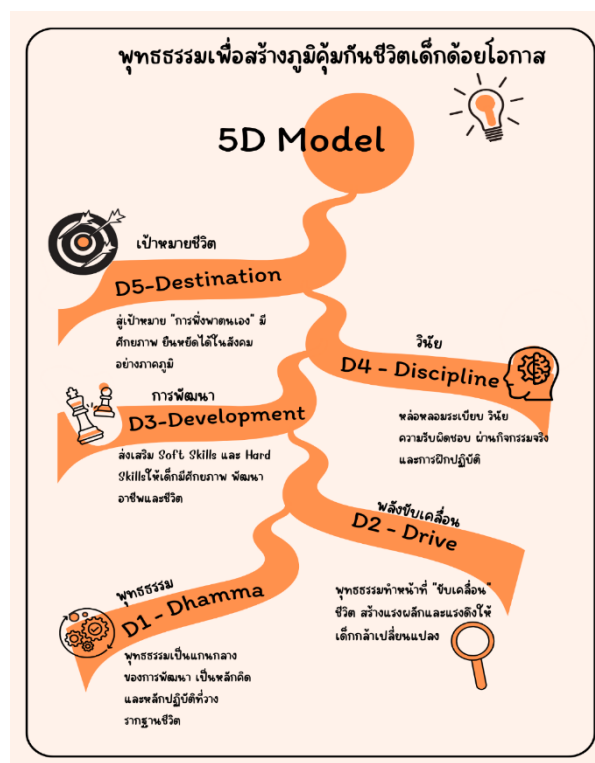
แนวคิดเดิมในงานพัฒนา	สิ่งที่งานวิจัยนี้ทำ	องค์ความรู้ใหม่
พุทธธรรมเป็น Soft Power (เสริมพฤติกรรม จริยธรรม)	พุทธธรรมออกแบบเป็น Core System ควบคุมโครงสร้างพัฒนา	พุทธธรรมเชิงโครงสร้าง (Structural Dhamma Model) เป็นระบบสร้างการเปลี่ยนแปลงมนุษย์จริง
พุทธธรรมเป็นแนวคิดปลูกฝัง	ใช้พุทธธรรม เป็นเวทีฝึกชีวิตจริง	เด็กเปลี่ยนได้จริง เมื่อธรรมะเป็นสนามฝึก ไม่ใช่แค่แนวคิดปลูกฝัง
ชุมชนเป็นเพียงผู้สนับสนุน	ชุมชนทำหน้าที่ เป็นกลไกธรรมะมีชีวิต	ชุมชน = "Active Dhamma Mechanism" สังคหวัตถุ 4 ปรากฏจริง ทำงานจริงในพื้นที่
เด็กเป็นผู้รับ	ออกแบบให้ เด็กเปลี่ยนเป็นผู้สร้างชีวิต	เด็กเปลี่ยนผ่าน ด้วยระบบธรรมะ+เวทีจริง+เครือข่ายจริง ผู้กำหนดอนาคตตัวเองได้จริง

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมด ผู้วิจัยขอสรุปว่า งานวิจัยนี้ได้พัฒนาและนำเสนอ “5D Model” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงโครงสร้าง ที่ยกระดับพุทธธรรมจากเพียงแนวคิดเชิงจริยธรรมหรือ Soft Power ขึ้นสู่การเป็น “ระบบพัฒนามนุษย์เชิงโครงสร้าง” (Hard System) ที่สามารถขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงศักยภาพมนุษย์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งรายละเอียด 5D Model ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ D1 - Dhamma พุทธธรรมทำหน้าที่เป็นแกนกลางและรากฐานของกระบวนการพัฒนาชีวิต D2 - Drive พุทธธรรมถูกออกแบบให้ทำหน้าที่ “ขับเคลื่อน” พลังชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างเป็นพลวัต D3 - Development พุทธธรรมหลอมรวมเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต (Soft Skills) ทักษะอาชีพ (Hard Skills) เกิดศักยภาพใหม่ในตัวเด็ก D4 - Discipline พุทธธรรมวางกรอบวินัย ก่อเกิดระเบียบชีวิตและความรับผิดชอบในตนเองและต่อสังคม D5 - Destination พุทธธรรมพาเด็กเดินทางสู่เป้าหมายสำคัญ นั่นคือ “การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน” และเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

ตารางที่ 2 5D Model

ลำดับ	D คำสำคัญ	ความหมายเชิงแนวคิด	บทบาทในโมเดล
D1	Dhamma (พุทธธรรม)	พุทธธรรมเป็นแกนกลางของการพัฒนา เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่วางรากฐานชีวิต	วางโครงสร้าง สร้างฐานคิด ชีวิตใหม่ให้เด็ก
D2	Drive (พลังขับเคลื่อน)	พุทธธรรมทำหน้าที่ “ขับเคลื่อน” ชีวิต สร้างแรงผลักและแรงดึงให้เด็กกล้าเปลี่ยนแปลง	ปลูกพลังภายใน สร้างแรงส่งชีวิตจริง
D3	Development (การพัฒนา)	ส่งเสริม Soft Skills และ Hard Skills ให้เด็กมีศักยภาพ พัฒนาอาชีพและชีวิต	พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และคุณภาพชีวิต
D4	Discipline (วินัย)	หล่อหลอมระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ ผ่านกิจกรรมจริงและการฝึกปฏิบัติ	สร้างกรอบชีวิต วางรากฐาน ความมั่นคง
D5	Destination (เป้าหมายชีวิต)	สู่เป้าหมาย “การพึ่งพาตนเอง” มีศักยภาพ ยืนหยัดได้ในสังคมอย่างภาคภูมิ	เด็กถึงเป้าหมายชีวิต สร้างอนาคตตัวเอง

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมด 5D Model ไม่เพียงแต่เป็นการเชื่อมโยงพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการพัฒนาชีวิตของเด็กด้วยโอกาส แต่ยังเป็น “ระบบพุทธธรรมที่ทำงานได้จริง” เป็น “กลไกที่สร้างภูมิคุ้มกันชีวิต” ให้กับเด็กทั้งในด้านการพัฒนาอาชีพและด้านจิตใจ เมื่อพุทธธรรมไม่ได้ถูกจำกัดแค่หลักการ แต่ได้ถูกออกแบบให้กลายเป็น โครงสร้างพัฒนาชีวิต ที่สามารถเชื่อมโยงกับทุกมิติของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างวินัย หรือการวางแผนเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน พุทธธรรมใน 5D Model ทำหน้าที่เป็น “แกนกลาง” ที่เชื่อมโยงทักษะชีวิตต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดย Drive เป็นการขับเคลื่อนเด็กให้เข้าใจ “พลังแห่งการเปลี่ยนแปลง” ในตัวเอง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจาก “ผู้รอรับ” สู่ “ผู้สร้างชีวิต” ซึ่งไม่เพียงแต่การเรียนรู้จากทฤษฎี แต่เป็นการทำงานจริงในสนามชีวิต การฝึกฝน Development ผ่านการบูรณาการ Soft Skills และ Hard Skills ที่มีพุทธธรรมเป็นแกนกลาง ทำให้เด็กไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะทางวิชาการ แต่ยังพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตอย่างมีสติ และเต็มไปด้วยความตั้งใจ ในส่วนของ Discipline พุทธธรรมช่วยเสริมสร้าง วินัย ซึ่งไม่ใช่แค่ระเบียบในการทำงาน แต่ยังครอบคลุมถึงการมีจิตสำนึกในการทำดี การมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ โดยมองเห็นถึงคุณค่าของการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความซื่อสัตย์ และมีความยุติธรรมในการดำเนินชีวิต ที่สุดท้าย Destination หรือ เป้าหมายชีวิต ได้รับการสร้างขึ้นผ่านการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และอาชีพ โดยพุทธธรรมจะพาเด็กไปสู่ การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้อื่นตลอดไป แต่สามารถเดินทางไปตามเส้นทางของตนเอง ด้วยทักษะที่พัฒนาขึ้นและภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งจากการบูรณาการพุทธธรรมในชีวิตจริง การที่ 5D Model กลายเป็น “ระบบพุทธธรรมที่มีชีวิต” ทำให้ชุมชนก็ไม่ใช่ว่าเพียงผู้สนับสนุนทรัพยากร แต่กลับกลายเป็นส่วนสำคัญในการสร้าง “พื้นที่แห่งธรรมะ” ที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของชีวิตเด็กด้วยโอกาส โดยชุมชนที่ร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาเด็ก จะช่วยให้กระบวนการนี้เกิดขึ้นได้จริง ทั้งในระดับจิตใจและวิถีชีวิต องค์ความรู้นี้จึงไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาอาชีพหรือการเสริมทักษะชีวิต แต่ยังเป็นการสร้าง “ภูมิคุ้มกันชีวิต” ในทุกด้านของเด็ก ที่พร้อมจะเผชิญกับการท้าทายและอุปสรรคในอนาคต และสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคงในสังคม

ภาพที่ 1 สรุป 5Model พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตเด็กด้วยโอกาส

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กด้อยโอกาสในอำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี ได้แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตแก่เด็กด้อยโอกาสสามารถบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการบูรณาการพลังร่วมของสถาบันหลัก ประกอบด้วย วัดในฐานะศูนย์กลางศรัทธาและคุณธรรม โรงเรียนในฐานะกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ ท้องถิ่นในฐานะพื้นที่จัดกิจกรรมพัฒนา และชุมชนในฐานะเครือข่ายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมหลักทั้งสามมิติ ได้แก่ 1) ล้มได้ ลูกเป็นเวทีชีวิตเด็กด้อยโอกาส 2) ฟาร์มนี้มีอนาคต 3) ของมีธรรมสร้างฝัน เด็กด้อยโอกาสสู่ตลาดชีวิต ได้พิสูจน์ประสิทธิผลในการเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการวางแผนชีวิตเชิงเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ การวิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ภายใต้แนวคิด “พุทธธรรมเชิงโครงสร้าง” หรือ 5D Model ซึ่งยกระดับการประยุกต์หลักพุทธธรรมจากเครื่องมือเสริมสร้างคุณธรรมสู่กลไกหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตอย่างเป็นระบบ ข้อเสนอแนะสำหรับการขยายผลการวิจัยครอบคลุมการส่งเสริมบทบาทวัดในฐานะศูนย์กลางการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาแนวทางฝึกอบรมพระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชนในการประยุกต์พุทธธรรมบูรณาการ และการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐเพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้แก่ การประยุกต์ 5D Model ในโปรแกรมพัฒนาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและวัดในการจัดกิจกรรมผสมผสานพุทธธรรมกับการเรียนรู้อาชีพ และการใช้รูปแบบกิจกรรมดังกล่าวเป็นต้นแบบในเครือข่ายชุมชน สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบพุทธบูรณาการในบริบทเด็กกลุ่มต่าง ๆ พัฒนาตัวชี้วัดเฉพาะทางด้านภูมิคุ้มกันชีวิตที่วัดผลได้อย่างเป็นระบบ และศึกษาเชิงลึกถึงบทบาทของจิตตปัญญาธิปไตยในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในของเด็กเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งการร่วมมือระหว่างโรงเรียนและวัดในการจัดกิจกรรมที่ผสมผสานพุทธธรรมกับการเรียนรู้อาชีพต้องมีการวางแผนและประสานงานอย่างเป็นระบบ ควรมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมที่เชื่อมโยงหลักสูตรในโรงเรียนกับกิจกรรมในวัด การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของแต่ละฝ่าย และการสร้างระบบการติดตามประเมินผลที่สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงของเด็กได้อย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมควรออกแบบให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกัน เครือข่ายชุมชนสามารถใช้รูปแบบกิจกรรมทั้งสามเป็นต้นแบบในการขยายผลสู่การสร้างอาชีพและคุณธรรมในกลุ่มเยาวชนผ่านการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของแต่ละชุมชน ควรมีการสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนที่ผ่านการพัฒนาแล้วมาช่วยในการถ่ายทอดประสบการณ์และเป็นพี่เลี้ยงให้กับเด็กรุ่นใหม่ การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างตลาดรองรับผลผลิตจากกิจกรรมของเด็กก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพร แซ่แง่ สายจันทร์. (2556). นวัตกรรมพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนวัตกรรมการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ชุตีพร เหล็กคำ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 57 จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พงศกร กาวิชัย และคณะ. (2567). การจัดการความรู้และบทเรียนหนุนเสริมทางวิชาการสำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะกลุ่มแรงงานนอกระบบและด้อยโอกาส ภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 5(1), 87-101.

- พระครูสุชัยพัชรมงคล. (2564). การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง. (2564). รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัวชายแดนไทย - พม่า.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง.
- วรพล ฐิติจันทร์. (2562). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
ระดับปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2565). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธรรม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ.
- สุเทพ คำเมฆ และปฎิมาพร เคลือซอน. (2565). การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
ทางคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเปราะบางทางสังคมของเทศบาลตำบลสามง่าม อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร.
วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 4(3), 97-110.
- UNICEF. (2019). State of the World's Children 2019: Children, food and nutrition. New York:
United Nations Children's Fund.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหาร

งานวิชาการยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1*

APPROACHES FOR DEVELOPING THE COMPETENCY OF PRIVATE SCHOOL

ADMINISTRATORS IN ADMINISTRATION ACADEMIC DEPARTMENT THE DIGITAL AGE

UNDER THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NO.1

จิรายุ ทองชูป*, วราภรณ์ ไทยมา, ภัทราวดี มากมี

Jirayu Thongchub*, Waraporn Thaima, Pattrawadee Makmee

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tom.tawran@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล 2) พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล และ 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยดำเนินการเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโดยประชากร คือ ครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 5,236 คน ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร โดยคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียนเอกชนแบบเจาะจง จำนวน 14 คน และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เป็นผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ใช้สถิติพื้นฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI modified ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาตนเอง รองลงมา คือ การสื่อสารการมุ่งใจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการทำงานเป็นทีม 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การสื่อสารการมุ่งใจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการทำงานเป็นทีม และ 3) ผลการประเมินมีคุณภาพระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.38) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.38) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.41) และความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.44)

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, สมรรถนะผู้บริหาร, การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to: 1) Investigate the essential needs for developing the competencies of

private school administrators in academic administration in the digital age, 2) Develop approaches for competency development, and 3) Evaluate the developed approaches. A mixed-methods design was employed, and the study was conducted in three phases. In Phase 1, the needs assessment of administrators' competency development was carried out with a population of 5,236 private school teachers. In Phase 2, approaches for competency development were designed through purposive sampling of 14 private school administrators. In Phase 3, the developed approaches were evaluated by 12 purposively selected experts, including educational administrators, academic supervisors, and university lecturers. The research instruments included questionnaires, interview forms, and evaluation forms. Data collection methods consisted of surveys, in-depth interviews, and focus group discussions. Data analysis was conducted using basic statistics and the Priority Needs Index (PNI Modified). The results revealed that: 1) The competency area with the highest priority needs index was self-development, followed by communication and motivation, analysis and synthesis, leadership, vision, service orientation, achievement motivation, and teamwork; 2) The developed approaches for private school administrators' competency development consisted of eight domains, namely self-development, communication and motivation, analysis and synthesis, leadership, vision, service orientation, achievement motivation, and teamwork; and 3) The evaluation results indicated the highest level of quality in all aspects: accuracy ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.38), appropriateness ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.38), utility ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.41), and feasibility ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.44).

Keywords: Approaches For Development, Competency of Administrators, Academic Administration in the Digital Age

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ส่งผลให้ทุกภาคส่วนทั่วโลกต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะภาคการศึกษา ซึ่งต้องยกระดับทั้งระบบการเรียนรู้และการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ ประเทศไทยจึงกำหนดนโยบายด้านการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนผ่านยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อบูสร้างคนไทยให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ขณะเดียวกัน แผนแม่บทส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. 2561 - 2565 ก็เน้นการส่งเสริมกำลังคนให้สามารถปรับตัวและสร้างโอกาสจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2561) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะ ความรู้ และสมรรถนะของผู้เรียนทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

แม้จะมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน แต่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาหลายแห่งยังเผชิญกับข้อจำกัด โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา งานวิจัยของมูฮำหมัดรุสลัน ลือบากะลูติง และนิรันดร์ จุลทรัพย์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านดิจิทัล มีภาวะผู้นำ และมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (มูฮำหมัดรุสลัน ลือบากะลูติง และนิรันดร์ จุลทรัพย์, 2565) ขณะที่กมลทิพย์ อินแก้วเครือ เน้นว่าผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม พร้อมขับเคลื่อนองค์กรสู่การเป็นสถานศึกษา

แห่งนวัตกรรม (กมลทิพย์ อินแก้วเครือ, 2564) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารหลายคนยังขาดแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะสมรรถนะเชิงพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการบริหารงานในยุคปัจจุบัน ตามแนวคิดของ (Zwell. M.; Delmont, T. J. ซึ่งระบุว่าสมรรถนะ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะเฉพาะตัว (Attributes) และพฤติกรรม (Behaviors) (Zwell. M., 2000); (Delmont, T. J., 2002) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยได้เสนอองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารไว้ใน 8 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและจูงใจ การมีวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำ ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารยุคใหม่ควรมี

ในบริบทของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ซึ่งครอบคลุม 6 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี และอ่างทอง พบว่า ยังมีความแตกต่างในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาด้านวิชาการอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าจะมีนโยบายกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาแล้วก็ตาม (กิ่งแก้ว เฟื่องศิลา และสำเริง อ่อนสัมพันธ์, 2559) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนบางส่วนยังขาดสมรรถนะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ทั้งในด้านการออกแบบหลักสูตร การส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ และยังไม่สามารถสร้างคุณภาพการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ” จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ และประเมินแนวทางดังกล่าว ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในท้ายที่สุด นอกจากนี้ ยังเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดในการวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรการผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Method Research) แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ใน 6 จังหวัด จำนวน 5,236 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยใช้วิธีการของยามานะ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแบบคำถามปลายเปิด โดยผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนและการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นร่างกรอบแนวคิด เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุง แล้วสร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นทดลองใช้กับครูโรงเรียนเอกชน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.934 สุดท้ายนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 372 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 2 คน และอาจารย์ 3 คน) คัดเลือกแบบเจาะจงได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และทดลองใช้กับครู 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.934

4. การเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) จำนวน 372 ฉบับ โดยผู้วิจัยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติเชิงพรรณนาสำหรับข้อมูลทั่วไป (ความถี่ ร้อยละ) 2) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ (เกณฑ์: 4.51 - 5.00 = มากที่สุด, 3.51 - 4.00 = มาก, 2.51 - 3.00 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = น้อย, 1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด) และ 3) ค่าดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI modified = (I-D)/D เมื่อ I = สภาพที่พึงประสงค์, D = สภาพปัจจุบัน) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน 14 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา หรือ 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 10 ปี

2. เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) สร้างจากผลการศึกษาในระยะที่ 1

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เลือกแบบเจาะจง (มีคุณสมบัติด้านการวัดผลการศึกษาหรือการวิจัยทางการศึกษา) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ ขอนหนังสือจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ประสานนัดหมายผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามวันเวลาที่นัดหมาย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อร่างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิ 12 ท่าน เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 8 ท่าน (สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก หรือมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 10 ปี) และ 2) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 4 ท่าน (สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือด้านที่เกี่ยวข้อง หรือมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป)

2. เครื่องมือวิจัย แบบประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานของ The Joint Committee on Standards for Education Evaluation ใน 4 ด้าน คือ ธรรมชาติของ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง (The Joint Committee on Standards for Education Evaluation, 1994) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่ปรับปรุงมาจัดทำเป็นเอกสารเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 ท่าน จากนั้นจัดทำแบบประเมิน เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ ก่อนดำเนินการประเมินร่างแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และพัฒนาเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล พร้อมจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และโครงร่างวิทยานิพนธ์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงลึกเกี่ยวกับร่างประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล อย่างละเอียด

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อปรับปรุงแนวทาง จากนั้นประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์แปลความหมาย 4.51 - 5.00 = มากที่สุด, 3.51 - 4.50 = มาก, 2.51 - 3.50 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = น้อย, 1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 372 คน โดยใช้ค่าดัชนี PNI modified พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล มีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้ การพัฒนาตนเอง (PNI = 0.452) การสื่อสารการจูงใจ (PNI = 0.435) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (PNI = 0.430) ภาวะผู้นำ (PNI = 0.417) การมีวิสัยทัศน์ (PNI = 0.390) การบริการที่ดี (PNI = 0.385) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (PNI = 0.383) และการทำงานเป็นทีม (PNI = 0.324) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ตามการบริหารงานวิชาการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนมีความต้องการพัฒนาสูงที่สุดในสมรรถนะการพัฒนาตนเอง (PNI = 0.517) การวัดประเมินผลต้องการพัฒนาในด้านการบริการที่ดี (PNI = 0.452) การนิเทศการศึกษาต้องการพัฒนาในด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ (PNI = 0.460) และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาต้องการพัฒนาในด้านการสื่อสารการจูงใจ (PNI = 0.461)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

ผู้วิจัยพัฒนาแนวทางโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 14 คน และการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ร่างแนวทางการพัฒนา 50 แนวทาง ครอบคลุม 8 สมรรถนะ

แนวทางที่พัฒนาได้ ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง 5 แนวทาง เน้นการติดตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ การพัฒนา Digital literacy การจัดทำ PLC การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน การสื่อสาร การจูงใจ 5 แนวทาง เน้นการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัลหลากหลายช่องทาง การใช้ Chat GPT และการสร้างเครือข่าย Social Media การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 5 แนวทาง เน้นการวิเคราะห์ SWOT การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การประยุกต์ความรู้จากการอบรม การคิดเชิงระบบ และการกำกับติดตาม

ภาวะผู้นำมี 8 แนวทาง เน้นการเป็น Digital Native การส่งเสริมเทคโนโลยีในการเรียนการสอน การแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยี การมีวิสัยทัศน์ในการเลือกใช้สื่อ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การเป็น Digital Citizenship การสร้าง Digital Culture และการนิเทศด้วยเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังมีแนวทางด้านการมีวิสัยทัศน์ 5 แนวทาง การบริการที่ดี 8 แนวทาง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 9 แนวทาง และการทำงานเป็นทีม 5 แนวทาง

แนวทางที่พัฒนาเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของครู และการประยุกต์ใช้ PLC เป็นกลไกหลัก

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

ผู้วิจัยประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน (ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ 8 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย 4 คน) ด้วยการสนทนากลุ่มและแบบประเมิน

ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางทั้ง 8 ด้าน มีคุณภาพดีมาก โดยเสนอแนะให้เพิ่มทักษะ Coaching ในการพัฒนาตนเอง ปรับปรุงคำศัพท์ให้เหมาะสมกับบริบทไทย เพิ่มการใช้ PLC และเน้นการสะท้อนผล ผลการประเมินเชิงปริมาณแสดงว่าแนวทางมีคุณภาพระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.38) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.38) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.41) และความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.44)

จากการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ได้แนวทางฉบับสมบูรณ์ 53 แนวทาง ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง 6 แนวทาง การสื่อสารการจูงใจ 5 แนวทาง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 5 แนวทาง ภาวะผู้นำ 7 แนวทาง การมีวิสัยทัศน์ 6 แนวทาง การบริการที่ดี 9 แนวทาง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 8 แนวทาง และการทำงานเป็นทีม 7 แนวทาง

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะใน 8 ด้าน อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาตนเอง ซึ่งได้รับคำดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ทันสมัย เพื่อบริหารจัดการการเรียนการสอนในบริบทดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางที่พัฒนาขึ้นครอบคลุมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร การสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการทำงานเป็นทีมร่วมกับครู โดยเน้นการประยุกต์ใช้กระบวนการ PLC โดยทั้งหมดมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพทางวิชาการในโรงเรียนเอกชนอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ จึงเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัด โรงเรียน สมาคมโรงเรียนเอกชน และผู้บริหารโรงเรียนนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ตามบริบทของตนเองอย่างเหมาะสม โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนควรจัดทำแผนพัฒนาและระบบสนับสนุนที่ชัดเจน

ในขณะที่ผู้บริหารควรใช้แนวทางเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้เท่าทันโลกยุคใหม่

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม และลักขณา สิริวัฒน์ พบสภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม และลักขณา สิริวัฒน์, 2561)

การมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเนื่องจากผู้บริหารยุคใหม่จำเป็นต้องนำแนวคิดใหม่ทางการบริหารการศึกษาไปใช้ในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล สอดคล้องกับ พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ) ที่กล่าวว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีพลังและสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กร สร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้ทันสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลง (พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ), 2565)

สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ภาวะผู้นำ และการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับ บุญตรี แก้วอินธิ และไพฑูรย์ พวงยอด ที่พบสภาพที่พึงประสงค์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (บุญตรี แก้วอินธิ และไพฑูรย์ พวงยอด, 2565)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ พบว่า การพัฒนาตนเองมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ การสื่อสารการจูงใจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต ที่กล่าวว่าผู้บริหารจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาหาความรู้ สนใจเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ ๆ (ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, 2563)

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ 8 ด้าน

การศึกษารั้วนี้ได้พัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง (6 แนวทาง) การสื่อสารการจูงใจ (5 แนวทาง) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (5 แนวทาง) ภาวะผู้นำ (7 แนวทาง) การมีวิสัยทัศน์ (6 แนวทาง) การบริการที่ดี (9 แนวทาง) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (8 แนวทาง) และการทำงานเป็นทีม (7 แนวทาง)

การพัฒนาตนเองในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลเป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สมหมาย อำดอนกลอย ที่กล่าวว่าผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ (สมหมาย อำดอนกลอย, 2556)

การสื่อสารการจูงใจของผู้บริหารมีความจำเป็นในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ แพมมาลา วัฒนเสถียรสินธุ์ ที่กล่าวว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานและจัดการองค์กร เป็นปัจจัยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ (แพมมาลา วัฒนเสถียรสินธุ์, 2559)

สมรรถนะการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้บริหารเป็นการประเมินสภาพปัจจุบัน เป็นการตรวจสอบ ทบทวนตนเองขององค์กรหรือสถานศึกษา สอดคล้องกับ จิตติมา วรรณศรี ที่กล่าวว่า การประเมินสภาพปัจจุบัน ควรเก็บรวบรวมจากผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญอย่างครอบคลุม (จิตติมา วรรณศรี, 2564)

การเป็นผู้บริหารในยุคดิจิทัลต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยี มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม มีภาวะผู้นำและ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ กมลทิพย์ อินแก้วเครือ ที่กล่าวว่า เป็นความท้าทายในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้การขับเคลื่อนเข้าสู่สถานศึกษาในยุคดิจิทัล (กมลทิพย์ อินแก้วเครือ, 2564)

การมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลด้านการนิเทศการศึกษาเป็นตัวสะท้อนผลสำเร็จของ การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนของครู และการบริหารงานของผู้บริหาร ดังนั้นการนิเทศการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการสำคัญ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ความรู้ซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางมากขึ้น

การบริการที่ดีเป็นบทบาทสำคัญที่จะเป็นตัวจักรแห่งความสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับ กนกพร อินตาวงค์ ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเฝ้าบริการเป็นแนวคิดที่อธิบายให้เห็นถึงคุณลักษณะของผู้นำที่เข้าใจและ การปฏิบัติโดยยึด ความต้องการของผู้อื่นเป็นหลักเหนือประโยชน์ของตนเอง (กนกพร อินตาวงค์, 2564)

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะทำให้ผู้บริหารองค์กรกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรและเป้าหมายของ การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และสามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ศักดิ์ดา แดงเงิน ที่กล่าวว่า การนำหลักการการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้ในระบบคุณภาพในสถานศึกษาจะเป็นกลไกช่วยให้สามารถ ควบคุมให้การทำงานเป็นไปตามแผนเชิงกลยุทธ์ที่วางไว้ (ศักดิ์ดา แดงเงิน, 2555)

การทำงานเป็นทีมจะช่วยให้เกิดความสำเร็จในงาน ต้องมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเพื่อนมนุษย์ส่งเสริมและ พัฒนาอยู่เสมอ สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช ที่กล่าวถึงบทบาทใหม่ของครูว่าครูต้องทำงานเป็นทีม การทำงานและ การเรียนรู้กันเป็นทีมของครู เรียกว่า Professional Learning Community (PLC) คือ หลักการสำคัญสำหรับ ชีวิตครูสมัยใหม่ (วิจารย์ พานิช, 2557)

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้น มีอรรถประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง ดีมาก โดยความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเหมาะสม อรรถประโยชน์ และความเป็นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรแรม พรหมทา และคณะ; สดใส ศรีสวัสดิ์ ที่พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด (จันทรแรม พรหมทา และคณะ, 2566); (สดใส ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2565)

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Method Research) ที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอย่างมีระบบขั้นตอนที่น่าเชื่อถือ มีการเลือกใช้ รูปแบบการประเมินที่มีรับการยอมรับและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และรวมถึงการคัดเลือกผู้ประเมินที่มีคุณภาพ

การวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนใน การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล โดยแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพในการนำไป ประยุกต์ใช้จริงในบริบทของโรงเรียนเอกชนไทย ซึ่งจะช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตของการศึกษาไทย ในยุคดิจิทัล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล” ได้ข้อสรุปสำคัญว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก และการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทำให้ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาตนเอง รองลงมา คือ การสื่อสารการจูงใจ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ผลการวิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง (6 แนวทาง) การสื่อสารการจูงใจ (5 แนวทาง) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (5 แนวทาง) ภาวะผู้นำ (7 แนวทาง) การมีวิสัยทัศน์ (6 แนวทาง) การบริการที่ดี (9 แนวทาง) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (8 แนวทาง) และการทำงานเป็นทีม (7 แนวทาง) โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการวัดประเมินผล ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ได้ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเหมาะสม ครอบคลุม และความเป็นไปได้ ตามลำดับ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบด้วย 1) หน่วยงานต้นสังกัดควรนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยเน้นการพัฒนาตนเองในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลด้านการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) โรงเรียนและสมาคมโรงเรียนเอกชนควรจัดตั้งคณะกรรมการและจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะไปใช้เพื่อพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควรนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อให้การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินและแนวทางการพัฒนา 2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาตนเองของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัลเนื่องจากด้านนี้มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด และ 3) ควรมีการศึกษา ติดตามและประเมินผลการนำแนวทางฯ ไปใช้จริง ทั้งในโรงเรียนรัฐและเอกชนทั่วประเทศ โดยคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร อินตาวงค์. (2564). ภาวะผู้นำผู้บริหาร: ความหมายความสัมพันธ์และการนำไปปรับใช้ในองค์กร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาเขตอีสาน, 2(1), 31-38.
- กมลทิพย์ อินแก้วเครือ. (2564). ทักษะและภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(14), 985-991.
- กิ่งแก้ว เพ็ญศิลา และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. (2559). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทย์การ). วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 7(1), 51-60.
- จันทร์แรม พรหมทา และคณะ. (2566). ทางการพัฒนาวัตรกรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. วารสารวิชาการรัตนบุศย (RATANABUTH JOURNAL), 4(3), 72-88.
- จิตติมา วรรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

- ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. (2563). แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 135-150.
- บุญตรี แก้วอินธิ และไพฑูรย์ พวงยอด. (2565). สภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(1), 42-51.
- พระมหาประยูร อีรวโร (ตระการ). (2565). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์, 3(1), 33-40.
- เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม และลักขณา สิริวัฒน์. (2561). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(1), 159-168.
- แพมาลา วัฒนเสถียรสินธุ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการสื่อสารในองค์กร กรณีศึกษาบริษัท ยูไนเต็ด แสตนด์การ์ด เทอร์มินัล จำกัด (มหาชน). ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูฮำหมัดรุชดี ลือบาเกลูตัง และนิรันดร์ จุลทรัพย์. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราบึง กระบี่. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/565909>
- ศักดิ์ดา แดงถิ่น. (2555). การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูในสำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยและพัฒนา, 4(1), 83-92.
- สดี ไส ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 16(45), 586-601.
- สมหมาย อ้าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา, 7(1), 6-7.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2561). แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. 2561 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- Delmont, T. J. (2002). A Competency Model for the Position of Chair/head of an Academic Unit at the University of Minnesota. Retrieved January 14, 2024, from <https://url.in.th/cQWeV>
- The Joint Committee on Standards for Education Evaluation. (1994). The Program Evaluation Standards. (2nd ed.). California: SAGE.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper & Row.
- Zwell. M. (2000). Creating a Culture of Competence. New York: John Wiley & Sons.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพ

การศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3*

DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS IN
THE PHRA CHAO PHROMMAHARAT EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER,
CHAI PRAKAN DISTRICT, UNDER THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

ปภัสสร ปัญญา*, ศศิพินต์ สุขบุญพันธ์, ภูเบศ พวงแก้ว

Paphatsorn Panya*, Sasipin Sukbunpant,

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Master of Education Program, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: beepaphatson@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็น 3) พัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยมีวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการศึกษาเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 สังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำ โดยใช้ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบ ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 3 พัฒนาและตรวจสอบ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีตัวแปร ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.16$) 3) การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการของแนวทางการพัฒนา 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนา 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จโดยมีผลการตรวจสอบแนวทาง มีความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

Abstract

This study aimed to: 1) Synthesize and validate the components of innovative leadership, 2) Examine the current conditions, expectations, and needs for innovative leadership, and 3) Develop and validate guidelines for enhancing innovative leadership among school administrators. A mixed-methods research design was employed. The population consisted of 130 teachers and educational personnel. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a content validity index (CVI) of 1.00. The overall reliability of the instrument, calculated using Cronbach's alpha coefficient, was 0.93. This study employed percentage, mean, and standard deviation as statistical methods, and the research was conducted in three phases. In Phase 1) The components of innovative leadership were synthesized and validated using a synthesis matrix. In Phase 2) The current conditions, expected conditions, and needs regarding innovative leadership were examined. The target group consisted of teachers and educational personnel, and data were collected using a five-point Likert scale questionnaire. In Phase 3) Guidelines for the development of innovative leadership among school administrators were developed and validated. The research findings revealed that: 1) The synthesis of innovative leadership components among school administrators consisted of five elements. The study of the current conditions, expected conditions, and needs of innovative leadership among school administrators indicated that the area of information and communication technology was identified as the highest priority need ($PNI_{modified} = 0.16$). 3) The development of innovative leadership among school administrators comprised: 1) The principles of the developmental guidelines, 2) The objectives, 3) The processes, systems, and mechanisms for leadership development, 4) The measurement and evaluation, and 5) The success conditions. The validation results confirmed that the proposed guidelines were highly accurate and appropriate.

Keywords: Innovative Leadership, School Administrators, Phra Chao Phrommaharat Educational Quality Development Center, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทุกประเทศ ใช้เป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยตรง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558) ทั้งนี้จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมกำลังคนที่มีความรู้ สมรรถนะและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้และนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่ผู้บริหารจะต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นผู้บริหารเชิงนวัตกรรมโดยการนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบันในหลาย ๆ ด้านทั้งการเติบโตของด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้สังคมในปัจจุบันนั้นได้เป็นสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมและวัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งแนวทางการดำเนินชีวิตรวมถึงการเปลี่ยนแปลงระดับความต้องการ ของบุคคลซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันเองต้องมีการเตรียมความพร้อมรับมือให้สามารถบริหารจัดการองค์กรของตนให้ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างยั่งยืน และจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้องค์กรเกิดการปรับตัว นำนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่เปรียบเสมือนเครื่องมือผลักดันงานที่องค์กรปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น ผู้นำจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีความชำนาญในการประยุกต์ วิธีการคิดวิธีการทำงานเพื่อสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพพร้อมทั้ง ลดบทบาทของตนเอง จากผู้นำแบบเดิมเพื่อประสานให้เกิดความร่วมมือของสมาชิกที่จะส่งผลต่อ ความยั่งยืนภายในองค์กร (สุพรรณษา แก้วสีหมอก, 2565)

ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นทักษะผู้นำยุคใหม่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารเกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยมีความฉลาด ความสร้างสรรค์ทางด้านนวัตกรรม เพื่อสามารถตอบสนองบุคลากรทางการศึกษาและแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้นและช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ มีวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลง มีความคิดสร้างสรรค์ มีการทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วม มีการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช ทุกโรงเรียน จึงจำเป็นต้องตระหนักและเห็นความสำคัญในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพเป็นไปตามนโยบายการพัฒนา ใช้พื้นที่เป็นฐานในการสร้างนวัตกรรม นำเทคโนโลยี รักรักษ์ถิ่นกำเนิดแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรและใช้นวัตกรรมในการบริหารภายใต้นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 (AITC) (ปิยโชติ รอดหลง, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการครูปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อต้องการทราบถึงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ความคาดหวัง และความจำเป็นในด้าน การสร้างสรรค์นวัตกรรม องค์ประกอบของนวัตกรรมด้านที่จะส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมและบริหารจัดการศึกษา ให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้เกิดคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา พระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการศึกษาเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ซึ่งทุกระยะผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ระยะที่ 1 สังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรม จำนวน 35 เรื่อง จากงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2559 - 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 1) ศึกษาแนวคิดวิธีการสร้าง ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อต้องการศึกษาระดับคะแนนความถี่ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ดำเนินการศึกษาระดับคะแนนความถี่ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ระดับความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และ 3) ดำเนินการสรุปการศึกษาระดับคะแนนความถี่ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในรูปแบบของตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมพร้อมสรุปผลของระดับคะแนนความถี่

แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดประเด็นที่ศึกษาจากตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาข้อคำถามประกอบด้วยเนื้อหา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 2) จัดพิมพ์แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแบบร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข 3) นำเสนอแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเตรียมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง 4) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากตารางสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ดังนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบ จำนวน 5 องค์ประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากตารางสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีระดับความถี่จากการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งหมด 35 เรื่อง ความถี่ ร้อยละ 50 ขึ้นไป เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีungskษาการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ มาทำการวิเคราะห์ (Content Analysis) เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำหรับสภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ลักษณะเป็นแบบสอบถามเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ประกอบด้วย 5 คำถาม

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยยึดกรอบแนวคิด องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาและการใช้ภาษา ปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม 4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) 5) นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้โดยได้ค่าดัชนี ความสอดคล้อง เท่ากับ 0.67 - 1.00 และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 130 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการระบุความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่คาดหวัง แล้วจัดลำดับข้อมูลโดยใช้ วิธี Priority Needs Index (PNI)

ค่าดัชนี มีค่า 0.15 ขึ้นไป $PNI_{modified}$ ถือว่ามีความต้องการจำเป็น การจัดลำดับ ความต้องจำเป็นเร่ง โดยจัดลำดับจากดัชนีที่มีค่ามากไปหาค่าน้อย ดัชนีที่มีค่ามาก หมายถึง มีความต้องการจำเป็นสูงที่ควรได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติที่ใช้ในการหาความตรงเชิงเนื้อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 1.00 2) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) 0.93 3) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency Distributions) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ของประชากร และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation)

ระยะที่ 3 พัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การศึกษาในระยะที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 7 คน (ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง) Purposive Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการประชุม Work Shop พัฒนาแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่ 1 - 2 สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวัง และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบบันทึกการประชุม เชิงปฏิบัติการ (Work Shop) จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบบันทึกการประชุม เชิงปฏิบัติการเพื่อร่างแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรง ด้านเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ซึ่งกำหนดค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) นำข้อมูลที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 และผลการวิเคราะห์ ระยะที่ 2 มาร่างเป็นแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา พระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเลือกมาแบบเจาะจง 3) นำข้อมูลที่ได้จากแบบ บันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) มาปรับปรุง แก้ไขร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุม เชิงปฏิบัติการ (Work Shop) มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงหัวข้อ (Thematic Analysis) สรุปข้อมูลเป็นความเรียง และนำข้อมูลที่ ได้จัดทำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ (ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง) (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) แบบตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ 1) ศึกษาวิธีการร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) สร้างแบบร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4) นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ผู้วิจัยนำหนังสือไปติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล แบบตรวจสอบความถูกต้อง และ ความเหมาะสม ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 สังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีตัวแปรขององค์ประกอบที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กร นวัตกรรม และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัด สำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 รายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			ความต้องการจำเป็น			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
ด้านวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลง	4.34	0.63	ปานกลาง	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	0.15	2
ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	4.43	0.56	มาก	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	0.13	4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัด สำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 รายด้าน (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			ความต้องการจำเป็น			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
ด้านความคิด สร้างสรรค์	4.36	0.60	ปาน กลาง	5.00	0.00	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด	0.15	2
ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร	4.32	0.70	น้อย	5.00	0.00	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด	0.16	1
ด้านการสร้าง บรรยากาศองค์กร นวัตกรรม	4.37	0.61	ปาน กลาง	5.00	0.00	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด	0.14	3
โดยรวม	4.36	0.58	ปาน กลาง	5.00	0.00	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด	0.15	

หมายเหตุ PNI_{modified} >0.15 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาผลการประเมินผลสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI_{modified} = 0.16) รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลงและด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับเท่ากัน (PNI_{modified} = 0.15) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.14) ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (PNI_{modified} = 0.13) เป็นประเด็นที่มีความจำเป็น ต่ำที่สุด

ระยะที่ 3 พัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 - 2 ที่มีลำดับความต้องการจำเป็นค่า (PNI_{modified} = 0.15) ขึ้นไปของแต่ละด้านมาเป็นข้อมูลในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 มาร่างเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI_{modified} = 0.16) จึงได้ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ปรับเนื้อหาในบางประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย หลักการของแนวทาง, จุดมุ่งหมายของแนวทาง, กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนา, การวัดและประเมินผล, เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักการของแนวทางทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้นวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนา

1. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
2. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง
3. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม
4. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม

การวัดและประเมินผล Feed Back

1. การสะท้อนความคิด (Reflection)
2. แบบประเมินความพึงพอใจ

เงื่อนไขความสำเร็จ

1. หลักการมีส่วนร่วม
2. หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
3. หลักการกระจายอำนาจ

Input

1. สมองความต้องการของสถานศึกษา
2. ความก้าวหน้าของศาสตร์ต่างๆ
3. เศรษฐกิจสังคมโครงสร้างการพัฒนา
4. องค์ความรู้และเทคโนโลยีจากความคิดสร้างสรรค์

Process

T: Technology	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
V: Vision	ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง
C: Creative	ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม
O: Organizational Climate	ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม

Output

1. มีสื่อนวัตกรรมน่าสนใจส่งผลต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ส่งผลให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม
3. ความเสมอภาคในสังคม
4. มีการปรับตัวให้ทันกับยุคของการเปลี่ยนแปลง
5. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลของการสังเคราะห์และตรวจสอบองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยัน พบว่า มี 5 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ซึ่ง 5 ด้าน นี้มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิรัตน์ สร้อยสังวาลย์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม เป็นองค์ประกอบในการดำเนินการวิจัย (อดิรัตน์ สร้อยสังวาลย์, 2564) สอดคล้องกับ วิจัยของ เพ็ญภา แสงแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (เพ็ญภา แสงแก้ว, 2565)

2. ผลของการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ความหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลงและด้านความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับเท่ากัน และรองลงมาด้านการสร้างบรรยากาศองค์กร นวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำที่สุด อาจกล่าวได้ว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความจำเป็นสูงสุด เพราะด้านนี้ถือเป็นด้านที่จะส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำที่สามารถพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่พร้อมก้าวสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรม และทันต่อเทคโนโลยีและสารสนเทศในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ อดิรัตน์ สร้อยสังวาลย์ (2564, น. 102) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ วิจัยของ เพ็ญภา แสงแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเถิน 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด (เพ็ญภา แสงแก้ว, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคิน เกษณา ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ภาคิน เกษณา, 2565)

3. ผลของการพัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การพัฒนาแนวทางของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นด้านที่มีความจำเป็นสูงสุด ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{modified} = 0.16$) ผู้วิจัยจึงนำมาร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนา การวัด

และประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ และมีการดำเนินการตรวจสอบด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ตรวจสอบ พบว่าด้านความถูกต้องของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้อง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และด้านความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิ่น ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชาจารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า การส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารที่ทันสมัยให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรควรมีการจัดอบรม เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้กับองค์กรของตนเอง (ปวีณา กันถิ่น, 2560)

การพัฒนาและตรวจสอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารมีการบริหารจัดการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีการกำหนดหลักการของแนวทาง จุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนาจะเป็นการพัฒนาบุคลากร และระบบฐานข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร มีกระบวนการในการทำงานเป็นขั้นตอน มีความชัดเจน มีการวัดและประเมินผลในการดำเนินการจัดทำแนวทางการพัฒนา และเงื่อนไขความสำเร็จของแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อสืบค้นหาความรู้ เป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ จำนวน 35 เรื่อง นำเอาข้อมูลจากการศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ด้วยแบบสังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบ ผลวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีตัวแปรขององค์ประกอบที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง, ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม,ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม,ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตรวจสอบองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ดังนี้ ด้านความถูกต้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้อง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสม จำนวน 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 100.00 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ย 4.32 ซึ่งอยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ และการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ย 4.34 ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.36 ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.37 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 4.43 สภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลง ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม

ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง 5.00 สภาพความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.16$) 3) พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำที่สุด และเป็นด้านที่มีความคาดหวังและความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการส่งเสริม สนับสนุนด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายในสถานศึกษา ขาดการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยนำมาร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ระบบและกลไกการพัฒนา การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ ผลตรวจสอบ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การดำเนินการตรวจสอบด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ตรวจสอบ พบว่า ด้านความถูกต้องของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้อง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และด้านความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีความถูกต้องและความเหมาะสมในการดำเนินการจัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญญา แสงแก้ว. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา เลิน 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์นิสิตระดับบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- จิตรรัตน์ สร้อยสังวาลย์. (2564). บทบาทภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. ในกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา (บ.ก.). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยาบัณฑิต วิทยาลัยพะเยา.
- ปวีณา กันถิ่น. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(3), 1883-1848.
- ปิยโชติ รอดหลง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด ชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาคิน เกษณา. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 - 2561. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุพรรณษา แก้วสีหมอก. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตนวลจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *Journal of Roi Kansan Academi*, 7(8), 419-433.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). เศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสู่การเป็นประเทศไทย 4.0. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2568 จาก <https://url.in.th/NvdKd>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้ค่าย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณจุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโธ (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม, // (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsomoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นา.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือ แนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

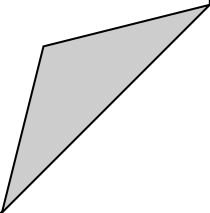
ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

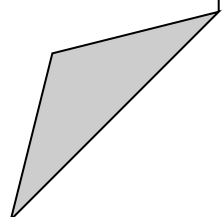
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
 Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

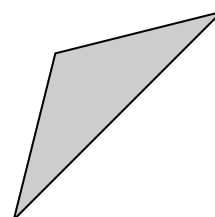
.....

.....

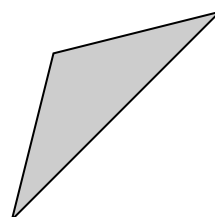
.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

